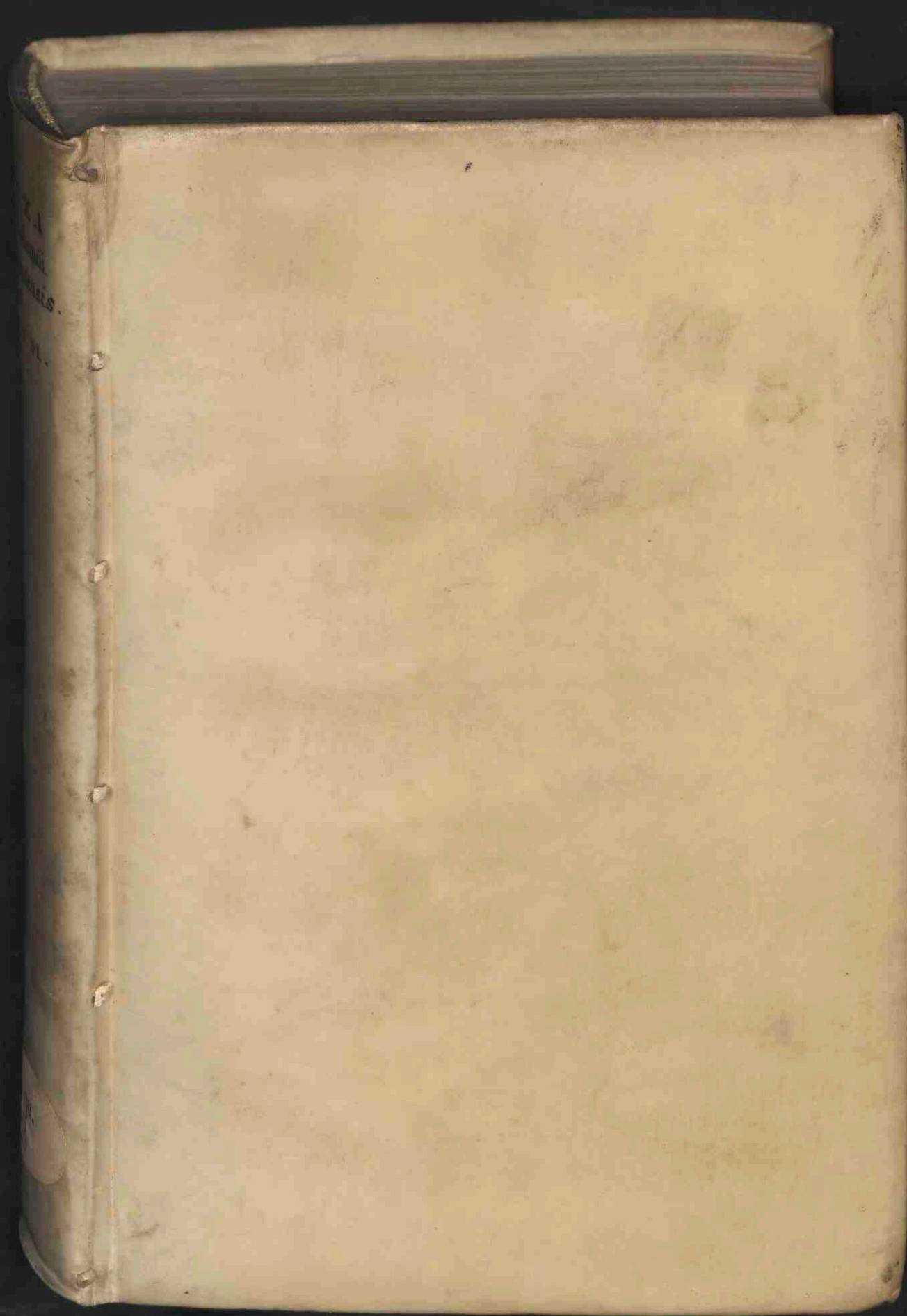

Ad acta colloquii Montisbelgardensis Tubingae edita, Theodori Bezae responsionis, pars prior.

<https://hdl.handle.net/1874/406421>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

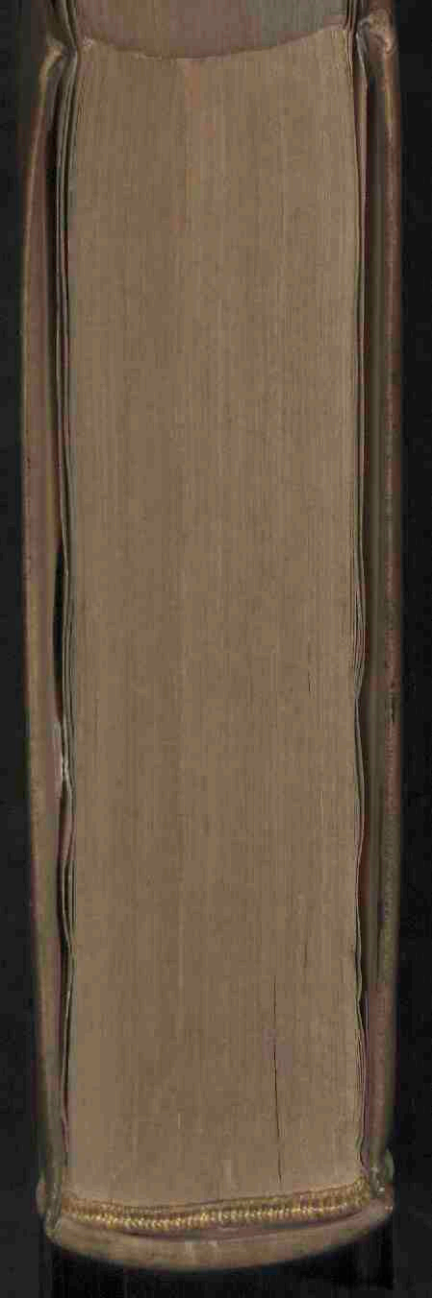
<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

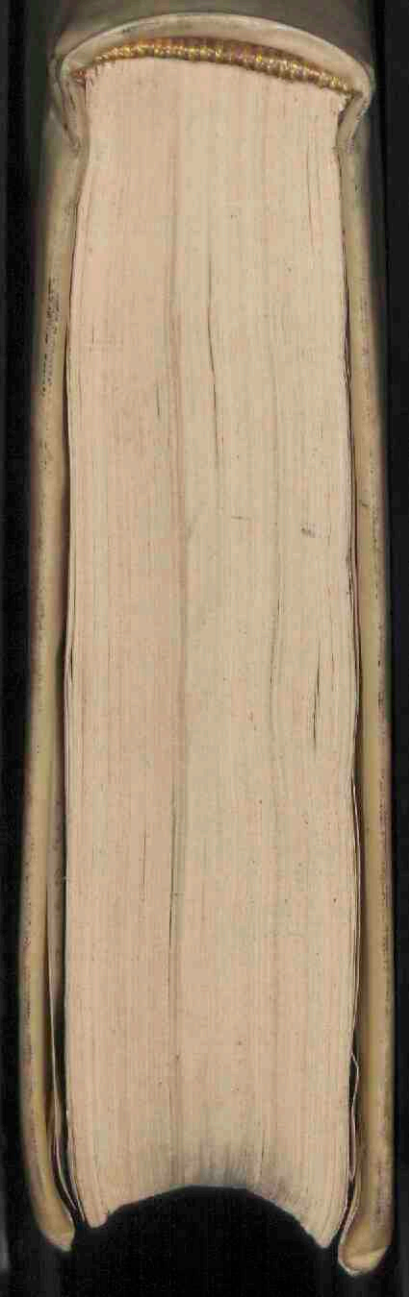
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

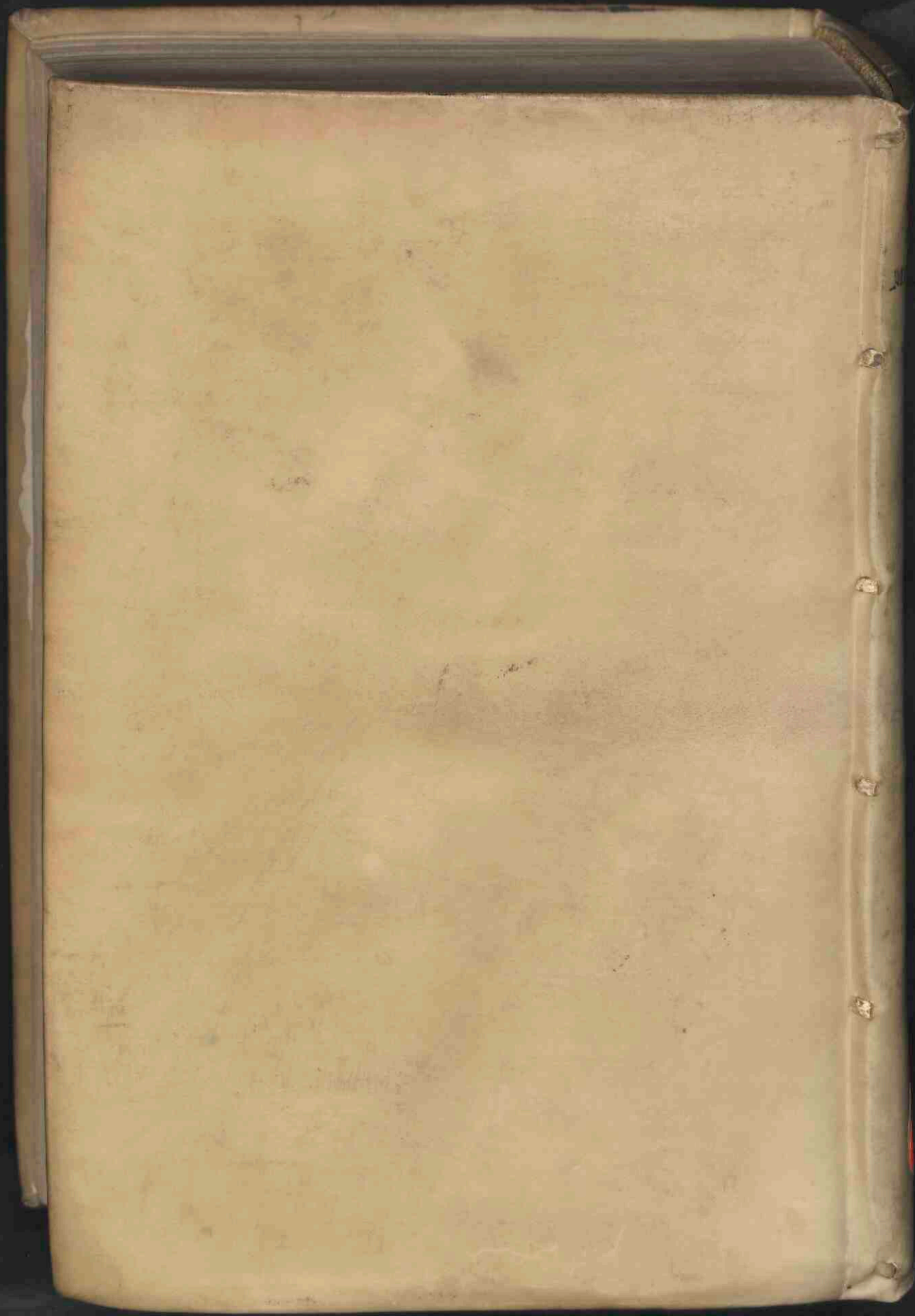
T. B E Z A
ad Acta Colloquii
Montisbelgardensis.
et in
J O B U M.

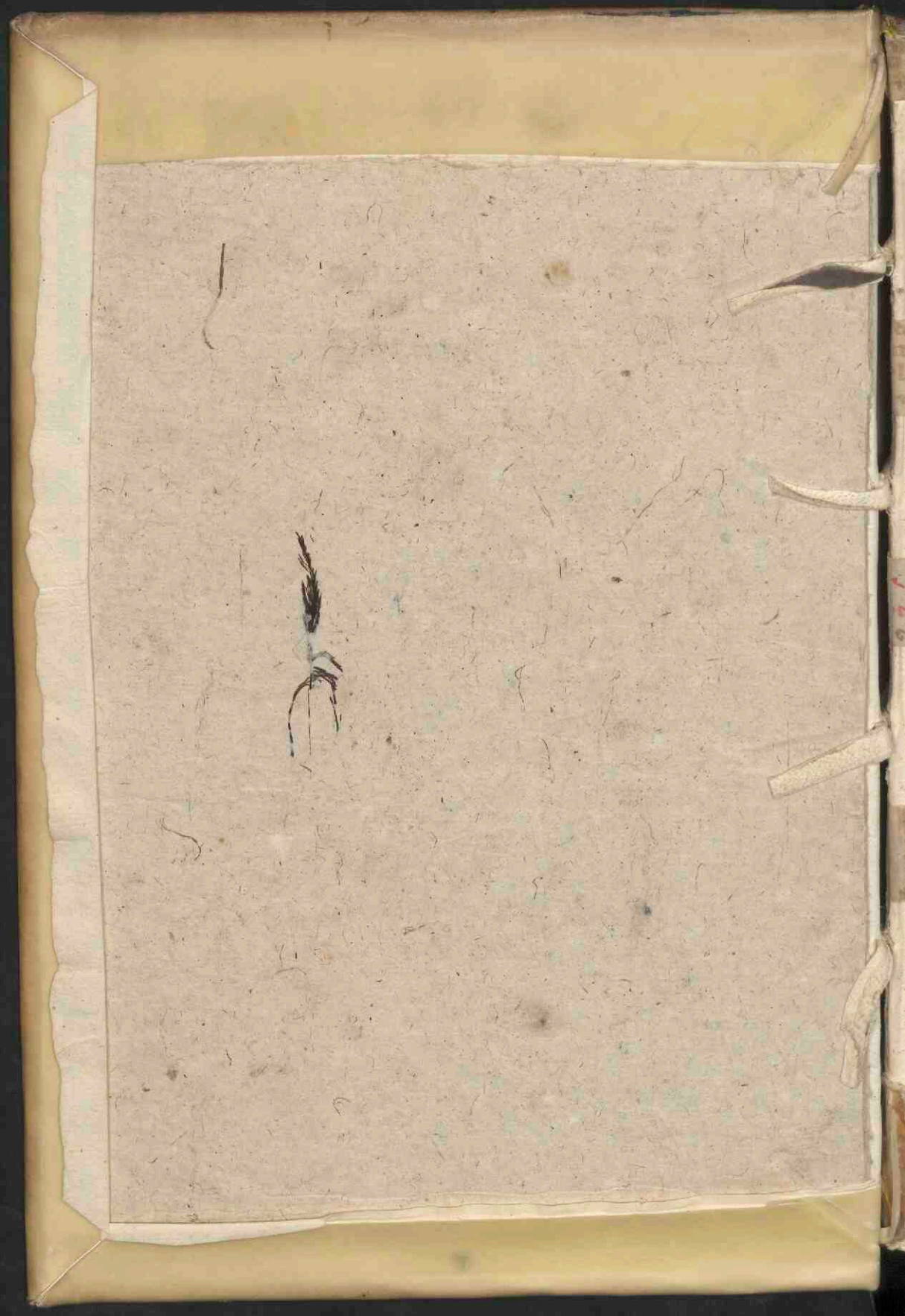
E. qu.
28

13

Handwritten text on a small rectangular label, possibly including a name or title, though it is mostly illegible due to fading and bleed-through.

Handwritten text on a small rectangular label, featuring numbers and characters in red ink, possibly a list or index.

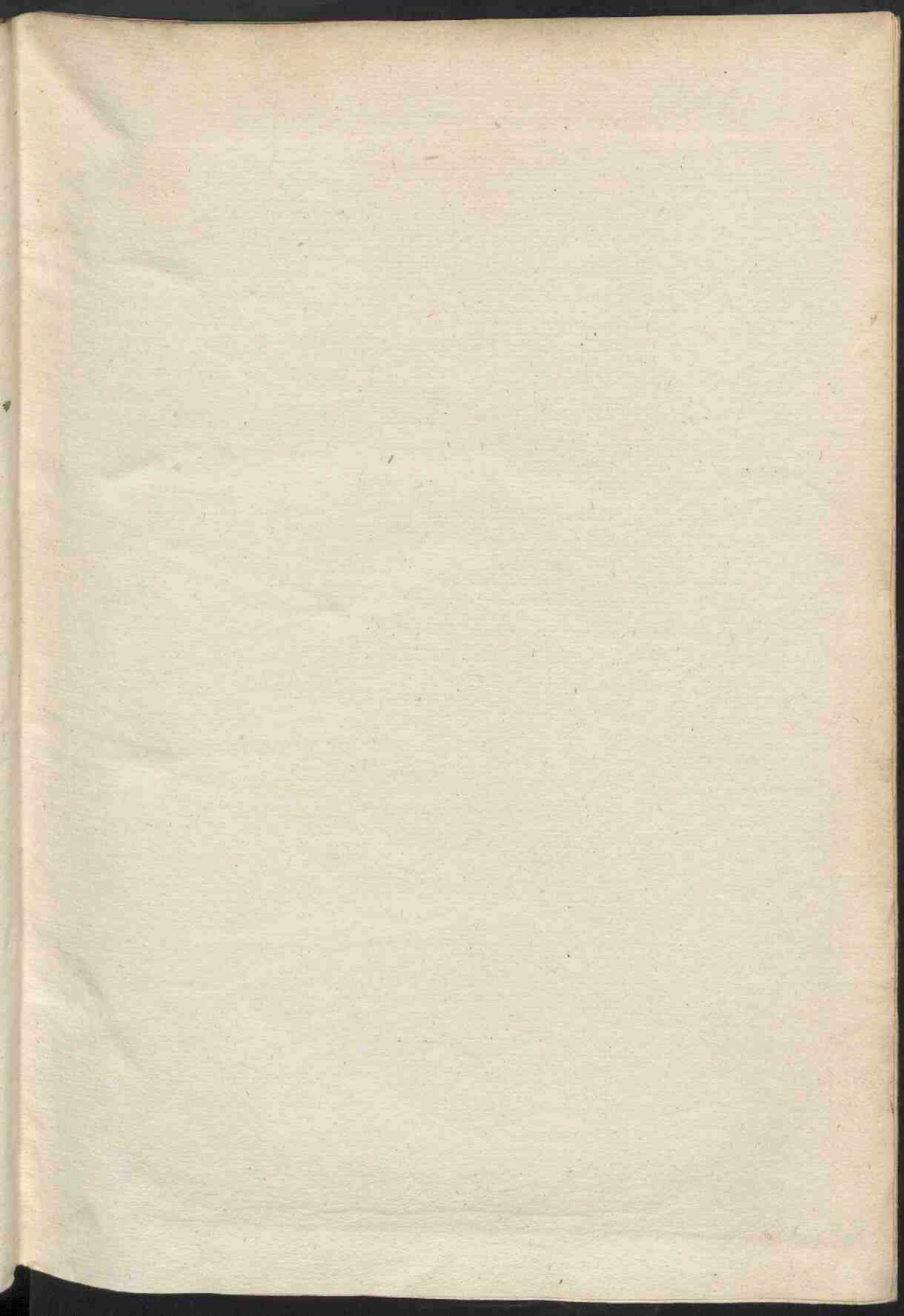
Handwritten text on a small rectangular label, possibly including a name or title, though it is mostly illegible due to fading and bleed-through.

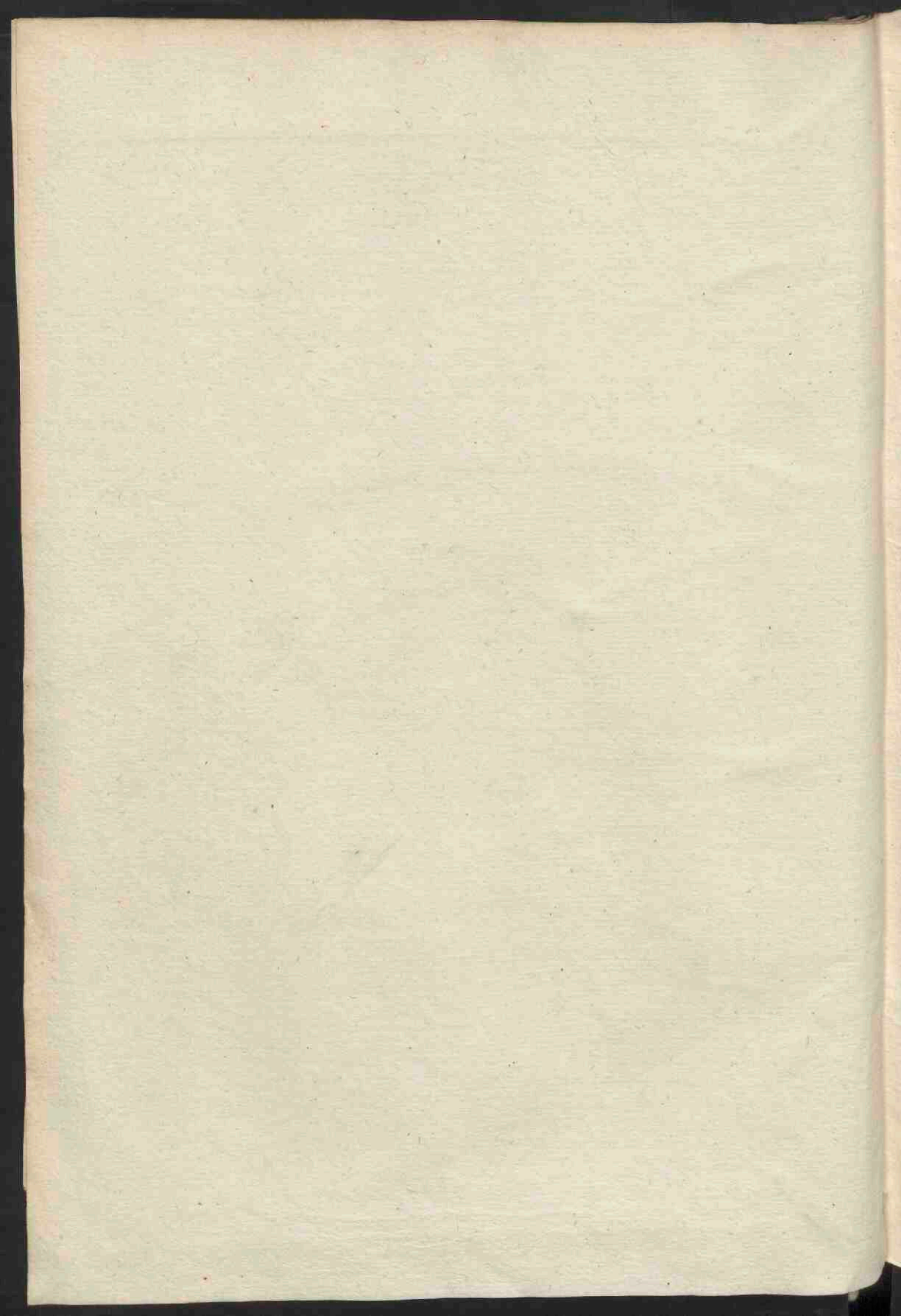
Handwritten text on a small rectangular label, possibly including a name or title, though it is mostly illegible due to fading and bleed-through.

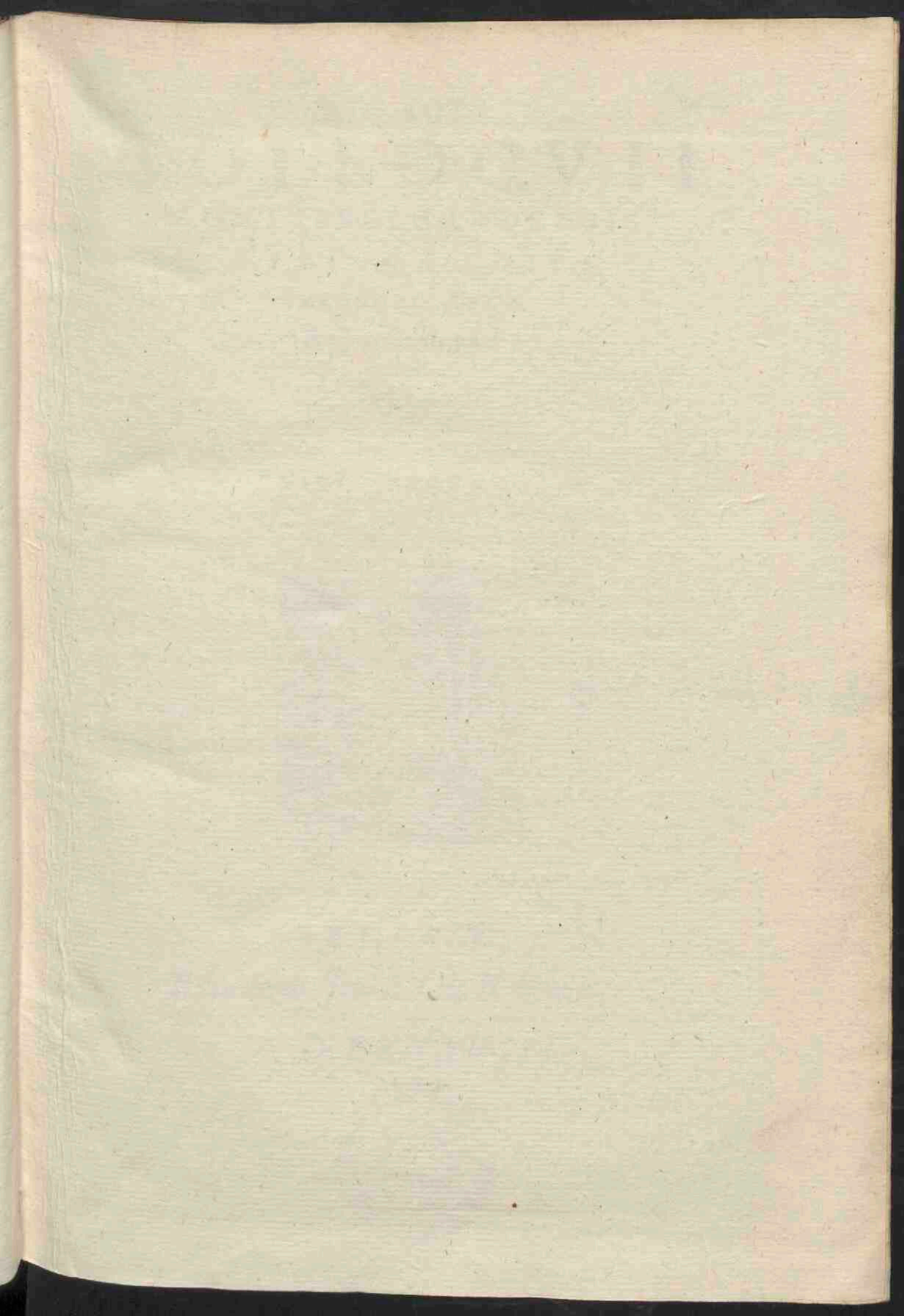
28

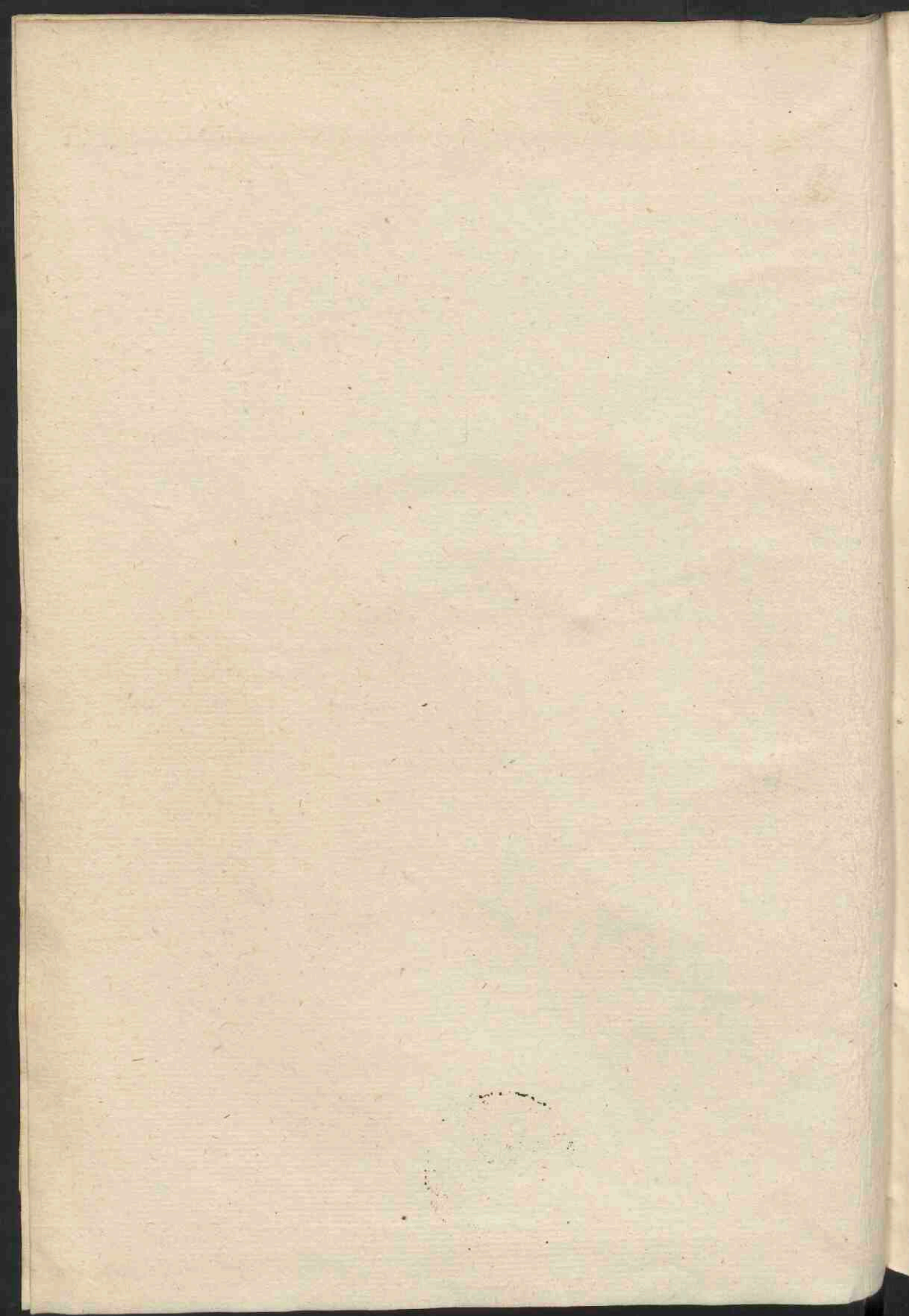
Theologia

Quarto n°. 28.

AD ACTA
COLLOQVII

MONTISBELGARDENSIS

T V B I N G Æ E D I T A,

THEODORI BEZÆ

Responsionis, pars
prior.

**

EDITIO SECUNDA.

QVICQVID AGAS

Ex donat. bib. à Bimbel

GENEVÆ,

Excudebat Joannes le Preux.

M. D. LXXXVIII.

AD ACTA
COLLOQUII
MONTISBELGARDENSIS
TYBINGÆ EDITA
THEODORI BEZÆ

CHRISTIANO LECTORI

TH. BEZA GRATIAM ET
pacem à Domino.

NEquis miretur hanc alteram huius responsi editionem
priori non totidem ubique vocabulis respondere, admoni-
tus esto, Christiane lector, priorem illam, propter temporis angusti-
am, fuisse tam tumultuariè simul dictatam, exceptam, impressam,
ad nūdas denique Francfortenses transmissam, ut præter typo-
graphicos errores aliquot in calce libri, ita ut sit, annotatos, alij
præterea multi insignes caueri non potuerint: prætermisissis etiam
non paucis, atque adeo quadam etiam charta, quam expungi oport-
uit, in alterius prætermisissæ locum reposita, ut pag. 187, vsue-
nit. Itaque scriptionem illam totam mihi recognoscendam putavi:
sic tamen ut ne tantillum quidem in rebus ipsis & sententijs sit
immutatum. Hæc autem omnia verè doctõrum & Orthodoxorum
omnium Theologorum, ac præsertim liberæ, sanctæ ac legitimæ Sy-
nodi iudicijs, si quando nobis Dominus illam concesserit, summis-
sa sunt.

3

IN RESPONSIONEM

ad Acta Colloquij Montisbelgardensis

Tubingæ edita, Theodori

Bezæ præfatio.

DIRA quidem sunt Acta meæ illius cum Iacobo Andrea colloctionis, ex Illustrissimi Principis ac Domini, Domini Friderici Comitis Vvirtembergici & Mompelgardensis auctoritate, sed D. Iacobi Andreae consilio, horratu & suasu: quum non aliunde quàm ab illo profecta sint, quæ illis inserta voluit. Cum illo igitur mihi negotium est, non cum Illustris. Principe: de cuius humanitate singulari & propenso in procuranda Ecclesiarum pace studio, dubitare me ipsa experientia non sinit. Cæterùm, quas ille huius editionis Illustris. Principi persuadendæ causas habuerit, ipse viderit: quas autem ipse habere mihi videor iustissimas ea de re expoſtulandi rationes, dissimulare me, neque veritas, neque existimatio mea patitur. Primùm igitur omnium quòd ad huius Colloquij occasiones attinet, sciat D. Andreas ipsum Dominum Baronem Cleruantium, Regis Nauarreni apud Germanos principes legatum, testari, vanissimum esse quod de ipso, quasi huius Colloquij apud ipsam promotore, D. Andreas cõmemorat. Nec enim se ea de re vllum habuisse mādatum, nec quid iam antea Mompelgardi agi cæptum esset, ex quoquam tunc cognouisse. Immò quum fortè de pace Ecclesiarum procuranda, ab omnibus bonis tantopere expetita, sermo esset inter ipsos Tubingæ iniectus, & D. Andreas de hac ipsa Colloctione non nihil diceret: testatur idem Dominus Baro Cleruantius se longè aliud vrsisse, nempe vt potius vtrinque delectorum aliquot doctorum & piorum hominum Synodus, adhibita Principum auctoritate, cogatur. Etenim, inquebat, ista inter duas priuatas perso-

nas Collocutio, vel nihil vel certè parùm ponderis ad componendas tantas controuersias habebit. Ad hæc verò D. Andreas, suo more iocatus, totidem istis verbis, (adhibito inter ipsos interprete, ipsius Domini Cleruantij fratre) Dicor ego, inquit, Germaniæ Papa, Beza verò Galliæ: si inter hos duos Papas conuenerit, Episcopi reliqui facilè assentientur. Hæc tum ille suo more in eo quidem quem mihi affingit papatu iocatus, sed de suo nimium verè loquutus. Quid non enim iste in alienas Germaniæ totius Ecclesias ausus est? Res autem omnis ita se habet. Quadriennium & ampliùs præterit ex quo àgi de hac re cœpit, ipso D. Andrea, vt tum quidè ad me ab honestissimis viris Mompelgardo scribebatur, instigante, me verò, non quidem à studio pacis, quam ego vel mea ipsius vita redemptam velim, abhorrente: sed hoc ipsum quod nunc euenit, iam tum prospiciente. Ecce verò hyeme superiore, mihi & corpore ægrotanti, & animo nihil minùs cogitanti, à nobilibus qui tum erant Mompelgardi, nuntiatur gratum me facturum Illustrissimo Principi, & ipsis quoque exulibus, si in hoc Colloquium possem consentire. Recusauì, additis causis quibus illorum plerique facilè sunt assensì. Mox tamen eadem iteratur petitio. Ego, ne quid fortè hic peccarem, percontor ea de re vicinas, huic coniunctissimas Ecclesias, Tigurinam & Bernensem. Peto à symmisticis meis consilium. Respondent omnes, nihil quidem boni ab hoc Colloquio, quòd ad ipsum D. Andream attinet, expectandum videri, sed quum hoc tantopere desiderare Illustrissimus Princeps diceretur, obtemperandum ipsius voluntati, quòd fortassis ea res aditum ad moderationem aliquam istarum rixarum obtinendam esset patefactura. Sic igitur, cõsentientibus nostris Magistratibus Amplissimis Bernensi & Geneuensi, ad quos etiam vt ad me quoque, iam antea de ea re Illustrissimus Princeps scripserat, Mompelgardum, D. Abrahamus Musculus Bernensis, & ego cum nobis additis & ex vtraque rep. & ex nostro collegio comitibus, asperrimo tempore, 20. Martij peruenimus: inuitissimus quidem ego, vel eam

ob causam, quòd sub idem tempus D. Andreas, edito virulentissimo & planè sanguinario scripto, satis ostendisset quo animo in nostras omnes Ecclesias esset affectus: ut videri meritò posset nò aliud hoc Colloquio captare, quàm ut, hac occasione redintegrato certamine, Germanos Principes ab auxilio, piis in Gallia extrema quæque patientibus, quos isti teterrimos hæreticos ex pulpitis appellare consueverunt, summittendo deterreret. Cæterùm, benignissimè ab Illustrissimo Principe excepti, agere de processu Colloquij cæpimus. Cuius rei narrationem quis contexuerit ita ut in his Actis pag. 10. & 13. refertur, nescio. Nec enim vllus vtrinque delectus fuit aut adhibitus notarius. Sed hoc scio, mihi nunquam excidisse, ut dicerem collocutionem hanc fuisse ad Gallo-
 rum exulum petitionem institutam. Credideram enim hoc totum non aliunde quàm ab ipsius Principis sancto desiderio profectum, cuius etiam existimationi multùm videntur detrahere, qui ad alios istud tam Christianum factum transferunt. Gallos autem meos satis sciebam istis collocutionibus minimè indigere: nec aliã ob causam instituisse ut illuc proficiscerer, quàm partim ut Illustris. Principi gratum facerent, partim ne veluti bonitati causæ diffidens disputationem viderer subterfugisse. Sed maioris est momenti quod in illa narratione præteritur. Petiuimus enim initio, ut vtrinque omnia scriptis, propria collocutorum manu subsignatis, agerentur. Quod quum D. Andreæ non placuisset, qui verbis agi malebat, postulavi ut vtrinque dicta, à probatis & vtriusque partis consensu delectis notariis exciperentur: quæ deinde cuique parti recognoscere, & addita subscriptione confirmare liceret. Hæc enim erat profectò iusta & sincera colloquendi ratio, ut sic falsationi occurreretur, quam ex duplicis protocolli Mulbrunnensis disceptationis editione cognouerã. Quum autè ne hoc quidem admitteret D. Andreas, disertis quoque verbis testatus, sese ne latum quidem pilum ab ea quam adhuc professus esset doctrina discessurum: tum ego ad D.

Musculum & alios meos collegas conuersus, Quorsum igitur, inquam, huc aduenimus? Et certè iam tum iustissimam habuimus recusandi omnis colloquij causam. Sed rursus veriti ne discedendi occasiones captasse, & Illustris. Principem delusisse videremur, admisimus conditionem qualis in istis Actis continetur. Et de his quidem hæcenus.

Venio ad huius editionis causas, in præfatione Illustrissimi Principis (siue à D. Andrea, siue ab alio quopiã dictata) comprehensas: quæ omnino duæ sunt: Scholæ videlicet Tubingensis alumnorum vtilitas, & refellendarum calumniarum necessitas: vtraque iustissima, si tam vera esset quàm fuit Illustris. Principi persuasum: cuius Celsitudinem humillimè precor, vt me bona cum sua pace audiat respondentem. Quòd igitur ad priorem illam causam attinet, quum satis superque sit omnibus Ecclesiis notũ, quæ sit & D. Andreae & non certè mea vnus, sed omnium Helueticæ confessionis Ecclesiarum de istis controuersis sententia, & in hac disceptatione nihil prorsus contineatur, quod non sit plenissimè tot editis aliis scriptis millies vtrinque dictum: quid tandem aliud ex horum Actorum editione consequi potuit, quàm quod factum videmus, nempe vt noua redintegrandi certaminis istius occasio ambitiosis & contentiosis scriptitoribus præberetur? Sed age, licuerit Theses vtrinque exhibitas, & inter hominum manus volitantes, ad cauendam falsitatem, promulgare. Quo iure tamen potuit D. Andreas illas ex animi sui sèsu, additis ad marginem scholiis interpretari, & si in ipsa disputatione satis Bezam, sola pertinacia & meris glossis, (vt ipse loquitur) impia sua dogmata tutantem refutauit, quo consilio alias istas marginales, quas vocat, refutationes adiecit, nisi vt imposita mihi respondendi necessitate, certamen recrudesceret? Hoc autem quum ab Illustris. Principis mente alienissimum esse non immeritò mihi persuaserim, absit vt hoc consilium ab ipso profectum fuisse existimem. Sed quum impetrare non potuerim vt adhibitis

vtrinque

vtrinque delectis bonæ fidei notariis, ageretur: patietur, vt spero, me Illustris. Princeps, ab iis qui hanc editionem ipsi suggererunt, petere, quo iure, qua auctoritate, qua conscientia, me superstitite & incōsulto, quæ à nescio quibus raptim, vt res ipsa ostēdit, excepta sunt, quasi authentica & fide digna in publicum proferre ipsis licuerit. Nam ne in reos quidem capitalis criminis conuictos, sic agi consuevit. Et tamen Illustris. Principem publicè testari voluerunt, nihil omnino in horum Actorū collectione vel insertum, vel ademptum esse, in quo cardo controuersiarum verteretur. Neque quum hæc ego dico, cuiusquam ex istis exceptoribus conscientiam pungo, sed hoc dico, nimium iustas causas habere me cur neque Osiandri, neque Mompelgardensis Superintendentis manus fidem habeam: quos tamen arbitror inter omnes adstantes maximè quæ dicebantur intelligere & annotare potuisse. Denique, nemo nescit quantum sit saepe in vnus etiam voculæ prætermissione vel immutatione positū. D. Andreæ verò quānam sua dispicere, expendere, expolire, (sicut ab illo factum fuisse res ipsa euincit,) mea verò pro arbitrio mutilata, interpolata, diminuta proferre in manus hominum licuerit? Et vt licuisse demus, quorsum illa mea nesci quidem intacta relinquere, sed obseruationes & refutationes adiacere fas fuit? Et certè quum inter nos, vt apparet ex huius ipsius editionis cui nunc respondeo, pagina 564, expressè conuenierit, ne excerpta ista vllam vim & authenticam auctoritatem Protocolli habeant, optimo iure possem ista omnia nullo dignari responso. Sed quum D. Andream & illius affectas videam, illud per nos in discessu nostro postulatum perinde accipere, ac si nostræ defensionis diffisi, editionem illius metuissimus, (quod tamen quàm falsò & absurdè dicatur, vel ex eo constat, quòd petimus quidem, sed obtinere non potuimus, vt à notariis singula exciperentur, quæ collocutorum subscriptione postea confirmarētur,) age, ne hunc quidē laborem, aliquatenus, quanquā inuitissimus eò pertractus, refugiam.

Accedo ad calumnias quæ dicuntur huius editionis necessitatem Illustris. Principi imposuisse, quarum aliæ in ipsius Principis Celsitudinem, aliæ in ipsam causam sunt contortæ. De prioribus, siquæ sunt vlllo modo à me, aut alio quoquam, me conscio, profectæ, causam non dico quin calumniator habear, & eius criminis pœnas luam. Epistolam quidem illam, Deum Opt. Max. testor, neque hîc, neque vsquam alibi, vel directè, vel obliquè, me conscio scriptam vel editam fuisse: nec à me priùs visam quàm duo, nec plura, eius exemplaria, librarius quidam noster ex Francfurtensibus nundinis attulisset. Testor etiam me, sicuti decuit, & vt discedens promiseram, Illustris. Principis singularem in nobis in arte sua excipiendis & tractandis humanitatem, & indefessam in vtraque audienda parte assiduitatem cum maxima æquitate coniunctam, vbique tum verbis, tum literis prædicasse. Epistola igitur illa nihil ad me profus attinet. Quod enim in Illustris. Principis præfatione adii-citur, prohibere me debuisse ne publicè inter nostros spargeretur, quasi ad hanc epistolâ conuiuendo, meum cum eius epistolæ auctore, quisquis est, (nam ne nunc quidem quis ille sit certò noui) consensum prodiderim: quisquis istud Illustris. Principi suggestit, magna imprudentia & in ipsum Principem & in me peccauit. Quînam enim ego Geneuæ positus, quæ in intima Germania, me profus inscio & nihil minus cogitante geruntur prohibere, & iam in celeberrimis illis nundinis passim dispersam Epistolam, ex cuiusquam manibus extorquere potuissem? An autem venales hic tres istæ pagellæ propositæ fuerint, ita me bene Deus amet, vt ego profus ignoro, nec illas vnquam in cuiusquam manibus conspexi. Quòd si quis existimat oportuisse me saltem scriptum aliquod opponere, quo Epistolam illam iugularem, velim illum scire, non esse mihi tantum ab re mea otij, vt istis scriptitationibus legendis, nedum refellendis, quicquam temporis impèdam. Quod si etiam aliter esset, quis sum ego, vt existimare potuerim Illustris.

Illustris. Principis Celsitudinem vlla mea defensione
 apud quenquam indigere, quæ sua satis dignitas & am-
 plitudo tuetur? Denique quòd attinet ad illa quæ variis
 & rumoribus & scriptis dicuntur à nostra parte sparsa
 cum alterius partis, atque adeò veritatis ipsius offensio-
 ne, minimè vereor, vt possim ego huius criminationis
 reus inueniri. Obsisti verò potuisse quin de hoc publicè
 habito Colloquio varij varia scriptitarèt, prout in hanc
 vel illam partem forent affecti, nescio an quisquam co-
 gitauerit. Mihi quidem nunquam visum est fieri istud
 posse, quod nulli Imperatores, nec Reges, vllis quatum-
 uis seueris edictis potuerunt vnquã obtinere. Et inter
 huius à me diu recusatæ collocutionis causas, hæc fuit
 non postrema, quòd ista mox inde necessariò consecu-
 tura prospicerem. Istis verò incommodis occurri, hac
 vna, quam initio proposueramus, commoda ratione po-
 tuit, nempe, si à delectis notariis cuncta exciperentur,
 quæ postea, si necessitas postularet, bona fide publicarèt-
 tur. Id verò quum impetrare non potuissemus, putau-
 imus huic malo satis cautū, si, in quòd etiam consensus
 est, & vt vtrinq; promissum fuerat, vtraq; pars in eo con-
 sentiret, vt nullam vim & auctoritatē protocolli habe-
 rent quæcunque à priuatis essent excerpta. Hæc autem
 spes & cautio, quum me, nulla mea culpa fefellerit, &
 D. Andream placuerit ista editione scriptitationes huius-
 modi, quasi infuso oleo accendere, quid hîc fecerim?
 Quum ad me verò plurima variis ex locis huiusmodi
 significarentur, amicos in primis rogavi vt ista omnia
 paterentur per se spatio temporis euanescere, & mode-
 stè quomodo discessum esset significauit: testatus non
 posse me existimare tam absurda & calumniosa non-
 nulla ex ipsius D. Andream voluntate spargi. Quid am-
 plius? Quum certiora quædam & iniquiora de his rebus
 procul scripta accepissem, D. ipsum Andream putavi
 per literas commonefaciendum, vt suos Tubingenses
 pro auctoritate sua, compesceret. Denique quum ambi-
 gere meritò non possem quin literas quas ad illum hac

de re dederam accepisset, ad quas nihil responderet: hoc egi quod necessitas ipsa coëgit, id est médacia quædam manifestissima scriptis ad amicos literis sum inficiatus: & calumnias intolerabiles refellere studui: ne id quidem, ita me bene Deus amet, facturum, si quid commodi responsi à D. Andrea accepissem. Neque verò me illorum pudet, quæ si sit opus, edere quoque sum paratus. Et ne quid hic comminisci videar, ecce studiosi cuiusdam Tubingensis, hac de re scriptæ literæ 24. Maij, ut omnes intelligant iustasne potiùs ego offensionis causas habuerim quàm quifquam alius, quas tamen omnes Ecclesiarum paci posthabui.

Instituta fuit dissertatio & colloquiũ de quinque capitibus controuersis: de Idolis: de Prædestinatione: de Persona Christi: de Baptismo Infantium: & de Sacramẽto. De primo facile conuenit. De secundo Beza per sesquihoram perorauit, & sua illa placita, de consilio Dei in hominibus quibusdam vitæ æternæ quibusdam mortis æternæ, absque vel fidei vel incredulitatis respectu adiudicandis, protulit. Quæ patienter audita sunt: & prolixè à D. Iacobo refutata. De cæteris parum fuit actum, sed quæ in libris Antagonistarum fuerunt scripta confirmare studuit Beza. Plura non habeo. Istud addo, Bezam lachrymabundum ex colloquio discessisse. Quare hoc effectum est ut Princeps Mompelgardensis, qui ad partes Calvinianas iam inclinauerat, cognita & audita Bezae blasphemia, illud dogma exhorrescere, & detestari atque execrari inciperet. Interfuerunt Colloquio sex Pastores Gallici: qui quum audirent quædam dõsonua à D. Iacobo proferri, quæ Danaus hisce aliquot annis scripserat, quæ Beza confirmaret, sibi illa ignota esse dixerunt & studiosè dissimularunt. Vnde satis constat Antagonistas nostros ea dogmata profiteri, quæ lucem veritatis non ferre possunt, sed quorum ipsomet pudet, & quæ tanquam venena mortifera exteris propinant, à quorum contactu nisi abstineant, sibi malè cauent. Sed quò de labor &c. Hoc tantum scribo, à nostris Doctoribus vulgò hoc iactari, Lutherum sanctæ memoriæ dixisse, Diabolum à Sa-

ramento Cœnæ, tanquam materia ενδ'όξω initium cepisse: ut per huius latus reliqua doctrinæ capita, in quibus plurimum momenti situm est, confoderet. Sed versantur ista in foro Theologico, in conspectu totius Ecclesiæ, cuius nescio quomodo iudicium non reformident, qui tam impie de beata Christi carne salutis nostræ organo, & sacris mysteriis loquuntur, &c.

Hæc ille quisquis est, ex quibus nemo non intelligit quàm vanis rumoribus nonnulli curiosorū & maleuolorū aures compleuerint, neque falsam vel commentitiã fuisse occasionẽ quam, is quisquis est, arripuit à quo fuit altera illa epist. Francfurtenſibus nundinis edita. *De Idolis, inquit, facile conuenit.* Scilicet. Edita est ab his ipsis nostra super hac re responsio, ad quam prouoco. *Protulit Beza sua illa placita de consilio Dei in hominibus, quibusdam vitæ æternæ, quibusdam mortis æternæ, absque vel fidei vel pietatis respectu adiudicandis.* Os impurum. Quis vnquam ex me audiuit vel ista vel istis aliquid simile? Hoc quidem ego non ex vno sed ex innumerabilibus penè Scripturæ locis, & Augustini præsertim aduersus Pelagianos notissimis disputationibus asserui, fidei præuisionem ordine causarū non præire æterno Dei de eligendis & seruandis suis decreto, sed illi substerni: id est neminem vitæ æternæ destinari, quòd Deus illum crediturum præuiderit, sed contrà idcirco eligi & credere quicumque eliguntur & credunt, quoniam hoc illis Deus ex æterno & gratuito suo proposito, suo tempore vocatis, largiatur. In opposito autem membro dixi, incredulitatem & eius fructus, ex proposito quidem Dei non nasci (quoniã falsus quidem ex Deo est, perditio autem reproborum est ab ipsis improbis,) sed illam decreto Dei æterno derelinquẽdis in sua natiua maledictione reprobis non præire, verùm subordinari: quoniam Deus neminem damnat, cuius causam in eo qui dānatur non inueniat. Illud qui non confitetur manifestè Pelagianus est, & à tota scriptura & Orthodoxa Ecclesiā refellitur: illo verò

confesso, istud quoque ex contrariorum doctrina necessario consequitur. Hoc cunctis verò est docere, vel salutem in Christo ab æterno destinatos, nullo fidei suo tempore illis donandam, respectu seruari: vel è contrario, nullos extra Christum, ab æterno, æternæ morti ab eo deputatos, (qui nemini iniuriam faceret etiam si omnes & singulos perderet,) nullo peccati natiui & eius in adultis fructuum respectu damnari? Sed quid istis hominibus facias, qui neque salutis & damnationis causarum oppositarum seriem & nexum, neque distinctionem inter Dei decretum, omnes secundas causas ordine antegrediens, & eius decreti executionem, non modò non norunt, sed ne nosse quidem volunt? Qui denique in hac quidem de Cœna Domini controuersia Lutherum habent pro summo & irrefragabili Theologo: in doctrina verò de Prædestinatione (quæ sanè est doctrinæ iustificationis ex fide, atque ad eò totius Christianismi fundamentum) per nostrum latus, apertè, vt impiù & blasphemum, à se confodi nò sentiunt: *Beza a lachrymabundus ex Colloquio discessit.* Magnum debellati Bezae argumèntum. Discessi certè non semel tot miserorù populorum commiseratione ductus, ipsiusque ad eò Illustriss. Principis & aliorum nimium multorum vicem ex animo deplorans. Quod autem iste dicit. Illustriss. Principem, cui fausta & felicia omnia ex animo precor, ad partes Calvinianas, (vt iste factiosus loquitur,) antea inclinauisse, an ipsius Celsitudini gratum sit futurum, nescio. Sed hinc coniectio non prorsus vanum fuisse quod Tubingæ non obscure antehunc cògressum iactabatur: D. Andreæ videlicet omnino procurandam & maturandam esse hanc profectioem & collocationem, vt Principem inter Gallos exules versantem, à Calvinismo auerteret. Quod autè idem de sex pastoribus Gallicis narrat, qui Danxi *δύσφημα* quædam, vt sibi ignota dissimulauerint, in eadem mentiendi officina fuit excogitatum. Danxum enim nos omnes, vt de Ecclesia Dei optimè meritum, pro verè docto & pio fratre & collega agnouimus: & in iis quæ D. Andreas in

ipso

ipso vt blasphema damnabat, dicere ausim Danæum iniuste prorsus reprehensum, meo patrocinio non magis quàm ipsam veritatem, indiguissè. Illam denique D. Lutheri prophetiam, vtinam nimis veram esse non probarent, ij quos à Consubstantiationis dogmate ad carnis Christi vbiquitatem, quouis etiam Eutychnismo portentosiorum delapsos videmus, & in illo infernali luto tam pertinaciter herere, vt ne à doctoribus & sanioribus quidem eiusdem Consubstantiationis propugnatoribus, inde sese extrahi, neque argumentis, neque conuiciis patiantur,

Ecce & alià epistolam Argentina scriptam 13. Maij, impudentissimorum mendaciorum plenam.

Venerunt ad nos animi gratia D. Theodo. Schneppfius & D. Iob. Brentius. Hi exposuerunt nobis quid Mompelgardia inter D. Iacob. Andree & Bezam actum sit, planè ferè isdem verbis quibus & superintèdens Montbelgardicus prius istud Colloquium D. Pappo exposuit: videlicet Comitem Vvirtembergensem, cuius sumptibus istud Colloquium institutū fuit, nunc magis confirmatum in vera sentètia sane doctrina, què antea Caluinista fuerant conati à veritatis via auertere, & Legatum etià Bernensem publicè affirmasse, se nunquam credidisse quòd ipsorum Theologi tam vanam defendant doctrinam, quæ saltem glossis nitatur dictorum ex patribus desumptorum, quum nostri ipsius scripturæ fundamento insistant. Cùmque Beza intercessisset pro Caluinistis apud Comitem Vvirtembergensem, vt ipsis exercitium Religionis Montbelgardia concederetur, Comitem id planè detrectasse, & respondisse sibi non integrum fore vt diuersa religionis doctrine sub ipsius tutela spargantur. Denique hoc etiam cõtigisse, quòd in festo Paschatis ultra 40. viri, qui ante Cinglianis adhaeserant, cum cæteris sincera Religionis assertoribus vnà sacram celebrarint synaxin. Fertur quidem disputationem seu Colloquium illud Basilea nunc typis excudi, opera D. Iohan. Iacobi Grynei. Quòd si pro more suo aliquid minus dextrè recensuerint, proculdubio nostrates excitabuntur vt veram etiam descriptionem illius publicè edant. Data Argentina 13. Maij. 86.

Quænam autem est ista quiduis comminiscendi li-
b. iij.

centia? An Illustris. Principem conati sint exules Galli à via veritatis auertere, testetur sanè ipsius Celsitudo. Domino verò Samueli Meyero Bernensi Senatori, & ornatissimo viro, excidisse quod isti narrant, non magis verum est quàm bonos viros esse qui hoc confingere sunt ausi. Sed hoc còmento tantò intolerabilior est hæc quæ sequitur calumnia, quantò plures attingit: *Gallos videlicet ad 40. antea Cinglianis vt isti vocant, id est Gallicæ confessioni adherentes, post illud solutū Colloquium, cum cæteris sincera Religionis assertoribus sacram Synaxin celebrasse,* argumentis nimirum Andreæ in veritatis viam reuocatos. Nam è contrario audite, quid vobis verè meritò respondeam, Tu Schnepfi, & tu Brenti, grauitè in illos & genere & pietate nobilissimos, peccastis, quibus omnibus cum honestissimis matronis, imò cum tota ciuitate Mompelgardēsi facile fuerit falsitatis manifestissimæ, & Theologis præsertim indignissimæ vos coarguere. Sed & vir ille tantò inter doctos omnes huius ætatis Theologos laudatior, quantò in illum estis contumeliosiores, nempe D. Ioannes Iacobus Gryneus, vanissimi commenti vos nullo negotio conuicerit, quod hic illi à vobis impingitur. Quod autem ille quidem facere nunquam cogitauit, illi ipsi vestri Doctores re ipsa ausi sunt designare, id est sub Illustrissimi Principis nomine delitescendo, huius collocationis acta, quæ à notariis excipi noluerant, à suis excerpta, quasi authentica contra suam ipsorum subscriptionem edere. Itaque causam dicere iustam non possunt, quominus D. Grynæi falsa insimulatio vos & illos meritò coarguat.

Illis duabus addo & tertiam ab Osiandro Vvitebergam vsque his totidem verbis, ac penè dixerim mendaciis scriptam.

Dn. D. Polycarpo Leisero, Pastori Ecclesiæ
Vvitebergensis.

D. D. Iacobus Andrea & ego nuper vocati sumus Mompelgartum, ibi D. D. Iacobus & Beza comparuerunt: & presente Illustris, Principe, comite Friderico, & Gallis exulibus circiter 30.
dispu

disputatum est aliquot dies: sed pax nulla facta. Beza enim in his
 erroribus perstitit: Quod corpus Christi ante nouissimum diē tan-
 tum sit in Cælo & nusquam, (quacunque etiam ratione) in terris.
 Ideoque corpus Christi, nec à dignis, nec ab indignis ore accipi
 posse, neque ullum modum manducationis nisi aut Spiritualem,
 aut Capernaïticum concedit. Communicationē Idiomatum in per-
 sona Christi nullam nisi verbalem concedit: & omnia quæ de com-
 municatione proprietatum diuinæ naturæ in sacra scriptura dicun-
 tur, tantum de bonis creatis intelligit. Baptismum à Paulo vocari
 lauacrum regenerationis improprie contendit, neque ab eo errore
 recepit. Baptismum enim ob signationem tantum esse regeneratio-
 nis asserbat, & quidem innumerabiles pueros in Baptismo non
 regenerari. Et inter cetera dicebat Beza, electos etiam in sceleribus
 contra conscientiam admissis, neque Spiritum Sæctum, neque fidem
 amittere. Et quamuis à D. D. Iacobo, Davidis lapsus allegaretur,
 qui in summa securitate (ante correptionem Nathanis Prophetae)
 vixerat: tamen asserere Beza non dubitauit, Davidem in eo lapsu,
 nec Spiritum S. nec fidem amisisse. Quum illi offerretur distinctio
 inter peccata mortalia & venialia, Sardonio risu eam excepit. In
 disputatione de Prædestinatione ultra sesquihoram locutus Beza,
 vnius tantum scripturæ testimonij mentionē fecit, idque inciden-
 ter. Dixit autem, Deum in æterno suo consilio ante conditum mun-
 dum aliam rationem ad declarandam suam misericordiam (quæ
 præsupponeret miseriam) & ostendendam iustitiam non inuenisse,
 nisi esset qui labi posset, & hac ratione notam faceret suam miseri-
 cordiam erga electos, & iustitiam erga reprobos. Neque has propo-
 sitiones suas, quas in scripto illi obiecimur retractauit aut explica-
 re conatus est, quibus asseruit reprobos ad æternam damnationem
 destinatos, conditos & ordinatos esse. Neque ille cessit sacra Scrip-
 turæ testimonijs, quæ illi opposita fuere, sed in impia sua sententia
 perstitit. Fuerunt cum eo Abrahamus Musculus pastor Eccle-
 siæ Bernensis, & quidam Doctor, Medicus Lausannensis, &
 alius professor Græcæ linguæ, hi auscultarunt. Partes enim dicendi,
 D. D. Iacobo & Beza commendatæ fuerunt. Itaque discessum
 est ab hoc colloquio, infecta pace. Tametsi enim fraternitatem no-
 stram scriptis, & viua voce peterent: nos tamen assentiri nec vo-
 luimus, nec potuimus nisi errores suos abicerent.

Et quamvis Illustriss. Princeps, Comes Fridericus, semper à Calvinianorum dogmatibus abhorruit: tamen coram suis expressè confessus est: se nunquam credidisse tantam impietate sub dogmate Calviniano latere: & se per omnem vitam suam studiosè operam daturum, ne in hos labyrinthos incidat.

Speramus etiam aliquem eius colloquij fructum ad Gallos auditores redundaturum: attentissimè enim auscultarunt, & haud dubie animadverterunt Beza tergiuersionem, qui postquam de Cœna Domini, & persona Christi disputatum erat, eiq. locus de prædestinatione proponeretur, supplici libello (cum suis adiunctis) petijt ut sibi domum redire liceret, prætendens ferias Paschatis, quas tamen aliàs parùm sollicitè observant. Hæc paucis R.T. referre volui, & spero, hanc commemorationem R. tuæ D. non fore ingratham. Bene & feliciter Vale.

Hic verò cogor tecum, Osiander, expostulare, & lectoribus ostendere, quom tu, inter ceteros, & tibi proximus Superintendens Mompelgard. Germanus, attentissimè sermones meos exceperitis, quantã habeam de vestra in illis exscribendis fide, ambigendi occasionem. Est enim hæc tua Epistola, velut omnium eorum epitome, quæ inter vos collecta, partim in hæc acta, partim in vestras ad marginè descriptas observationes postea contulistis. Nam verum quidem est, dixisse Bezam & dicere, Christi carnem nusquã realiter alibi nunc esse quàm supra cœlos in quos ascendit, & vnde ultimo demum die reditura sit (quod quisquis negat, Christũ, vel directè vel necessaria cõsecutione negat.) sed quod addis, dixisse Bezam, nusquam quacunque etiam ratione illam nunc esse in terris, calumniosè scribis. Nec enim ignorare potes adicere nostros consuevisse, illam, et si sua essentia (quod astutè præteriisti) non adsit in terris, præsentissimam tamen esse fidelibus sui Spiritus energia. Et quãvis illa quidem in cœlis permaneat, nos autem in terris simus, tanto ab ipsa Christi carnis, verè nunc quoque finite, circumscriptæ & organicæ substantia intervallo separati, quanto terra ab illis beatorum sedibus supra cœlos omnes fitis distant, nihilominus tamen tam verè virtute illa arcana

& inenarrabili Sp. Sancti Christum ipsum (illius suæ pro nobis passæ carnis vero interuentu) nostrum fieri, & nos vicissim illi per fidei instrumentũ, spirituali modo confociari, vt ipse in nobis spiritualem vitam viuat, & nos in ipso. Nos enim ista spirituali vnitione aliter prorsus, id est absque vlla partium *σύναρῆ*, cum ipso cohærere, quàm hæc membra visibilia inter se compacta cum capite singulorum hominum annectantur, vnde naturalem sensum ac motum percipiunt: sed tamen non minus nos verè & magis etiam efficaciter spirituali nexu Christo adiungi, vt omnes spirituales inde sensus & motus iam nunc hauriamus, & tandem beatam immortalitatem corporibus etiam ipsis vltimo die recipiamus. Hæc, inquam, exprimere te oportuit, vt tuæ & tuorum calumniæ occurratur, qui Testamentum Christi à nobis euacuari, & nuda sacra signa relinqui, nos denique ipsis Turcis deteriores, Omnipotentiam Dei inficiari, falsissimè declamatis. Quasi verò huius spiritualis quidem, at non imaginariæ, sed verissimæ & efficacissimæ cum Christo vnitionis mysterium, quod propterea Paulus Eph. 5. magnum appellat, non sit multò admirabilius, & Omnipotentix Dei conuenientius: quàm vestrum illud, finitum simul & infinitum, visibile & inuisibile, Vbiquiticum & Locale, corpus denique absque corporis definitione Omnimaesticum: quo & hypostatica vnio & corporis Christi veritas, tollitur, & eius supra cælos Ascensio in Disparitionem, siue externum spectaculum vsque ad nubes, (vt ausus est Brentius totidem verbis scribere, pag. egregiæ illius suæ Recognit. 167.) commutatur, & Reuersio è cælis expungitur, quũ Reuerti non sit ex inuisibili visibilem, sed ex verè absente presentem fieri, quo denique cælum terræ miscetur, & indigni, etsi inutiliter, tamen verè & propriè Christum participare finguntur: quæ omnia ex illo vestro dogmate tam necessariò quàm dies lucem, consequuntur.

Deinde, qualis hæc tua calumnia est? *Beza*, inquis, nullam Idiomatum communicationem in persona Christi nisi
c.j.

verbale concedit, quod ipsum quum tu scriberes, vel quid scriberes ignorasti, vel insigni vsus es Sophistica. Communicationis enim Idiomatum appellatione, si modum illum prædicationis intelligis, quo in vocibus Concretis, Christo, à diuersa natura denominato, tribuitur alterius naturæ proprietates, vt quum dicitur, Deus gloriæ crucifixus, & Filius hominis, in terris loquens cum Nicodemo, in cælis fuisse, falsissimum est quod ais, hanc prædicationem à me verbalem in persona constitui, quod merè Nestorianum fuerit. Sed si prædicatum in eiusmodi locutionibus concretis propria sua significatione accipiatur, (Deus enim gloriæ, nihil aliud propriè quàm Deum significat, & Filius hominis, nihil aliud quàm hominem,) tum dixi & dico, hanc phrasin, siue hunc prædicandi modum, esse verbalem non realem, id est quod verba propriè sonant non esse ad rem ipsam transferendum, quoniam merus inde Eutychianismus consequeretur: nec tamen falsam esse hanc prædicationem, quoniã, propter Personæ vnitatē, in huiusmodi locutionibus, quas veteres variis nominibus appellarunt, persona tota ab altera tantum natura in concreto denominatur. Prædicationes verò quibus vnus naturæ idiomata in abstracto alteri tribuuntur, vt si Deitatem passam, carnem autem Christi vbique siue Omnipresentem esse dicas, (quod vos quidem magna cum Christiani nominis infamia asserere non pudet) non verbales, non reales, sed falsas, impias, blasphemias esse affirmavi & affirmo. Deinde quod subiicis, quo pudore rursus mihi adscribis? *Omnia, inquis, quæ de communicatione proprietatum diuinæ naturæ in sacra Scriptura dicuntur, tantum de bonis creatis intelligit.* Nam, obsecro, quodnam istud est ænigma? Quod tamen, quantum assequi poterò, diuinabo. Si *noúvovias* appellatione vnionem ipsam hypostaticam intelligis, vt veteres sæpe loquuntur: hæc impietas Nestoriana, non mihi, sed D. D. Brétio, & Iacobo Andree, tribuenda est. Sic enim totidē verbis D. Brentius pag. suæ Recognit. 40. *Discrimen Christi & Petri in eo statuendum*

tuendum est, quòd Filius Dei, etsi sua essentia implet Petrum, sicut hominem Christum, non tamen communicat Petro omnes suas proprietates, sed tantùm nonnullas. Et pagina 131. Discrimen inter Christum, & alios homines, non constat propriè in habitatione Filij Dei in Filio hominis (& ecce tibi rursum duos ex Nestorio Filios) sed communicatione proprietatum, quibus Filius hominis ab inhabitante Filio Dei ornatur. Et D. Andreas Apolog. ad Theol. Ingolstadian. pag. 24. Res omnes à Deo subsistentialiter sustentantur. Sint ergo secundum D. Andream bestia etiam omnes, atque adeò, quod dictu horrendum est, ipsi Dæmones subsistentialiter Deus. Et pag. 25. Homo Christus dicitur Deus, non quia Deus sit in ipso, qui in omnibus creaturis est, etiam secundum subsistentias: sed quia in assumptione carnis dedit huic homini omnem potestatem in cælo & in terra. Et rursum, Diuinitas hominis Christi, non est illa *ἁνωθεν*, & aeterna cum patre & Spiritu S. essentia cõmunis, sed communicata à secunda hypostasi. Et nequis hæc perinde acciperet ac si orthodoxo seniu, non patris non Sp. Sancti, sed solius verbi hypostasin diceret incarnatam (hypostasis autem ab hypostasi re, ab essentia verò in diuinis, ratione non re, differt) mox adiicit, *ut uno verbo dicam, quum hominem esse Deum dicimus, nihil aliud intelligimus quàm quòd homo ad dextram Dei sedeat. Nam carnem assumere in Deum, nihil aliud est quàm quòd ei communicauit omnia dona.* Auditis hæc portenta, Germani Principes, Ciuitates, Ecclesiæ, & vos diutiùs fascinari patimini? Sin verò, Osiander, per proprietatum diuinæ naturæ communicationem, non ipsam naturarum hypostaticam vnitionem, sed dona in ipsam Christi carnem, personaliter, siue subsistentialiter assumptam, ut in subiectum effusa intelligis, quæ Iohan. per Spiritum sine mensura intelligit, Ioh. 3. 34. tum sanè verum dicis. Sunt enim illa omnia meræ qualitates creatæ: & quum hoc mihi ut erroneum impingis, te ipsum cædis, ut modò ex D. Andrea intellexisti, Diuinitatem *ἁνωθεν*, id est Deitatem non aliam Christo, quàm cuius homini tribuente. Quid quòd idem pag. 18. apertius etiam hæc scribat. *Apostolum*

per formam Dei, secundum quam Christus dicitur aequalis Deo, intellexisse dona in ipsam carnē assumptam realiter effusa? Quas impietates simul & Nestorianas in naturarum separatione, & Eutychianas in proprietatum confusione, frustra nunc conamini Chemnitiano, id est Monothelitico pigmento fucare. Pergamus. *Baptismum* Beza à Paulo improprie vocari lauacrum regenerationis contendit, neque ab eo errore recessit, & *Baptismum tantum esse voluit Regenerationis obsignationem*. Rursum calumniaris, prætermittit Baptismi exterioris, qui est aquæ, & interioris, qui est Christi Spiritum S. largientis, distinctione: cuius, nos authores non sumus, sed Christus ipse, & Christum sequutus Petrus. *Baptismum ergo* exteriorem per se & sigillatim consideratum, rectè & orthodoxè negavi propriè dici lauacrum per quod regeneremur: id quod affirmare nõ potes quin ad aquæ elemētum vel ad Ministrum baptifantem, ex parte saltē, illud transferas, quod vnus est diuinæ virtutis incommunicabiliter, & quarto (vt in scholis loquuntur) modo proprium. Denique sentire aliter non potes quin in doctrina operis operati cum idololatriis Papistis consentias. Sin verò *Baptismum vtrumque coniungas*, tum sanè anathema sit qui *Baptismum propriè & efficienter*, propter & per Deum eius auctorē, regenerationis lauacrum esse negauerit, quum in illa actione, ablutio illa externa sit interioris pignus certissimum. Sed errat scilicet quisquis vobis non assentitur. Nam & illud, cuiusmodi est, quod erroneum esse dicitis, *existimare innumerabiles pueros in Baptismo non regenerari*? Dic enim, obsecro, si vera est illius enuntiationis quam ego tueor *ἡρώασις*, & quicumque baptifantur etiam regenerantur, cur nõ etiam omnes Turcarum, Iudæorum, Papistarum, hæreticorum quorumuis liberos pro viribus ad *Baptismum abripitis*, vt seruentur? Cur in tota verere puriore Ecclesia, Catechismus in adultis *Baptismo semper præibat*? Cur pueros quoque multi propterea, licet magno errore, ad pleniorē vsque ætatem baptifandos non offerebant? Nempe quòd vestra tunc do-

doctrina in Ecclesiis Christianis non sonaret. Et cur agnoscitis quidem in Cœna Domini indignos, non modò inutiliter, verùm etiam ad suum exitium symbola atque adeò corpus Domini sumere; omnes autem ad Baptismum accedentes, vultis Baptismi interioris fructum, id est Regenerationem adipisci? Quodnam igitur erit inter ignorantes vel hypocritas, & verè Christum confitentes, & in Christo baptifari petentes discrimen? Et quum fidem vsque adeò in singulis baptifatis requiritis, vt pueros etiam velitis esse fide in ipso vtero matris præditos, aut certè vobis contradicatis, aut fidem etiam hypocritis & hæreticis tribuatis oportet, vt sine exceptione verum sit, omnes in Baptismo Regenerationem consequi. Sed age quoniam fortassis excipies de solis & quidem fidelium liberis, tuam illam doctrinam intelligi, age hoc quoque diligentius expendamus. Cedò igitur, qui regenerationem ad actum Baptismi, & quidem vt ad causam efficientem, vt indiuiduam illius comitem, refers, dic, quæso, quid regenerationem appelles. Nam ego quidem præcipuam Regenerationis partem statuo in mentis illustratione, qua fit vt ex ignorantibus scientes, ex non credentibus, vel etiam pertinaciter incredulis, credentes virtute Sancti Spiritus euadamus: Quod si verum est, vt verissimum esse fatentur omnes non Pelagiani: & verum est itidem quod docetis, particulari Ion. Baptistæ exemplo manifestissimè, per ignitionem elenchi abutentes, fide nimirum re ipsa præditos iam tum esse infantes, quum ad Baptismum adferuntur: consequetur omnes Christianos in infantia baptifatos, præcipua sui parte priùs etiã regeneratos, quàm baptifarentur. Erit igitur illis Baptismus, (quod tamen tu mihi vt erroneum tribuis) non causa efficiens, non instrumentum, sed *σφεγγίς* duntaxat infantium regenerationis, vsque adeò se vestræ sententiæ mutuò collidit. Præterea concessio rursus vobis illo quod statuitis, omnes fidelium patrũ infantes re ipsa fide in ipso matrum vtero donari: multò sanè felicior fuerit eorum quàm

adulorum conditio, inter quos paucissimi sunt ex plurimis quos verè possis scientes & credentes existimare. Eos autem si dixeris à fide quam habebant excidisse, vbi illa conscientia tranquillitas, in fidei tanquam doni electorum proprij, ac proinde ἀμεταμελήτου, immotam firmitatē, immutabili videlicet Dei æterno proposito, nobis in ipsius Euangelico verbo patefacto nitentem, firmiter aduersus omnes tentationes recumbēs? Deinde, des mihi, quæso, baptisatum puerum quempiam, qui ad ætatem intelligentia & rationis capacem adoleuerit, nec tamen de Euangelij vera doctrina quicquam audierit: quales sunt hodie innumerabiles, & ex illo percontator illius fidei Christiana mystéria, qua iam tum illū præditum fuisse vultis quum baptisaretur, quid tandem ex eo audies, quod vnquam crediderit? Qualis igitur, quæso, fides illa extiterit? quando ab ista infantili fide exciderit? quando ex fideli puero infidelis adultus factus fuerit, quem ne vos quidem ad Domini mensam admiseritis? Præterea si Apostolicum dictum illud verum est, *Fides est ex auditu*, & quidem *ex prædicantis ore*, vnde tandem illa fides vestra infantilis? Et an audiendum fuerit verbum prædicatum, vt fides tum demum in nobis existat, an verò potius vt in nobis ex vtero inchoata, sic demum cum ætate adolescat? Item, si fides illa, quam vniuersalem esse vultis in singulis fidelium liberis, ex arcano afflatu merè *παθητικῶς* nascitur, afflatus ille certè arcanus, ordinaria & vniuersalis causa hodie fuerit fidei in Ecclesia: verbi autem prædicatio fuerit illius tantum appendix. Vides igitur quàm falsa, quàm absurda, quàm inepta plurima ex illo vestro dogmate consequantur? Itaque nunquam simpliciter dixi ego Baptisimum esse Regenerationis in pueris ob signationem, sed adoptionis, ex fœderis formula, *Ero Deus tibi & semini tuo*. Neque dixi, pueros vel omnes vel aliquos re ipsa in illo Baptismi momento regenerari, sed regenerationis beneficiū suo demum tempore diuinitus ordinato, illū Baptismi actū in infantibus, ex verbi auditu

sub-

subsequi: quemadmodum contrà in adultis fides & fidei effectus Baptismum ipsorum antegrediuntur, vt in Abrahamo Circumcisio, fidei iustitiã non antecessit, sed ob signauit, & Baptismus in Eunuchò & Cornelio ac ipsius domesticis. Et istud est in Ecclesia perpetuò verum, vbi ritè Baptismus administratur, ad quem nemo nisi fidem Christianam professus rectè admittitur. At quando, dices, illa Regeneratio Baptismum puerorum cõsequitur? Certè quo tempore Deo visum est, quosdam etiam vñdecima demum hora vocanti, & Baptismo iam olim ab ipsis recepto tum demum benedicienti. At num in omnibus baptifatis istud euenit? Nequaquam. Solis enim electis donum fidei, & quæ illud necessariò consequuntur, Dominus quo demum tempore ipsi visum est largitur. Probabiliter autè quosuis, tum pueros tum adultos, censere nos Christiana charitas iubet inter electos, & Deo commendare. Quod si tibi ne istud quidem satisfacit, agedum, da mihi vel vnicum hominem etiam adultum qui Christũ ore, ac etiam si voles, honestis moribus profiteatur: quem tamen ausis, Deo vel hominibus, sine exceptione spondere, syncerè credere, & saluum futurum: quin magnum falsi promissi periculum subeas? Neque istud verò Papisticam dubitationem ponit, & fidei veræ *ωληγοροειαν* tollit. Aliud enim est profiteri se nosse aliorũ cordis latebras, quàm in testimonio Spiritus Sancti, quem in sese quisque fidelis audit clamãtem, Abba pater, & in quo Christi mentem tener, constanter acquiescere. Nec derogat etiam istud magis Sacramentorũ naturæ, vel ipsius Dei veritati, quàm Euangelio decedere quidpiam existimandũ est, quum incredulorum culpa fit inutile, vel etiam odor mortis ad mortem.

Quid amplius? *Beza distinctionẽ inter Venialia & Mortalia peccata Sardonio risu excepit.* Immò, bone vir, si te ipsum etiam non ridentem in speculo contemplareris, natiuè expressam haberes Sardonij risus istius, quam immerito mihi imaginem exprobras. Ego quidem ad illud, fateor, subriisi, sed ita vt nulli præbitam certè vo-

luerim animi in Christianam Charitatem peccantis suspicionem. Quidni verò fœdas istas scholasticæ cloacæ fordes, si nõ indignarer vt impias, saltem moderato risu testarer ferre me faciler non posse in quibusdã Ecclesiasticis scholis, obtentu nescio cuius moderationis in qua nullus modus est, retineri? Cæterum paria non esse peccata ac proinde impares illorum pœnas esse oportere, extra cõtrouersiam est apud orthodoxos. Matthçi 10. 15. Capitalia tamen esse vniuersaliter peccata docet ipse diuinæ maiestatis sensus, & expressis verbis scribit Apostolus Rom. 6. 23. Nec fanè aliter sensit Paulus ipse quum sese, quanuis per ignorantiam peccasset, tamen blasphemum ac proinde peccatorem primum, id est ex præcipuis eorum esse testaretur, 1. Tim. 1. 15. & 16. Vnde igitur istam venialium & mortalium peccatorum distinctionem, si naturam ipsam illorum consideres, exortam putabimus, nisi ex hominum sibi adulantium cerebro? Sin verò gratuitam in Christo promissionem remissionis peccatorum consideremus, omnia certè resipiscẽtibz (est autem & ipsa resipiscẽtia Dei donum, non ex nobis) sunt venialia, vnico excepto, ex quo etiam nullus vnquam resipuit. Ergo sic quoque inutile, imò etiam valde periculosum est, & meritò abolendum illud discrimen, ex Scholasticorum, vel potiùs sophistarum lacunis haustum: vtpote quod non possit, nisi admodum *ἀνέργος*, ad iudicandam peccatorum imparitatem accommodari. Hoc refelle si potes. Sin minùs, calumniari desine. Sed quoniam hïc tibi subrisum meum exagitare libuit, quæro à te & cæteris verborum meorum exceptoribus, cur duas alias non irrisionis profectò, sed tamen paulo plenioris risus occasiones prætermiseritis, quum ad rem non parum faciant. Quærebam, instabam, vrgebam vt D. Andreas non declamitaret sed syllogisticè mecum ageret. At ille totidem istis verbis, Per vitam meam inquit, nunquam sic vidi in scholis nostris disputari, Ego tum subrisisse me fateor: sed neque blando risu, neque precibus obtinere syllogisticam disputa-

putationem potui. Verum an falsam dicam, auditores omnes tibi testes fero. Virginti verò D. Andreae intolérable illam Baptismi obstetricum corruptelâ, quam opponerem veram illam Bernardi decisionem, Baptismi contemptu, non autem priuatione quemquam fieri damnationis reum: & contempnisse Baptismum videri non posse, qui Baptismo legitime, & eo, quod instituit sacro ministerio Dominus, illum obtinere non potuisset! nec illi responsioni acquiesceret: tum D. Andreas obiticiens moribundi alicuius antea infidelis exemplum, qui spiritu Dei tactus baptismum instantepeteret, nec illum à quopiam pastore nancisci posset, Ego vicissim quaesivi, quid si miserimus aliquis ac penè desperatus peccator, Cœnam Domini instantissime flagitaret, nec ullus adesset pastor, ac ne vir quidem, sed muliercula quæpiam, an cœnam illam a muliere administrandam censeret? Tum ille, causatus (ut etiam in his actis pagina 501.) magnum esse in his diebus crimen, quoniam infans in casu necessitatis nunquam antea fuerit baptisatus, ille verò Christianus adultus saepe antea Cœnam Domini in cœtu Ecclesiæ celebraverit. Ego verò contra, Immo, inquam, hominem hunc repente ex papismo liberatum, vel recens ex Iudæo, vel Turca, factum Christianum, qui Cœnam Domini nunquam celebrasset, & in agone penè alioqui desperantem, num velles in hac necessitate, à quopiam priuato, vel etiam muliercula, Cœnam Domini sumere? Nequaquam, inquit, D. Andreas (quod in istorum Actuum editione, ut & alia plurima præteritum est) sed illum hortarer ut bono animo esset, etiam si Cœnam Domini participare non posset. Sed quid si, inquam, ille non acquiesceret? Tum D. Andreas totidem istis verbis, Dicerem, inquit, illi, Vade, morere igitur eum omnibus Diabolis Ad quæ me subridentem respondisse factor, Esse profecto, (mi Domine doctor) illius miserabilis consolator. Neque verò ista tam fœda similia & tam ridicula ego me memorandi, quæ, si non ex impro-

tantopore, tum in ipsa quoque editi libri inscriptione, tum in illa Illustriss. Principi dictata præfatione, ut candidè & bona fide consignata, commendassent.

Quid amplius? *Beza differuit de Prædestinatione penè ad sesquihoram.* Dixi sanè diu, partim ut copiosè simul & perspicuè aduersus innumerabiles calumnias hunc locum per se obscurum illustrarem, partim ut secururæ disputationi offendiculorum plenæ, quod animaduertere mihi difficile non erat, quoad eius fieri posset occurrerem. Quid si verò vno verbo dixissem quod res est, nempe hac in re nobis planè & per omnia cum D. Luthero ex Dei verbo conuenire, num sic vobis os obturassem? Nescio: vos autem videritis. Saltem verò mihi tandè licuerit aliquo modo tot verbosissimas D. Andreæ declamationes hac vna compensare, quibus collata mea responsa, sicut à vobis edita sunt, ne vicissimam quidem partem illius dictorum æquauerint. Sed ad rem, præfatus Deum nullius esse mali authorem, dixi quod & res ipsa conuincit, & Paulus manifestissimè in illa expressa huius totius loci explicatione cap. ad Rom. 9. exponit; & inter veteres August. toties inculcat, Deum nec quod iudicaret, nec cuius miseretur habiturum fuisse, nisi peccatum ingressum esset in mundum, quod utique non fuisset, inquit August. nisi bonum esset, quod ad ipsum attinet, etiam mala esse: quæ non sinit utique inuitus, sed volens: ut non fiat absque ipsius voluntate, id quoque quod fit præter eius voluntatem. *Sed nostra*, inquis, *non refutauit Beza, & vnus tantum Scripturæ testimoniū mentionem fecit.* Iudex esto huius rei æquus lector, ex nostris thesibus & responsis, nisi & illæ & istæ sint ex ipsis Scripturæ verbis penè consultæ. *Sed his offensus*, inquis, *Illustriss. Princeps, coram expressè confessus est, se nunquam existimasse, tantam impietatem sub dogmate Calviniano latère.* Imò ipse D. Andreas literis Tubinga datis 6. Maij ausus est scribere, *Illustriss. Principem, per secretarium suum in Collocutorum & Gallorum plurimorum præsentia, Beza & collegis ipsius dicendum curasse,*

curasse, *Celsitud. suam, tantum, ex hoc Colloquio didicisse, ut etiam si tota vita sua Zwinglianus fuisset vel Calvinista, hoc ipso tamen momento, per Dei gratiam fuerit illud dogma in eternum deserturus.* Ego verò quid inter alios, de nostra Colloquutione censuerit aut iudicauerit Illustris. Princeps nescio: & facile mihi persuadeo illum, in hoc præsertim prædestinationis argumento, quod humanæ rationis captum superat, non ita exercitatum, & Tubingæ veluti in horum Theologorum sinu educatum, facile suis illis adhæsisse. Sed hoc scio, nunquam neque ab ipsius ore, neque per Secretarium ipsius audiuisse me, ex quo illum in vnas potius quàm in alteras partes inclinare mihi constaret, sed æquum illum vtrisque semper in publico conuentu præfuisse. Sed demus ita esse, fallimini vos omnes vehementer, si me existimatis, quamuis huius seculi potestates omnes, ea, quæ par est, & quam Dei verbum præscribit, reuerentia prosequar: posse tamen vlla cuiusquam, vel principis, vel etiam Regis auctoritate vel potentia, quum de tuenda veritate quaritur, vel tantillum terri. Quòd autem me abruptè Colloquium istud voluisse dictitatis quali tergiversantem, & ferias Paschatis prætendentem, *quas, inquis, isti alioquin parùm sollicitè obseruant:* risu potius dignatus fuero quàm refutatione. Extant autem nostræ illius petitionis causæ veræ, cuius libellum à vobis ipsis editum fuisse gaudeo. Et quod de feriis Paschatis, obiter parùm sollicitè à nobis obseruatis nugaris, tu scilicet multò religiosior, plenius nobis explicabis quum voles.

Hæc autem omnia quum ita se habeant, vtra pars vtri iniuriam fecerit, vtra Spiritu pacis & Concordiæ agatur, vtra pars Illustriss. Principem tanquam antea ad Calvinistas, quos vocant, inclinantem vtrò citròque scriptis literis accusauerit, iudicet ex istis non ipse modò Illustriss. Princeps Mompelgardensis, verum etiam Illustrissimi omnes Germaniæ & omnium populorum Principes, quorum facilitate quousque tandem abusuri sint, qui ex istis controuersis, & nomen sibi quarunt, &

THESES THEOLOGORVM

VIRTEMBERGENSIVM DE

Cœna Domini.

I.

EXTRA controuersiam est, omnes fideles spiritualiter manducare carnem filij hominis, & bibere eius sanguine: secundū illud Christi dictum: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis sanguinem eius, non habebitis vitam in uobis, Ioan. 6. Hæc spiritualis manducatio fit per fidem, etiam extra usum Cœna Domini, & semper salutaris est. Sic enim Christus ait: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, Ioan. 6. Quum manducatio in Cœna Domini interdum sit perniciosa, & ad iudicium cedat. Itaque constat, hanc ab illa diuersam esse: tamen si ad salutarem Sacramenti Cœna Domini perceptionem, spiritualis manducatio sit necessaria.

RESPONSIO AD THESES

Theologorum Virtembergensium.

Antithesis I. Th. Bezae.

IPSIUS Christi nullam aliam statuimus *Observationes D. And.*
perceptionem, siue in simplici verbo, ut *1* Hoc aperte pugnat cū
Ioan. 6. siue in Sacramento, ut in institutione *2* verbis Testamenti Christi,
Cœna Domini, nisi spirituali, id est, eam, *3* qui de oris perceptione loquitur, quū in-
qua Spiritus sancti uirtute, & fidei instru- *4* quit, Accipite, MANDUCATE, Hoc est corpus
mento peragitur. Eam tamen, quæ est sim- *5* meum. Præterea
plicis uerbi, à sacramentali differre agnosci- *6* manducatio corporis
mus, externa quidem forma: sed non re ipsa, *7* Christi, quæ fit ore, ad
quæ significatur & præbetur: neque eius per- *8* confirmationem man-
ceptione. Nam in uerbo simplici Deus per au- *9* dicationis per fidem fa-
res tantum nobiscū agit: in Sacramenti uero *10* cte instituta est.
adhibet etiam alia, in reliquos sensus incur- *11* 2. Spiritualis dicitur,
rentia. Vnde fit, ut nisi accedentium indigni- *12* quia modus eius est spi-
tas obstitit Sacramentorum efficacia, ue- *13* ritualis: qui etiā fide ad
hementior & expressior sit Sacramentalis, *14* iudiciū fieri potest, quā-
quàm merè & nudè spiritualis per simplex *15* do manducantes indigne,
verbum, communicatio. *16* corpus Domini non di-
17 indicant 1 Cor. 11.
18 3. Non solam externa
19 forma: sed etiam re ipsa differunt, quia singularis est modus ille manducationis in
20 Sacramento.

Th. Bezae responsio ad marginales observationes D. Andreae.

Ad. 1.

D. Andreas nihil de Sacramentorum natura, & definitione, ne-
d. iij.

que de Sacramentali Signorum, id est panis & vini, & rei, id est ipsius Christi coniunctione præfatus, incipit disputationem à discrimine inter perceptionem carnis Christi in simplici verbo per fidem, & eam quæ fit in sacra Domini Cœna: quas differre in eo dicit, quòd illa sit Spiritualis & semper salutaris, etiam extra Cœnæ usum, ista verò interdum perniciofa. Vides, lector, vt de peruerfa methòdo nihil dicam, mutilam esse hanc D. Andreæ thesin: quam, si possum satis rectè D. Andreæ mentem coniecere, sic suppleo, Illa est Spiritualis & solius efficaciz, siue beneficiorum Iesu Christi, per fidem: ista est substantialis, siue ipsiusmet carnis & sanguinis Christi, & oris instrumento peragitur: illa semper est salutaris, ista interdum perniciofa. Nos autem oralem carnis Christi perceptionem nullam agnoscimus, sed solam Spiritualem statuimus, & quæ vnico fidei instrumento, tum in verbo, tum in Sacramentis efficitur. Nullam etiam ponimus Spiritualem, quæ ipsam Christi carnem excludat, id est, nullum fieri dicimus beneficiorum Christi participem, qui non ipsum quoque Christum, à quo emanant, possideat, sicut cibo naturali nemo nutritur, nisi cibum ipsum sumat. Tertio spiritualè hanc perceptionè siue in simplici verbo siue in Sacramentis, semper salutarem, nulli exitialem esse affirmamus: Exitium enim non ab ipsa carne Christi indignè percepta, sed indignè & per incredulitatem repudiata, emanare, ac proinde Sacramentalem Christi perceptionem, quæ in simplici verbo fit, à Sacramentali, non re, quæ est vtròbique ipse Christus cum suis beneficiis: non perceptione ipsa, quæ vtròbique spiritualis est: non perceptionis instrumento, quod vtròbique est fides: sed externa tantum forma differre: quoniam videlicet in Sacramentis, signa corporalia verbo promissionis adiiciantur. Hanc certissimam veritatem, D. Andreas his argumentis in marginalibus suis refutationibus sic opugnat.

Primum quòd loquens Christus de suo corpore & oris perceptione, dixerit, Manducate, hoc est corpus meum. Respondeo, vsum quoque Christum, Ioan. 6. Carnis & Sanguinis, & Manducandi & Bibendi vocibus: quas, ceddò, cur metaphoricè quidem illo loco, in Cœna Domini verò naturali significatione explicandas contendit? An non, vt rectè docet Augustinus, quòd flagitium aliqui & horrendum scelus, realem videlicet & oralem humanæ carnis esum & humani sanguinis potum Christus videretur præcipere? Certè ita est: neque hic nodus expediri vllò Omnipotentiz Dei *νερασουερα*, vel Visibilitatis & Inuisibilitatis discrimine, vel Incòprehensibilis modi commento, potest. Quocunque enim modo re ipsa humanam ipsam carnem & humanum ipsum sanguinem ore bibas vel comedas, Cœna est Capernaïtica. Sed aliam rationem fortassis afferret D. Andreas, nempe quoniam cap. Iohan. 6. nulla sic men-

mentio adiunctæ rei alienius corporæ: ideoque Manducandi & Bibendi voces oporteat metaphoricè accipere: cuius etiam metaphoræ vsurpandæ occasionem præbuit Christo miraculum illud 5. panum, & quod eius aduersarij de manna obiecerant. Sit ita. Manducandi enim & Bibendi voces concedo & tucor, propter causam proximè superiùs allatam ex Augustino, nunquam aliter quàm metaphoricè de carne & sanguine Christi dici. Sed carnis ipsius & sanguinis Christi vocabula, figuratè illic non propriè accipi, quis D. Andrea concesserit? & effectus, siue beneficia ex morte Christi promanantia absque ipsius Christi apprehensione significari? Panis, inquit, Christus, quem ego dabo, est caro mea, quam ego dabo pro mundi vita. Num, quaeso, metaphorica quædam caro data pro mundi vita? Num sanguis metaphoricus pro peccatis nostris effusus? Restat ergo vt cap. Iohan. 6. neque carnis, neque sanguinis voces aliter quàm in Cœnæ Domini institutione accipiantur, nempe sua illa significatione propria & natua: nec etiam aliter quàm translaticè verobique Manducandi & Bibendi verba ad animi & fidei spirituales sumptionem & perceptionem, vsitatissima in omnibus corporis sensibus phrasi, transferantur. Sed hoc interest inter merè Spiritualem in nudo verbo carnis & sanguinis Christi absque pane & vino manducationem, cuius fit mentio cap. Ioh. 6. & eam itidem Spiritualem quæ fit adhibitis pane & vino in Cœnæ Domini institutione: quod hæc sit Sacramentalis, id est signis externis verbo adhibitis peragatur: ac proinde, sicuti duæ res in Cœna Domini percipiendæ, panis videlicet & vinum ori, caro autem & sanguis Christi Spiritui nostro & fidei proponuntur, ita duplex sit esus & potus. Vnus, putà signorum, corporeus: alter verò, nempe rerum, spiritualis, & Mentis non Dentis, vt idem scitè loquitur August. de ipsa Cœna differens. Et vt magis etiam perspicuè intelligat D. Andreas veteres patres non alium constituissè manducandæ in Cœna carnis Christi modum, quàm illum ipsum spirituales, qui commemoratur cap. Iohan. 6: audiat Cyrillum & Chrysostomum hac ipsa de re differentes, & quærentes cur in Cœnæ institutione non sint offensi discipuli illa carnis sui præceptoris præcepta manducatione, & eiusdem sanguinis mandato potu: Ideò, inquit Cyrillus, *nec obstupuerunt nec obmurmurarunt Apostoli ad tantum prodigium, quoniam antea corripiti viderant, qui ad eius promissionem obstupuerant, & rem priùs sibi confirmatam meminerant, qua tum exhibebatur.* Et Chrysost. *Quomodo, inquit, turbati non fuerunt Apostoli, quum hæc audissent? Quoniam multa iam & magna de hoc differuerat, cap. videlicet Ioh. 6. in quo Spiritualem esse huius esus & potus modum ostenderat.* At enim, inquit fortassis D. Andreas. Caro quoque & sanguis Christi sunt res corporeæ, non minùs

quàm panis & vinum. Cur non igitur oralis quoque fuerit illorum manducatio? Respondeo, quoniam sic comest nihil prodesset ad vitam æternam. Ventrem enim pascerent, non mentem; quoniam, ut modò dixi, Capernaitica non Christiana esset hæc Cœna. Sed & sanguinem suum vel alterius, lege adhuc vigente, ore potandum suis Apostolis Christus nunquam propinasset, nec bibissent illum Apostoli; ut qui multis post annis Gentibus præceperunt, ut in Iudæorum gratiam à sanguine abstinerent. Deinde corporis Christi verè organici & vnicuique in cœlis non in terris residentis veritas, istud nullo modo ferre potest, quamcùnque distinctionem adhibeas. Denique ista perceptio carnis & sanguinis Christi tum in verbo, tum in Sacramentis, ad coniunctionem mysticam fidelium cum Christo refertur: quæ nullo corporum nostrorum, vel inter nos, vel cum Christi carne cõtactu reali constat, sed merè Spiritu-
alis est, ab inenarrabili Sp. Sancti virtute verissimè & efficacissimè, quantumuis longissimis locorum intervallis dislata connectentis, dependens: & fidei instrumento quasi vinculo, prout promissionis formula fert, astricta. Quamobrem etiam ab Irenæo corpus & sanguis Christi dicuntur res cœlestis, non certè ratione substantiæ, sed vsus Sacramentalis: panis autem & vinum res terrena, quamuis à communibus rebus, quòd ad vsum, distincta.

Secundò sententiam nostram oppugnans D. Andreas, obiicit corporis Christi manducationem quæ fit ore, institutam esse ad confirmationem manducationis per fidem factæ: in quo responso puerilis est paralogismus, qui in scholis dicitur, Petitiõ principij. Præsupponit enim id ipsum de quo quæritur, nempe Christi corpus ore percipi: quod falsum esse paulò antè euicimus. Non igitur carnis & sanguinis Christi manducatio oralis, quæ nulla est, sed panis & vini corporeus & oralis esus & potus, est mysterij illius magni, ut loquitur Apostolus, id est spiritualis & ineffabilis nostræ per fidem cum Christo capite consociationis, *spiritus*, pignus & tessera.

Spiritualis, inquit D. Andreas, *dicitur carnis & sanguinis Christi esus & potus, quia modus eius est spiritualis, qui fieri potest etiam sine fide ad iudicium, in his videlicet qui corpus Christi non diiudicant.* Atqui si Spiritualis, non igitur Oralis. Quod enim reipsa præsens & intra manus traditum, ore ipso corporis comeditur & bibit, naturali modo & facultate peragitur. Neque huic responsioni obstat illa communitia inuisibilitas corporis. Istud enim etiam si à me concederetur, pertineret ad præsentiam, non autè ad manducationis modum: quæ si oralis est, & tum panis & vino, tum carni & sanguini Christi communis, certè Spiritualis non est, sed merè corporalis & naturalis. Quòd si Spiritualem D. Andreas hunc modum appellat, quoniam à Spiritus Sancti virtute pendeat: quinam à fide disun-

Ad. 2.

disiungetur? Agitur enim hic non de Prophetiæ, non de miraculorum dono, & aliis eiusmodi quæ Spiritus Sanctus etiam vera illa electorum fide carentibus nonnullis largitur, sed de hominis cum Christo, per carnis ipsius participationem, confociatione, quam proinde necesse est solis fidelibus esse propriam, quum nulla sit luci *non vicia* cum tenebris. Neque verò dicit Apostolus ab indigne & sine fide accedentibus Christi corpus & sanguinem, sed panem illum & vinum illud edi & bibi, & quidem ad exitium, quod non diiudicent corpus Domini, id est quod nullam habeant rationem pretiosi illius thesauri, quem in illis epulis Christus ad vitam æternam (adhibito duplici panis illius & vini illius pignore) utendum fruendum præbet, & ipsi sua incredulitate impudenter respiciunt.

Ad.3.

Singularis est, inquit D. Andreas, Sacramentalis ille modus manducationis: ergo non solum externa forma: sed etiam re ipsa, differt à merè Spirituali, qui fit per fidem. Nego huius enthymematis antecedens, quò quidem sensu D. Andreas loquitur. Nam si singularis: Ergo proprius. Quomodo verò proprius, si oralis, quum hanc manducationem ipsemet velit esse communem, tum pani & vino, tum carni & sanguini Christi: atque adeo, quum ea sit naturalis, & omnibus quæ ore eduntur & bibuntur communis? Nego præterea consecutionem manifestè falsam. Nam, ecquid nos quidem Spiritualiter tantum & per fidem, percipi docemus: D. Andreas verò oraliter percipi vult? Certè vnam & eandem rem, nempe Christi carnem & sanguinem, quæ sunt illa vnica & non multiplex Christi natura humana pro nobis assumpta. Nullum igitur hic in re ipsa, sed in perceptionis modo & instrumento discrimen.

Thesis II. Vvirt.

Neque vnquam cum Capernaitis sensimus, neque sentiemus: qui putabant, carnem Christi dentibus laniandam, & manducandam eo modo, quo carnes bouina, aut alia comeduntur. Quare nihil opus est de Capernaitica laniena aut manducatione disputare.

Antithesis. II. Th. Bez. a.

Est essentialis corporis Christi esus, & eiusdem sanguinis potus, statuatur² eo differre à vulgari edendi & bibendi modo, quod ille quidem inuisibiliter, iste verò visibiliter fiat, tamen nos quidem non videmus, quinam vnus & idem non sit edendi modus, quantum ad rem ipsam: non autem, quod ad illam circumstantiam visibilitatis vel inuisibilitatis attinet.

c.j.

1. Nos sacramentalem manducationem esse dicimus.

2. Non hoc solum modo differunt: sed quod per omnia spiritualis sit ratio corporis Domini in hoc mysterio: quæ cū Capernaitarū crassis cogitationibus aperte pugnat.

3. Non queritur, quid vos videre, vel non vi-

dere possitis: sed num si statuatur ipsam corporis & sanguinis Do-
hęc cū verbo & volun- mini substantiā, ore corporis comedi & bibi.
tate Christi pugnent.

Th. Beza resp. ad marginales obseruationes D. Andreae.

In hac secunda Thesi testatur, D. Andreas, à se semper dānatam
& damnandam Capernaiticam manducationem, quam & nos de-
testamur. Respondi & respondeo, verbo quidem illum idē dam-
nare, re ipsa verò probare: quoniam oralis esse manducatio ipsius-
met Essentiæ carnis & sanguinis non potest, quin Capernaitica sit.
Nec enim illa definiiri potest ipsorum verbis, Dentium videlicet
laniena, quod vanissimum est subterfugium. Nam siue solidum
corpus, totum, semel, siue dentibus admorsum & frustulatum, & si-
ue visibiliter, siue inuisibiliter, ipsa carnis Christi essentia, & ipse
essentialis Christi sanguis (tunc quidem adhuc intrā venas Chri-
sti conclusus, quum Cœnam institueret) ore comedi & bibi di-
catur: negari nisi peruicacissimè non potest, hunc ipsum esse Ca-
pernaiticum esum & potum, quo cibus quiuis comeditur, &
alius quiuis potus bibitur. Nam istud discrimen commentitium
quo caro Christi vera & actu primo adesse aliter falsò dicitur,
quàm veritas ipsius ferat, etiam si concederetur, tamen oralis ac
proinde naturalis esus ipsius maneret. Sunt autem hęc horrenda.
Fateor. Ergo sunt pari horrore detestanda, ex quibus positus ne-
cessariò statuuntur.

Ad hæc autem D. Andreas, *Sacramentalem*, inquit, *esse manduca-* Ad. I.
tionem: non ergo Capernaiticam. Respondeo, veram esse conclusio-
nem si Sacramentalem definiret spiritualement, & quæ solo fidei in-
strumento peragenda sanciat, adhibita sacrorum symbolorum
naturali & orali manducatione. Capernaiticā autem negare, quæ
sit oralis, siue sacra symbola adhibeantur, siue minus, est effectum
negare cuius causa necessaria statuatur, & definitum inficiari posi-
ta definitione.

Item, *Ratio*, inquit, *Corporis Domini per omnia Spiritualis est in* Ad. II.
hoc mysterio. Ergo pugnat cum Capernaitarum crassis erroribus. Re-
spondeo, si Spiritualis ratio sit corporis Domini in hoc mysterio,
Ergo non consideratur corpus, vt tangibile, quum hac ratione
corpus à Spiritu differat. Quòd si non vt tangibile & Quantum,
Ergo non sua essentia præsens, quæ si tangibilis non est, non est
corporea, id est corpus simul & non corpus. Hoc autem nisi
concedat D. Andreas ad suum illud *ἄχρονον ἔτος* Omnipotentia di-
uinæ & ineffabilis modi vanissimum commentum refugiens, peto,
si verum corpus potest essentialiter adesse, Spirituum modo, id est,
non circumscriptiue, nec tangibiliter, nec localiter: siue, si circun-
scriptio & materiata moles locum occupans, non est insepara-
bilis, & prorsus essentialis proprietas corporis materiati & orga-
nici,

nici, quānam Sophista non fuerit Christus, veritatem & præsentiā excitari sui corporis ab his *τεκμηρίοις* probans, Palpate & videre, quia Spiritus carnem & ossa non habent. Nam hæc *ἀπίφρασις*, Hoc non est palpabile, ergo non est corpus: & hæc *κατάφρασις*, Hoc est palpabile, ergo est corpus, necessariò inter se reciprocantur: & eòdem fundamento nituntur. Quæro & illud, quæ sit ista spiritalis ratio? Cerrè vel definitiua sine circumscriptione, vel repletiva, sine vlla finitione. At illa propria est Angelicæ naturæ, & hominum animæ, vt necesse sit ab iis corpus Christi in Angelicam naturam mutari in Cœna Domini, qui Spiritus ratione & modo illud adesse in Cœna somniant. Num autem res etiam spiritalis ore comeditur & bibitur? Sed quid si ne hæc quidem præsentiā istos subleuat? Nam ne beati quidem illi Spiritus simul definitiuè, pluribus nedum innumeris locis præsentes adesse possunt, vt aduersus Macedonianos Ecclesia orthodoxa iam pridem ex Dei verbo definiuit Spiritus Sancti Deitatem, & discrimen à creatis spiritibus inde quoque probans, quòd Spiritus Sanctus sit essentialiter, & agat vbique. Hæc causa fuit cur D. Lutherus, contentions feruore extra omnes veræ Theologiæ limites progressus, non contentus illa definitiua corporis Christi præsentiā, ausus sit etiam repletivam illam præsentiā vbiquitariam comminisci, dupliciter tamen ipsemet suum dogma còfodiens. Sic enim & hypostaticam d. finicionem, qua falsò innititur, abrogat (Eutychianismum, id est transfusionem proprietatum inuichens) & illud ipsum tollit, quod alibi rectè vult esse Cœnæ Domini proprium. Etenim si ratione hypostaticæ vnionis humanitas quoque Christi vbique est repletiuè, non idcirco fuerit corpus Christi In, Sub, vel Cum illo sacro pane, neque sanguis, In, Sub, vel Cum illo sacro vino, quia sacram suam Cœnam sic instituerit Dominus: sed quoniam non modò cum illo pane & vino, sed etiam cum omnibus rebus ab ipso vnionis hypostaticæ momento adfuerit & adest, & aderit quandiu res illæ stabunt. Quorsum igitur fuerit ista hypostatica vnitione opus ad repletivam illam assumpti corporis præsentiā, si verum est quòd in suis Theisibus D. Andreas, scribit, penitus quidem à veritate aberrans, *res omnes à Deo substantialiter sustentari*, pag. Apolog. ad Thef. Ingolstadt. 19. & pag. 38. *Christum hominem hoc habere commune cum omnibus sanctis quòd cum eo Deus personaliter fuit vnitus?* En istius essentialis præsentiæ, & oralis manducationis fructus: qua, scilicet, testamentum filij Dei confirmatur. Et nequis hic excipiat, humanas has esse glossas, quæ de definitiua & repletiva præsentiā dixi, sciat hos esse D. Lutheri factus, vnde postea meritò pedem referre conatus est: sed serò: Brentio postea cum suis eò vsque eadem via progresso, vt etiam sit ausus disertis verbis, Ascensionem Christi.

fit in externum spectaculum vsque ad nubes transformare, & Vbiq; uarios cœlos & inferos statuere. Et ista potentia diutius audies Germania?

Et hoc illud est, quod & quæsiuimus & inuenimus, Deum uide licet, qui uerax est & immutabilis, quum sit testatus se uelle ut perpetua sit ueritas, ac perinde localitas & circumscriptio humanitatis à Christo personaliter assumptæ, manifestè quoque declarare se nolle ut uisum sit nisi circumscriptiuè & localiter, quoniam contradictoria uelle, id est mentiri, nec possit nec uelit.

Ad. 7

Thesis III. Vvirrem.

Neque Transsubstantiatione Pontificiorum recipimus, qui fingunt panem in sacra Cœna Domini conueri in substantiam corporis Christi, & uinum transmutari in sanguinem Christi: sed fatemur, quod in sacra Cœna uerum panem edamus & uerum uinum bibamus, nulla intercedente Transsubstantiatione.

Antith. III. Th. Beza.

Assentimur.

Est enim Transsubstantiatio quoque merè Capernaïtica: & iisdem illis fundamentis destruitur, quibus & Consubstantiatio: quamuis illa (licet non minus falsa) propius tamen à uerbis institutionis Cœnæ Domini $\kappa\tau\ \tau\acute{o}\ \pi\acute{\iota}\tau\acute{o}\nu$ intellectus discedat. Dicunt enim Transsubstantiatores, uerbis illis diuinis operatoriis, id quod antea erat panis, mutata substantia, repètè fieri ipsummet corpus Christi, ut ita sit uerum hoc enuntiatum, Hoc est corpus meum &c. Illa uerò Consubstantiatorum explicatio, hoc est corpus in eū, id est, In, Cum, uel Sub hoc pane est corpus meum essentialiter, non declarat quid euaserit panis, nec quid sit corpus sed tantum ubi sit: & præterea, transpositis terminis, prædicatum sic fit subiectum, & contrà, Subiectum fit prædicatum. Quæ commenta, sunt ipsa etiam Transsubstantiatione, quod ad phrasin attinet, absurdiora: & quamuis alia uia, eundem tamen profus errorem Capernaïticum inuehunt.

Thesis IIII. Vvirt.

Neque Physicam & localem corporis & sanguinis Christi in sacra Cœna præsentiam aut inclusionem statuimus.

Antithesis IIII. Th. Beza.

Ipsi corporis & sanguinis Christi, quantumuis glorificati substantiam, non uideamus posse reipsa cum pane & uino, præsetem

i. Non quæritur, quid uos uidere, aut non uidere possitis: sed quid Christus dicat, & iubeat: Accipite, Manducate: Hoc est corpus meum.

statui

statui, aliter quàm physica & locali circum-
 scriptione. Quia glorificatio, vt rectè ait Au-
 gustinus, ex perpetuo totius Ecclesiæ con-
 sensu, corpori Christi immortalitatem dedit,
 naturam non abstulit.

2. Nihil ergo contra
 nostram doctrinam pu-
 gnat: qui minimè asseri-
 mus corpus Christi phy-
 sica locatione in Cœna
 Domini adesse.

Th. B. responsio. ad marginales obseruat. D. Andrea.

Nihil hic adfert D. Andreas, quod refutationem mereatur. Di-
 xi me non posse videre quod docet. Hanc modestiam meam ipse
 irridens reuocat me ad suum, Accipite, quasi non sit ei ad hoc
 millies responsum. At ego hûc illum reuoco, quinam verè corpo-
 ream substantiam non aboleat, qui statuit illam sine circumscri-
 ptione, & non vt palpabilem & Quantam, vsquam præsentem esse
 posse: & mirari me fateor, cæcitatem mihi hîc ab eo exprobari,
 quam ipse in sese & suis deinceps in hoc ipso suo mysterio agno-
 scat pag. 176. & id quidem meritò. Quis enim corpus illocaliter
 præsens vnquam oculis vel intellectu videre potuit, quod nec
 fuerit vnquam, nec sit, nec futurum sit?

Thesis V. Vvirt.

*In controuersiam autem venit: An in sacra Cœna verum corpus, &
 verus sanguis Domini nostri Iesu Christi verè & substantialiter sint præ-
 sentia: atque cum pane, & vino distribuuntur, & ore sumantur, ab omni-
 bus illis, qui Sacramento vruntur, siue digni siue indigni, boni aut mali,
 fideles aut infideles: ita tamen, vt fideles in Cœna Domini consolationem
 & vitam percipiant: Infideles autem eam ad iudicium sumant. In hac
 questione, nos affirmatiuam sententiam amplectimur & defendimus.*

Antithesis V. Th. Beza.

Nos verò negatiuam tuemur: nec tamen
 negamus verum illud corpus, & verum illum
 sanguinem Domini nostri Iesu Christi, verè
 quibusuis accedentibus in Cœnæ actione le-
 gitima præberi: sed mente, non corpore: nec
 ore, sed fide percipienda. Vnde fit, vt indignè
 accedentes, & fidei instrumêto carêtes (quan-
 quam³ integrum Sacramentum illis quoque
 præbeatur) nihilominus tamen sola signa per-
 cipiant, & ita quidem, vt rei fiant corporis &
 sanguinis Domini: non quæ sumpserint, sed
 quæ contempserint.

1. Præstigiæ verborum,
 & æquiuocatio in voca-
 bulo, præberi, quod pro-
 priè præsentiam rei in
 apertis verbis præsup-
 ponit.

2. Contra Christus: qui
 nulla fidei mentione fa-
 cta, dixit: Accipite, Man-
 ducate, Hoc est corpus
 meum.

3. Integrum Sacramen-
 tum non præbetur ei,
 qui partem eius, eamque
 minimam, videlicet ex-

terna tantùm signa recipit. 4. Manducando, non negligendo, aut contemnendo
 accipiunt iudicium. I. Cor. ii.

Th. Beza Resp. ad marginales observationes D. Andrea.

Nulla est æquiocatio in Præbendi verbo, quum exprimamus Ad¹
non ori sed menti hanc præbitionem fieri. Sacramentalis enim
præbitio dicitur in qua aliud videtur, (nempe signum) aliud in-
telligitur, ac proinde menti præbetur & mente percipitur, nem-
pe res significata. Quod autem menti præbetur ab ea apprehen-
dendum, minimè semper necesse est præsens ibi adesse, vbi situm
est eius corpus, cuius menti præbetur. Immo interdum ne in re-
rum quidem natura existere illud oportet ad perceptionis verita-
tem & efficaciam. Nec enim phantasticum & imaginarium fuit
quod de Abrahamo dicitur, illum videlicet, non corporis certè, sed
mentis & fidei oculis, diem Domini vidisse, & propterea gauisum.
Et patres testatur disertè Paulus eandem atque nos escam edisse,
& eundem potum bibisse, nempe Christum: quòd oculis fidei sub-
sistant, ea etiam quæ sperantur, ex Dei verbo, ac proinde quæ re ipsa
nondum videntur, Heb. III.

Secundò, quòd dixi non corpori sed menti, non ori sed fidei, Ad²
veram illam carnem, & verum illum sanguinem præberi, oppu-
gnat ex eo D. Andreas, quòd Christus, nulla fidei mentione facta
dixit, Accipite, Comedite. Noua certè & antea inaudita Theolo-
gia. Quis enim ignorat Euangeli in vnum & idem esse, siue sim-
plici verbo prædicetur, siue adiunctis sacris symbolis & ritibus
annuntietur: nec aliud esse Christianæ fidei obiectum etiamsi
semper non adiiciatur expressè verbum, Credite? Denique, si of-
ficio defunctus est, & ritè Cœnam celebravit, qui fecit quod Chri-
stus fieri iussit, nec fidem in Cœnæ institutione ab accedentibus
postulauit Christus, quo elencho dignè accedentes ab indignis
discernemus? Iussit Deus suorum præputium circuncidi, neque
expressit Circumcisionis cordis promissionem, an igitur noua-
cula, tam cor quàm præputium, videlicet absque fide, circunci-
debat? Ioannes Baptista baptisauit in remissionè peccatorum, nec
semper addidit, Credite: Ergòne aqua Baptismi tam peccata quàm
corpus sine fide ablucebat? Quantò testis August. *Credo, inquit,
& manducaſti*, de hac ipsa Cœna Domini differens. Et alibi, *Fidem
mitte in calum, & tenuisti*, Ergo qui non credit, non manducat cor-
pus, nec bibit sanguinem, sed eorum duntaxat symbola, & quidem
ad iudicium: non diiudicans corpus Domini.

Dixi præberi, quibusuis accedentibus integrum Sacramen- Ad³
tum. Respondet D. Andreas, *integrum Sacramentum ei non præ-
beri, qui partem eius, eam neque minimam, id est externa tantum symbola
accipiat*. Immo, quid magis est ridiculùm, quàm aut verbi aut Sa-
cramentorum integritatem, non ex præbitione, sed ex receptione
metiri?

metiri? Quid enim obstat quominus quispiam cui integrum aliquid, etiam vnius & eiusdem manus instrumento sumendum traditur, partem tantum accipiat, reliquum reiiciat? Multò autem magis id cuenit quum duplici instrumento opus est, ad duas res diuersas recipiendas, quorum altero destituatur is cui duæ res illæ præbebantur. Sic in prædicatione Euangelij accidit, vt integrum Euangelium, verbum videlicet externum, & Christus, qui est eius verbi substantia, quibusuis auditoribus annuntietur, quorum alij totum illud respuunt, alij vocem audiunt & intelligunt, sed Christum, præcipuam Euangelij partem, sua incredulitate respuunt: quibus propterea verbum illud vitæ est odor mortis ad mortem: non quòd fuerit receptum, sed quòd incredulitate vel statim sit profus repudiatum, vel post leuem qualemcumque receptionem & degustationem, quasi vomitu reiectum. Falsa est igitur, & profus absurda quarta marginalis refutatio, nisi quum metonymia Sacramentali, apud patres Christi vestigia sequuros, corporis id est rei significata appellatio, pani id est signo tribuitur: quo sensu scitè August. Corpus Domini à corpore Domino distinxit.

Thesis VI. Vyirt.

Per vocabula In, Cum, Sub pane: nihil aliud intelligimus nisi hoc: quòd ij, qui in Coena Dominica panem illum comedunt, & vinum bibunt, simul etiam sumunt reuera corpus & sanguinem Christi. Sic etiam vocabula substantialiter, corporaliter, realiter, essentialiter, oraliter, nihil aliud nobis, nisi veram corporis & sanguinis Christi in sacra Coena, præsentiam & manducationem significant.

Antithesis VI. T. Beza.

Veteres quidem scimus illis etiam formulis vsos: at non vt substantia rerum significatarum, ¹ *In, Sub*, vel *Cum* ipsis signis ² eodem loco adesse statueretur: sed vt re ipsa fidei accedentium præberi tam verè corpus ipsum & sanguinem Domini intelligeretur, quàm verè verba institutionis pollicentur, & externa symbola sensibus accedentium testificantur. Quia tamen has formulas videmus aliò iam pertrahi, nempe ad Realem illam ³ Consubstantiationem: idcirco illas, vt periculosas, & minùs commodas, refugimus. Hæc autem vocabula: *Substantialiter*,

1. Iniquè ergo nobis illas obiciunt aduersarij, tanquam à nobis excogitatas: quum orthodoxa vetustas illis vsa sit.

2. Possunt duo eodem loco adesse, quorum alterum tamen non physicè, aut localiter adsit: sicut Deus ipse, & sancti eodem loco adsunt: ille illocaliter, hi localiter. Vobis autem eodem loco adesse, & localiter a-

desse, æquipollètia sunt: quod falsum est. 3. Non aliò, quàm ad veram & realem præsentiam trahuntur à nobis quam illi sub his particulis tradiderunt. 4. Non est consubstantiatio, sed sacramentalis & supernaturalis præsentia.

Corporaliter, Essentialiter, si ad res ipsas quæ præsentur, referantur, recto sensu usurpari agnoscimus, non autem si ad sacramentalem coniunctionem, siue ad præsentiam modum accommodatur. ⁶ Realiter, etiam pro reuera & non simulatè, rectè dici fatemur: ⁷ nec tamen temerè illis vocibus utendum existimamus. ⁸ Oraliter autem, ut & sensu falsum, & forma barbarum: sicut & illud Papisticum (sensualiter) penitus repudiamus.

^{5.} Nos non ad modum præsentie: sed ad res ipsas referimus, quod, verè adfuit.

^{6.} Idem asserimus.

^{7.} Cui? Nisi quoniam vestro errori repugnacè.

⁸ Oraliter, ut vestra opinione barbarum: sensu tamen verum, pium, & verbo Christi consentaneum, Manducate: quod ore fieri iussit.

^{9.} Papistæ, quantumvis crassi, illud, sensualiter, non asseruerunt.

Th. Beza responsio ad marginales obseruat. D. Andreae.

Immò, nullus vos facit istarum præhæson auctores, sed à vobis illas aliò detorqueri dicimus. Nec enim veteres Patres, his phrasibus ipsa institutionis verba explicant, sed his utuntur ut sacramentalium promissionum vim minimè vanam esse ostendant, rarissimè etiam addito verbo *Esse*.

Quid mi nus aptè dici hac obiectione potuit? Nec enim quaeritur an vllæ duæ res vel plures eodem loco sese possint contingere. Quis enim ita insanit ut hoc neget. Sed illud quaeritur, an verum & organicum corpus, quale semper fuit, est & erit Christi corpus, vsipiam, & siue solum, siue cum pane, sua essentia, (siue ut in scholis loquuntur, Actu primo) præsens adesse possit non localiter, siue non circumscripitiuè, siue aliter quàm ipseus *ad se* necessariò & sine vlla exceptione requirit. Nobis igitur sanè, quum de vero corpore Christi hîc agatur, *Eodem loco sua essentia adesse, & Adesse localiter* æquipollent: quod quoties falsum esse dicit D. Andreas, toties falsum affirmat. Deinde quorsum istud sanctorum & Dei coexistentium exemplum, nisi ut manifestissimè appareat, Humanitatem Christi ex hoc ipsius dogmate, in Deitatem manifestè transformari?

Immò, aliò prorsus illas phrasas D. Andreas pertrahit, nempe ad essentialis simul & illocalis præsentie & oralis manducationis stabilendum falsissimum & ineptissimum commentum: quas Patres usurparunt duntaxat ut coniunctionis sacramentalis & spiritualis in Sacramentis perceptionis veritatem ostenderent.

Immò, qua rationis specie negari potest res illas Consubstantiari, quæ suis Essentiis re ipsa simul non tantum coniungi, sed etiam vniri penè hypostaticè dicantur aded? quidem ut quum istis cæteræ latebræ desunt, tandem inter inuitatas enuntiationes hypostaticas, referant etiam illas sacramentales, *Hoc est corpus meum, & Hoc est sanguis meus.*

Ad.5. Vult ergo D. Andreas Substantias non substatiarum modo: veras, in quâ, res corporeas & locatas, nō corporis modo & localiter, sua tamē substantia verē in se corporea in terris aesse: & quidem tot in locis; & cum tot panibus, quibus Cœna Domini celebratur. Date igitur nobis veram substantiam non substantiam, &, verum corpus non corpus, siue ex naturæ legibus, siue ex Dei verbo.

Ad.6. Immo ne in aduerbio quidem Realiter consentimus. Nam D. Andreas ad terram & ad panem ac hominum cœnam celebrantium ora, realem illam, id est veram carnis Christi præsentiam refert: quam nos, quod ad ipsam quidem rem attinet, nunc in cœlis, & non alibi sitam dicimus: quoad nos verò, menti & fidei verisimè & efficacissimè præsentem esse, non tantum in Sacramentis, sed etiam in simplici verbo ex diuini Scripturis proficemur.

Ad.7. Si D. Andreas istud oraliter, ad signorum manducationem, sicuti oportuit, restringeret, vt oralis signorum manducatio à rerum significatarum spiritali perceptione distingueretur, barbaricè nihil moreremur.

Ad.8. Immo verba hæc sunt, Nicolai Papæ, cap. Ego Ber. &c. De consec. distinct. 2. *Consensio Romane Ecclesie & Apostolica sedi, & ore ac corde profiteor panem & vinum quæ in altari ponuntur, post consecrationem, non solum Sacramentum, sed etiam verum corpus & sanguinè Domini nostri Iesu Christi esse: & SENSUALITER, non solum Sacramentum, sed in veritate manibus sacerdotum tractari, tangi, &c.* Quam horrendam & impiam, confessionem quàm in Confessione maiore tam disertè approbat D. Lutherus, (en quid faciat contentionis spiritus) vt Canonistas & glossam non minus quàm Schvermeros quos appellat; grauitèr eo nomine reprehenderit, quod Nicolaum Papam reprehendant, & optet omnes Papas tam Christianè egisse quàm egit iste Nicolaus cum Berengario in ista confessione: D. Andream certè necesse est à D. Luthero dissentire, vel apertè ad Papistarum castra transire, sicut certè Consubstantiatio à Transsubstantiatione tenuissimo filo distat, & in eisdem præsertim scopolis impingit.

Thefis VII. Vvirt.

Huius nostre fidei fundamenta hæc sunt: Primum quidem verba Christi, Dei & hominis, qui in sacra Cœna Domine institutione (panem discipulis suis porrigens) dixit: *Edite, hoc est corpus meum, quod pro vobis datur. Et calicem vini exhibens, dixit: Hic est sanguis meus, qui pro vobis effunditur. Et Paulus de hoc Sacramento loquens, ait: Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Et panis quem frangimus, nonne participatio corporis Christi est? In hoc primo fundamento verborum Testamenti Christi, etiam sequentia comprehenduntur.*

Antith. VII. Th. Beza.

1. Quum sine glossa verba Christi non recipiantur: manifestum est, quod in illis non acquiescatis.

2. Nullam consubstantiationem nos ponere, supra diximus. Relativam, tanquam nihil efficiens, repudiamus.

3. Tropum in verbis Pauli, tanquam Sacramenti euaucuationem aperte damnamus.

Abfit à nobis, ut verbis, institutionis Cœnæ Domini non acquiescamus: tantum illa ad Analogiam, & normam rotius fidei Christianæ, in Apostolico Symbolo fideliter comprehensæ, necessariò, ut & ceteros, sine vlla exceptione, locos Scripturæ, exigenda esse asserimus. Quod si fiat: existimamus illam signorum & corporis & sanguinis Christi consubstantiationem, ab illa *χρησιμῶν*, quam posuimus, diuersam, non modò non probari, sed etiam manifestè, & necessariò euertri. Calix certè benedictionis cõmunicatio sanguinis Christi, & panis quem frangimus, communicatio corporis Christi, sine Tropo dici non potest.

Th. Beza resp. ad marginales obseruationes D. Andrea.

Ridicula est ista connexio, nisi prius ostenderit D. Andreas, vel nullam esse figuram, vel nullum Tropum in sacris literis qui interpretatione indigeat, vel institutionis verba nullum Tropum admittere, vel falsam esse quam adferimus interpretationem.

Immodò consubstantiatio, quoniam aliter definiri potest in hoc argumento quàm Realis duarum essentiarum in terris, id est corporis In, Sub, vel Cum pane, & sanguinis In, Cum, vel Sub vino coniunctio, quantumvis alterius præsentia, nec Physica, nec Localis statuatur? Deinde ut etiam Realem illam præsentiam D. Andrea largiar, annon tamen aderunt panis & vinum ut præsentis corporis & sanguinis, rerum videlicet signatarum signa? Quoniam autem potest esse signi ad signatum analogia nisi *χρησιμῶν* & relatiua?

Damnatis quidem, sed qua ratione? Num enim quæuis Tropica locutio falsa & damnanda?

Thesis VIII. Virt.

Secundum est: quòd d Christus, qui Deus est, mentiri nescit, Tit. 1. & quòd in ore eius non inueniuntur est dolus 1. Pet. 1.

Antithesis VIII. Th. Beza.

1. Vos ita sentire non credimus & prædicamus verum esse, quod est mirandum: quum hic dicitis: sed ad id male, de quo agitur, applicari affirmamus. Tigurini pastores nobiscum de Cœna Domini reculent disputare, quoad Omnipotentiam pro fundamento fidei nostræ in hoc Mysterio, yna cum verbis Cœnæ Domini ponimus.

Th. Beza resp. ad marginales obseruat. D. Andrea.

Ad 1.

Mera & putidissima calumnia. Quinã enim vnquam charissimis nostris Tigurinis fratribus, quibuscum habemus communem Helueticam confessionem, in mentem venerit Omnipotentiam, id est Deitatem *ὁμοουσίαν*, vel in simplici verbo, vel in Sacramentis, vel in vilo Christi opere, vt hic dicitur, inficiari? Immo hæc ipsissima est D. Andreae doctrina, quam ipse viderit quomodo ab impietate & blasphemia Samosatani & Arrij possit vindicare, totidem his verbis ab ipso scripta, *Diuinitas hominis non est illa e'ou'ne, & æterna cum Patre & Sancto Spiritu essentia communis, sed communicata à secunda hypostasi.* Quod ne quis vt aduersus Sabellianos dictũ interpretetur, hæc diuinitatem communicatã disertè vocat *effusa dona*, in sanctis quidẽ dimensa, in Christo verò immensa: qua de re mox dicemus. Nos autẽ negauimus & negamus Omnipotentiam Dei resectè ad realem illã & essentialẽ humanitatis Christi in terris præsentiam, & oralem manducationem, id est ad falsitatem stabilendam adhiberi.

Thesis IX. Vvirtem.

Tertium est: quòd Christus est Deus & homo, in vna inseparabili persona. Quare ei nihil est impossibile. Quia enim impossibilia sunt apud homines: possible sunt apud Deum, inquit Christus, Luc. 18. Et Angelus Gabriel inquit: Non erit impossibile apud Deum omne verbum. Luc. 1. Et de Homine Christo inquit Ioannes: Sciebat Iesus, quòd omnia dedit ei pater in manus, Ioan. 13. Et Scriptura testatur: Christum filium hominis collocatum esse ad dexteram Dei: quæ est infinita Dei potentia: & datam esse illi omnem potestatem in cœlo & in terra, Matth. 28. Itaque Christus omnia, quæ promisit, prestare potest. Quum igitur verbis Testamenti sui promiserit, quòd Velit nobis corpus suum manducandum, & sanguinem suum bibendum dare: & omnia quæ promisit, prestare Possit, certissimum est, quòd in sacra Cœna cum pane corpus Christi edamus, & cum vino sanguinem eius bibamus.

Antithesis IX. T. Beza.

Christo, Deo & Homini, nihil esse impossibile, & ipsi profiteamur: sed ita, vt huius dicti interpretatio, & quod inde colligitur, ad fidei normam examinetur. Affirmamus ergo primùm, istam Omnipotentiam vnicam esse, non autem duplicem, quarũ vna sit increata, Deitati propria, & in nullam rem creatam transferenda: altera creata, quæ sit qualitas in Christi humanitatẽ infusa. Nec minùs falsũ &

1. Deum absolutè, & simpliciter omnipotentem esse, non concedunt.
2. Verbum vnum monstrari in nostrorum scriptis non potest, quòd creatã Omnipotentiam vnquam docuerint. Est enim vna Omnipotentia, eaque æterna, & in-

finita: sed in Christo duplex eius ratio.

3. Humanitas Christi in se, hoc est, per se, proprietate suæ naturæ non est Omnipotens: sed participatione personali Diuinæ naturæ.

4. Homo in λόγῳ est Omnipotens: ambigua oratio, de qua, suo loco plura.

5. Negatur, Deus absolute Omnipotens.

6. Negant salua proprietate corporis Christi Deum sua Omnipotentia efficere posse, vt simul & semel sit in pluribus locis. Quod est aperte Omnipotentiam Dei negare.

7. Phantasia humana de imperio Christi super omnes cœlestes & terrestres creaturas, sine vera & reali presentia eius.

8. In Deo posse esse, & esse, idē sunt: cuius virtutis caro Christi participans facta est.

9. Hæc virtus quum sit infinita, humanam naturam eius participem fictam esse negant. Ideo Spiritui sancto soli attribuant, quod Christus suæ carni tribuit.

10. Huius virtutis participatione carnē Christi prorsus spoliant: Quomodo ergo hæc vis ei tribuitur?

11. Hoc de physica & locali presentia asserit Beza, quam nemo docet: ideo suum proprium signum oppugnat.

absurdum esse dicimus, plures numero Omnipotentias, quàm plures numero Omnipotentes, ad est, Deos, constituere. Est igitur non Christi Humanitas in se Omnipotens:

sed Christus homo in λόγῳ est Omnipotens: sicut Humanitas illa non est Deitas, sed homo ille est Deus λόγος. Deinde Deum ipsam ita

dicimus esse Omnipotentem, quod ad potestatem per se consideratam attinet, vt tamen ea non possit *Abstn.*, quæ non facere decreuit:

aut iis, quæ decreuit, contraria sunt. Ratio eius rei est, non quod non sit Omnipotens: sed quia posse mutare voluntatem, ac proinde mutari, non esset potentia, sed infirmitatis, & eius, qui mentiri posset.

6 In his autem numeramus, corporis Christi immutabilem circumscriptionem & localitatem: quia Deus constituit, vt quod semel assumpsit, nunquam aboleat: quod fieret, si vel ante, vel post glorificationem, simul pluribus, nedum omnibus locis, corporis Christi substantia esse posset.

7 Tertio negamus consequi, vt vbiq; sit ipseus Essentia, qui imperium in omnes res creatas accepit. 8 Aliud est enim, de quo iam

explicare quid possit, quàm quid sit in se: quum in creaturis sine vlla prorsus exceptione aliud sit posse, quàm esse. His autem positis, nihilominus verum illud corpus, (quod nunc in cœlis est, & non alibi) in Cœna Domini ritè administrata, nobis, qui nunc in terris sumus, & non alibi, verissimè & efficacissimè per fidem sumendum, ad animæ & corporis salutem, 9 ineffabili illa Spiritus sancti virtute præberi affirmamus. Et hac ratione Christi Dei & Homini 10 inexplicabilem illam vim multò expressius à nobis poni existimamus,

quàm ab iis, qui existimant, non posse nos ipsi Christo consociari, nisi & ipse in terris sua essentia adsit, panis & vino inseparabiliter adhærens.

11

12

13

Th. Beza responsio ad marginales obseruationes D. Andrea.

Quis tandem erit nostra calumniandi finis? An non verò centies millies ad ista responsum est? Si non vult ad fidei normam

D. An.

Ad. & 6.

D. Andreas exigi Dei Omnipotentiam, ostendat igitur Deum posse non esse, falli, mutari, mentiri, atque adeo mori posse. Quod si hæc falsa & impia sunt, quo pudore negari potest regulam aliquam ex Dei verbo tradendam, qua falsitates istæ & blasphemix à veritate distinguantur? Respōdeat saltem pro nobis Augustinus. lib. de Ciuit. Dei. 5. cap. 10. *Propterea Deum quædā non potest, quia Omnipotens est.* & Tertull. aduersus Praxeam Sabellianum, eod quod Deo nihil sit difficile, vt nec sterilem parere nec virginem, colligentem difficile etiam ipsi non fuisse ipsum Se & Filium facere, *Planè, inquit, Deo nihil difficile. Sed si tam abruptè in præsumptionibus nostris, hac sententia vtamur. quiduis de Deo cōfingere poterimus, quasi fecerit, quia facere potuerit. Non autem quia omnia potest facere: ideo quoque credendum est illum fecisse quod non fecerit, sed an fecerit requirendum. Hac ratione erit aliquid & difficile Deo: id scilicet quodcumque non fecerit, non quia non potuerit, sed quia noluerit. Dei enim Possesse, Velle est: & Non posse, Nolle. Quod autem voluit, & potuit & ostendit.* Et nequis hic ad illud Accipite, Comedite, vt de corpore in terris re ipsa & essentialiter, non tamen secundum corporis modum præsentem expositum recurrat: audiamus hac de re Cyrillum. *Christus, inquit, quum Spiritum immitteret Apostolis, non potuit cum eis carne conuersari, qui ad patrem ascendisset.* Carne, inquit D. Andreas, id est Essentiali quidem & reali in terris præsentia, sed non physico nec locali modo. Sed quis istam glossam ferat? Istam enim Ill localitatem, non vt falsam redargueret Ascensio in cælos, præsertim ex D. Brentij sententia, sed potius confirmaret.

Et Vigilius totidem verbis Eurychetem ingulans, *Quia caro Christi in cælo est, non est utique in terra:* quem eruditissimum scriptorem & Martyrem quoties in suis prælectionibus D. Andreas *Dormitum* ausus est vocare, toties altissimo veterno se conlopitum esse declarauit.

Ad 2. Non memini quidem legere in D. Andrea, & ipsius scetatorum scriptis, hanc Omnipotentiam, quam Humanitati tribuunt esse creatam: sed ipsi perinde faciunt, ac si hominem à se dictum esse negarent, quem tamen fateantur esse animal rationis particeps. Ecce enim totidem hæc D. Brentij verba pag. recognit 46. *Non potest hac ratione inter Christum & Petrum discrimen constitui, vt dicamus Christum Homine esse Deum quin dicamus Petrum esse Deum.* Et an hoc non est aliquid etiam Atrianismo deterius? Agnoscebat enim Atrius Christum Deum esse *ὁμοῦ ὄντος*, non Petrum: & quid aliud Nestorius ex inferis emerulus euomeret? Et mox. *Ex isto Euangelij dicto, Verbum caro factum est, quod de Christo dicitur non de Petro, discrimen Christi & Petro statuendum est, quod Filius Dei sua essentia implet hominem Petrum, vt & hominẽ Christum, non tamen communicat Petro omnes suas proprietates, sed tantum nonnullas.* Item, *Vt in Christo Dini-*
f. iij.

nitas tota inhabitat secundum Essentiam, Potētiā & Præsentiā, sic tota inhabitat in Petro. Sed & ipse D. Andreas, In Apol. aduersus theses Ingolstadianas, inter inhabitationē Dei in Sanctis & in Christo (inquit) VNV M est discrimen, quōd Sanctis distribuat sua dona dimensa, Christo verò immensa. Ceddō igitur, proprietates istā communes Christo & sanctis, aut sunt Essentia ipsa Dei, aut qualitates creatæ. Si Essentia Dei, consequetur Christum quidem esse penitus Deum, Sanctos autem aliquatenus Deos. Sin creatæ sunt qualitates, Potentia quidem Christi erit Omnipotentia creata simul & immensa: quod hīc falsō negauit & à se & à suis dici D. Andreas. Sanctorum autem fuerit potentia quoque creata, sed dimensa & imperfecta. Omnes enim & immensa proprietates, à Nonnullis & dimensis, non toto genere, sed secundum plūs & minūs differant necesse est. Idē de inhabitatione statuendū est: quæ quum sit ἐνερρητικὴ in Sanctis, ac proinde creatorum donorū causa efficiens, eadem quoque in Christo statuatur. At longē aliter Paulus qui de Christi persona loquens, non θεϊότητος sed θεότητος vocabulo vsus est, & addidit σωματικῶς, id est ὡς ὁ ὄν & καὶ ἰσὸς αὐτῶν. Sed quid D. Andree præterea facias, auso etiā affirmare hominē Christum non istud modō cum omnibus Sanctis habere commune, quōd cum eo Deus personaliter fuerit vnitus, sed etiam (qua voce nihil horribilius vnquam enomuerunt Manichæi) res omnes Subsistentialiter à Deo sustentari?

Meræ præstigiæ. Nam, *In Se se* nihil aliud significare potest, quàm Ad. 3. subiectiuè, vt in scholis loquuntur: id est ita, vt hæc Omnipotentia, Humanitati vt in subiecto non insit. Atqui paulō antē euicimus eam à D. Brentio & D. Andrea necessariō statui creatam qualitatem: quæ si non inest Humanitati, ergo Deitati, id est, ipsi τὰς λόγῳ inest, (quo nihil absurdius dici potest) aut Christo prorsus nō inest. Quōd si est Essentialis & increata, ipsaque adeo diuina Essentia: sicut ὁ λόγος non accidit assumptæ Humanitati, sed ei vnitur hypostaticè, certè non alia ratione Omnipotens fuerit hic homo, quàm quatenus est Deus, ac proinde nō καὶ αὐτό, sed κατ' ἄλλο. Et quum in hypostatica vnione, saluæ mancant Proprietates vtriusque naturæ, sua subiecta nunquam egredientes: abstractæ autem voces daclarent naturas quales sunt in sese, siue καὶ ἑαυτὰς, & ex naturæ suæ proprietate: necessariō efficitur Humanitatem assumptam, neque καὶ ἑαυτὰν, neque κατ' ἄλλο Omnipotentem dici posse: ac proinde totam istam personalem diuinæ naturæ participationem quam antea Vbiquitarij realem effusionem vocabant, absurdissimum esse commentum, ex Monothelitarum lacunis ad fucandam Vbiquitatis laruam haustum. Quam absurditatem animaduertentes quoque Scholastici, rectè & eruditè negarunt diuinam Omnipotentiam vlli creaturæ communicari posse, & in anima Christi neque creaturarum neque propriæ voluntatis, nec proprii corporis

ris respectu, fuisse Omnipotētiam: sed Humanitatē fuisse duntaxat Omnipotētis instrumētū, licet personaliter vnitū. Vis autē instrumētō vtētis, & vis ipsius instrumētī præfertim sese quoque mouētis, duæ sūt numero vires, non vnica ipsi instrumento cōmunicata.

Ad. 4. Immo nulla hīc ambiguitas. Nam qua ratione Homo ille est Deus, eadem ratione est perspicuē & manifestē Omnipotens, per Vnitatem personæ videlicet: vt Humanitas sicut per hanc sui Vnitatem cum λόγῳ non euasit Deitas, ita etiam non minūs absurdē dicatur vllō modo Omnipotens, quàm si Corpus diceretur intelligere & ratiocinari, propter animam ipsi hypostaticē vnitam.

Ad. 7. Ludit D. Andreas in Christi nomine, quo Persona siue Totus Christus designatur, quum hīc de Humanitate ipsius, licet non separatim, distinctē tamen considerata, agatur: quam opinari, vel fuisse in cœlis, quum esset in terris, vel quum nunc in cœlis sit, præsentem esse corporea illa sua Essentia in terris, mera est Eutychia-na blasphemia: qua de re Cyrillus, *Posse implere omnia, & transire per omnia, & sequi in omnibus, non est alteri naturæ quàm Diuina concedendum.* Et Viligius, *Vnus & idem Christus vtriusque est naturæ, & quidem Vbique secundum naturam diuinitatis suæ, & loco contentus secundum naturam humanitatis suæ. Hac est fides & confessio Catholica quam Apostoli tradiderunt, martyres roborauerunt.* Et Tertul. *Vbique inuocari adesse, non hominis natura est, sed Dei, vt adesse omni loco possit.* Idē Vigilius, *Quādo caro fuit in terra, non fuit in cœlo, & nūc quæ in cœlo est, non est vtiq; in terra, quum è cœlo vērura speretur.* Et August. *Donec finiatur seculū, sursum erit Dominus, cuius corpus in quo resurrexit vno loco esse oportet.* Et Fulgent. *Christus secundū humanā substantiam absuit cœlo, quum esset in terra, & dereliquit terrā quū ascenderet in cœlum, vt alia testimonia millies reposita, nunquā refutata præteream.*

Ad 8. De Deitate, nulla inter nos controuersia est. Quæ verò propria sunt Deitatis de Humanitate non dici, vt nec vicissim de Deitate quæ sūt Humanitatis propria, nunquā est ab Orthodoxis dubitatū.

Ad. 9. Quum Spiritus Sanctus sit Essentialis virtus Patris & Filij, non adimitur Christo quod tribuitur Spiritui Sancto: Et Christum hoc suo Spiritu Humanitatem suam sanctificasse, & hanc Humanitatem à Patre vnctā esse (quatenus hic Spiritus ab vtraque Persona procedit, qua etiam ratione dicitur Deus illi Spiritum suum dedisse, & quidem non ad mensuram) testata est sensibilibus historiæ ipsius Baptismi, sicut expressis verbis prædixerat antea Isaias. Videat ergo hoc loco D. Andreas ne in mysterio quoque Trinitatis parum sit eruditus. Carni verò Christi tribuere, quod est diuina naturæ proprium, nusquam ex Sacris literis didicit D. Andreas, sed discere debuit, vt naturas sine separatione aduersus Nestorium, ita etiam illarum & proprietates & operationes omnes esse aduersus Eutychem distinguendas.

Imò non spoliat hominem Dei virtute qui nusquam illum à Deo λόγῳ separat: sed naturas cum Eutythere confundit qui Deitatis λόγῳ actiones proprias humanitati, quantumvis vnica & glori-
ficata tribuit.

Respondeat August. de ipso Christi corpore glorificato differēs. *Spatia locorum tolle corporibus, & nusquam erunt, & si nusquam, ergo nec erunt. Et alibi, Si corpus, ergo in loco.*

Thesis X. Vvirt.

Modus autem, Quomodo in sacra Cœna cum pane & vino, digni & indigni fumant corpus & sanguinem Domini in S. literis non exprimitur. Quare de Modo tantum hoc dicere possumus: eum esse supernaturalem, & rationi humana incomprehensibilem: ideoque de eo non disputandum. Deus enim plures rationes & modos (pro sua inmensa sapientia, & Omnipotentia) inuenire potest, quibus efficiat, ut corpus & sanguis Christi alicubi sint, & vescentibus exhibeantur, quàm duntaxat Physicum & naturalem modum, quem sola humana ratio intelligit. Itaque in hoc diuino Mystero rationem nostram captiuam ducimus, & simplici fide Verbis Christi (Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus) sicut & tranquilla conscientia innutimur.

Antithesis X. Th. Beza.

1. Modus relatiuus hic est phantasia humana, ad regendum errorem excogitata. Nulla enim hic relatio: sed spirituum per corporalia vera & realis exhibitio instituta est.

2. Ingens discrimen inter ciuiles contractus, & Sacramenta Euangelica.

3. Maiorem potentiam fidei, quàm Christo tribuunt: quòd illa ad Christum in cœlum ascendere: hic verò per suam Diuinam virtutem participatam in terris adesse non possit.

4. Imò manifestum est, quia non fit physico & naturali modo.

1. Modum, quo res significata ex diuina ordinatione cum signis coniungitur, ipsa signorum appellatio explicat, & ostendit esse Relatiuum ex Dei pacto: 2. quòd & in ipsis contractibus humanis & ordinariis locum habet. Modum autem perceptionis rei significatæ, siue qui fieri possit, ut corpus illud in cœlo manens, nobis in terra positus, 3. instrumentalis causæ, nempe fidei interuentu communicetur, a deo efficaciter, ut vitam æternam inde hausuri simus, & spiritualia tot beneficia iam nunc percipiamus: verè mysterium magnum esse, cum Apostolo profiteamur, ac proinde credendum, & adorandum, non perscrutandum. At enim si verum est, re ipsa carnis & sanguinis Christi essentiam, cum pane & vino in terris adesse, & ab omnibus accedentibus, quamuis inuisibiliter, tamen eadem & vnica orali sumptione percipi: 4. non videmus quinam modus iste dici possit inscrutabilis, quum merè sit naturalis, & tum signis, tum significatis communis.

Ad.1. *Th. Beza resp. ad marginales observationes D. Andreae.*

Imò ipse D. Andreas Actorum ab ipso editorum pag. 94. fassus est Sacramentum duabus rebus constare, terrena videlicet vt signo, & cœlesti vt signato. Sed & idem D. Andreas, eorundem Actorum pag. 28. contendit oralem manducationem corporis Christi, institutam esse ad confirmationem manducationis Spiritualis per fidem. Quinam id verò nisi relationis Analogia? Nam & ipsi ritus Sacramentales signa sunt. Sic enim August. epist. 23. *Si Sacramenta, inquit, quandam similitudinem earum rerum quarum Sacramenta sunt, non haberent, omnino Sacramenta non essent.* Concedere igitur Signum & Signatum, & negare *χένον* & relationem Signi & Signati, tam est manifesta infania, quàm inficiari quod affirmes: eiusdemque est erroris veram exhibitionem rei significatæ siue hinc in terris præsentis, siue absentis, *χένον*, siue relationi opponere: quasi vna per alteram tollatur, quum è contrario vna alteri subordinetur.

Ad.2. Longè maximum certè discrimen est inter civiles contractus & Sacramenta Euangelica, sed in rebus ipsis, non autem in eo positum, quòd vtroque signa & res signatæ adhibentur. Et rectè August. Epist. 5. *Signa, inquit, quum ad res diuinas pertinent, Sacramenta appellantur.* Sic plurimùm interest inter eum qui terrena, & eum qui cœlestia loquitur, sed neuter ab altero ipsa loquendi actione differt, quum vterque lingua loquatur, & sæpe etiam iisdem vocabulis, hic quidè ad res cœlestes, ille verò ad res terrenas significandas vtatur. Nec ignorat D. Andreas hæc aurea Bernardi verba, *Multa sunt propter se tantum: alia verò propter alia designanda, & ipsa dicuntur signa & sunt.* Vt enim de vsualibus sumamus exemplum, datur annulus absolutè propter annulum & nulla est significatio: datur ad inuestiendum de hereditate aliqua & signum est, ita vt iam dicere possit qui accipit, annulus non valet quidquam sed hereditas est quam querebam. In hunc itaque modum, passioni appropians Dominus, de gratia sua inuestire curauit suos, vt inuisibilis gratia, signo aliquo præstaretur, Hæc ille, alia præterea signorum eiusdem generis exempla, putà, libri, & baculi proferens. Ex quibus apparet inter humanitus & diuinitus instituta signa non esse ponendum discriminè in eo quòd signa sint, sed in eo quòd diuersissimæ sint res significatæ, siue præsentis siue absentis statuatur.

Ad.3. Imò hic calumniatur D. Andreas. Nec enim præbitionem & coniunctionem Sacramentalem à fide cuiusquam suspendimus, vt qui fateamur integra Sacramenta semper quibusui saccidentibus, prout ordinatio diuina testatur præberi. Sed perceptionem demum rei significatæ, & cum signis illis corporalibus Spiritualiter menti præbitæ, nos vni fidei, vt vnico ad recipiendū & nobis applicandū Christū idoneo & efficaci ex fidei formula instrumèto, tribuimus. Præterea istam fidei in amplectèdo Christo efficacitatè, non à se,

sed à Christi nobis illam donantis, & illam sic efficacem reddentis Spiritu & virtute proficisci ex Dei verbo docemus: vt penes Deum patrem, Filium & Spiritum Sanctum in solidum nostræ salutis laus omnis & gloria tribuatur. Penes patrem videlicet, vt qui nobis Filium dedit: penes Filium vt qui nostra sit Iustitia & Redemptio: penes Spiritum Sanctum ab illo utroque procedentem vt qui in omnē veritatē nos introducat. Christi verò, neque vt Dei Omnipotentia, neque vt Hominis omnia sibi subiecta, (eo excepto qui omnia ei subiecit) habentis potentia, quicquam derogat, qui contradictoria ipsum simul posse facere, id est mentiri posse, negat.

Si non physico modo, ergo non orali: aut nos doceat D. Andreas ^{Ad 4^a} oris actionem in manducando & bibendo physicam non esse.

SEQUENTIA DOGMATA CVM
SCRIPTURA SACRA PUGNARE
iudicant Doctores Vvirtembergici.

Dogma. I.

Quòd verba Testamenti Iesu Christi non simpliciter, vel $\kappa\tau\eta$ τὸ πᾶν τὸν, vt sonant, intelligenda sint. Ea enim obscura esse: ideoque verum eorum sensum ex alijs Scriptura locis petendum.

AD DOGMATA, QUÆ DOMINI
COLLOCVTORES CVM S. SCRIPTURA
pugnare iudicant, D. Beza
& ipsius collegarum.
responsum.

Th. Beza Resp. ad I. Dogma damnatum à D. Andrea.

1. Obscura loca indigent tali illustratione. Sed verba Cœnæ Domini sunt aperta, & clara.

2. Simpliciter falsum est, sicut collatio sequens docet.

Nos contra existimamus, verba institutionis Domini, vt & omnium, sine vlla exceptione, Scripturæ locorum interpretationem ad normam fidei in symbolo Apostolico comprehensæ, vt supra dictum est, reuocari, & ex collatione Scripturarum explicari debere, neque $\kappa\tau\eta$ τὸ πᾶν τὸν accipi, salua fidei analogia, posse: vel propterea obscuram censerì debere Cœnæ Dominicæ institutionem, quòd tropus in ea inesse dicatur.

Th. Beza resp. ad marginales obseruationes D. Andrea.

Satis sanè sunt aperta, si Sacramentalem institutionem phrasi ^{Ad 1. &}
Sacra- 2.

Sacramentis vſitata nobiſcum, id eſt verba ſecundum ſubiectam materiam intelligas. Sin minus, ſicut Arrianos ſuum illud, Pater maior me eſt, & Anthropomorphiras, Manus tuæ fecerunt me, vt apertiffima pro ſe verba citantes, & cæterorum ferè omnium hæreticorum impias interpretationes, patres ea ratione refutarunt, quòd in analogiam capitum fidei Chriſtianæ peccarent: ita & nos, quot testimoniis probatur veritas corporis Chriſti perpetua, ac proinde circunſcriptio & localitas, itidémque Aſcenſio in cælos, & Reuerſio è cælis, tot inuictis argumentis literalem interpretationem institutionis Cœnæ Domini coarguimus in Subiecti & prædicati attributione.

Dogma II.

Quòd in ſacra Cœna tantum panis & vinum ore accipiantur: Corpus verò Chriſti ſpiritualiter duntaxat, Fide nimirum, ſumatur. Fide enim in cœlum aſcendendum, vt ibi corporis & ſanguinis Chriſti participes ſiamus: quia Chriſti corpus poſt aſcenſum in cælos, ante nouiſſimum diem nuſquam niſi in cœlo ſit.

Th. Beza Reſp. ad I. dogma damnatum à D. Andrea.

Satis videtur, nos probaſſe, quod hîc im-
 probatur. i. Nihil omnino probatum eſſe, ex verbis Chriſti demonſtratū eſt.

Th. Beza Reſp. ad marginalem obſeruationem em D. Andrea.

Puerilis petitio principij. Controuertitur enim de verborum Chriſti interpretatione, quam nos vt falſiſſimam ex analogia fidei, & aliorum Scripturæ locorum collatione oppugnamus. D. Andreas verò quaſi veram aſſumit. Num verò Chriſtus Cœnam inſtituens, ſibi ipſi, Angelis ſuis, Apoſtoliſ Petro & Paulo, toti denique veteri Orthodoxæ Eccleſiæ cõtradicere voluit? Iubet enim ipſe in illa ſacra Actiõne celebrari ſuæ mortis memoriã donec veniat. Num verò *Venire* idem declarat atque ex Inuiſibili fieri conſpicuum: ex illocali, localem? aut num venturus eſt qui iam adeſt? Angeli verò Apoſtoliſ ſurſum Dominum aſcendentem oculis ſecutos, non monent vt deinceps non in cælis (quò defixos tenebant oculos) ſed in terris illud corpus definitiuè vel repletiuè, vt ſcribit D. Lutherus, vel Omnimaieſtatico aliquo modo præſens quarãt: ſed ſurſum verè illud abiſſe docèt, inde non niſi conſtituto tempore ſicuti aſcenderat reuerſurum. Petrus verò, *Oportet*, inquit, vt illum recipiant Cœli uſque ad tempora inſtaurationis omnium, quem locum quã abſurdo gloſſemate deprauent, qui pro, *Cœlo recipi*, interpretantur, *Cœlum*, (id eſt gloriã cœleſtem) recipere vel ex copatet, quòd ſi ita eſſet, nullo modo conueniret addita reſtrictio, uſque ad tempora inſtaurationis omnium, quum tunc maximè ſit conſpicua futura cœleſtis Chriſti gloria. Paulus autem, *Peregrè*,
 g. ij.

inquit, *absumus à Domino, & Cupio emigrare & esse cum Christo. Et August. Videre ascendentem, credite in absentem, sperate in venientem, sed tamen per misericordiam occultam etiam sentite presentem, nempe, ut inquit alibi, secundum Diuinitatem. Idem, Respondebit aliquis, quomodo tenebo absentem? quomodo in cœlum manum mittam ut ibi sedentem teneam? Fidem mitte & tenuisti. Parentes tui tenuerunt carne, tu tene corde: & presens & absens est Christus, nisi enim presens esset, à nobis teneri non posset. Et abiit, & hic est: corpus suum tulit Cœlo, Maiestatem suam id est Diuinitatem, non abstulit mundo.*

Ignatius, *Quadragesima dies cum Apostolis conversatus, assumptus est in sedē paterna dextera, ubi tādū permanet, donec aduersarij ipsius subiiciantur pedibus ipsius. Et Iustinus, Quod autem Christum à mortuis excitatum Deus pater omnium esset in cœlum adducturus, & ibi eum detenturus donec demones ipsius hostes percussisset, audite verba ista Dauidis Psal. 110. Dixit Dominus Domino meo.*

Dogma III.

Deum enim ne uniuersa quidem sua Omnipotentia efficere posse, ut corpus Christi, vno eodēque tempore in pluribus quàm vno tantum loco, sit presens.

Th. Beze resp. Ad III. Dogma damnatum à D. Andrea.

Quinam non desinat Deus esse Omnipotens, etiamsi efficere non possit, ut Christi corpus vno eodēque tempore pluribus locis essentialiter presens sit, aut ut alibi nunc sit, quàm in cœlis, diximus ad 9. Antithesin.

1. Aperta negatio omnipotentia Dei: Quia apud Deum non est impossibile VLLVM VERBUM, hoc est, vlla res Luc. 1.

Th. Beze resp. ad marginalem obseruat. à D. Andrea.

Ad impuram non minùs quàm impudentem istam calumniam, Vide responsionem ad primam, quintam, & sextam refutationem Antithesin nonæ.

Dogma IIII.

Itaque nobis in Sacramento Eucharistia corpus Christi non magis in terris presens esse, quàm olim Abrahe fuerit.

Th. Beze resp. ad IIII. Dogma damnatum à D. Andrea.

Christum Deum & Hominem, ut qui Mediator alioqui esse non potuerit, fatemur quidem actu non fuisse hominem ante realem incarnationem: sed tamen fidei Abrahami, (quæ dicitur *אברהם* rerum quæ non sunt) etiam.

2. Paulus non dicit, quòd

fides sit *אברהם* rerum quæ non sunt, Heb. 11. sed rerum sperandarum, & non apparentium.

non illuforia opinione, ³ fed verè & efficaci-
ter, vt & cæteris fanctis patribus, præfentem
fuiſſe docemus. Vidit enim Abraham diem
illum Domini: nec ⁴ alius fuit numero Chri-
ſtus venturus, quòd ad fidem patrum attinet,
quàm nobis Chriſtus, qui venit. Vnde meritò
Auguſtinus Tract. 26. in Ioann. aſſeruit: veterum
Sacramèta, ⁵ re paria fuiſſe noſtris, ſignis
autem diuerſa.

3. Beneficiorum Chri-
ſti patres fuerunt partici-
pes: fed Chriſtum ſe-
cundum humanitatem
præfentem non habue-
runt, quem venturū cre-
diderunt.

4. Fuit fanè idem Chri-
ſtus: fed nõ vtriſque pa-
ri ratione præſens.

5. Reſpectu finis & vir-
tutis: fed non præſentia
Chriſti ſecundum huma-
nitatem pari.

Th. Bezæ reſponſio ad marginales obſervationes D. Andreae.

Immò in re quidem ipſa, id eſt in ipſa Chriſti humanitate, tem-
poris circumſtantia magnum conſtituit diſcrimen, vtpote quæ Pa-
trum temporibus nondum actu exiſteret. Sed quatenus & Patri-
bus, tum in verbo, tum in Sacramentis veteris fœderis, adhuc ven-
tura iam tum tamen fidei fruenda præbebatur, & nobis nunc vt
iam exhibita in Noui fœderis verbo & Sacramètis præberetur, idem
vtròque eſt Chriſtus: eadem ſignorum, quanuis diuerſorum &
imparium, & rei ſignificata, (id eſt Chriſti etiam vt hominis) con-
iunctio Sacramèntalis: eadè quoque perceptio, nempe Spiritualis &
per fidè: eadem quoque vtrorūque, nempe & patrū & noſtra fi-
des, in eiufdem Chriſti humanitatem, quamuis in ſeſe Patrum tem-
poribus nondum exiſtètem, tamen illorum vt & noſtræ fidei præ-
ſentiſſimam, reſpiciens, vt rectè prorsus Auguſtin. Veterum & no-
ſtra Sacramenta ſignis eſſe diuerſa, re verò paria, dixerit. Et vt no-
rit D. Andreas vanam eſſe diſtinctionè quã addit, quaſi beneficio-
rum & virtutis Chriſti duntaxat participes fuerint veteres, extra
ipſius Chriſti carnem, vtpote actu nondum exiſtètem, conſide-
ret velim, quom benedicta illa Chriſti, fructus videlicet mortis, &
totius obedientiæ ipſius, pendeant ab iis quæ noſtri cauſa præſti-
tit: annon æquè abſurdum ſit Patres facere participes beneficio-
rum & virtutis ſacrificij Chriſti, quod tamen nondum erat re ipſa
oblatum, atque abſurdum illi videretur quod affirmo, Patres videli-
cet ipſius quoque humanitatis Chriſti, quanuis nondum actu exi-
ſtèntis, factos fuiſſe participes. Quòd ſi abſurditas illa nullius
eſt ponderis, quoniam ſacrificium illud, etſi nondum peractum
rei ipſa in ſeſe, Deus tamen pater, cui futura quæ decreuit iam præ-
ſentia ſunt, & Patrum fides, quaſi iam præſens intuebantur, cur-
nam de ipſa Filij Dei incarnatione idem non ſtatuemus? Verū eſt e-
nim omnino quod ait Vigilius, *Nec theſaurū hunc ſine agro, nec agrū
hunc ſine theſauro poſſe ab aliquo poſſideri.* Itaque nec vidit Abraham

spiritualiter oculis fidei diē Domini absque ipso Domino, nec dicit Paulus, eandem illam escam, & eundem illum potum fuisse beneficia Christi, sed ipsum Christum, & quidem totum. Nec enim patres Filius Dei aliter quam incarnatus seruallet. *Spiritualement enim escā manducabant*, (inquit August. tract. in Ioan. 26.) *utique eandem nam corporalem alteram: quia illi manna, nos aliud: & omnes eundem potum spiritualement biberunt: Aliud illi, aliud nos: sed specie visibili quidem, tamen hoc idem significante virtute spirituali. Quomodo enim eundem potum? Bibebant, inquit, de spiritali sequente Petra, Petra autem erat Christus. Inde panis, inde potus. Petra Christus in signo, verus Christus in verbo & in carne.* D. autem Andream minimē miror in veterum Sacramētis beneficia Christi ab ipso Christo separare, quasi hæc absque illo percipi possint, quum in Euangelij verbo simplici eundem errorem admittat, carnis & sanguinis voces in spiritali manducatione cap. Ioan. 6. figuratē accipiens, pro solis beneficiis à Christo per ipsius carnem nobis præstitis: contra ipsius quidem Christi verba, qui panem siue cibum illum explicans, de quo antea differuerat, & quæ nam esset illa caro quam spiritualiter comedi iusserat, exponens, *Panis, inquit, quem ego dabo caro mea est*, ipsissimam certē essentialē illam designans quam in Cruce pro nobis obtulit, quod disertis etiam verbis affirmat, tum de verbo simplici, tum de Baptismo, Origen. in Num. homil. 16, & Hieronym. super Ecclesiasten. Et Aug. non semel verbum simplex Sacramētis hac ratione exæquat. Quid amplius? Si nobis non credit D. Andreas, credat Sueuico Syntagmati, id est ipsi D. Brentio nondū Ubiquitario, cuius hæc verba sunt. *Remotus quidē erat agni paschalis tēpore Christus ab auribus & ab oculis carnalibus, presentissimus tamen erat fidei, quæ motis alis suis ex hoc mundo in spiritualement transuolat, ac pro natura visus Dei, quæ Christi sunt videbat. Sicut enim Deus omnia etiam futura sibi presentia videt: ita fides rem longissimē pro mundi captu positam sibi presentissimam facit & videt.* Nec tamen ignoro eundem D. Brentium postea inter Patres & nos hoc discrimen constituere, quod illis quidem Spiritum verbi, qui Patribus præsentem Christum exhibuerit in promissionibus, nobis autem præterea literam tribuit, qua corpus Christi & sanguis nobis presentia exhibentur. Quasi verò literam etiam suam Patres non habuerint: quod tamen discrimen si ad id refert quod ait August. *clariora videlicet & augustiora esse nostra Sacramēta: & intra præsentiam fidei se continet, ne in hoc quidem à nobis dissentit.*

Non scripsit quidem Apostolus, Fidem esse *res* rerum quæ non sunt, sed rerum quæ sperantur. Sed ita significari res nondum existentes, sed à Patribus speratas, quia creditas, manifestè liquet, tum ex antithesi hypostaseos, qua res iam subsistentes declarantur, tum ex illius fidei patrum exemplis.

Dogma V.

In sacra Cœna duntaxat virtutem, operationem, & meritum absentis corporis & sanguinis Christi dispensari.

Th. Beza resp. ad V. Dogma damnatum à D. Andrea.

Tantum abest vt Christi virtutem, & beneficia in Cœna Domini ab ipsiusmet Christi communicatione separemus, vt cõtrà in verbo quoque simplici & in Baptismo, hæc vtræque inseparabiliter coniungi, & Menti, per fidem sumenda præberi, asseramus.

I. Christus non MENTI solum: sed ori corporis suam carnem & sanguinem sumenda in Sacramento offert & præbet, siue quis verè credat, vel non credat.

Th. Beza responsio ad marginalem obseruat. D. Andrea.

Vide responsionem ad obseruationem secundam in Antithesin nostram quartam.

Dogma VI.

Quòd inter indignè manducantes, & iudicium è Cœna Domini perceptione sibi sumentes, numerentur etiam ij, qui aliqua fidei imbecillitate, aut aliis infirmitatibus laborant: quum tamen verã fidem habeant.

Th. Beza resp. ad VI. Dogma damnatum à D. Andrea.

Nunquam nobis in mentem venit, vt perfectam fidem in quoquam statueremus: quum hæc perfectio stare cum carnis reliquiis nequeat: tantum abest, vt veram fidem à perfectâ non distinguamus, aut à Cœna arceamus ista fidei imbecillitate laborantes: quam potius idcirco institutam esse dicimus, vt in fide confirmemur, & augeamur.¹

1. Cur igitur duo genera indignorum facitis: & credentes verè, etiam iudicium sumere asseritis?

Th. Beza resp. ad marginalem obseruationem D. Andrea.

Aliud est imbecillitate fidei laborare, à qua nemo mortalium eximitur (vt pote quos omnes quotidie precari oporteat ne in tentationem inducantur) quàm indignè ad mèsam Domini accedere: Indignè verò accedentium rursus non vnũ gradũ meritò facimus. Nam alij sunt prorsus impij & Epicurei, alij fide tantum historica præditi, grauissimis peccatis laborantes, & pœnitentiam nihil curantes, quos certum est exitium sibi accersere Sacramentorum profanatione, quæ in ipsius Christi indignissimum contemptum redundat. Alij vera fide non sunt destituti, sed de præparatione animi non cogitant, fratribus quos offenderunt non reconcilian-

tor, viuunt denique dissolutius quàm oporteat, quos dicere nolumus non aliud quàm sacra Symbola vt priores illos, sumere, sed tamen correptionem grauissimam mereri, quales erant Corinthij, quos admonens Paulus, probabiliter certè neque Epicureos, neque prophanos, neque fide sola historica præditos, *Probet, inquit, unusquisque seipsum: & propterea multi inter vos dormiunt.*

Dogma VII.

Quòd quidam (non sine horribili blasphemia) affirmant: ex manducatione sacramentali sequi, corpus Christi in ventriculum trajci, & ibi concoqui, vel non concoqui: indeque tandem adeo vel excerni vel non excerni: & si qua sunt similia, auditu horrenda, & Christianis hominibus indigna, vel dicta, vel scripta.

Th. Beza resp. ad VII. Dogma. damnatum à D. Andrea.

Facile credimus, neque Transsubstantiationis, neq; Consubstantiationis defensoribus in mètem venisse, vt hæc portenta affirmarent: sed videre nos nõ posse fatemur, quoniam hæc, quantumuis absurda, falsa, & blasphema, necessariò non consequatur oralem illam manducationem: nisi constituere malint, Christi carnis & sanguinis substantiam, vbi dentes & palatum traiecerint, euanescere. Quod tamen bona omnium pace dictum volumus.

Horrendum auditu: si corpus Christi cum pane ore accipiatur, idem etiam per secessum excerni.

Th. Beza resp. ad marginalem obseruat. D. Andrea.

Quod ait D. Andreas hæc à me Beza colligi quasi Sacramentalem manducationem sequantur, miror quo pudore scripserit. Num enim ego Sacramentalem manducationem inficior? Non igitur ex vera Sacramentali coniunctione & manducatione, sed ex illa Essentiali Consubstantiatione & Orali manducatione, dixi & dico, ista non minùs necessariò, quàm ex Papistica Transsubstantiatione sequi, nisi, quemadmodum Transsubstantiatores ad corporis & sanguinis Domini cum speciebus desinentibus disparitionem, refugiunt, sic ipsi suam illam Essentiarum penè hypostaticam vnitionem, & oralem manducationem, ipso in os ingressu terminent: vt solus panis dentibus atteratur, & in ventriculum traiciatur, corpus autem & sanguis Domini repètè sese ex manducatum ore & dentibus subducant. Sunt autem illa quidem sanè horrenda dictu, sicut rectè iudicat D. Andreas, ista verò valde absurda. Sed quid agas? Detestentur igitur illa, ex quibus necessariò consequuntur: aut nos doceant, quoniam, posito antecedente, non ponatur quod necessariò cohæret. Confugiet fortasse D. Andreas ad id quod scripsit in nostram

nostram antithesin secundam, refutatione secunda, nempe quòd corporis Christi quantumuis essentialiter in terris cum pane respicienda presentis & ore manducati ratio sit in hoc mysterio spiritualis, quam Capernaicæ opponit. At enim hoc dato, quum in corpus ratione corporis spoliatum non cadat alimoniam corporalis ratio: quid fiet, præcipua Sacramentali analogia inter corporalem huius vitæ, & Spiritualem alterius vitæ alimoniam posita? Quòd si ut antea D. Andreas contendit, refutatione I. ad nostram I. Antithesin, ideo instituta est oralis manducatio corporis Christi, ut spiritualis per fidem manducatio per eam confirmetur, nullus est autem manducationis fructus absque rei manducatæ alimonia, viderit quoniam non cogatur, ut manducatione ipsius corporis Christi quæ sit ore, sic etiam eiusdem concoctionem & alimoniam, quæ fiat in ventriculo, constituere, quæ spiritualis, quæ per fidem fiat alimonia, sanciat. Quòd si ita est, & horrendum est istam concoctionem corporis Christi, & alimoniam aliquam inde nascentem corporalem statuere, cur non omnia hæc portenta semel omnes vno consensu detestantes, Gloriam damus Deo, & pacem Ecclesiis reddimus?

SCRIPTVM D. BEZÆ, IN QVO

IPSIUS ET COLLEGARVM EIVS

confessio de Cœna Domini,
continetur.

SUMMA NOSTRÆ DE COENA

Domini doctrina.

VERENDI viri, quibus cum nunc est nobis agendum, in primis hoc testamur: nos qui ex voluntate Illustrissimi Principis Friderici, Comitis Vvircbergensis & Mompelgardensis, ex Ecclesiæ Bernensis & Genevensis consensu, ad hanc collationem venimus: hæc omnia, ut priuatas personas agere, nullo prorsus vilius Ecclesiæ vel pastoris cuiusquam præiudicio.

ANNOTATIONES
marginales refutationis
D. Jacobi
Andree.

1. Quamuis & nos Ecclesiis nostris nihil præiudicamus: doctrinæ tamen nostræ nos minime incertos, aut dubios esse testamur, ut quæ apertè & expressè Dei verbo nititur.

Thesis I. Th. Beza.

DE SIGNIS.

Signa, siue symbola, siue sacramenta quum angustiore significatione hæc vox accipitur (SACRAMENTI) latibulum erroris, quod h. j.

in Ecclesijs nostris semper duas res complectitur, terrenam, & celestem, sacramentaliter & realiter coniunctas.

3. Christus non ad significationem: sed ad exhibitionem rerum spiritualium, externa organa ordinavit.

tur, appellamus in hoc argumēto res in sensu externos incurrentes: ex Domini institutione & mandato à communi & naturali vsu rebus spiritualibus & sacris nobis significandis & communicandis destinatas. Cuiusmodi sunt panis & vinum in Cœna Domini, vna cum ritibus à Christo in eorum recta administratione præscriptis.

Hanc autem³ significationem sacramentalem dicimus minimè nudam esse rerum significatarum externam repræsentationem, qua mens tantùm admoneatur ad id concipiendum, quod sensibus obiicitur: qualis est imaginum & picturarum vsus vulgaris: sed quòd ad Deum attinet, semper cum ea coniunctam esse ipsam rerum significatarum veram animis nostris oblatam præbitionem.

Fundamentum huius Theſeos.

1. Nullus hic consensus est: sed aperta dissensio. Nam ad exhibitionem, non ad significationem rerum spiritualium externa elemēta in sacramentis destinata sunt.

In hac re¹ consentire nos per omnia arbitramur: eo vno excepto, quòd soli Menti præberi res significatas docemus, quas vos existimatis ori quoque sumēdas exhiberi. Quade re dicēdum erit in altera quæstione in qua videlicet agimus de signorum & rerum significatarum exhibitione.

Th. Beza resp. ad marginales obseruationes D. Andreae.

Miror vnde colligat D. Andreas, non satis nobis constare de doctrinæ quam profiteremur veritate, quòd nullo peculiari mandato aliarum nostræ confessionis Ecclesiarum instructi, testati simus quod agebamus, nullo cuiusquam præiudicio à nobis agi. De causæ certè quam tuemur bonitate, per Dei gratiam, minimè ambigimus. Sed nostræ modestiæ non erat, nec etiam nostri priuati in Ecclesia muneris, prætergredi vocationis nostræ fines. An autem ipsi D. Andreae, & aliquot alijs vel *αὐθαιρετοῖς*, vel absque Ecclesiarum bene ordinarum liberis & legitimis suffragiis, extra suas Ecclesias euocatis, arbitrio suo, confessionis & Concordiæ, quam vocant, formulas præscribere, & dictatoriam potestatem vsurpare fas fuerit: immò etiam an Principibus rectè persuaserint, vt hanc auctoritatem in Ecclesia Christiana ipsis tribuerent, viderit D. Andreas, & Deus Opt. Max. suo tempore iudicabit.

Homonymiæ fallaciam quānam possit nobis D. Andreas tribuere, quum ab illius distinctione tractationem istam auspicari simus? Sacramenti verò appellationem interdum, imò etiam sapissimè,

simè, ad signa specialiter referri si negat D. Andreas, tollat hanc visitatam & sine controuersia receptam definitionem, qua *Sacramenta* dicuntur *verba esse visibilia*, August. auctore: & illud eiusdem, *Signa quum ad res diuinas adhibentur Sacramenta vocantur*. Et illud, *Sacramenta nomen accipere à rerum significatarum nomine*. Et illud Cypriani, *Visibilibus Sacramentis inesse vite aeternae effectum*. Et illam quoque regulam, *Nihil habere rationem Sacramenti extra usum*.
 Ad 3. & 4. Quae subordinata sunt non pugnant. In hac igitur collectione, paralogismus est diuisionis. Et quum ipse idem pag. 172. testetur neminem vnquam negasse sacramenta esse signa, non tamen tantum significantia, seipsum retexat, & hanc collationem etiam vt calumniosam deleat oportet: quum hoc ipso loco doceamus Sacramentalem significationem semper habere rerum significatarum praebitionem coniunctam: quanuis nonnisi Spiritualiter menti praebatur, quod externis signis corporali & sensibili modo significatur.

Thesis II. Th. Bezae.

DE REBUS SACRAMENTALITER SIGNIFICATIS.

Pane illo, corpus illud Christi pro nobis traditum: vino illo, sanguinè illum pro nobis effusum: panis illius fractione, & sanguinis illius fusione, diros illos pro nobis tum in corpore, tum in anima, à Christo toleratos cruciatus: exteriore eorundem symbolorum traditione, interiorem ac spiritualementi nostris, à Christo factam praebitionem: denique eorundem symbolorum sumptione externa, spiritualementi eiusdem Christi per fidem receptionem sacramentaliter, verè tamen (sicuti diximus) ex ipsius Christi ordinatione significari, docemus.

1. Ex diuina ordinatione, non significationis, sed communicationis causa, panis & vinum adhibentur.

Fundamentum secunda Theses.

Quum Dominus, non tantum quibus signis vtendum sit in his Mysteriis, ostenderit: sed etiam faciendum praeeperit, quod fecit: docemus, non tantum panem & vinum, sed etiam illorum administrandorum² ritus diligenter obseruandos esse: quod sua significatione, & ea quidem minimè vana non careant.

2. Ritus in Sacramentis obseruandi sunt, quos Christus seruandos praecipit.

Th. Beza resp. ad marginales obseruat. D. Andrea.

Vide precedens respons. ad obseruat. 3. & 4. in superiorē thesin. Ad 1. Nihil hoc aduersum nos, sed aduersus eos potius, qui fractionē Ad 2. panis, substitutis rotundis singularibus panibus, & acceptionem in manus nondum restituerunt.

Thesis III. Th. Beza.

DE SIGNORVM ET RERVM

significatarum coniunctione, seu copulatione sacramentali.

1. Externa elementa nō sunt Sacramenta: sed pars tantum Sacramentorum. Ideo insidiæ sub varia acceptione vocabuli (Sacramenti) diligenter, obseruandæ, & cauendæ sunt.

Quum Sacramēta angustiore (vt dictum est) significatione sint signa: sacramentalem coniunctionem ponimus in mutua signorum, & rerum significatarum relatione & habitudine: qua fit, vt res illæ in sensu incurrentes, ex Christi ordinatione, ac communi & naturali suo vsu, ad res sacras nobis & significandas, & re ipsa diuinitus præstandas, adhibeantur.

Fundamentum huius Theses.

2. Veritas corporis Christi circumscripti & localis, cum præsentia eiusdem corporis Christi reali in Sacramento non pugnat, quoniam Physica, & localis non est, sed sacramentalis.

Primum fundamentum huius Theses est, Veritas corporis Christi, verè circumscripti & localis, tum ante, tum post glorificationē, quæ veritas stare non potest, si alia ratione dicatur adesse pani Christi corpus, quàm illa relatiua habitudine. Itaque quot testimoniis illa veritas corporis Christi cōfirmatur, (sunt autem penè innumerabilia) totidem testimoniis realis consubstantiatio conuellit.

3. Sic quoque Physica discessio corporis Christi à terris, cum sacramentali præsentia non pugnat.

Secundum: Quot locis confirmatur vera & Physica corporis Christi discessio à terris in cælos, & eiusdem de cælis reuersio, extremo demum illo die futura: tot locis refutatur illud ipsū dogma, his ex diametro repugnans.

4. Peregrinatio corporalis seu terrena à Christo non pugoat eum sacramentali præsentia, & coniunctione cum corpore Christi, quæ non est terrena, sed celestis & supernaturalis.

Tertium: expresse dicit Paulus 2. Cor. 5. Nos nunc peregrè abesse à Domino, & vt sit cum Christo, cupit dissolui, iubensque nos superna quærere, non temerè addit, vbi Christus est ad dexteram Dei sedens, quod superuacaneum esset, si adhuc in terris nobiscum versaretur.

Idem

Idem (vt alia innumera testimonia prætereamus) testatur Christus expressis verbis, se ire ad parandum locum, vbi suos est recepturus.

Ioan.14.

Ioan.3.

Ex quo efficiuntur duo: 5. Vnum, abiisse ipsum in certum locum, quum hūc mundum desereret. Alterum, qui sunt in mūdo, non esse cum Christo, id est, non esse eo in loco, vbi nunc est caro Christi: sed exeuntes è mundo, in eum locum recipi, vbi iam Christus est, id est, in Paradisum: sicut ipse explicat, latronem illum compellans, Luc.23.

5. Putat Beza cū suis, nos non aliter cum Christo, neque Christū aliter nobiscū esse posse, nisi fiat id localiter, & Physica præsentia: quod fundamentum est totius huius erroris de Cœna Domini.

Quartum: Affirmamus perpetuum hunc fuisse veteris Ecclesiæ⁶ consensum de vera essentia carnis Christi, ex quo in cœlos ascendit, à nobis absentia: & perpetua eiusdem essentia carnis Christi, nunc in cœlis, non in terris positæ, circumscriptione organica & localitate: quæ cum alia sacramentali coniunctione quàm cum illa⁷ *χρησιν* & relatiua coherere non magis possunt, quàm simul stare contradictoria.

6. Non esse hunc veteris & purioris Ecclesiæ consensum, in solida refutatione Consensus Orthodoxi demonstratum est.

7. Coniunctio corporis Christi cum signis in terris, non est *σχημα* & relatiua: sed realis, cœlestis, diuina, & supernaturalis.

Th. Beza Resp. ad marginales obseruationes D. Andreae.

Ad 1. Nullæ hic à nobis insidiæ, quum distinctionem homonymiæ exprimamus. Sacramenti verò appellationem interdum solis signis tribui paulò ante ostendimus: neque negari nisi peruicacissimè potest. Imò ne hoc quidem negare opinor audeat D. Andreas, Sacramenta interdum vocari sacras ipsas actiones, quod indicant ipsa Baptismi & Cœnæ Domini nomina, quæ certè non sunt in Substantiæ, sed in Actionis prædicamento: in duplici verò materia, nempe, signorum & rerum significatarum, vt componentibus quas vocant partibus versantur.

Ad 2. Quid audio? Essentiæ vllius rei & ipsius actualis præsentiaæ modi, contradictoriè inter se opponi sine falsitate possunt? Sit ergo in contradictoriis vtrumque verum: quod quidem qui sentiunt, magis etiam in veritatem peccant, quàm quos ait Propheta, de malo bonum, & de bono malum dicere, & tenebras pro luce, & lucem pro tenebris: amarū pro dulci, & dulce pro amaro statuere. Certè nisi præsentiaæ actualis modus, & rei ipsius essentia, perpetuò coherent, necessarium non fuit Christi argumentum à palpabilitate & visibilitate, ac proinde localitate sui corporis sumptum.

h. ij.

ad veram fidem veræ veri corporis resurrectionis faciendam. Et vanum est quicquid patres aduersus Marcionitas pro asserenda carnis Christi veritate disputarunt. Quòd si tamen D. Andreas Sacramentalem præsentiam verè nobiscum spiritualement definiat: eam videlicet quæ de vero illo Circumscripto & Locali Christi corpore dicitur: sed soli menti per oculū fidei, tum in verbo, tum in Sacramento, illud imaginatione quidē, id est apprehensione & conceptu mentis, sed verissima, solidissima, efficacissima contemplanti, offertur: nihil sanè rectius & magis appositè pro nobis & contra se scribere D. Andreas potuit.

Ad.3

Sicut verè Humanitatis à Verbo hypostaticè assumptæ, & in terris versantis vnitio, proprietates illius Essentiales, (id est quibus corporea est) illi non ademit, (nam alioqui non assumpta sed absorpta fuisset) sic etiam nec Ascensio, nec Gloria, hanc corporalitatem, id est circumscriptionem & localitatem illi abstulit. Itaque sicut verè & Physicè corpus illud sursum est sublatum, ita verè & Physicè Essentia sua abest & aberit, donec vltimo die reuertatur sicut ascendit. Rectè igitur & necessariò conclusit aduersus Eutychem Vigilium. *Sicut quum in terris esset, non erat hac caro in cælis ita etiam quum nunc ascenderit in cælos, & ibi sit, non est in terris: & Augustinus, Nunc in terris non est, quoniam in cælos ascendit, & inde venturum illum expectamus.*

Ad.4

Quò quò se vertat D. Andreas vera & realis est absentia corporum nostrorum à corpore Christi, quam statuit Paulus, ideo etiam cupiēs ex hoc corpore emigrare, vt esset re ipsa & suo Spiritu cum Christo. Deinde puerilis est petitio principij in hac collectione: Assumit enim tanquam verum & à se probatum, quod in æternum non probabit, vt pote articulis fidei ex diametro repugnans, illocalem, videlicet, & Essentialem atque actualement corporis Christi, siue in terris, siue in cælis præsentiam. Hoc tamen idem verissimè dicit, cælestem nimirum & supernaturalem esse corporis Christi cum suis membris coniunctionem, ac proinde non in aliqua corporis ipsius ad nostra reali appropinquatione positam, sed spiritualement, id est mentis, & fidei. Hoc autem posito tollitur quoque realis illa seu visibilis seu inuisibilis consubstantiatio, & totum illud oralis manducationis figmentum.

Ad.5

Ludit Sophisticè D. Andreas in Christi appellatione pro Christi Humanitate. Christum enim alioqui, licet verum Deum & Hominem, neque ab humanitate sua vnquam separatum, tamen non secundum carnis essentiam, sed sua diuinitate, non tantum Essentialiter, sed etiam peculiari energia & gratia in sanctis suis habitare (cuius gratiæ tessera & pignus est Cæna Domini) quis Christianus negarit? Sed & cælitus Christum humanitatis illius suæ imperio & potestate Ecclesiam regere, & membra sua adhuc in terris posita sui Spiritus virtute fouere & mirabiliter conseruare, quif-

nam Christianus inficiatur? Sed & illud putida calumnia est, quod ait D. Andreas, *Bezam*, videlicet *ex istinare, Christum nobiscum, & nos cum Christo non nisi localiter esse posse*. Nam è contrario, qua de re præcipuè inter me & illum, hoc loco controuertitur, nisi quòd dico, clamo, vociferor nos verè, quandiu hic viuimus, spiritualiter, mente inquam & fide, cum illo sic copulari, vt ipse in nobis viuat, & nos in illo: D. Andreas autem ex aduerso, vrget, instat, clamitat, Essentialem præterea In, Sub, vel Cum pane præsentiam realem, & oralem manducationem, & tamen illocalem requiri? At ego illam ex aduerso, non *ὑπερϕυσικῶν* sed antiphysicā, ac perinde merè falsam & imaginariam esse affirmo. Nam hoc illud demum est quod affirmat, & semper affirmabit Beza cum tota orthodoxa Ecclesia, vbi-
cunq; adest re ipsa Essentiale Christi corpus, necessariò & in loco, & localiter adesse.

Nihil probat qui simpliciter negat.

Quasi verò Sacramentalis *ἁγιῶν* quatenus ab ordinatione diuina dependet, & ad illud magnum mysterium nostræ cum Christo Spiritualis per fidem consociationis nos deducit, verè non sit diuina & cœlestis: quasi denique signa quæ quoniam ad res diuinas transferuntur, Sacramenta, auctore Augustino vocantur, ab aliis quibusuis signis, vel naturalibus, vel quæcunq; ad humana negotia adhibentur, nequaquam discernamus. *ἁγιῶν* denique relatiuam qui negat, neget quoque Sacramenta esse signa. Itaque ad ipsum D. Andream prouoco pag. 172. r. etius paulò sententiè & loquutū.

Thesis IIII. Th. Beza.

DE SIGNORVM ET RERVM

significatarum, in Cœna Domini ritè administrata, perceptione.

Quum¹ Sacramenta (hoc vocabulo latiore notatione accepto) duabus rebus consent: vna videlicet terrena, altera cœlesti: docemus, rem terrenam, id est, panem & vinum, terrenis instrumentis, manu scilicet, & ore percipi: & similiter ritus Sacramentales, corporeis iridem instrumentis peragi: Rem autem cœlestem, id est, quidquid per illa sacramentaliter significatur, sicuti soli Menti subicitur, sic sola Mente per fidem apprehendi.

Fundamentum huius Thesis.

Et si² corpus Christi, quod in Cœna sumendum præbetur, est verum corpus organi-

1. Vocabuli (Sacramenti) æquiocatio, erroris latibulum est: quod prioris Ecclesiæ doctoribus duas res significat, terrenam & cœlestem: sicut vocabulū quoque *ἁχαρακτηριστικῶν*, apud Irenæum & alios scriptores Ecclesiasticos.

2. Christus in verbis Testamenti, corpus suū ore manducari iussu: nulla mentis, aut fidei mentione facta.

3. Chryostomus testatur, Christum per corporalia spiritualia dispensare, quum panem exhibens dicit: Accipite, manducate, Hoc est

corpus meū. Ita etiam per corporale organū, hoc est, ore accipere iussit. Analogia ergo optime quadrat: quod sicut *eu m* pane datur corpus Christi: ita *ore* percipitur.

4. Corporale esse modum perceptionis, ex verbis Christi demonstratur. accipite, manducate: quod ore fit: non dicit, Credite.

5. Nequaquam figurata manducatio corporis Christi in Cœna Domini est: sed vera, & realis, quæ in mysterio fit: ideo *Metonymia* hic locum non habet.

6. Vtraque sumptio ore fieri potest, quamuis diuersa earum sit ratio. Sicut Maria Deum & hominem vno partu peperit: quamuis alia ratione Deū, alia hominē. Ideo absurda, quæ inde colliguntur, nequaquam sequuntur. Quum corporis Christi Mystica sit manducatio, in Physica manducatione sacri panis in Sacramento.

7. Si physica corporis Christi in Cœna Domini esset manducatio: sequeretur illa absurda. Sed quia est cœlestis, & supernaturalis, adeoque modus planè spiritualis: ideo consequentia hæc nulla est. Et sicut Ecclesia cum Christo mysticum corpus est: ita etiā hæc perceptio in mysterio fit.

8. membra Christi, ratione substantiarū suarum, quoad se, manent separatæ personæ: quæ tamen nihilominus

cum: tamen analogia poscit, vt qualis est alimonia, & eius finis: talis sit illius alimonix percipiendæ modus. Atqui rei sacramentaliter significatæ, id est, carnis & sanguinis ipsius Christi, alimonia & finis sunt spirituales, id est, ad spirituales coniunctionem cum Christo, & vitam æternam ex illo hauriendam spectant. Spirituales ergo earundem rerū percipiendarum ⁴ modum esse necesse est: & animæ instrumento proprio, id est, fide, tam in verbo simplici, quàm in Sacramento peragi.

Deinde terrena signorum terrenorum sumptio, pignus est alterius, nempe spiritualis illius: ac proinde voces comedendi & bibendi, sicuti propriè de signorum sumptione, ⁵ Sic figuratè de rebus significatis dicuntur Sacramentali *Metonymia*: qua, quod signis competit, rei significatæ attribuitur.

Vtraque ergo sumptio ore peragi nec potest, nec debet. Quia aut vtraque res esset hac ratione pignus tertix alicuius rei, toto genere diuersæ: aut earum altera esset sui ipsius signum & pignus: siue simul signum, & res significata: siue pignus, & res ipsa, cuius pignus esset: quod vtrumque est absurdissimum. Quamobrem etiam in hoc ipso argumento, ab Ireneo res illa cœlestis appellatur, & à terrena distinguitur.

Secundò, ⁷ si substantia ipsius corporis Christi ore perciperetur: maneret quoque ipsa saltem in piis & fidelibus: qui proinde fierent substantialia membra Christi: vnde consequeretur aliud absurdissimum, Ecclesiam videlicet non esse mysticum corpus Christi, sed corpus quoddam ex substantia ipsius corporis Christi, & piorum omnium corporibus re ipsa & essentialiter conflatum.

Tertio, ⁸ Quum caro illa Christi vinculum sit, quo pij omnes in vnicum corpus mysticū coalescunt: necessariò efficeretur, non esse separatas substantias, siue personas piorum: sed sicut cum capite Christo, ita inter se suis re-

ipsa

ipsa essentiis, & personis coherere. Contra verò quum spiritualis sit, & tamen verissima & arctissima illa fidelium membrorum inter se connexio, aded quidem, vt vnum cor, & vna anima esse dicantur: consequitur, spiritualiter quoque illa & per fidem cum suo capite coniungi. Quicum propterea sicut vnū corpus, nempe Mysticum: ita etiam vnus spiritus esse dicuntur, & per spiritum Christus in eis habitare.

Quartò: Merè spiritualem esse, & fidei instrumento peragi, Christi Dei & Hominis coniunctionem cum Ecclesia sponsa sua, liquet ex eius coniugij quasi liberis, qui fructus iustitiæ appellantur. Qualis enim est proles cõditio, talem etiam oportet esse, tum conceptionem, tum generationem, tum etiã ipsum coniugij modum.

Th. Beza responsio ad marginales obseruationes D. Andrea.

- Ad. 1. De huius refutationis vanitate diximus iam antea, in responsione ad secundam obseruationem Theſ. nostram primam & alibi aliquoties.
- Ad. 2. De hac quoque diximus in responsione quintæ Antitheseos. ad obseruationem secundam.
- Ad. 3. Debuit D. Andreas notare locum Chrysoſt. vt an appositè vel perperam illum citer appareret. Verissimum autem est non tantum in Sacramentis, verum etiam in verbo simplici Spiritualia nobis per sensibilia, id est sensibilibum rerum & organorum interuentu præberi. Sed non minus absurdum esse affirmo dicere, Christum essentialiter in Cœna Domini ore manducari & bibi: quàm si dicatur in simplici Euangelij prædicatione auribus ipsis recipi. Quod enim hîc verbum prædicatum per auditum, id in sacramentis visibilia symbola, per oculos menti & fidei testantur: mēti quidem vt illa quæ sibi præbentur intelligat, fidei verò vt à mente intellecta apprehendat. Istas verò locutiones, *Corpus Domini in os intrare, comedi, bibi*, sepe apud Patres occurrētes, non aliter esse quàm partim quidem tropicè & figuratè intelligendas (nomine rerum significatarum ad ipsa signa translatò, vt expressè docent patres, & quidem in primis Theodoretus & Augustinus) partim verò non alio referendas quàm ad Sacramentalis præbitionis efficacitatem: non autem ad ipsam signorum & rerum significatarum coniunctionem declarandam, ex aliis similibus plurimis locutionibus

cum Christo mysticè, hoc est, realiter, nō *ex-
traneè* aut relatiuè, sed verè in hoc mysterio, modo supernaturali cõiunguntur.

9. Coniunctio autem illa non est *extraneè* aut relatiua: sed realis, non significatiua, sed exhibitua.

1. Cor. 6.

10. Hanc coniunctionē *distinua* locorum non tollit: quum coram Deo, & apud Deum, neque locus neque tempus sit.

11. Hæc spirituales autē coniunctio per organa sit corporalis & externa: qua res spirituales cū rebus externis coniunguntur.

constat, quas puduerit certè D. Andream *κατὰ τὸ ἴπτος* interpreta-
ri. Sic enim dicitur *Corpus Domini*, in horum mysteriorum celebra-
tione, *creari, in terram cadere, videri, tangi, consumi, Christi sanguine*
lingua rubefieri. Sed & hoc ipso sensu D. Lutherus scripsit rectè &
verè, propter Sacramentalem coniunctionem, de corpore dici, quæ
propriè carni conueniunt: in eò tamen deceptus quòd hæc retulit
ad Sacramentalem coniunctionis, præbitionis & perceptionis
realem & actualem, tam corporis & sanguinis Domini, quàm pa-
nis & vini substantiarum coexistentiam in terris: quam nullo mo-
do admittit corporis Christi veritas, & quæ ad spirituales horum
mysteriorum finem, id est mystici corporis constitutionem & ali-
moniam nihil nos iuuaret, etiamsi vera esse concederetur.

Denique quod addit D. Andreas de Analogia, quam in eo ima-
ginatur esse positam, & pulchrè sibi perflare, quòd *sicut cum pane*
datur corpus Christi, ita ore percipitur: etiam si tam verum esset quàm
falsum est, tamen nihil ad meam Thesin faceret. Nec enim in illa de
Dationis & Receptionis, sed de Receptionis & Finis analogia dif-
fero, ad quem illa perceptione peruenitur: qui finis quum sit merè
Spiritualis alimonix non corporalis, meritò collegi Spiritualem
quoque esse oportere, non corporalem, illius cibi sumptionem, ac
proinde non ore sed mente & fide peragi: adhibitis tamen illius
spiritualis sumptionis pignoribus conuenientissimis, nempe orali
symbolorum esu & potu: in qua demum externa forma, non au-
tem in re quæ præbetur & percipitur, situm est Sacramentorum &
simplicis prædicati verbi discrimen.

Vide quæ diximus in responsione ad 5. Antitheseas obseruatio- Ad 4
nem secundam.

Quasi verò, mentiatur qui tropicè loquitur, & quod soli menti Ad 5
& fidei præsens est, verè & re ipsa non sit illi præsens, & quod Spi-
ritualiter per fidem percipitur, verè & re ipsa non percipitur. Fi-
gurato verò sermone dici mentem comedere & bibere, res ipsa
probat, siue re ipsa & actu præsens corpus Domini, siue absens ita-
tuatur. Et ne excipiat D. Andreas à se non agi de Mentali sed O-
rali esu & potu in Cœna Domini: Respondeo, negari meritò non
posse, quin ea ipsa ratio, propter quam figuratè dicit August. intel-
ligendum esse præceptum Domini, cap. Ioh. 6. de manducanda sua
carne, & bibendo suo sanguine, in Cœnæ quoque Domini cele-
bratione valeat, quum de vna & eadem carne, eodémque sanguine
utrobique agatur, & tam horrendum ac flagitiosum sit visibiliter
quàm inuisibiliter, humanas carnes essentialiter præsentem ore co-
medere, & essentialiter præsentem sanguinem ore potare: quod
posterius, de quouis etiam sanguine, in lege Moïsis expressè prohi-
bebatur.

Metæ sunt hæc præstigiæ. Est enim toto genere & omnibus Ad 6
modis

modis diuersa hypostatica vnio à Sacramentali coniunctione: & diuersissimæ sunt natura, Deitas & humanitas, vnde diuersitas illa Christi partus nascitur. At Caro & sanguis Christi, quatenus sunt res corporeæ, materiata, & natura tua circumscripta ac locales, cum pane & vino in rerum corporalium genere prorsus conueniunt: ac proinde coniuncta, vna eademque ratione præsentis sint oportet, si essentialis & actualis præsentia & his & illis tribuatur: vnde & illud necessarîo consequetur, ne diuerso quidem, nedum contradictorio modo posse illa ori præberi & ore sumi: panem videlicet & vinum naturali, visibili, & sensibili modo, corpus autem & Sanguinem Domini inuisibiliter, illocaliter, hyperphysicè.

Ad.7.

Eadem rursus absurda & manifestè falsa huc recurrunt. Quum enim Physicum tunc esset Christi corpus quum Cœnam institueret, necdum glorificatum, immò exinanitioni suæ proximum: tantum abest vt antiphysica vlla ratione vel adfuerit illi sacro pani, vel ab Apostolis sumi potuerit, vt ne hyperphysicam quidem essentialem & Actuaalem vllam cum pane præsentiam aut perceptionem, sed illam solam Spirituaalem quam ponimus, admitteret. Est enim hæc verissima quidem & efficacissima, sed neque tum corpori Christi verè physico & circumscripto, & adhuc mortali, coram discipulis ad mensam verè & localiter assidenti quicquam derogabat: neque nunc eidem glorioso, & licet supra res omnes creatas euecto, tamen secundum Essentiales omnes veri corporis proprietates, verè physico, vel tantillum detrahit. Num verò, nunc est alia Sacramentalis vel coniunctio, vel perceptio, quam quum primum sacra illa Cœna à Christo institueretur? Deinde, quum necessarîo qualis est mystica membrorum Christi cum ipso capite, per carnis ipsius participata interuentum coadunatio, talem esse & statui oporteat illius carnis perceptionis rationem: sit autem illa coadunatio merè Spirituaalis, & ab apprehensione, quæ per solam fidem fit, citra vllam actuaalem essentia corporis Christi ad nostra corpora, aut nostrorum corporum ad illius corpus appropinquationem, siue *συναφὴν*, dependeat: quis non videt, nullam hîc quoque vel in verbo, vel in Sacramentis actuaalem ipsius carnis Christi cum pane coëxistentiam, vel corporalem & oralem esum vel potum requiri?

Ad.8.

Quis verò nostrum sic vnquam insanit, vt vel præbitionem vel perceptionem corporis Christi *χετινὴν* siue relatiuam faceret? Itaque vel inscienter vel calumniosè D. Andreas mutat quæstionis statum: & quæ de signorum & rerum Sacramentaliter significatarum mutua coniunctione dixi, (quæ & ipsa non ori sed mèri & fidei accedentiū in promissionis verbo intelligenda & credèda proponuntur) hoc ipse ad præbitionis & perceptionis modum transtulit.

Ad.9.

Ad priorem huius refutationis partem, modò respondi. Post-

nore verò, quid absurdius dici potest? Quid enim impedit quominus verè exhibeatur, imò interdum etiam visibiliter & palpabiliter, quod mera relatione cum altero consistit? Sic dato annulo, tradit sese coniunx vxori, data clauis, traditur possidenda domus: & vt ad nostra propius accedam, sic Euangelij voce, cum qua Christus nullo certè nisi relationis modo cohæret, Christus fruendus & vita in ipso aeterna verè præbentur, & ita fit Euangelium omnibus credentibus certum & efficax salutis instrumentum. Sic in Baptismo mutua est, eaque minimè vana Aquæ vt signi, & sanguinis Christi vt rei signatæ, itidemque externæ ablutionis, & ablutionis peccatorum, relatio Sacramentalis: & tam verè, licet Spiritualiter, res illæ significatæ præbentur, & per fidem percipiuntur, quàm verè corporaliter & sensibiliter aquæ aspersio cum Patris, Filij, & Spiritus sancti inuocatione, adhibetur.

Tantum absimus ab eo vt hanc D. Andreæ obseruationem inficiemur, vt contra, hoc ipso fundamento nitamur, quum spiritualè & tamen certissimam & verissimam esse dicimus in Sacramentis signorum in terris sitorum, & rerum significatarum in cœlis positatarum coniunctionem: & earundem quanuis tanto à nobis interuallo Essentia sua distantium, quanto beatorum illa sedes supra omnes cœlos à terris absunt, per fidem ex Sp.S. virtute apprehensionem. Sed & eadem ratione Patres affirmamus, per eandem fidem, quæ est rerum speratarum *ἡμετέρας*, & ex eiusdem S. Spiritus virtute, eum ipsum cibum comedisse, & eum ipsum potum bibisse, quanuis re ipsa tunc nondum existentes, quos aliis adhibitis signis nunc, quanuis essentia sua longissimè à nobis distitos comedimus & bibimus, id est Spiritualiter perceptos nobis efficacissimè applicamus. Hinc est denique quòd illos asserimus, iam tum sacrificij Christi, quamuis nondum oblatis, & nostræ inde proficiscentis redemptionis fuisse participes, quoniam nimirum res illas suo tempore peragendas, iam tum fidei oculis præsentibus, in verbo & Sacramentis suis intuebantur: sicut nos idem illud sacrificium, licet iam præteritum & exactum, ipsumque Christum, quamuis non ampliùs in cruce pendentem, tamen quasi adhuc sanguinem suum è cruce stillantem, in noui fœderis verbo & eius Sacramentis, eiusdem fidei oculis spectamus, & per eandem, veluti manu quadam apprehendimus: qua de re vide responsionem ad primam D. Andreæ obseruationem in nostrum ad quartum dogma responsum.

Num verò D. Andreas, corpus ipsum Christi essentiale inter organa recenset? Nequaquam opinor, quum sit res ipsa quæ adhibitis illis organibus nobis donatur. Quod si ita est, quòsum nobis Oralibus illa quam imaginatur ipsius Christi corporis manducatio? Imò potiùs, si in sacra Domini Cœna non alia recenset organa substantentia quàm panem illum & vinum illud, cur non etiam solam

illarum rerum externam præbitionem & receptionem inter organicos Sacramentales ritus numerat? Quoniam, inquit, D. Andreas, Christus alium præterea organicum Sacramentalem ritum constituit, nempe ipsius quoque corporis externam & oralem manducationem. Hoc verò quid aliud est quàm principium petere, id est, illud ipsum de quo controuertitur, tanquam probatum assumere? Quod igitur hic scribit D. Andreas, tantum abest ut inficiemur, ut contra si rectè intelligatur, testemur illum nihil potuisse ad suam essentialem præsentiam & oralem manducationem refellendam accommodatius adferre.

Thesis V. Th. Beza.

DE COENÆ DOMINI

effectis.

COENam Domini, non propter panem & vinum, sed ad hominum salutem constat esse institutam. Proprium igitur illius effectum est, dignè, id est, cum pœnitentia & fide ad illam accedentium salus, per confirmationem spiritualis ipsorum cum Christo consociationis: qua nimirum fit, ut quemadmodum in corpore naturali animato membra cum capite naturaliter coherentia, sensum & motum inde percipiunt: ita ipsi Christo spiritualiter copulati, dona omnia spiritualia, regenerato- rum propria, actandem etiam vitam ipsam æternam, à Christo capite in coheretia membra emanantem, magis & magis adipiscantur. Cuius etiam propterea sigillatim quidem membra, coniunctim verò mysticum corpus appellantur: aucto propterea etiam in illis charitatis dono per S. Sanctum: quoniam separata alia ab aliis membra, neque corpus vnum efficere, neque vnus eiusdemque capitis corpus vnum esse possunt. Alterum autem effectum est, indignè, id est, vel cum ignorantia huius Mysterij, vel cum mera incredulitate & impœnitentia accedentium, condemnatio: non ab ipsa cœna, sed ab indigno ipsius vsu & vitijs emanans.

1. Etsi Cœna Domini propter panem & vinum non est instituta: tamen visum est Christo, cum panem & vino corpus & sanguinem suum sacramentaliter coniungere, & in Cœna Domini vesicibus distribuere: sicut expressa eius verba sonant, Accipite, Manducate, Hoc est corpus meum, &c.

2. Christus in Cœna sua tam efficaciter iudicium operatur in indignis, quàm vitam & consolationem in dignis conuiuiis. Quia non solum odor vitæ ad vitam, sed etiam odor mortis ad mortem est 2. Cor. 2.

Th. Beza resp. ad marginales obseruat. D. Andrea.

Ad. 1. Hoc verò non est nostra refellere, sed rursus principium petere: quasi videlicet probarit D. Andreas hæc Christi verba, Accipite, i. iij.

Comedite, Bibite, (quæ in simplicis verbi prædicatione metaphoricè intelligenda non inficiatur) in sacra Domini Cæna κατὰ τὸ μῆτρον, non aliter de carne & sanguine Domini quàm de pane illo & vino illo dici. Hoc autem commentum nos solidis & inuictis rationibus à veritate perpetua physici corporis Christi, ab eiusdem vera Ascensione & Reuerfione, denique à certiffimò duplici axioma petitis, aliquoties iam refutauimus, Vno, quòd verè physico corpori, cuiusmodi est illud Christi corpus, quantumuis glorificatum, antiphysica, id est quibus physici corporis, entitas ipsa tollitur, tribui verè non possint: altero, quòd citra vllam prorsus exceptionem, ex duobus contradictoriis alterum necessariò sit falsum: ac proinde vtrumque simul velle Deus nequeat: non quòd non sit Omnipotens, immò quòd non possit simul quod vult, nolle: quod non vult, velle: quoniam est verè immutabiliter Omnipotens.

Cæterùm quod hîc fatetur D. Andreas, Cænam Domini, non propter panem & vinum, sed propter homines esse institutam, viderit quomodo cum illa reali, essentiali & actuali, atque adèd si ipsi creditur, penè hypostatica ipsius corporis & sanguinis Domini In, Sub vel Cum illo Pane & Vino vnione conueniat. Nam, quòd ad dignè quidè accedentes attinet, ore corpus Christi manducare & sanguinem bibere: & sic mysticum eius membrum fieri, quòd scilicet ipsius virtute & gratia regatur, (nisi fortassè vult D. Andreas, fideles, sicut ore ex ipsius sententia manducant Christi corpus, sic etiam corpore realiter & actualiter cum ipsius carne & sanguine coherere) longè minoris dignationis fuerit, quàm vsque adeo arctè & intimè & inseparabiliter cum ipso corpore & sanguine coexistere: vt, quemadmodum propter hypostaticā vnionē, Homo ille assumptus est Deus, & Deus ὁ λόγος est Homo, & vbi cūque est, totus est, id est Deus & Homo: sic etiam propter Sacramentalem vnionem, panis iste sit corpus Domini, & vinum illud sit sanguis Domini: eodem videlicet prædicationis (quam inusitatam vocant) genere, & vbi cūque dicitur, *Hic est panis*, sic quoque dicatur, *Hic est essentialiter corpus & sanguis Christi*. Quòd autem attinet ad indignè accedentes, oralis illa manducatio, nō modò non dignationis minoris fuerit, sed etiam extremæ infelicitatis.

Spiritualem suam Christi perceptionem quæ sit in simplici verbo per fidem apprehenso, D. Andreas, (qua de re in Antithesi nostra prima pluribus disseruimus) à Sacramentali discernit, non tantùm externa forma & administratione, sed etiam re ipsa: quasi verò in simplici quidem verbo, vt & in Baptismo, sola Christi beneficia sicut per fidem percipiuntur, sic per incredulitatem vt & ipsum verbum prædicatum, & externa Baptismi ablutio, respiciantur: in Sacramentali verò demum perceptione ipsa quoque carnis & sanguinis Christi essentia, tum à dignis, tum ab indignis o-

re, à fidelibus quidem ad salutem, ab indignis verò ad exitium percipiatur. Perperam igitur ab illo torquetur Pauli locus ex 2. Corinth. 2. 16. si Apostolum dicamus de simplici duntaxat *per verbum prædicatione* loqui. Sin verò generaliter accipitur hic Apostoli locus, tam de simplici Euāgelij prædicatione, quàm de Sacramentorum administratione, D. Andreas suo ipsius reti constringitur. Quum enim nullum Apostolus inter illas duas perceptiones, neque quòd ad rem, neque quòd ad duplicem illum finem vitæ vel mortis attinet, discrimen constituat, sed iisdem verbis utrobique utatur, quis non videt Apostoli verbis essentiam Christi, non minus in simplici verbi prædicatione & in Baptismo, quàm in Cœna Domini præberi, quod D. Andreas inficiatur, illam à Christi beneficiorum perceptione, tum in Verbi simplici prædicatione, tum in Sacramentis disjungens?

Thesis VI. Th. Beza.

DE SALVTARIVM COENÆ
effectorum causis.

Causas in hoc Mysterio concurrentes sic distinguimus, vt i Spiritus quidem sancti infinitæ & ineffabili potentæ insolidum acceptam feramus illam nostri cum *Christo* consociationem: quam Paulus propterea Mysterium magnum vocat, Ephes. 5. Omnia autem illa cœlestia dona, de quibus diximus, ac tandem etiam æternam illam, tum corporis tum animæ vitam, ab vno *Christo* Deo & Homine pro nobis crucifixo, & tandem supra res omnes in illa carne euecto, in nos emanare credamus, ex Dei patris Omnipotentis ordinatione.

Instrumentales verò causas, ipsius Dei respectu, constituimus, partim Pastorem, Dei nomine & mandato agentem quod agit: partim verba institutionis: partim symbola, & sacramentales ritus. Nostri verò respectu 2° fidem, nobis ex Dei dono insitam. Illis autem suis instrumentis sic vti Deum docemus, vt tamen 3° illis nullam vim intersecā efficientē insinuet, sed duntaxat, quòd ipse vnus intus agat, nobis per ea testificetur, nempe spiritualem illam Christi nobiscum consociationem, & quæcunq; inde nanciscimur.

1. Quamuis per S. sanctū *Christus* agat: non tamē in Cœna Domini dictū est: Accipite. Manducate, Hoc est Spiritus sanctus. Nequaquam ergo caro *Christi* hac efficacia spoliāda, & soli Spiritui sancto tribuenda, cuius participatione caro viuificat.

2. Sacramentalis perceptio corporis & sanguinis *Christi*, non sit fide tantum, sed ore quoque corporis: quia dicit, Accipite, Manducate: non dicit, accipite, & eredit. 3. Sublata hac intrinseca vi sacramentali: substantia sacramenti dissoluitur. Non enim testificatur tantum: sed operatur, & vim illam exercet *Christus* in vtu huius Sacramenti.

4. Maximè opus erat
quia Sacramenta sua vi
spirituali spoliant.

*Has duas posteriores Theses, nulla proba-
tione apud vos indigere arbitramur.

Mompelgarti, 22. Mart. Anno 1586.

Theodorus Beza, Geneuensis Ecclesia Minister.

Abrahamus Musculus, Bernensis Ecclesia Minister.

Antonius Fains, Ecclesia Geneuensis Minister.

Petrus Huebnerus, Græca Lingua, in Gymnasio Avernèsi Professor.

*Claudius Alberius, D. & Philosophiæ Professor in Academia Lau-
sannensi.*

Th. Beza resp. ad marginales obseruat. D. Andrea.

Hocine verò est seridè disputare, an potius ludere in re tam se-
ria? Christus, inquit D. Andreas, non dixit, Hoc est Sp. S. cur enim
& quorsum hoc diceret? Spiritum S. autem, tertiam, inquam, illam
Trinitatis personam, esse Patris & Filij essentialem & immanen-
tem virtutem, ab vtroque procedentem, cuius et si non separata,
distincta tamen actio sit & operatio, nos regenerare, illustrare, in
omnem veritatem introducere, mouere, consolari, spirituales deni-
que omnes morus in Sanctis ciere, & varia illa dona illis distri-
buere, si negaret D. Andreas, indignum certè arbitrarer quicum
amplius disputaretur. Neque verò personæ, vel patris, vel Filij, de-
trahitur, quod Sp. Sancto quoque tribuitur, quum & ab illo & à
Patre, mitti dicatur, & non dubitarit Christus dicere, De meo ac-
cipiet & docebit vos: non vt inter personas imparitas constitua-
tur, sed vt, sicuti personæ, sic etiam in administratione nostræ salu-
tis earum operationes propriè distinguantur, quod apud Schola-
sticos, quamuis spinosè, verè tamè & rectè docetur. Iam verò quòd
ad carnis Christi virtutem & potentiam attinet, absit à nobis vt
illi quicquam detrahamus. Prudenter tamen quæ diuinæ sunt ope-
rationis Deitati Θεῷ λόγῳ, quæ verò humanæ, vicissim Humanitati
illius sic distinctè tribuenda sunt, vt neque cum Nestorio diuida-
tur Persona: neque cum Eutychem, aut naturæ ipsæ, aut Essentia-
les earum proprietates confundantur: vel cum Monothelitis vni-
ca voluntas & operatio statuatur. Quid autem hic occultet D. An-
dreas, ex thesibus de Christi persona melius apparebit.

Sexies iam repetita petitio principij, & millicies recocta Crambe.

Quorsum hæc? De instrumentalibus enim causis agit nostra
thesis, quas ipsius Dei respectu quatuor posuimus, nempe, pasto-
rem loquentem, & agentem extrinsecus quæ Deus mandauit, in-
stitutionis verba planè & intelligibiliter explicata: Sacra panis &
vini symbola, sacramentales denique ritus. Nostri autem respectu,
vnicam instrumentalem causam posuimus, nempe fidem. Quòd si
quam

Ad 1.

Ad 2.
Ad 3.

quam vim intrinsecam efficientem vllis instrumentis tribuit D. Andreas, tot idola fabricat. Vnius enim Dei & Deitatis opus est, in ipsis cordibus hominum salutem operari. Itaque Iohannes, Baptis- mum quidem aquæ, id est externum, sibi vt ministro, interiorem autem, Christo vt Domino, non quidem separatè sed distinctè Math. 3. 11. vt & Petrus 1. Pet. 3. 21. attribuit. Et de toto Euangelij mi- nisterio siue exceptione Paulus idem pronuntiat. 1. Corinth. 3. 7. Verbis autè ipsis aliam vim vllam quàm loquentis, vel eius in cu- ius nomine pastor loquitur mentis & voluntatis declarandæ tri- buere, magorum est & sortilegorum: Sacris denique symbolis, pu- tà, Aquæ Baptismi, & Pani ac Vino in sacra Cœna ex Dei ordina- tione adhibitis, vel sacris in illorum administratione ritibus, vim vllam intrinsecam, quæ intra nos agat assignare, mera itidem est idolomania: quum ne Angelis quidem ipsis, nedum rebus inani- matis, vel vt Sophistæ loquuntur, operi operato, sit tale quippiam tribuendam. Superest fides, instrumentum certè efficacissimum, sed duntaxat apprehendendo & recipiendo quod à Deo donatur cre- denti, & diuina vnica virtute credentis animo insinatur, nec ad aliud quicquam idoneum & efficax. Nihil ergo ad rem facit, quod obiicit hïc nobis D. Andreas, de Christo vim suam in vsu Sacra- menti, non tantùm illis externis organis testificante, sed etiam in credentium animis exerente: quod ecquis tandem nostrùm esse inficiatus? Quod si quam aliam vim Sacramentalem intrin- secam & Spiritualem imaginatur, ag edum clariùs sese explicet, vt illi vel assentiamur, vel vt in plerisque aliis, si veritas hoc ferat, repugnemus.

k.j.

DIACOBII ANDREÆ NARRATIO

ACTIS INSERTA.

Postquam *Articulus primus de Cæna Domini absolutus fuit: Theologi Vvirtembergici peculiare scriptum adornarunt, (sicut inter collocutores conuenerat) quo ostendebant, in quibus partibus consensus, & in quibus dissensio adhuc esset. Et viam quoque monstrarunt, qua ratione absque offensione conscientiarum, salua & illæsa veritate, pia concordia, in hoc articulo constitui possit. Quod cum alteri parti exhibitum esset: ipsi suam quoque sententiam peculiari scripto complexi sunt. Cum autem inter partes conuenire non potuisset: vtrique sua consignatio restituta, & de hoc articulo nihil amplius ad concordiam faciendam tentatum est. Pleraque enim cum in scriptis vtrique ante collationem communicatis, tum in collatione instituta, ita explicata sunt, ut omnes facile videre queant, in quibus consensus aut dissensio esset. Et quæ via ad piam concordiam constituendam sit: satis perspicue monstratum est.*

Th. Beza responsum, ad superiorem resp. à D. Andrea adornatum.

Postremam hanc particulam, quam D. Andreas actis istius primæ disputationis adiectam voluit, idcirco huc apposui quoddam non satis nouerim an ad hoc responsum, necessario proximis nundinis edendum, mihi tantum super sit temporis, quanto ad totam illam disputationem qualis ab eo collecta est cognoscendam & refutandam opus fuerit. Est autem istud magni momenti ut omnes intelligunt, quam cupidum pacis animum habeant, qui discordias istas fouent. Quum igitur in omni recta disceptatione primo loco curandum sit, ut de qua re quæratur, siue de statu quæstionis constet, deinde ut inter disputandum nunquam à quæstione aberretur, quorum neutrum vnquam à D. Andrea impetrari potuit, modo ab vna quæstione ad alteram transeunte, argumenta cumulante, nihil prorsus syllogisticè concludente: operæpretium nos facturos putabamus, si, finita illa priore disceptatione, obtineremus finita capitum singulorum disputatione, ut breui scripto quibus de rebus inter nos conueniret, & de quibus adhuc controuerteretur, vtrique collato scripto quopiam comprehenderemus. Sic enim futurum sperabamus ut tum iis occurreretur, qui velut veriti ne non satis sit in Ecclesiis dissensionum, dissidere nos sibi & aliis persuadent in nonnullis in quibus tamen sum-

mus

*no factis de rebus
de rebus*

mus est consensus: tum hunc saltem fructum ex hac collo-
 cutione referremus: vt vbi constitisset de nonnullis demum inter nos
 ambigi, quæ saluo manente doctrinæ de Cœna Domini funda-
 mento, possint à nonnullis ignorari, paulatim mitigatis animis, alij
 sese aliis propiùs adiungerent. Sed hoc quoque frustra fuit, quum
 nos quidem sedulo tum ex scriptis Antithesibus, tum ex habita dis-
 putatione, capita nostræ dissensionis collecta ipsis obtuliffemus:
 illi verò tum nostra repudiassent, tum sua quædam etiam nobis
 oblata statim repetiiffent. Placuit igitur hic illa subiicere vt qua
 fide sint à nobis acta omnia, & vtri ad hanc colloctionem rectum
 & simplicem animum attulerint, lectores omnes intelligant.

*Inter Reuerendos Dominos Collocutores VVirtembergenses &
 Collocutores Berna & Genena missos ad postulationem Illu-
 striss. Principis ac Domini, D. Friderici Comitis VVirtember-
 gensis & Mompelgardensis &c. vtrinq; protestatos se vt priua-
 tos agere, quæ agerent, nullo tum cuiusquam præiudicio, duabus
 de rebus actum est in negotio de sacra Cœna Domini, nempe
 de presentia Sacramentali Signorum & rerum significatarum,
 & eorundem perceptione.*

Quod ad priorem partem attinet vtrinque
 consensum est.

1. Sacramentum Cœna Domini constare duabus rebus, nempe
 Signis & Rebus significatis.
2. Signa esse, ex Domini institutione, panem & vinum: Res
 autem significatas, illud ipsum corpus traditum pro nobis, & illum
 ipsum sanguinem pro nobis effusum.
3. Beneficia Christi in legitimo sacra huius actionis usu non
 esse separata ab ipso Christo, à quo proficiuntur.
4. Hæc signa & res significatas non alia ratione quàm coniun-
 ctione Sacramentali copulari.
5. Quod ad Deum nobiscum paciscentem attinet, & semper
 veracem, nunquam nuda esse signa, sed vtraque hæc Sacramentali-
 ter sic coniuncta, verè semper quibusuis accedentibus, siue dignis
 siue indignis præberi.
6. Hoc sensu, id est huius Sacramentalis coniunctionis respectu
 veteres patres dixisse, corpus Domini esse In, Sub & Cum pane.

In his autem non consensum est.

1. Quòd Reuerendi Domini collocutores Vvirtembergenses censent in Sacramentali coniunctione tam signa, quàm res significatas suis substantiis & re ipsa in terris, quamuis non physice nec localiter, tamè verè simul & inseparabiliter copulari: ac proinde ori quorumuis siue dignorū, siue indignorum accedentium exhiberi.

Collocutores autem alterius partis in coniunctione Sacramentali, quam duntaxat relatiuam faciunt, docent res significatas, id est corpus & sanguinem Domini, non alibi nunc quàm in cælis esse & permanere, quorum signa sunt in terris, ac proinde illas quidem menti, ista verò ori quorumuis accedentium præberi.

2. Istis phrasibus, In, Cum & Sub pane & vino R. D. collocutores Vvirtembergenses intelligi censent illam suam Sacramentalem coniunctionem realem Substantiarum in terris, qua fiat, ut utraq, illa, nempe Signa quidem Physicè & localiter: corpus autem & sanguis Domini, nec Physicè nec localiter, sed imperscrutabili quodam modo verè & simul in terris adsint, & ori quorumuis accedentium præbeantur.

Alterius autem partis Collocutores docent, illis phrasibus nullam aliam coniunctionem, quàm illam relatiuam exprimi.

In altero autem capite de perceptione Sacramentali Signorum & rerum significatarum consensum est.

1. Signa, sicut quibusuis, siue dignis siue indignis accedentibus præbentur, ita à quibusuis sumentibus ore recipi, à dignis quidem ad vitam, ab indignis verò ad condemnationem.

2. Solam Spiritualem perceptionem per fidem, & dignè accedentium propriam, qua res significatas accipiant, esse saluificam.

3. Perceptionis illius rerum significatarum modum esse imperscrutabilem, & ut loquitur Paulus, verè mysterium magnum & adorandum non perscrutandum,

In hoc autem non est consensum.

Quòd R. D. Collocutores VVirtembergenses, sicut utraque simul & inseparabiliter, ut dictum est ori quorumuis accedentium præberi

beri censent: sic etiam credunt à quibú suis eodem oris instrumento, nec tamen (quod ad res significatas attinet) physico & locali, sed imperscrutabili modo percipi, à dignis quidem ad vitam, ab indignis ad condemnationem.

Alterius autem partis Collocutores docent, sicut soli menti res signata præbentur: ita à solis fidelibus, (ut qui soli unicum illud mentis instrumentum afferant, quo Christus cum suis beneficiis apprehenditur) spiritualiter percipi: ac proinde indignos fieri reos corporis & sanguinis Domini, non quod illa indigne sumpserint, sed quod ea per suam incredulitatem & impænitentiam repudiaverint.

k.iiij.

AD ACTA COLL. MOMPELG.
 THESES THEOLOGORVM
 VVIRTEMBERGICORVM,
 DE PERSONA
 CHRISTI.

EXTRA controuersiam est, quòd Filius Dei aternus assumpserit in tempore humanam naturam anima & corpore constantem, ex substantia, carne & sanguine virginis Maria: qua ratione per omnia (peccato excepto) nobis fratribus suis similis est factus. Assumpsit autem humanam naturam in unitatem personæ, ita ut in Christo non sint due personæ, sed vnica tantum, & vnus tantum Christus: neque hæc persona in omnem aternitatem solui potest.

II.

Etsi autem due natura in Christo artissime sint copulate, tamen non est facta earum confusio, qualis est, quò ex duobus integris fit quiddam tertium: ut, quò ex aqua & melle fit mulsum. Neque vna natura in alteram est mutata. Et quemadmodum diuinitas non conuersa est in humanitatem: ita neque humanitas mutata est in diuinitatem, vel ante, vel post ascensionem Christi in cælum. Ad integram enim personam mediatoris Christi, requiruntur due natura.

III.

Constat etiam, quòd qualibet natura in Christo suas habeat & retineat proprietates: verbi gratia, diuina nature proprietates sunt, esse omnipotentem, et æternam, infinitam, &c. Humana nature proprietates sunt esse, corpoream creaturam, finitam, circumscriptam: que possit pati, mori &c. Nec in omnem aternitatem proprietates vnius nature, sunt proprietates alterius nature: inde enim sequeretur naturarum confusio, imò etiam earum abolitio.

IIII.

Præter proprietates naturarum in Christo, sunt etiam in Christo homine dona creata: quibus ille omnes homines & Angelos superat. Sed hæc non in considerationem veniunt, quando de proprietatibus naturarum in Christo disputatur.

RES-

79

RESPONSIO AD THESES DE
PERSONA CHRISTI, A DOMINIS
Collocutoribus, Mart. 23.
exhibitās.

Antithesis I. & II. Th. Beza.

Vtramque probamus.

Antithesis III.

Assentimur, & valde probamus illam formulam qua dicitur, ¹ proprietates nunquam egredi sua subiecta.

1. Non vsi sumus hac phrasi, tamen rectè intellecta non improbat, vos autem ea ad verbalem communicationem abutimini.

Antithesis IIII.

Assentimur, & hîc probamus distinctionem inter gratiam vniionis, qua homo ille est Deus, & gratiam quam habitualement vocant, ex illa profluentem, per quam Humanitas illa tot tantisque donis & qualitatibus ornata est, vt sit supra ipsos etiã Angelos, accepto in res omnes creatas imperio, inenarrabiliter euecta.

2. Quid gratia vniionis sit & complectatur de eo disputatio est.

Th. Beza responsio ad marginales obseruat. D. Andrea.

Viderit D. Andreas, si seridè hic loquitur, quî tueri possit, tam multa illa Brentiana, & sua etiã ista, *Inter inhabitationem Dei in sanctis & in Christo, hoc V NV esse discrimen, quòd Sanctis distribuat sua dona dimensa, Christo autem immensa: & Christum hominem hoc habere commune cum omnibus sanctis, quòd cum eo Deus personaliter fuit vnitus.* Cui manifesto Nestorianismo in proprietatum confusione, si ex animo renuntiauit, hoc factum ipsi & eius focis ex animo gratulamur. Caterùm, illa phrasi, *Proprietates nunquam egredi sua subiecta,* si nos vtî diceret ad verbalem nostrã communicationem assensendam, verè diceret, nos autem illa abuti falsò & calumniosè dicit. Communicationem enim proprietatum in enuntiatis concretis, in quibus Persona tota ab altera tantùm natura denominatur, & subiecto concreto proprietas alteri naturæ conueniens attribuitur, vt quum *Deus gloria dicitur crucifixus, & Filius hominis loquens in terris cum Nicodemo, fuisse in caelis,* nos verbalem vocamus: non quòd intra verba consistat, siue quòd verbo tenus vera sit, (nam contrã, si seruata penitus vocum proprietate, Deum de Christo

tantum vt Deo, & Filium Hominis tantum, vt de Homine intelligas, falsissima & impia fuerit:) sed quod sit genus prædicationis siue formula loquendi, qua fit vt, propter vnitatem Personæ inseparabilem, tota Persona, concretis etiã solius alterius naturæ nominibus Dei vel Hominis, intelligatur. Sic enim etiam interdum, propter hypostaticam etiam vnionem, (in qua tamen duæ perfectæ naturæ non concurrunt) Caro & Anima, pro toto homine, *συνὸν ὀνόματι* intelligitur. Hanc autem tropum, quem recentiores Communicationem *ἰδιωματῶν*, veteres autem Græci variis nominibus appellarunt, in solis concretis vocibus vsurpandum, tuemur hoc ipso verissimo axioma, *Quod proprietates sua subiecta non egrediantur*: concretæ verò voces illæ, non subiecta naturarum, sed Personam ipsam in istiusmodi prædicatis declarant. Præterea genus illud dicendi verbale appellamus, vt distinguatur ab ea Communicatione, per quam, non quidem proprietates ipsæ Diuinitatis, (vt pote quæ sint hoc communicationis modo *ἀκνωθέντες*) sed qualitates creatæ, ex illis Deitatis proprietatibus emanantes, in assumptam illam humanitatem effusæ sunt, cui vt subiecto verè & re ipsa inhaerent: cuiusmodi donis supra res omnes creatas euectam esse Christi humanitatem, id est ad dextram Patris sedere, & omnem in cælo & in terra potentiam (infra eum tamen qui omnia ipsi subiecit) habere profiteamur: qua ratione veteres Patres Christum seipso minorem, & seipso maiorem dixerunt. Hæc illa est igitur verbalis *κοινωνία ἰδιωματῶν*: quam, licet ab imperitis exagitatam, asserimus. Quod ad illam autem communicationem attinet, quam ab Eutyche te mutuati sunt Vbiquitarij, qua contendunt res ipsas propter hypostaticam vnionem, nõ homini *κατ' ἄλλο*, (quod verum est propter vnitatem personæ indissolubilem) sed ipsi Humanitati re ipsa competere: siue quodd, vt initio ridiculè scribebant, in Christum, vt in Petrum & in Sanctos, quamuis impariter, id est, in Sanctos quidem dimensè, in Christum autem immensè dotes fuerint effusæ: siue (vti nunc σοφὸν istud *φάρμακον*, non minùs tamen ineptè accommodatum, à Kemnitio mutuati, loquuntur,) quod ὁ λόγος quicquid agit, agat cum Humanitate assumpta, illam inquam, falsissimam communicationem, verbalem certè non appellamus, ac multò minùs, realem: sed vt falsam, impiam & blasphemam detestamur. Et quoniam ex ista commẽticia communicatione Omnimaestatica, Vbiquitarios video duplicem illum suum grauissimum errorem, Consubstantiationis videlicet (quantumuis nunc illam verbo negent,) & oralis manducationis derivare: Christianum lectorem admonitum velim eius manifesti diffidij inter veros Vbiquitarios, & alios, D. Lutheri nihilominus sententiam suo modo intellectam asserentes, quod D. Andreas studiose in hac tota colloctione, (quum tamen maximi sit momenti) dissimula-

diffimulauit. Nam hi quidem, realem illam Essentia corporis Christi, In, Sub vel Cum pane praesentiam, & oralem tum dignis tum indignis communem manducationem, à verbis institutionis meritò petendam censent: in quorum tamen verborum interpretatione nos ab illis dissidemus. Vbi quiritarij verò, ab hypostatica vnione (quam etiam per Sessionem ad dextram Patris., vt per ipsius consequens definiunt) dogma illud vtrumque deducentes, satis ostendant sese non aliam in pane, quàm in cæteris rebus omnibus, realem & Essentialem corporis Christi praesentiam statuere: ac proinde institutionis verbis non aliud quàm oralem illam perceptionem tribuere: adeo quidem vt D. Andreas apertè, non semel dixerit & scripserit, sese, nisi Omnipraesentia illa siue Omniaeestas, vt hypostaticæ vnionis effectum, sibi concedatur, ne verbum quidem de institutionis verbis cum Zvvinglianis & Caluinitis, quos vocat, vnquam commutaturum. Quod vtinam & hi & illi, potius quàm diutius inter se & nobiscum contendant, animaduertere tandem possint, neutrum horum dogmatum stare, nisi falsissimis positis principiis posse, quibus necessariò, & hypostaticæ vnionis definitio, tam perspicuè & tam dilucidè contra Nestorianos, Eutychnianos, Monophysitas, Monothelitas defensa subuertitur: & corporis Christi tum veritas, tum ascensio in Caelos, permansio in cælis, & è cælis reuersio, (quæ omnia propriissimis verbis & nullo modo figuratis, Sacro sancto Dei verbo sunt testatissima) manifestè abolerentur. Tribue hoc bonorum & pacis amantium omnium precibus, Fili Dei Iesu Christe Seruator & Redemptor noster: & exoptatissimam illam renascenti ex tam densis tenebris Ecclesiae tuæ ἑμωποσόνλω, aduersus communem illum hostem Antichristum Romanum, & cæteras hæreses omnes, pro misericordia singulari tua concede.

Ad.2.

Si verè & ex animo D. Andreas, superiores illas Theses scripsit, de vnitione ipsa inter nos conuenit, vt & de illius effectis duobus, nempe de Humanitatis subsistentia in Verbo non in sese, & de creatis innumerabilibus illis donis in carnem glorificatam effusis. Effectum autem illud Omniaeestaticum, non hyperphysicum sed antiphysicum, Humanitati siue subiectiuè, siue non subiectiuè attributum, sanè illud est in quo D. Iacobo Andreae ne cum Lutheranis quidem sanioribus conuenit.

Thesis.V. Vvirtemb.

In persona Christi est communicatio quadam proprietatum, qua toti personae tribuitur, quod alterius natura est proprium: & de vna natura pronuntiat. Vnde doctrina de communi catione Idiomatum in Ecclesia ort a est.

Antithesis V. Th. Beza.

1. Hanc unitatem sola combinatione, sine reali communicatione priorū intelligitis & describitis: quod falsum esse demonstrabitur.

2. Non denominatur tantum, sed alteri naturæ realiter communicatur.

3. Enumeratio illa non sunt propriae sed inusitatae: quia res, hoc est, Mysterium unionis naturarum est inusitatum.

4. IN SESE, æquiocū est, aliās proprietatem naturæ denotans, aliās communicationē realem factam significans.

5. Non est denominatio tantum Grammatica, sed realis communicatio.

6. In concretis vocabulis latet error aduersariorum, quem vocabula abstracta aperiunt.

7. Nestorij hæresis nequaquam ex ignorantia harum vocum orta. Quia Nestorius vnā singularem personam confessus est, sed communicationem idiomatum negauit: inde hæresis eius orta est.

8. Non ideo hæreticus iudicatus: quia Cyrillus

idem dixit: sed quia vnā tantum naturam in Christo post assumptionem in cœlum asseruit.

9. Regula falsissima, quod proprietates vnus naturæ, non possint alteri tribui: Nam hæc hæresis Nestoriana fuit.

Persona Christi interdum significatur uocibus utriusque naturæ, siue toti Christo conuenientibus: ut quum Christus, & Iesus, & Mediator, cæterisque eiusmodi nominibus appellatur. Interdum uero propter unitatem personæ, ab altera tantum natura denominatur, idque dupliciter: interdum enim habet prædicata illi ipsi naturæ conuenientia, à qua denominatur: ut quum dicitur Deus benedictus, æternus, omnipotens, &c. quemadmodum etiam si dicas, hominē illum fuisse passum, mortuum, pro nobis crucifixum, &c. Et istiusmodi enumerationes sunt maximè propriae. Interdum uero habet prædicata toti quidem Christo, quia vnica est persona indissolubilis, uerè & propriè conuenientia: at non tamen ei naturæ in se, ne in unione quidē consideratæ competentia, à qua denominatur: ut quum dicitur, Deus redemisse Ecclesiā suo sanguine, & Dominus gloriæ crucifixus, itēque filius hominis in terris loquens cum Nicodemo, fuisse in cœlo: quod loquendi genus à veteribus uocatur *ἀντιθέσις*, à recentioribus, communicatio proprietatum. Hæc autem prædicatio usurpari non potest, nisi in concretis nominibus: quoniam tota persona Christi nunquam in abstracto, ab vlla duarum suarum naturarum denominatur. Et ex huius inter concreti & abstracti voces discriminis ignorantia orta est hæresis, tum Nestorij, qui Deum (nempe τὸν λόγον) negabat, & filium esse Mariæ, & crucifixū fuisse: tum Eutycheus, qui Deitatem Christi passam asserbat. Stat ergo illa regula uniuersalis, Neque naturā de natura, neque proprietates vnus naturæ posse alteri tribui.

Th. Beza resp. ad marginales obseruat. D. Andrea.

Combinationis vox tota Nestoriana est, binas personas constituens, ut apparet ex anathematismo Ephesinæ Synodi octauo.

Rea-

Realis autem illa communicatio, merè Eutychiana est, & hypostaticæ vnionis definitione euertitur. Quod enim pluribus naturis re ipsa commune fit, quocumque modo id fieri somniatur, propriū esse definit vnus: in hypostatica autem vnione, vt distinctæ, sic indiuisæ & inconfusæ manent proprietates.

Ad.2. Diuinet qui poterit quid hîc sibi velit D. Andreas, id est, quid sit Christum, non denominari tantum, sed etiam alteri naturæ realiter communicari.

Ad.3. Quasi verò de re inusitata nihil propriè dici possit, id est vocibus propria sua significatione vsurpatis explicari. Occat ergo nos D. Andreas, in hoc enuntiato, ὁ λόγος est Homo, & Homo ille est ὁ λόγος, vel subiectum vel prædicatum, vel copulam, alia quàm natia significatione accipi. Posita verò singulari, tum subiecti, tum prædicati, tum copulæ, tum ipsius attributionis proprietate, consequitur, prædicationem quidem, & ipsam enuntiationis sententiam esse inusitatam: sed tamen propriam. Sed quid hoc ad rem? Nec enim de huiusmodi enuntiatibus hîc egimus, sed de istis, ὁ λόγος est *Æternus, Omnipotens, & Homo ille est passus, crucifixus & mortuus pro nobis*: in quibus, quid tandem quisquam vel figuratè vel inusitatè dictum inueniat?

Ad.4. Immo nulla hîc homonymia. Nam *In Sese* constat nihil aliud hîc significare posse quàm sui ipsius respectu, cui opponitur κατ' ἄλλο non κατ' ἄλλον: neque accipi potest pro *Per Se*, quæ formula, interdum idem declarat atque *Seorsim* vel *distinctè*: interdum pro *Ex Sese*, id est, sua natia & intrinseca, non autem aliunde aduentitia virtute: qua phrasi nostrum non est, sed Vbiquitarianorū sapissime abuti. Deinde quorsum istud de natura respondet D. Andreas. In istis enim enuntiatibus per ἀντίθεσιν, neque Dei, neque hominis vocabulum de natura, sed de persona dicitur, ὅλως & quatenus vna est, considerata. Quod si ignorat, vel scire dissimulat D. Andreas, est, considerata. Quod si ignorat, vel scire dissimulat D. Andreas, an propterea sumus hæretici?

Ad.5. Rursum hoc quàm non aptè? Nec enim hîc agitur de denominatione prædicati, sed Subiecti: quod quum pro tota Persona supponat (vt in scholis loquuntur) absit vt hanc denominationem aliam quàm realem & re ipsa conuenientissimam esse dicam: quum à reali & verissima naturarum personali vnitione nascatur.

Ad.6. Immo omnis & D. Andrææ & ipsius sociorum inde error promanar, quod inter Abstractas & Concretas voces non distinguat, cuiusmodi sunt in hoc argumento Deitas & Deus, Humanitas & Homo, in vnico Christi supposito: & idcirco quæcunque huic Homini tribuuntur, tribui etiam volunt Humanitati, Eutychiano prorsus errore, contra hypostaticæ vnionis definitionem. Sciendū est igitur, Abstracta Humanitatis voce naturam humanam significari, qualis est in sese, suis essentialibus proprietatibus à cæteris

naturis distincta, & sibi vt subiecto in sitis qualitatibus prædita. Est enim Abstracta vox quiddam *νοητόν*, mente & cogitatione abstractum, interdum quidem ab omnibus eiusdem speciei indiuiduis, quod Logici vocant Speciem, absque vlla indiuiduationis siue vltius indiuidui ratione, ideóque vnum & idem, vt Humanitas vniuersaliter considerata: interdum verò non ab omnibus complexim indiuiduis, sed ab aliquo duntaxat abstracta, nullam quidem indiuiduationis siue subsistentiæ, sed tamen aliquam eius indiuidui cui inexistit re ipsa, & à quo per cogitationem abstrahitur, rationem habens, vt Humanitas Christi, Humanitas Petri, siue, vt loquuntur in scholis, hæc vel illa Humanitas: quo sensu tot sunt Humanitates quot sunt homines. Concretis autem vocibus, semper significatur, siue vt expressius etiam loquuntur Scholastici, connotatur, vltra naturam quippiam eam ipsam naturam habens, siue generaliter consideretur, vt quum Hominem dicimus, id est humanitate præditum animal, (quo sensu Homo idem est speciei non indiuidui nomen:) siue vt in indiuiduo quoque subsistens spectetur, vt, Hic, vel ille Homo, Christus Homo, Petrus Homo, &c. Et hæc quidem in rebus creatis valent, cuiusmodi est Humanitas Christi, creatis inquam substantialibus non denominatiuis. Nam de Accidentalibus, vt Album: vel substantialibus denominatiuis, vt Animatum, hic non agimus. In diuinis verò personis, etsi propter summam Entitatem & simplicitatem, vnum & idem est Essentia & Esse, id est Deitas & Deus, quarum vocum neutra posita est tantum in mente, sicuti de Humanitate & Homine diximus, sed reuera & propriè EST: hoc tamen non obstat quominus hæc duo cogitatione distinguantur, etiam quum Dei appellatio Essentialiter accipitur: nempe Deitas quidem vt id quod habetur, Deus verò vt id quod Deitatem habet: quamuis re ipsa vnum & idem sit quod habetur, & qui illud habet: sola relatione, citra compositionem, habente quandam principij indiuiduationis in personis diuinis rationem, vt rectè & accuratè scribit Thomas. Huius autem distinctionis certissimum est argumentum, quòd blasphemum fuerit dicere, Deitatem genuisse Deitatem, quia sic multiplicaretur Deitas: Deum autem ex Deo genitum Christiani omnes profitentur, ea videlicet generatione quæ sic Personas distinguit vt τὸ ὁμοούσιον non diuidatur. Deinde & hoc notandum, Deitatem semper vt vnicam & quidem Essentialiter sumi aduersus Trinitatem, quamuis additis notitionibus propriis, distinctè in singulis personis spectetur, aduersus Sabellium: Dei verò appellationem tribus modis accipi: nempe Essentialiter, vt quum nos dicimus in vnum Deum credere: Personaliter, & pro Patre, & pro Filio, & pro Spiritu Sancto, cuius locutionis exempla passim occurrunt: tertio denique modo pro Christi Dei & Hominis Persona, siue.

siue pro toto Christo, ab altera tantum natura diuina denominato
 per phrasin quam *ἀντίθεσις* siue *ἰδιωματων* communicationem vo-
 camus, vt quū Deo gloriæ tribuitur sanguis quo nos redemit. Hæc
 est igitur Abstractarum & Concretarum vocum distinctio: quam,
 etsi in disputatione pag. 224. visus est adumbrare D. Andreas, tamē
 reuera scire se dissimulat, tribus paginis proximè sequentibus, quū
HOMINEM si absque certa denominatione ponatur, (id est nisi ad
 certum indiuiduum restringatur) ait non esse Concretam sed Abstra-
 ctam vocē, vt & *Humanitatis* nomen: quoniam, inquit, sunt in eodem
 predicabili, nempe specie: tum deum autem esse Concretum nomen, quū
 de aliquo dicimus, hic Homo. qua de re rursus apertius infra ad the-
 sin nonam differemus. Enimuerd si verum illud est, id quoque ne-
 cessariò efficeretur, tam Concretam esse hanc appellationem, Hæc
 Humanitas, quàm est, Hic Homo. Dicat igitur D. Andreas, tam ve-
 ram esse hanc enuntiationem, hæc Humanitas est Deitas, quàm hæc
 vera est, hic Homo est Deus: ac proinde quum illa quidem falsissi-
 ma sit, hæc autem verissima, rogo illum per Iesu Christi nomen, vt
 Abstracta cum Concretis à se confundi, & quantus inde nascatur
 error tandem intelligens, seipsum retexat, & pacem Ecclesiis red-
 dat. Nam, vt vno verbo totam hanc controuersiam absoluā, quum
 ipsemet fateatur ab vnione naturarum pendere illam quam imagi-
 natur Omnipotentiam, Omnipræsentiā, & cætera omnia, quæ
 re ipsa vult huic Humanitati tribui: quā ratione falsa est hæc enun-
 tiatio, Humanitas Christi euasit Deitas per Hypostaticā vnionem,
 eādē quoq; ratione tam falsa, tam impia, & tam blasphema est
 necessariò, omnis illa *ἰδιωματων* Deitatis illi Humanitati assum-
 ptæ attributa communicatio. Nec quicquam minus verè & apè-
 dici potest illo Kemnitij perfugio, quodd videlicet ista illi Humani-
 tati non subiectiuè attribuantur. Videbat enim Kemnitius alioqui
 fore vt cogeretur duas Substantiales Omnipotentias statuere, vel
 vnā Substantialem, alteram Accidentalem, vel Substantiam di-
 cere Substantiæ inesse. Sed illo perfugio quid efficit? Nihil certè
 nisi vt falso fundamento falsum ædificium superstruat. Nam ex ve-
 ra Abstractarum vocum definitione liquet, nihil verè dici de Hu-
 manitate posse, nisi quod vel ipsa est Essentialiter (vt si Humanita-
 tem Christi dicas esse Substantiam corpoream, animatam, ratione
 præditam) vel quod accidentaliter & Subiectiuè ipsi in sit: cuius-
 modi sunt, tum quæ nostri causa tempore suæ infirmitatis pertulit,
 tum ineffabilia illa dona, quibus Humanitas Christi nunc est, præ-
 fertim post depositam omnem illam carnis assumptæ infirmitatem
 supra res omnes creatas exornata. Cur autem in Concretis voci-
 bus hæc falsitas nō inueniatur, non hæc simpliciter causa est quod
 hic Homo sit vox Concreta, hæc Humanitas autem sit Abstracta:
 (Nam *Huic Homini in sese* siue subiectiuè, non magis tribui diuinæ

naturæ proprietates possunt, quàm *Huic Humanitati*) sed quoniam neque *Hic Homo* in Christo est ὁ ὁμοιωσις, neque *Hac Humanitas* est ὁμοιωσις ἀλλοθεν secundum se, siue sui ipsius respectu, sed in persona Filij Dei, *Hic Homo* hac Humanitatis natura præditus subsistat, saluis, & assumptis personæ Filij, & assumptæ illius Humanitatis proprietatibus. Hinc enim fit ut quamvis hæc Humanitas non euaserit Deitas, propter saluas in vnitione proprietates, tamen propter vnitatem Personæ *Hic Homo*, non quidem quâ *Homo*, siue suæ naturæ respectu, sed propter suam in Filio Dei subsistentiam, sit verus ille Dei Filius, Hinc enim illud quoque fit, ut & Dei, nempe τὸ λόγος, & Hominis illius vocibus in Concreto tota Christi Persona sæpe denominetur, quod est ἀντιθέσις illius fundamentum. Qualis enim est Vnitio, ut causa, tales sunt phrasæ ex illa vnitione promanantes. Quæ omnia fusiùs idcirco hoc loco explicare volui, quòd in istis rectè cognitis tota huius controuersie explicatio, id est totius Nestorianismi & Eutylianismi subuersio vertatur.

Ergo si D. Andreae creditur, non ipse sed ego Nestorianus fuero, Ad 7
quod etiam ipsius inter disputandum conuitium patienter tuli. Res autem ita se habet. Nestorius, homo uaser simul & naturali facundia præditus, neque cum Samosateni Subsistentiam Filij Dei, neque cum Sabellio & Photino distinctionem personarum sustulit, neque veritatem integræ humanæ naturæ negauit, immò ne naturas quidè duas in Christo concurrentes inficiatus est, & ἐνοσιον quoque προσωπιου vocabat, sed malè declaratum ut testatur Damascenus lib. 3. cap. 3. ideòque & antequam damnaretur, & post damnationem in Ephesina Orthodoxa Synodo, in qua aduersarium acerrimum habuit Cyrillum Alexandrinum, visus est nonnullis cum Orthodoxa fide consentire: sed partim ex plurimis suis scriptis, partim ex sua ipsius confessione, quum Mariam Deiparam & Deum à Iudæis crucifixum fuisse negaret, compertus est, ut duas naturas, sic etiam duas personas constituere: quarum vna, nempe ὁ λόγος, alteri quidem inseparabiliter adsit, sed, ut alter cum altero, secundum dignitatem siue auctoritatem, & potestatem: ita ut alias quidem voces soli Homini attribui veller conuenientes, alias verò soli verbo, quod est ex Deo Patre, congruentes, & Hominem vnà cum Deo verbo coadorari & conglorificari, & collaudari, atque adeo dici quidem Deum, sed ut coniunctum alterum cum altero. Hanc, inquam, fuisse Nestorij hæresin, liquet tum ex Synodorum Ephesinæ 2. & Chalcedonenis actis, tum ex Cyrillo, tum ex Socratis historia, tum ex Theodoro de diuinis nominibus, tum ex Vigilio, Nicephoro, Cassiano, Theodoro Rhetensi, ex omnibus denique Græcis & Latinis probatis scriptoribus. Quid autem D. Andreas? Nestorius, inquit, vnā singularem personam

sonam confessus est, Vtri verò testimonio fidem habebimus? Quod enim ex epistola 2. Nestorij ad Cyrillum citat, ostendit quidem Nestorium duas naturas credidisse & Christi nomine abusum: Vnionem autem hypostaticam nunquam, ne verbo quidem confessum, sed coniunctionem tantum. Hunc autem errorē (quod hic negat D. Andreas) inde quoque fuisse profectum quòd concretas voces, *Dei Verbi & Hominis*, ab abstractis *Diuinitatis & Humanitatis* vocabulis non discerneret, age, ne longius abeamus, ex ipsis eiusdem D. Andree sibi ipsi contradicentis expressis verbis probemus, qui pag. huius Colloquij 239. Nestorius, inquit *sub vocabulo, Deus, Diuinitatē τὸ λόγος intellexit, quæ à persona λόγος separari non potest. Quapropter etsi aperte & ingenuè confessus est, quòd Iesus Christus sit verus Deus: non tamen Deum passum, aut crucifixum esse, dicere voluit. Hac enim Humanitatis propria dixit esse: ideòque ad solam humanitatem eius referenda.* Ex his autem verbis primùm velim Christianum lectorem obseruare, quàm scienter his de rebus D. Andreas loquatur, & annon verè possit huc referri quod narrat Socrates de ipso Nestorio, & eius presbytero Anastasio lib. Eccles. historice 7. cap. 34. & reperitur à Nicephoro lib. 14. cap. 32. & 33. illum videlicet veterum scripta neglexisse, nec etiam quid ipse diceret & sentiret satis cognouisse. Quid enim istud est, quod ait D. Andreas, *Diuinitatem, τὸ λόγος à λόγος Persona non potuisse separari?* At cur non potiùs, *Quæ est ipsemet λόγος?* Deinde, cur non potiùs à Christi quàm à τὸ λόγος Persona? Quis enim vnquã suspicatus est Nestoriũ existimasse τὸ λόγος personam esse aliquid compositum? quod fortassè ne Arrius quidem dixisset, quamuis creatũ τὸν λόγον esse doceret. Immo hoc quaeritur, an τὸν λόγον Nestorius putauerit esse verè factum carnem, an potiùs toridem constituerit personas quot sunt in Christo nature. Nec satis ad illum excusandum valet quod ait D. Andreas, illum videlicet non separasse τὸν λόγον à Christi carne. Nam hoc ipsum est quod Orthodoxos nonnullos fefellit, donec illis aperiret oculos Cyrillus, ostendens dissolui quoque & diuidi Christi personam ab eo, qui τὸν λόγον inseparabiliter cum assumpta carne coniunctum faceretur, nisi pro *Coniunctum*, diceret, *Vnitum*, & quidem ad vnicum ὁρισμὸν per carnis subsistentiã in illa Verbi secunda Trinitatis persona constituendam, vt iam Christus non sit Θεόμορφος, (vt dicebat Nestorius,) sed verè Θεάνθρωπος, vt citra διαίρεσιν, sic etiam citra σύγχυσιν. Valde igitur hallucinatur D. Andreas sic colligens, Nestorius non separauit naturas, ergo vnitatem Personæ agnouit. In summa verò ex illis D. Andree verbis liquet Nestoriũ Dei nomine intellexisse Diuinitatē, id est, Concretum & Abstractum maximo errore confudisse: ac proinde tam falsas ac blasphemias istas enunciations credidisse, *Deum*, id est τὸν λόγον *Esse illum Hominem, & illam Hominem esse Deum* (κατ' ἰσοστάσιον. videlicet,)

quàm istas, *Diuinitatem, τὸ θεῶν esse illam Humanitatem, & Humanitatem illam esse Deitatem τὸ ἀνθρώπων*, quum abstracta & concreta pro iisdem, teste D. quoque Andrea, duceret, quum tamen tam veræ sint illæ & Orthodoxæ propter vnitatem personæ, quàm istæ falsæ sunt & blasphemæ propter naturarum confusionem. Itaque ex eodem errore nempe ex ignoratione discriminis Concretarum & Abstractarum vocum, quasi ex eodem portu soluentes Nestorius & Eutyches, in duos aduersos scopulos impegerunt. Nestorius quidem in totidem personarum, quot sunt naturæ, quauis inseparabiliter coniunctæ, aberrationem: Eutyches verò contrà, in naturarum, vt & personæ vnitatem. Qualem verò Nestorius coniunctionem naturarum & essentialium alterutrius proprietatum imaginatus est, talem etiam communicationem *ἰδιωματικῶν* accidentalium vtrinque animo concepit. Itaque tam blasphemum esse existimauit di cete, *Deum esse bimestrem aut trimestrem, conceptum in Maria Virgine, natum, passum, mortuum, sepultum, à mortuis excitatum*, quàm si quis hæc eadem Deitati tribueret. Neque dubium esse potest quin paris & eiusdem esse blasphemie existimaret, docere, *Hominem illum esse æternum, increatum, Omnipotentem, Omnipresentem*, quàm si hæc eadem de Humanitate dicerentur. Nec enim Deum à Diuinitate, neque Hominem ab Humanitate discernerebat, quum tamen illa tam verè & de Deo & Homine illo dici fatendum sit (nisi Christi personam dissoluere velimus) quàm horrendum fuerit, confusis, vt naturis, sic etiam earum proprietatibus, Humanitati propria illa Deitatis accommodare, id est Humanitatem in Deitatem transformare. Nam qualis est ipsarum naturarum, talis est omnino, & quidem vtrinque, proprietatum vnio, nempe personalis. His autè sic propositis, & tum ex Dei verbo, non aliter illis phrasibus vtente, tum ex veterum Patrum auctoritate probatis, superest vt videamus, quo iure D. quidem Andreas nos vt Nestorianos reprehendat, nos autem illum contra, tum vt Nestorianum in personæ dissolutione, tum vt Eutychanum in proprietatum essentialium Diuinitatis confusione arguamus. *Qui separat, inquit, nature diuine proprietates à Christi Humanitate, Deitatem quoque ab eadem separat. At illas Beza separat, quum negat carnem Christi esse hypostatica vnionis virtute factam Omnipresentem, Omnipotentem, Omnisciam, quauis non subiectiue siue in sese, sed in Verbo, neque ex sese, id est suapte natura, vel virtute, sed Verbi cui personaliter & inseparabiliter vnita est. Ergo Nestorianus est Beza, imò etiam Nestoriano deterior. Nestorius enim Communicationem duntaxat proprietatum Humanitatis impugnauit: Beza verò communicationem quoque proprietatum Diuinitatis negat. Quid audio: Ergo D. Andreas quoque semi Nestorianus est, vt qui cum Nestorio communicationem proprietatum Humanitatis negat: Nestorio quidem in eo imperitior, Nec enim igno-*

rauit

rauit Nestorius, quanuis Deitas ab Humanitate nihil acceperit, immò illam in forma seruili assumendo sese quodammodo exinanuerit, vt loquitur Apostolus: tamen reciprocam esse & prorsus vnã & eandem Deitatis cum Humanitate, & Humanitatis cum Deitate coniunctionem. Inde verò, quod cogor in his responsionibus millies inculcare, necessaria & ineuitabili conclusione efficitur, vnã quoque & eandẽ esse essentialium vtrinque proprietatum naturarum coniunctionem, quanuis ipse in altera tantum parte in qua blasphemarat, reprehenderetur. Quis enim ignorat de similibus similiter iudicandum? Illas autem coniunctiones Deitatis cum Humanitate, & Humanitatis cum Deitate, prorsus esse reciprocas, imò vtranque eadem definitione prorsus vnã & eandem esse quis non videt? Sed ad rem. Distinguo propositionem illius collectionis. Nam si verbo *Separandi* intelligit D. Andreas dissolutionem vnitionis, qua fit, vt naturæ, quanuis dicantur, vt respondebat Nestorius, inseparabiliter coniunctæ, constituant tamen suam vnãquæque *ὑφ' ἑαυτῶν*, tum illam propositionem esse verissimam, totumque adeo syllogismum concedit Beza, sed hoc sensu assumptionem vt falsissimam inficiatur. Sin verò *Separat*, accipit D. Andreas pro *distinguit*, tũ proprietatibus essentialibus, tum etiam *ἐπερχεται* & *ἐπερχεται*, (quomodo nonnunquam veteres, quanuis dura phrasi, aduersus Sabellium vsi sunt *διαρροῆς* voce) tum sanè assumptionem agnoscit Beza: conclusionem autem negat: eritque hic syllogismus ex quatuor terminis compositus. Non est igitur Beza Nestorianus, sed orthodoxus, tum duarum naturarum, tum essentialium proprietatum, quibus vnã ab altera distinguitur, vnã & eandem vnitionem, hypostaticam videlicet, absque vlla separatione vel confusione profitens. Sed de Brentianorum, quorum primus est D. Andreas, Nestorianismo simul & Eutychnianismo videamus. Sic Brentius pag. Recogn. 40. *His verbis* (inquit) *Verbum caro factum est, Nihil aliud significatur quam quòd Filius Dei Filium Hominis* (nota Christiane lector, duos filios sic impleat, vt cum eo omnem sapientiam, potentiam, scientiam, communicet. En vt substantiam præterit. Quorsum verò ista vox Impletionis ad illas proprietates restricta? Item pag. eadem. *Isto Evangelista dicto, Verbum caro factum est (quod de Christo dicitur, non de Petro) discrimen Christi & Petri eo statuendum est, quòd Filius Dei, est sua essentia implet Petrum, sicut & Hominẽ Christum,* (non igitur vnitione personali, siue καὶ τὸ ὅμοιον: sed sola ἐπερχεται ἑαυτῶν qui merus & manifestissimus est Nestorianismus) *non tamen communicat Petro omnes suas proprietates, sed tantum nonnullas.* Erit igitur Christus quidem diuinissimus, at non Deus, Petrus autem diuinus tantum aliquatenus. Imò omnes suas proprietates ne in Christum quòd idẽ hominem ἐλόγος effuderit. Cogitur enim Brentius excipere,

aternitatem & *ἀύτο ύσίαν*, quæ tamen propriissimè Deitati conueniunt: D. autem Andreas summam etiam simplicitatem & incircumscriptionem & omnem infinitatem illi adimit respectu præsentia in cœlis. Et est sanè in hoc quidem, suo magistro sapientior, qui carnem Christi contendit *verè & re ipsa simul & eòdem momento fuisse in utero virginis in Bethlehem, in præsepi, in sepulchro & in cœlis*: atque ad eò pag. 143. eiusdem libri, puerilem cogitationem de rebus cœlestibus appellet, quod dicit Theodoretus & alij, id est, quod perpetuo consensu defendit orthodoxa Ecclesia, *corpus Humanum Christi habere in altero seculo eandem circumscriptionem, quam habuit in hoc seculo. ut iam mirum nò sit carnem Christi etiam esse In, Sub & Cum pane. Item pag. 63, (audi, Christiane lector, ipsius Nestorij voces, anathematismo tertio Cyrilli expressè iugulatas) Humanitatem (inquit) Christi Diuinitati, non *ύσία* sed *εξ ύσία*, non essentia sed potentia, non natura, sed gloria, non substantia, sed Maiestate exæquamus. Sola igitur *ύσία* ab essentialibus proprietatibus suis seiuncta, Deitati propria relinquatur, nec erit ille homo verè Iehoua, & Deus ille benedictus: & illæ aliæ proprietates erunt duplices, nisi fortasse D. Brentius exæquationem sine multiplicatione imaginatur: Quòd si duplices sunt, duæ simul euadent coniunctæ naturæ Omnipotentes, Omniscientes, Omnipræsentes, nempe Deitas quidem Essentialiter, (vt opinor D. Brentium credidisse.) At num etiam Humanitas Christi Essentialiter? Sic igitur in Christi Humanitate multiplices fuerint Essentia: & non destiterit Dominus nouas essentias, immò nouos Deos creare die septimo. Sin verò accidentaliter: ergo Christi hominis Diuinitas fuerit tantum accidentaliter. Et quid non? Sed audiamus iam ipsum D. Andream, multò etiam apertius & personam diuidentem, & proprietates essentialia confundentem, seipsum denique expressis verbis oppugnantem. Is igitur in Disputatione de Maiestate hominis Christi, thesi 20. *Non est imaginanda, inquit, aut confingenda alia Dei in Christo* (ambigua & periculosa in scriptis Nestorij phralis) *præsentia, quàm in reliquis omnibus creaturis, quæ ut in creaturis *ερεπτα* discernitur, quòd alia in alijs agat & operetur, ita in Christum tota effunditur.* Quis igitur ita stolidus est, vt non videat non aliam Verbi cum illa assumpta humanitate coniunctionem, à D. Andrea constitui, quàm illam vniuersalem *ερεπτην* sola imparitate differentem, & verè Nestorianam, illo videlicet vulgato versiculo expressam, *Enter. præsenter Deus est, & ubique potenter?* Qua de re, vt melius etiam constet, ecce eiusdem D. Andrea verba in Apolog. ad Thes. Ingolstadianas pag. 19. *Res omnes à Deo Subsistentialiter sustentantur.* Quid obstat ergo, quominus res omnes tam sint totidem Dij, quàm Homo ille, idcirco Deus quòd in verbo subsistat, non in sese, vt omnis Ecclesia Christiana*

stiana confitetur? Et pag. 38. *Christus Homo hoc habet commune cum omnibus sanctis quod cum eo Deus Personaliter, fuit vnitus. Quod autem istud monstrum est, Nestorium simul exstruere & destrucere. Nec enim aliter Nestorius, quamvis impari efficacia & inseparabiliter, Deum Verbum cum illo Homine reipsa coniunxit: Adistentia videlicet, quamvis eminentissima cum auctoritate & potestate vnitum autem esse Personaliter, ne cum carne quidem Christi, fuit vnquam confessus. Quorsum verò hypostaticam vnionem vni Christo vindicamus? & quorsum inusitatas illas prædicationes iactauerit D. Andreas, si personalem Vnionem habet Christus cum sanctis, imò (proh scelus) cum rebus omnibus, communem? Idem enim est Subsistentialiter & Personaliter vniri. Et quomodo fuerit ineffabilis ille præsentia, & oralis manducationis modus, si ab ea vnione dependet quæ Christo sit cum sanctis, atque Deo cum rebus omnibus communis? Et quânam tandem personas in rebus omnibus imaginabimur? Idem Theol. 26. Magistri sui verba repetens, *Humanitatem, inquit, Christi Diuinitati eius non gloria sed gloria, non essentia, sed potentia, non natura, sed gloria, non substantia sed Maiestate exæquamus.* At Orthodoxa Ecclesia extremæ impietatis esse arbitratur, rem vllam creatam vel quàm longissimo & inenarrabili interuallo Diuinitati exæquare: ideòque Christum seipso minorem secundum carnem, seipso maiorem secundum verbi Deitatem contra Eutychem profiteretur: neque naturas, neque Essentiales earum proprietates confundens: & tamen, propter Vnitionem hypostaticam, & Vnitatem personæ, hunc Hominem esse verum illum & vnicum Dei Patris Filium, aduersus Nestorium præstans. Quid igitur inter Nestorium & Eutychem & D. Brentij sectatores interest? Certè ne hilum quidem. Persequè enim Brentiani expressis & disertis verbis, quorundam naturas tot Personas reipsa constituunt, asserentes. *Inter habitationem Dei in sanctis & in Christo (sic Brentij verba D. Andrea repente, pag. illius Apolog. 37.) Hoc V N V M esse discrimen quòd Sanctis distribuat sua dona dimensa, Christo autem immensa.* Sed & iidem cum Eutychem, Essentiales proprietates Diuinitatis confundunt, vel potius proprietates Esse & Haberi verant, quum proprium esse definat quod communicatur: sic scribente D. Andrea Theol. suæ illius disputationis 22. *Quod Diuina per Essentiam est, id humana per Accidens communicatur.* Omnibus autem illis hic communis error est, quòd Abstractas voces cum Còcretis intolerabili errore confundunt. Sed Nestorius in eo sanè fuit prudentior, quòd nisi Vnitione hypostatica in *συναρισμῷ* coniunctionem mutata, destitui omni fundamento suam blasphemiam vidit: ideòque, vt hanc stabiliret, illam negauit. Sed & Eutyches itidem, quum non nisi conflatis in vnâ duabus naturis, aut vnâ ab*

altera absorpta, stare suam illam confusionem animaduerteteret, vtrumque errorem affirmavit. At Brentiani certè sic vniunt quod Nestorius dissoluit, (vt in hoc colloquio damnat D. Andreas nudam combinationem, quam tamen in suis illis Thesisibus ponit;) & sic distinguunt quod Eutyches confundit, excogitata distinctiuncula, *non subiectiuè*, vt neque quid illi senserint intellexisse videantur, nec ipsi etiam satis quid dicant & scribant nosse. Ignoracionem verò Nestoriani dogmatis à me non immeritò D. Andreae & eius sectatoribus tribui, age, ex ipsiusmet verbis inter se penitus repugnantibus probemus. (*Nestorius*, inquit, pag. huius Colloquij. 234.) *purum* (id est *ἄνθρωπον nudum*) *Hominem ex Maria, natum, passum esse, & crucifixum statuit, quod ex diametro cum articulis fidei pugnat. Nam de Filio Dei expressè, omnes articuli fidei Apostolica, in Persona Christi loquuntur.* Et hæc quidem verè D. Andreas, cui hanc palinodiam gratulor, si sincera est: quum hæc, iis quæ suprâ citauimus ex ipsius disputatione & Apologia de vno Petri & Christi discrimine, & personali Dei cum omnibus sanctis vnione, vt veritas mendacio, aduersentur. Sed hæc an verè Nestorio tribuerit, age, ex ipsomet discamus, qui pag. 238. *Non tam imperitus*, inquit, *fuit Nestorius, quin intelligeret Deum verbum non sine Diuinitate ex Virgine natum.* Et pag. 236. *Nestorius non negauit Christum, qui ex Maria natus, passus, & crucifixus est, verum Deum adeoque unigenitum Dei Filium esse.* Hoc cine verò est, nudam hominem ex Maria natum esse? Res autem ita se habet. Non dixit Nestorius Christum fuisse nudum hominem eo quidem sensu quo Samosatenus auus ipsius, à qua etiam calumnia illum liberat Socrates in Ecclesiastica historia: neque negauit Deum verbum fuisse cum illa carne coniunctum: sed vnitum fuisse illi carni semper negauit, id est, Hominem illum, in Filij Dei persona substituisse: ideoque non simpliciter *ἄλλο ἢ ἄλλο* illo vno & eodem *ὄφισαρξίῳ* (quod Orthodoxum est) sed *ἄλλον ἢ ἄλλον* illa sua coniunctione constituit. Itaque, sicut ipsarum naturarum, sic etiam *ἰδιωματικῶν* vnitionem & in Concretis & in Abstractis vocibus negauit, illud quidem impiè, istud autem verè.

De Nestoriano & Eutychiano errore plenissimè in superiore refutatione diximus. Quòd autem Cyrillus Deitate Christi passam dixerit, tum ego credam quum locum protulerit D. Andreas. Illud enim, *Verbum, Passum esse Impassibiliter*, quod citat pag. huius Colloquij 238. in concreto dicitur non in abstracto. Durius est autem quod citat eadem pag. ex Vigilio, *Diuinitatem clauis confixam fuisse*: sed quod addit Vigilius, *clauis penetrari non potuisse*, & abstractè vocis illius loco, mox substituit, *Deum Verbum*, satis ostendit nihil minus eum voluisse quàm Dei & Diuinitatis voces in hac tractatione confundere. Nec tamen nego veteres, præsertim ante motas Nestorianas & Eutychianas cōtrouersias, hoc discrimen non semper accuratè

accuratè obseruasse, qui tamen quid sentirent diligenter ostenderunt.

Ad 9. Immò, quum etsi personaliter vnitæ, tamen distinctæ suis proprietatibus naturæ maneat: abstractis autem vocibus, non declaretur persona, sed (vt rectè docet D. Kemnitiu priorè scripto de duabus in Christo naturis pag. 185.) naturæ ipsæ & earum idiomata per se, siue extra vnionem, siue in ipsa vnione, considerentur; communicationem vllam quæ sit quoddam vnitionis effectum, & aliud quàm vel ipsa vnitiò, vel habitualis quam vocant gratia, ponere, merus est & intolerabilis Eutychnianismus.

Thesis VI. Vvirtemb.

Quum docetur, Filium Dei communicare suas proprietates nature humane assumptæ: verbi gratia Omnipotentiam, omnipresentiam: id non sic intelligendum est, quasi Filius Dei in assumptam naturam humanam, ita suas proprietates effuderit (sicuti aliquid ex vno vase in aliud effunditur) vt humana natura, per se, & ex se (etiam in abstracto, seu extra vnionem personalem considerata) habeat peculiarem omnipotentiam, quæ sit iam ipsius non modo propria, verum etiam ipsius proprietas. Sic enim in Christo constituerentur due Diuinitates: & per consequens in Deo non esset trinitas, sed quaternitas. Itaque sic sentiendum est: si vnio personalis solui, & Christi tamen humana natura constare posset: tum humana natura, neque omnipotentia, neque omnipresentia rectè tribui posset.

Thesis VII. Vvirtemb.

Neque statuendum est, humanam in Christo naturam factam esse essentiam infinitam & incircumscriptam: aut in omnia cœli & terra loca extensam: aut eam tali modo ubique esse, quo Diuinitas ubique est: aut eam cum diuina natura exæquatam esse. Nihil enim horum, ex vera & reali proprietatum communicatione, consequitur.

Antithesis VI. & VII. Th. Bexæ.

Nos verò vt proximè præcedenti responso diximus, docemus ex hypostaticæ vnionis definitione, neque Deitatem, neque Deitatis proprietates de Humanitate vllò modo, ne in vnione quidem, verè dici posse.

Hæc hæresis, Nestoriana est lōgè deterior. Nestorius enim communicationem duntaxat proprietatum Humanitatis impugnavit. Hi verò etiam, communicationem proprietatum Diuinitatis negant.

Th. Bexæ resp. ad marginalem obseruationem D. Andree.

Duplex hic occurrit somnium. Vnum, quòd imaginatur D. Andree quod falsissimum est, Nestorium videlicet Personalem Verbi

& assumptæ carnis Vnionem agnouisse: quod si verum est, certè in Vnionis personalis confessione, inter Nestorianos & Orthodoxos summus fuerit consensus. Deleatur ergo vtraque illa celebratissima, & non tantùm perpetuo omnium Christianarum veterum Ecclesiarum consensu, verùm etiã Augustanæ Confessionis expresso testimonio comprobata Synodus vniuersalis Ephesina secunda, & Chalcedonenfis: deleantur tot cruditissima, Græcorum & Latinorum patrum, aduersus hæresin Nestorij scripta: reuocentur ab inferis tot piorum hominum laboribus damnatæ, & vix tandem abolitæ controuersiæ, quæ vniuersum Christianum orbem penè pessunderunt. Immo maneat potius salua veritas, & respiciant turbatores Ecclesiarum, qui Nestorio ab inferis reuocato, & nullo nisi in donorum in carnem effusorum inæqualitate posito in habitationis atque adeo personalis vnitionis Dei in Christo & in Petro, sanctisque omnibus, discrimine, quo Spritu ducantur satis superque ostendant. Alterum autem somnium in eo positum est, quod existimat D. Andreas, communicationem duntaxat proprietatum Humanitatis à Nestorio fuisse impugnatam: nos verò, quod proprietatum etiã Diuinitatis communicationem negemus, Nestorianis esse hac in re deteriores. At rursus, si hoc verum est, quantulo spatio D. Andreas à Nestorio distabit? Primum enim quod ad vnitionem attinet, apertè se Nestorio assentiri profiteretur. In denegatione verò proprietatum Humanitatis Deitati verbi communicatarum, vix latum digitum à Nestorio distaret, proficens, & quidem rectè, *nullam diuine nature perfectionem vel imperfectionem posse accidere*, pag. huius Colloquij, 239. *ac proinde non posse Diuinitatem illam in se recipere passiones*, (idè quæ nec conceptionem, nec natiuitatem, nec mortem, nec sepulturam, nec resurrectionem) *sed passam dici respectu carnis sue, quam nimirum passa sit pati, quum impedire illius passiones posset*, Nam hoc quoque sensu nunquam negasset Nestorius, Diuinitatem non in sese passam, vt pote quam carni non vniret, sed tantùm vt inseparabilem comitem adiungeret: sed quodammodo compassam esse, sicut particula illa *Con*, abuti consueuerat. Ergo hîc quoque D. Andreas etsi Nestorianus non est, tamen re non abest ab illo certè centum parasangis. Superest comunicatio proprietatum Diuinitatis in carnem effusarum, quam si verè scribit D. Andreas à Nestorio non fuisse negatam, certè ne tantillum quidem discriminis inter ipsum & Nestorium inuenietur: immò summa in eo quoque consensus, quod pariter vterque Concreti & Abstracti discrimen sustulerint. Res autè ita se habet. Quum, (teste D. Andrea pag. 239.) vnio naturarum in persona Filij Dei, sit causa illius communicationis proprietatum quam ipse inter ipsas naturas constituit: vnionem autem euicerimus denegasse Nestorium: efficitur non minus Dei-

tatis in Humanitatē, quàm Humanitatis in Deitatem proprietatū communicationem, quicquid dicat D. Andreas, ab ipso fuisse sublatam. Etenim cui dubium esse potest, quin Nestorium non minus offensura fuerit hæc enuntiatio, *Hominem illum esse ab æterno, increatum, infinitum, Omnipresentem, Omnipotentem*: (Sunt enim hæc diuinitatis proprietates inseparabiles, & quarum vna absque altera communicari nulla ratione possit) quàm ista, *Mariam esse Deotō- uov, Deum fuisse in utero Virginis conceptum, ex eadem natum, passum, crucifixum*? Et quum, teste D. Andrea pag. 236. Dei nomine, Diuinitatem τὸ λόγος, ac proinde vicissim illius Hominis nomine illam Humanitatem intellexerit Nestorius, nec aliter Diuinitatem Humanitati, quàm Humanitatem Diuinitati annexeret: non minus certè exhorruisset ad illas quas modò dixi enuntiatiōes abstractas, Diuinitatis & Humanitatis vocibus conceptas. Nos verò, quos D. Andreas ipse Nestorianissimus, Nestorianos appellat, cum Orthodoxa Ecclesia, Nestorij, personam Christi diuidentis, blasphemiam abominamur: communicationem id est confusionem ἰδιωματῶν Eutychianam in abstractis vocibus, qualis est illa quam tuetur D. Andreas, detestamur, ex vera personalis vnionis definitione. Communicationem autem veram ἰδιωματῶν in concretis vocibus, tam Dei id est τὸ λόγος, quàm Hominis, aduersus Nestorium, tum ex ipsa vnione hypostatica, tum ex personæ vnitate propugnamus. Iudicet nunc Ecclesia, an quicquam habeamus cum Nestorio commune, ne dum vt illo deteriores simus.

Theſis VIII. Vvirtemberg.

Realem proprietatum communicationem quum dicimus, non physicam intelligimus, quæ natura vna in alteram transfret: sed vocabulum (Realis) opponimus communicationi Verballi, quæ naturis tantum Nomina proprietatum facit communia.

Theſis IX. Vvirtemb.

Queritur igitur: an inter diuinā & humanā naturā in Christo propter vnionem personalem, Realis, hoc est, vera & re ipsa existens in persona Christi, fiat quadam communicatio vt vna natura alteri proprietates suas communicet: & præterea queritur, quousque illa realis communicatio extendatur.

Antithesis VIII. & IX. Th. Beze.

Ὁμωνυμία vel æquiuocatio est in voce Communicationis, quæ modò pro vnione hypostatica, modò pro illius effectis accipitur. Itaque communicationem realem, id est, vnionem naturarum admittimus, in qua manent singulæ naturæ per se, etiam in vnione, suis proprietatibus distinctæ, & citra vllam aliam

1. Nulla hæc æquiuocatio, sed natia significatio vocis communicationis: quæ propter vnionem, & naturis & earū proprietatibus tribuitur.

2. Hæc hæresis est Samosatēniana, vnionem

naturarum sine communicatione iasserere. Communicationem autem, cuius hic fit mentio, qua dicitur Humanitas suo quodam modo ubique & omnipotens, ne verbalem quidem esse dicimus: sed tam falsam esse existimamus, ⁴ quam falsum est, vnione hypostatica humanitatem euasisse Deitatem. Quauis, vt supra diximus, homini vnito cum λόγῳ, id est, toti personæ in concreto, ab altera natura, nempe humanitate denominatæ, siue Christo ὁλως, ἢ ἁ μέρη, siue in naturis distinctè considerato, rectè & verè, quæcunque sunt Dei propria, attribuantur.

5. Præstigia verborum, quibus oculi imperitorum perstringuntur. Omnia enim verbalia sunt, non realia, & hoc est verba dare.

Th. Beza responsio ad marginales obseruationes D. Andreae.

κοινωνίας vocem ad omne communicationis ac etiam societatis Ad genus accommodari, cuius plurimæ sint diuersissimæ species, negari nisi extrema impudentia non potest, ac proinde variam & multiplicem incidere posse in hac voce ὁμωνυμίαν etiamsi semper natua sua significatione *Communicare* accipiatur pro *Commune facere*. Non fuit igitur D. Andreae neganda æquiuocatio in hac voce, sed potius ostendendum quod sit inter Vnitionem ipsam naturarum (quæ & ipsa est Communicationis, & quidem arctissima species) & istam *κοινωνίαν* proprietatum ab Eutychianis excogitatam, & ab Vbiquitariis interpolatam, discriminè, cui nullum adhuc nomen speciale nancisci potuerint. Cæterùm quod in antithesi nostra diximus, iterum hic repetimus: nempe *κοινωνίας* nomen quum hoc hypostaticæ vnitionis naturarum mysterium designat, nihil aliud quàm illam ipsam ἐνοσιν declarare: sicut etiam Athanas. in epist. ad Epictet. *κοινωνίαν ἢ ἐνοσιν φύσεων* eòdem prorsus significatu, & Hilarius Communionem, & August. Societatem vsurpat. Neque hoc D. Andream inficiaturum arbitror. Ad *ιδιώματα* verò quòd attinet, non paruum existit inter illa discrimen. Nam quòd ad diuinitatem attinet, omnia ipsius *ιδιώματα*, quæ vocamus, sunt ipsamet eius essentia, siue absolutè consideretur, siue in persona Filij, cuius proprium notificatiuum *ιδίωμα* est Filiatio. In Humanitate verò sunt aliæ quidem proprietates Essentiales, licet ipsius Esse & essentia re differant, id est quibus Humana ipsa natura à cæteris vniuersaliter discernitur, & quibus sublati Humanitas esse desineret. Sunt & quædam Accidentales, huic Humanitati Christi propriæ, quibus à cæterorum hominum Humanitate discernitur, veluti quòd illi datum sit in Filij Dei persona subsistere, è Spiritu Sancto concipi sine peccato;

peccato, & quicquid est eiusmodi. Sed nulla istarum distinctionum habita ratione, dico omnium illorum siue Deitatis, siue Humanitatis *ιδιωμάτων* nullam aliam esse posse *κοινωνίαν*, quam eam ipsam vnitionem qua naturæ ipsæ vniuntur, quoniam separari à suis naturis re ipsa nunquam possunt, vt pote quas si ab ipsis naturis auferas, tolli ipsas quoque necesse sit (quod in Diuinitate in primis locum habet, in qua Esse ab Essentia nihil differt) imò etiā & illa quæ illi Humanitati per Accidens fuisse data diximus si tollas, illa Humanitas esse desinet. Quinam igitur Vniri dixerimus naturas ipsas, quin ipsa quoque illarum *ιδιώματα* simul & eodem momento & vna ac eadem prorsus vnitione copulentur? Vanissimum est igitur aliam præterea vnitionem in naturarum proprietatibus, quam in ipsis naturis imaginari, Quod si hypostatica est, vti certè est, istarum naturarum tum proprietatum *κοινωνία* siue *ένωσις*; certè sicut hæc hypostatica vnio duarum naturarum non efficit vt vna sit altera: ne hoc quidem vicissim efficit, vt Essentiales vnus naturæ proprietates fiant alterius, nec vt quæ vnus sunt naturæ, verè possint de altera prædicari. Sic enim proprium desineret esse proprium, si fieret cum altera natura commune, & tolleretur hypostaticæ vnitionis definitio, in qua sic dicuntur aduersus Nestorium duæ naturæ vnicum *ὄφισάμερον* constituere, (Humana videlicet natura à persona *τὸ λόγος καὶ ἑαυτῶσαν* assumpta): vt tamen ipsæ naturæ aduersus Eutychem, licet Personaliter vnitæ & inseparabiles, suis proprietatibus distinctæ permaneant. Itaque vel ista omnis *κοινωνία* proprietatum, quam D. Andreas ab vnitione ipsarum naturarum diuersam facit, & qua vult Deitatis Omnipræsentiam, Omnipotentiam, cæteraque omnia ipsi Humanitati Christi attribui, ruat oportet: vel (quod absit) hypostaticæ vnitionis definitio tollatur necesse est. Falsitas autem ista præcipuè & irrefragabiliter in proprietatum Diuinitatis in Humanitatem collata communicatione patet, quas isti solas nunc vrgere consueuerunt. Quid amplius? quum istam communicatione proprietatum qua Vnitione hypostaticâ à posteriore definiunt, eandem esse disertis verbis scribant D. Brentius & D. Andreas, atq; in habitatione Dei in sanctis omnibus: & hanc in habitatione Dei in sanctis cõstet, totâ esse *ἐνεργητικὴν* & qualitâ in Sanctis creatarû subiectiue ipsis in existentium effectricem, annò hac ratione tollitur ipsarû naturarum Essentialis *ένωσις*, ac proinde omnis istius imaginariæ diuinitatis proprietatum commutationis fundamentum ab ipsismet euertitur? An non sic Kemnitianum quoque istud per fugium euanescit, quo proprietates Diuinitatis re ipsa, nec tamen subiectiue Humanitati illi attribuantur? Denique, quum vt euicimus, vnica & eadem sit naturarum & proprietatum vnio, nec aliter (quanuis

effectu diuerso) assumens persona cum assumpta natura, quàm assumpta natura cum assumente persona vniatur:annon necessarid, nisi quis sola pertinacia velit veritati reluctari, consequitur, si verè tribuuntur Humanitati proprietates Diuinitatis, verè quoque Humanitatis proprietates Diuinitati accommodandas:& , si blasphemum vnum est, blasphemum etiam esse alterum, vt certè est vtrumque? Quamobrem etiam rectè animaduertit Nestorius stare blasphemiam suam, nisi sublata hypostatica vnione, non posse: & Eutyches contrà admitti impietatem suam, nisi absorpta humana natura, vel conflatis & confusis in vnã naturis nequire. Quid igitur: nempe ex vna & eadem vnitione nascitur, non naturarum, sed personæ vnitas:& idcirco, quum abstractæ voces, solas naturas declarent, quales sunt in sese, & quales permanent etiam vnità, nullus hic est abstractis vocibus locus. Persona verò non nisi concretis vocibus significatur, quarum aliquæ huic personæ secundum vtramque naturam conueniunt, vt quum Filius Dei dicitur, nempe & quia secundum Deitatem talis est, & quia etiam hic Homo in persona Filij subsistit: & quum Christus appellatur, quoniam hoc nomine & vnigena Diuinitas & vncta Humanitas intelligitur. Aliæ verò cõcretæ appellationes quâuis maximè propria sua significatione, ab abstracta dũtaxat altera natura denominentur, tamè propter vnitatẽ personæ, totam personam interdum declarant, vt quũ Christus, Dominus gloria, Filius Hominis, & Homo vocatur. Nã carnis appellatio interdũ pro Humanitate in abstracto accipitur, vt quum dicitur Christus passus in carne: interdum concretè, vt quum dicitur $\delta \lambda \acute{o} \gamma \omicron \varsigma$ factus caro, id est factus homo. Sed in summa, propter eandem illam vnitionẽ & personæ vnitatem, pariter eadẽque ratione, quæcunque Verbo attribuuntur, Homini quoque attribuuntur, & contrà: sine vlla profus exceptione. Itaque tam vera est hæc enũtiatio, $\delta \lambda \acute{o} \gamma \omicron \varsigma$ est Homo, Mariæ Virginis Filius, creatus, finitus, visibilis, quicquid denique Homo est, excepto peccato, (qua in re posita est illa Filij Dei exinanitio) quàm ista, Homo ille est Filius Dei, Deus Patri $\theta \epsilon \omicron \mu \acute{o} \varsigma \iota \omicron \varsigma$, æternus, increatus, infinitus, Omnipotens, Omnipræsens, quicquid denique est Filij Dei persona, vnde illa summa hominis exaltatio. Et qui hoc vtrumque non agnoscit, personam dissoluit. Sic enim non confunduntur naturæ, quum illa quidem de Filij Dei persona, non dicantur secundum Deitatem, sed quia cum illo Homine, qui in ipso non in sese subsistit, vnicum est $\upsilon \pi \epsilon \rho \iota \varsigma \delta \mu \nu \omicron \nu$: hæc verò rursus de Homine illo non prædicantur secundum Humanitatem, sed quatenus Homo est in vnitatem personæ à Filio assumptus. Eadem autem ratio est earum etiam enuntiationum, in quibus non ipsæ quiddem proprietates Essẽtiales, sed quædam cum illis cohærentia, & naturarum singularũ propria, prædicantur, vt si dicamus Hominẽ illum

illum loquentem in terris cum Nicodemo, fuisse tum quoque in cœlis: & nobis nunc quoque adesse & ad futurum vsque ad consummationem seculi, nempe non secundum Humanitatem, (ne confundantur naturæ,) quæ certè non est Deitas; sed qua ratione vnicum est cum illo Filio Dei *ὁ υἱὸς ἀπὸ θεοῦ*, ne persona dissoluatur. Et sic vicissim, Dominus gloriæ dicitur verè & Orthodoxè, conceptus ex Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine, esuriuisse, sitiuisse, dormiuisse, passus, mortuus, sepultus: resurrexisse, &c. non item secundum Deitatem confusis naturis, sed quia sicut propria ipsius est hæc caro in ipso subsistens, sic omnia carnis *παθημὰ* sua esse dicit. Et hæc est vera illa *ἰδιώματων*, essentialiū, & eorum quæ *ἰδιώματα* consequuntur communicatio, non in naturis ipsius sed in persona, utpote ex hypostatica vnitione & personæ vnitate nascens, & neque naturas aut earum proprietates confundens, neque personam dissoluens: quod etiam in operationibus locum habet, quæ sic tribuuntur supposito, ut absque separatione distinguantur, & diuinæ quidem Deitati, humanæ verò illi humanitati tribuantur.

Ad.2.

Negauit Samosatenus subsistētiam æterni Filij Dei: quam blasphemiam renouauit nostra memoria impurus ille canis Scruetus, Geneuæ non simpliciter ut hæreticus, sed propter horrendas in Filium Dei & totam sacram Triadem blasphemias, à quibus nullo modo abduci potuit, meritò supplicio affectus, ut & postea. Gentilis tritheita Bernæ, Et Helueticæ Ecclesiæ in has hæreses mox inciderint? Absit Altera Samosateni hæresis, in Christo nihil præter meram Humanitatē ponere. An verò huius sceleris rei dici possunt, qui aduersus Arrianos, & Tritheitas coæternam & coessentialē Filij Dei *ὁμοῦσιν* totis lacertis (Deo sit laus & gloria) sunt tutati: & nunc etiam aduersum renatos Nestoriū & Eutychem veram hypostaticam vnionem, & veram *ἰδιώματων* communicationem defendunt? An non verò potius habendi sunt huius impietatis rei, qui *hypostaticam vnionem in effusionem donorum, Christo cum Petro & Sanctis omnibus, excepta illorum mensura, communem transformant?* Qui Christum Deum non esse dicunt, quia Deus sit in ipso, sed propter omnia dona ipsi communicata? (& hoc est scilicet quod Paulus *συναρτῶς καὶ ὁμοῦσιν* appellat) qui Deum docent in omnibus creaturis esse, non modo natura, sed etiam secundum Subsistentias, id est *ἁποσείον*, (quo nihil absurdius dixerunt Manichæi) Qui denique Christum Hominem scribunt, hoc habere commune cum omnibus Sanctis, Quod cum eo Deus personaliter fuit (at cur non potius, sit) vnitus. Sed D. Andreæ videretur Christus verbo tenus esse Deus, nisi præter quàm quod subsistentiam habet in Filio Dei, & inenarrabilibus hyperphysicis qualitatibus supra ipsos etiam Angelos est in æternum ornatus, spoliis etiam Deitatis induatur, ipsius Humanitas.

1202 d. effu
hoc v. 11

Videant potius D. Brentius & D. Andreas ne sint ipsi inexcusabilis blasphemie rei, quum (vt ex superiore refutatione liquet) potestatem Homini Christo datam, & eam quæ Petro & sanctis concessa est, non toto genere, sed tantum diuersas mensuram constituent: nisi forte virtutem vel potestatem non numerant inter dona aliquatenus sanctis concessa. Sed & præterea magna hic inscitia deprehenditur. Nam & *δυναμις* aliud est quam *ἐξουσία*, & omnis potestas in cælo & in terra, id est ius & imperium administrandi res omnes creatas, superas & inferas (sic enim illum Matth. locum explicat Petr. Act. 2. 36.) non est illa essentialis & infinita Omnipotentia Deitati propria. Præterea falsò istud vltimum in Humanitatem collatum donum inchoatur ab hypostatica vnione, vt pote quod cum infirmitate carnis, (quam Christus verè nostri causa factus omnium hominum, absque peccato tamen, miserimus, non nisi expleto ministerio deposuit) stare nullo modo potuerit. Denique quum D. Andreas hac Omnipotentate potissimum ad stabilendam illam suam Omnipræsentiam abutatur, (qua tamen posita, veritatem carnis Christi aboleri necesse est,) perinde facit, ac si Christo diceret potestatem quoque esse concessam contradictoria volendi, id est in alterutram partem, absit verbo blasphemia, sibi ipsi contradicendi. Postremò, oblitusne est D. Andreas à P O S S E ad E S S E non valere argumentum? Interim verò hunc hominem Omnipotentem esse minimè negamus: quia Personam diuidemus, quauis Humanitatem esse Omnipotentem Eutychianis minimè concedamus.

Si Omnipotentia Dei infinita est, (vti certè est necessariò) tam impium est Omnipotentias plures constituere, quàm plures infinitates & Deitates facere: quod etiam per se est, *ἀδύνατον*. Quamobrem in Athanasiano symbolo, tres quidem personas, Vnum autem Omnipotentem, nec personis aggregatum, nec in personas diuisum profiteamur. Vnica ergo est Omnipotentia eaque Essentialis: nec aliunde, sed ex sese: nulla igitur participata, id est (vt hic necessariò hanc vocem intelligit D. Andreas) reipsa alteri naturæ, putà assumptæ Humanitati, communicata. Quod si etiam participatio pro vnione hypostatica accipiatur, ne hoc quidem D. Andreæ iuuerit, quoniam in ea mansit naturarum distinctio, vtraque natura, id quod sibi propriū est, retinere: vnde rectè concludunt Scholastici, fieri non posse, vt vlli creaturæ Omnipotentia communicetur: adeò quidem, vt Christum fateantur neque corpore, neque anima potuisse aut posse consuetum naturæ ordinem immutare, nisi prout fuit & est Verbi Dei sibi personaliter vniti instrumentum. Hoc si vel ignorat vel non agnoscit D. Andreas, an propterea fuerimus hæretici?

Ad hanc calumniam plenissimè respondimus ad primam refutationem

futationem Antithes. 3. Libenter autem ex D. Andrea quaesierim, an verba det & praestigiis utatur, qui corpus intelligere & ratiocinari, etiam animae suae unitum, negat, quanuis personaliter ei sit unita anima intelligens & ratiocinans?

Theſis X. Vvircemb.

Nos credimus, quod ex vnione personali sequatur talis proprietatum realis communicatio, qua Filius Dei communicet assumptae humanae naturae suam omnipotentiam, omniscientiam, omnipresenciam & vim seu virtutem viuificandi, &c. per quam communicationem, diuina natura in Christo non fit infirmior, humana autem natura exaltatur, non aboletur. Erudita antiquitas vsa est in hoc mysterio explicando similitudine animae & corporis: Item ferri candentis. Corpus enim re vera viuit, sed virtute animae viuit. Et ferrum candens re vera, vrit, sed virtute ignis vrit. Neque tamen corpus in animam mutatur, neque propter illam communicationem aboletur: neque ferrum in ignem conuertitur, neque ferrum esse desinit.

Antithesis X. Th. Bezae.

De humanitatis Omnipotentia, Omnipraesentia, Omniscientia, aliquoties respondimus, illa, non humanitati, etiam unitae, sed homini illi *κατ' ἄλλο* attribui: & rursus id infra sigillatim dicemus. Et quod attinet ad illas similitudines ferri igniti, & corporis cum anima coniuncti: ex illis definiri nequit hypostatica vnio, sed tantum delineari, nedum vt inde possit communicatio, quam statuitis, exoriri. Nam plurima sunt in his dissimilia, ac proinde non alio trahenda, quam quo sensu, à patribus Orthodoxis, haec similitudines sunt accommodatae: nempe, quod ad similitudinem ferri igniti attinet, vt docerent contra Eutyrianos & Monothelitas, proprietates & operationes naturarum, quanuis unitarum inter se, non communicari, nec subiecta sua egredi, tantum abest, vt vestrae sententiae faueat. Similitudo autem vnionis animae & corporis ad constituendum hominem, notum est, quam multipliciter ab vnione duarum in Christo naturarum, differat: nec alio ab Orthodoxis patribus est accommodata, quam ad unitatem personae, in duabus perfectis naturis, ostendendam: nec longius est trahenda.

1. Ludus verborum est, & deprauatio particulae distinctivae, quae non tantum ostendit, cuius naturae proprium sit, sed causam indicat quoque, cur quod vnus naturae proprium est, alteri tribuatur, videlicet propter vnionem cum altera natura, qua ei personaliter, id est, verè & realiter communicatur.
2. Per has similitudines patres mysterium vnionis & realem communicationem propriarum, quod sine confusione naturarum fieri possit, declararunt.
3. Imò contrarium verum est: nam communicationem realem inde demonstrarunt, contra Eutyrianos, ita quidem, quod inde nulla confusio naturarum, vel abolitione alterius sequatur.
4. Nulla similitudo quatuor pedibus currit:

sed in eo quadrat, ad quod à patribus accom-
modata fuit.

5. Falsa est hæc regula. Nam actiones in persona Christi, nequaquam distincte, hoc est, seorsim aut diuisis naturis, sed toti personæ tribuuntur.

6. λόγος nihil sine carne agit, sicut anima distincte nihil sine carne, neque caro sine anima: quanuis naturæ sint & maneant distinctæ, sed tota persona Christus agit.

7. Nestorianismus crassissimus. Sunt duæ voluntates distinctæ in Christo, & duæ distinctæ ἰστίαι & ἐνέργειαι: actiones autem sunt communes ad vnum finem directæ.

3. Athanasij sententia hæc non patrociniatur errori de distinctis naturarum actionibus, sed eam refutat & euertit.

vnione; tum distinctas manere ipsas naturas; tum agere vtramque distincte, quod sibi proprium est: ac proinde τὸν λόγον esse distincte id quod est λόγος, & agere distincte id quod est τὸ λόγος. Sicut manet etiam caro distincte id quod est caro, & exequitur distincte id, quod est carnis. Ac proinde, vt paucis omnia: sicut, licet non separatæ, duæ tamen sunt numero distinctæ ἰστίαι: ita duæ quoque sunt voluntates & ἐνέργειαι, & 7 duo ἐνεργήματα, vnicum autem δαποτελεσμα, sicuti vnica est persona. Nec aliter intelligendum est illud Athanasij: placuisse τῷ λόγῳ potentiam suam diuinam per illam carnem, in ipsa, & cum ipsa, exerere.

Th. Beza resp. ad marginales obseruat. D. Andrea.

Ego verò ab istis D. Andrea conuictis, ad ipsius Dei tribunal, qui tum illius, tum meam conscientiam nouit: immò ad hanc ipsius obseruationem prouoco. Quòd enim ait, *distinctiuas particulas ostendere, cuius natura proprium sit quod alteri nature, vere & reipsa, communicetur*, quis D. Andream aliter quàm per ludum scripsisse putet? Nam certè, duabus positis diuersis naturis, quales sunt Deitas & Humanitas, proprium esse desinat necesse est, quod reipsa commune fiat cum altera. Idem autem esse dicere Proprium & Commune, quid aliud est, quàm homines ludificari? Deinde, ridiculum est quod addit: *distinctionis formulis, cuiusmodi est ista κατ' ἄλλο, ostendi quare, quod vnus nature proprium est, alteri tribuatur.* Nec enim quare id fieret, si fieret, sed quo sensu id esset intelligendum, sic ostenderetur: ita videlicet, vt quod alteri tribueretur non ex se, sed aliunde id habere significaretur: Sic exempli gratia, quum propter ipsius vnitatem, dicitur Deus ὁ λόγος esse Homo, & per ἀντιθέσιν passus: & vicissim Homo ille esse Deus, & æternus, adiicitur vtrobiq; κατ' ἄλλο, vt illud quidè de Deo, non tamè secundum Deitatem, qua Deus est, ista verò de Homine, nò tamè secundum Humanitatem intelligatur. Cur autè istæ enuntiationes sint veræ, nò ex hac formula κατ' ἄλλο vel κατ' σάρκα vel κατ' τὸ πνεῦμα, vel κατ' ὁ θεός, vel κατ' ὁ ἀνθρώπος, vt loquitur & rectè explicat Damascen. lib. 3. cap. 4. sed partim ex vnitione naturarum hypostatica, partim ex proprietate τῆ ἀντιθέσιν petendū est, quarūc ertè neutra per formulas illas distincta

Ad

distinctiua indicatur, quibus è cōtrario naturarū distinctio declaratur. Denique quid est hominibus illudere, si hoc non est, nempe Aduerbium, *Personaliter*, explicare, *verè & Realiter*? Nam si vera hæc est & propria illius aduerbij declaratio, quid fiet iis quæ de singulis naturis, naturaliter & *καθ' αὐτὰς* maximè quoque realiter & verè, nec tamen personaliter, id est respectu personæ dicuntur, ut quum dicitur *ὁ λόγος* esse Deus, æternus, patri *ὁμοῖος*; & homo ille Filius Abrahamæ, qui esuriens sitierit, mortuus fuerit, & sit nobis *ὁμοῖος*? Nisi forte fateri velit D. Andreas Naturas & Personam à se ex Eutychetis dogmate confundi. Sin minùs, quum multò latius pateat quicquid de Christo verè & realiter, quàm quod Personaliter dicitur, quis non videt D. Andream qui nos ut ludiones accusat, potius lusisse, quàm hæc scriberet, videri posse, haud secus quàm Sophistam aliquem in schola, qui rectè à se definitum Hominem expresso Animalis; id est generis nomine, & præterita Rationalis differentia diceret? Neque verò minuta ista persequeretur, nisi rectè intellecta maximi ad hanc componendam controuersiam essent momenti, quæ sic expono Damasceni verbis lib. 3. *Orthod. fidei*, cap. 7. *TOTUM naturas representat, TOTVS autem ὁ ὅσων* siue Personam: quemadmodū *ALIVD naturarum est, ALIVS verò ὁ ὅσων*. Quod probat hoc exēplo: *Christus Totus, est Deus perfectus, sed non Totum Christi, Deus: & Christus Totus, est Homo perfectus, at non Totum Christi, est Homo. Non solum enim Deus, sed & Homo, non solum Homo, sed & Deus.* Totum igitur Christum sciamus, idem declarare atque Christum *συνῶλος*, id est coniunctim vnum, siue secundum *ἑσῶσιν*, non quidem sublata, sed tamen non habita distinctionis naturarum ratione, consideratum, quomodo multa de Christo dicuntur & quidem verissime, nec vno modo, sicut Damascenus explicat. Et hæc quidem si refutare studuerit D. Andreas, minimè vereor, ne, tum ex Dei verbo, tum ex perpetuo Ecclesiæ Orthodoxæ cōsensu nō redarguatur. Viderit igitur ipse quānā hos plurimos & maximos errores sit à se amoturus: utinam potius emendaturus. Horum primus hīc est.

Quòd Nestorium in prioribus illis suis scriptis secutus scripserit (ut illi sæpe iam ostendi.) *Christum hominem hoc habere cum Sanctis omnibus commune, quòd cum eo Deus Personaliter fuerit vnus.*

Alter, quòd se ipsum hīc oppugnans scribat, pag. 233. *Nestorium, vnitatem personæ nunquam negasset:* quod tamen ex errore superiore liquet.

Tertius, quòd antea D. Brentium magistrum suum secutus, *vnicum hoc discrimen inter inhabitationem Dei in Christo (quæ certè est vnio personalis, nisi fortè à Paulo velit dissentire) & in Petro statuerit, quòd Sanctus distribuât sua dona dimensa, Christo verò immensa.* siue (quæ sunt Brentij verba) *quòd, etsi sua essentia impleat Petrum si-*

cut & hominem Christum, non tamen communicet Petro omnes suas proprietates, sed tantum NONNULLAS.

Quartus, quod sibi ipsi nunc repugnans pag. huius libri 310. se nunquam concessurum dicat, dona Christi & sanctorum hominum, tantum differre secundum plus & minus. Tam verè istud quidem si de vniuersionis dono intelligatur, quàm falsò illud antea scripserat. Quis autem satis sanæ mentis, vel ludibrio non habens auditorem, neget immensa & dimensa dona, siue, (vt magis perspicuè loquitur D. Brentius) proprietates Omnes & Nonnullas, ad idem genus referri? Et certè hunc errorem agnouisse quidem, sed dissimulantèr emendare voluisse videtur D. Andreas pag. 312. quum addit specificam differentiã, nempe *Increata & Creatã*, quod Thesi 4. plenius explicat. Deleat igitur & semel expungat illam suam blasphemiam, Diuinitatem Hominis Christi non esse illam εὐσιώδης: & illud *Vnum*, vnum inquam, inter Petrum & Christum discrimen, toties in illis ipsius ἐπίδος μὴ λόγος inscriptum.

Quintus error minus etiam excusari in D. Andrea potest, vt qui volens illud, de quo diximus corrigere, quo Christum nobis pro Deo, diuinissimum proponebat: eòusque in contrariam partem aberrat, & à Thesi sua quarta dissentit, vt scribat in homine Christo (quæ ipsius verba sunt pag. 112.) *omnia communicata dona esse increata, immensa, infinita: & Scientiam hominis Christi neget creatum esse donum.* Nam si verum istud est, certè vel Tota humana natura non fuit assumpta, (qui fuit Apollinaris error) aut, si mentem quoque ὁ λόγος assumpsit, ratione tamen & scientiæ naturalis qualitate carentem, assumpserit Mentem, non mentem.

Sextus error superiores partim arguit, partim etiam auget. Quò enim reuocare non posset D. Andreas vniuersalia ista *Omnes proprietates & omnia dona, quorum nullum tamen sit creatum, & ex eo quaereretur, num etiam Æternitatem & Infinitatem, Incorporeum & Immaterialum esse & similia, censeret in naturam illam assumptã effusa, fol. 271.* ad distinctionem attributorum diuinæ essentiæ refugit. cuius actus quidam (inquit) *substantiales sunt energetici, vt Sapientia, Potentia, Iustitia, Misericordia & c.* Alij verò circa Deitatis essentiam versentur, nec sint energetici: qualia sunt *Esse ab aeterno, & per Essentiam Infinitum, Incorporeum, Immaterialum, & similia, quæ Humanitati communicata dicuntur, quia ipsa Deitas communicata est, à qua separari non possunt. Ab his autem humanitas non denominatur, quoniam non sunt actus perficientes naturam humanam, sicut in primo ordine commemorata eam perficiunt, & ab his denominatur. Quamobrem etsi humana natura, habet communicatam aeternam & infinitam essentiam, sicut omnipotentiam, non tamen infinita & aeterna dicitur, sicut Omnipotens verè dicitur.* Hæc ille: in quibus quid primum, quid vltimum reprehendam? Primum enim, quod ad istam attributorum Dei

Dei distinctionem attinet, quantum planius dixisset, ex iis per quæ sese nobis Deus qualis sit declaravit, & quæ attributa vocantur, quoniam ea Deus sibi nostra causa attribuit, quædam ita esse Dei propria ut nullum ad res creatas habere respectum possint, quoniam his maximè distinguitur Deus à rebus creatis omnibus: cuiusmodi est, vera simplicitas, æternitas, immensitas & alia id genus. Quædam verò aliquem habere ad nos respectum, qualis est misericordia, Omnipotentia, relationem habens ad res factas & quæ fieri possunt, ut Amor, Odium, Ira & cætera eiusmodi. Iam verò quòd illa utraque vult D. Andreas communicari, quoniam inquit, & ipsa Deitas humana illi natura communicatur: si de vnitione ipsarum naturarum intelligit, bene loquitur de posteriore attributorum specie, & suam illam proprietatem Communicationem destruit, quam ab ipsarum naturarum vnitione diuersam facit. In altera verò quam priore loco commemorauit, attributorum specie, si Communicationem rursus pro illorum quoque essentialium attributorum vnitione accipit, præterit quod maximè expressum esse oportuit, nempe sic illa quoque dici hypostatitè vnita, ut præterea, humanitas Christi illa quoque in se receperit, non qualia sunt & quo sensu Deitati essentialiter attribuuntur (quatenus videlicet sunt ipsa Deitas & vnum sine multiplicatione) sed quatenus qualitates quædam ab illis Deitatis attributis effectæ, & in illam Humanitatem re ipsa collatæ, ex cuius postea plenitudine in omnes credentes per regenerationis beneficium defluant, quo etiam fertur nostra illa Spiritualis cum Christo coadunatio, cuius est tessera & pignus sacra Domini Cæna. Sed, quæso, quid istud rei est, Humanitati illi communicari quoque *Æternitatem & Infinitatem ut Potentiam: nec tamen Humanitatem infinitam & æternam dici, sicuti dicitur Omnipotens, quoniam (inquit) humanam naturam non persicerent?* Nam cur non potius, quoniam naturam humanam abolerent? Quod quum ita sit, quorsum, & in què vsus, illas quoque proprietates dixerimus fuisse communicatas, quum potius dicendæ fuerint communicandæ non fuisse, ne illam abolerent? Sed & illud rogo, cur in illorum attributorum recensione Omnipræsentiæ præterierit: & in vera specie attributorum illam collocandam censeat. Si in posteriore, quasi sit Omnipotentia nomine ab ipso comprehensa, quæro cur sibi contradicens, & hoc ipsum committens quod alibi falsè nobis obiciebat, huic Omnipotentia certos fines præscribat? Nam alioqui si est re ipsa Omnipræsens, quia re ipsa Omnipotens, cur non etiam hanc Omnipotentiam eò vsque extendit, ut Infinitas quoque illi Humanitati tribuatur? Sin verò in priore specie Omnipræsentiæ recenset, ipsum D. Andream habemus ore suo consententem, quòd hæc Humanitas non possit

verius dici Omnipræsens, quàm æterna vel infinita. Et certè ita se res habet. Et si enim Omnipræsentiæ respectum habet ad res omnes conditas, tamen ita est Dei naturæ propria, nempe cum infinitate, quæ nullo modo multiplicari potest, penitus & necessariò coherens, vt ne Angelicæ quidem naturæ tribui possit, vt Angeli pluribus simul locis definitiue esse possint. Denique si non debet denominari Humana natura ab iis Dei attributis quæ ipsam non perficeret, sed destruerent, doceat nos D. Andreas ista carnis Christi Omnipræsentiali Maiestæte, quæ somniat, non aboleri corporis verè organici, circumscripti, palpabilis, visibilis, ac proinde finiti naturam: nedum vt eam perficiat. Item, si attributa illa quæ in Deo versantur, & non sunt *επερχόμενα*, vt *Æternitas, Infinitas, & alia eiusmodi, communicantur quidem Humanitati, sed de Humanitate non dicuntur, quoniam humanam naturam non perficerent*: quid de ipsa Deitate dicemus? Nihil enim cogitare de Deo possumus, quod in ipso magis versetur, quàm ipsamet Deitas. Et certè, ita esse fatendum est. Quis enim dixerit Humanitatem esse Deitatem? At enim, si tam verum est quod scribit D. Andreas, nempe quoniam Humanitati non attribuitur *Æternitas & Infinitas*, idcirco Hominem illum dici non posse æternum & infinitum, efficietur & illud, ex D. Andreae sententiâ, hunc Hominem non posse dici Deum, quum de Humanitate minimè dici possit Deitas. Neque his obstat quod ille fortassis obiecerit, Deitatem videlicet non esse attributum, sed ita ipsammet Dei essentiam siue Entitatem significari. Nullus enim hic locus est huic distinctioni, quum hic agatur de Vnitione qua ipse Deus, nempe *ὁ λόγος*, & seipsum, & quæcunque ipsi attribuantur, illi Homini verè vniuit, ita vt propterea necesse sit de illo Homine dici quicquid Deus est, vt qui sese, & quicquid ipse est, hac vnitione vniuerit: etiamsi ex D. Andreae sententiâ communicationem aliquam proprietatum ab ipsa naturarum vnitione, vt effectum à causa distinguere mus. Neget igitur D. Andreas, hunc Hominem rectè dici Deum, aut seipsum retexens, fateatur, malè à se Nestorium sequuto abstracta cum concretis, id est Deitatem cum Deo, & Humanitatem cum Homine confundi. Rursum, vt eum suis ipsius vinculis arctiùs etiam constringamus, si quemadmodum ipse scribit, *quidam Actus substantiales in Deo, quia sunt επερχόμενοι, & Humanam naturam assumptam possunt perficere, sic illi Humanitati communicantur vt inde denominetur Omnipotens & Omnipræsens*, quoniam ista omnis talium Actuum communicatio, non fuerit merè *επερχομένη*, non autem *σοιούσα*, vt olim etià expressis verbis scripsit D. Andreas? Et certè nisi ita esset, & nisi Actus illi subiectiue aliquid creatum in illa Humanitate efficerent, quoniam illam perficerent? Positis igitur ipsiusmet D. Andreae principiis, nisi malit duplices constituere Omnipotentias, & Omnipræsentiâs,

& Omnimaestates, vnam videlicet in Deo substantialem & ἐνεργητικὴν: alteram in ipsa Humanitate assumptam creatam, & ab illa substantiali energia diuina effectam, ruet omnis illa omnium Dei proprietatum substantialium, in assumptam Humanitatem realis communicatio: concidet illud *Personaliter*, pro *verè & realiter*: abolebitur tota illa carnis & sanguinis Christi In, Sub, vel Cum pane, non certè ὑπερφυσικῶς sed ἀντιφυσικῶς, considerata realis & essentialis praesentia in terris: oralis denique manducatio illa profusus destruetur. Quid amplius? si, quemadmodum idem D. Andreas loco antea citato scribit, *proprietates illae Diuinitatis à quibus Humanitas non denominatur, ut Aeternitas & Infinitas, dicuntur tamen illi Humanitati communicatae, quoniã à Deitate separari nõ possunt*, dicat obsecro, nobis D. Andreas, an magis possint à Deitate separari alteræ illæ proprietates ἐνεργητικῆς Humanitati communicatæ, vt ab illis etiam denominetur? Certè nihilo magis, vt ipse nunc agnoscit D. Andreas à D. Kénitio admonitus, & propterea ab *Effusionis* nomine nunc abstinens. At ὁ λόγος, qua communicationis specie factus est caro, id est Homo? Certè non falsa illa Nestoriana προσωπικῆ coniunctione καὶ παράσασιν, vel χέσειν, vel ἀξίαν, vel ταύτην βελίαν, vel ὁμοτιμίαν, (quã D. Brentius & D. Andreas exæquatione vocat) vel ἐδούκίαν, quemadmodum Deo exosus Nestorius, teste Damasc. lib. Orthod. fidei 3. cap. 3. docebat: sed κατ' ἐπίσασιν: per quam videlicet ὁ λόγος tñ naturis, tum ipsarum proprietatibus, tum actionibus, citra separationem personæ, & citra vllam confusionem, distinctis permanentibus, substantiam præbens, ei quam assumebat carni, sic euasit θεῶνδρωπος, & πρόσωπον, siue ὑπὲρ ἀμείνον σωθετόν, non vt propriè ex partibus componentibus: sed vt ex duabus naturis in ipsam præexistentem & æternam illam Filij Dei ἐπίσασιν coëuntibus.

Hoc autem posito, & hoc præterea certissimo principio, quod etiam rectè & expressè D. Kemnitiuſ asseruit, nempe, abstractis nominibus Humanitatis & Deitatis, in ipsa quoque vni-tione, significari naturas quales sunt & in æternum permanent in sese & κατ' αὐτάς, suis proprietatibus præditæ: hinc septimus ille D. Andreae perpetuus & intolerabilis error appareret, nempe quòd, abstractis illis Diuinitatis & Humanitatis, aliud quàm quòd in sese habent, id est Humanitati quidem diuinas proprietates realiter, quamuis non subiectiuè, Diuinitati verò per redundantiam quandam & modum, quem explicare nullo modo potest, humanas attribuat. Nam hoc profectò nunquam fieri Orthodoxè, ne adiecta quidem distinctiua particula κατ' ἄλλο, contra hypostaticæ vnionis definitionem, & ipsam abstractarum vocum, quam diximus, naturam, potest, nisi quam ἀκύριος, sic à patribus interdum factum est, præsertim ante
o. ij.

Nestorij & Eutychetis certamina, abstracta pro concretis posita usurpata sunt, candidè excusanda & interpretanda. Et hæc etiam est ratio cur è contrario, concretis quidem appellationibus, quibus persona ipsa Christi, non secundum naturas ex quibus καθ' ἑωσάσεσιν componitur, sed σιωλως, siue quatenus vnum quiddam est, considerata exprimitur, est enim ὁλότης, id est vt ita loquar, Totitas, vt rectè scribit Philosophus Metaphyl. 4. quædam ἐνότης id est vnitatis species) vtriusque naturæ propria καθ' αὐτὸ tribuantur, vt quæ Christus dicitur, Deus & Homo, infinitus & finitus: passibilis & impassibilis. Rectè verò nunquam dixerimus, Christus est Diuinitas τῷ λόγῳ & Humanitas assumpta, finita & infinita, vel impassibilis & passibilis natura: quia videlicet Christus non est naturæ, sed ἑωσάσεως nomen, abstractis autem vocibus significantur Naturæ non ipsa ἑωσάσεως. Immo etiam quia propter illam personam ὁλότητα & ἐνότητα & ἐν σύνολον, persona σιωλως interdu à concreto vnius naturæ nomine tota denominatur, putà Verbi aut Homini, idcirco verè quoque Verbo quidem Humana, Homini verò Diuina attribuantur, non tamen καθ' αὐτὸ, vt volebat Eutyches, vt personam, sic naturam, vnam constituens, nec etiam κατ' ἄλλον καὶ ἄλλον, id est secundum Alium & Alium, vt volebat Nestorius, naturas sola παρασάσει siue χείσει coniungens, non autem in vnum ὑποσάμρον vniēs: sed κατ' ἄλλο, καὶ ἄλλο secundū Aliud & Aliud, id est, interpretare Apostolo ad Rom. i. Verbo quidem Humana καὶ σαρκά: Homini verò Diuina καὶ πνεῦμα attribuendo, per ἀντίδοσιν videlicet siue μετὰ δόσιν, siue κοινωνίαν ιδιωμάτων, non illam commentitiam quam vrgent aduersarij, sed ex verbo Dei petitam & à Patribus summo consensu non aliter explicatam. Itaque quum sicut communicatur id est vniuntur naturæ, καθ' ἑωσάσεσιν, sic etiam & proprietates & energiæ ab ipsis naturis inseparabiles vniuntur: idcirco similiter prorsus concretis ὑποσάσεως vocibus, sine vlla exceptione (vt iam antea aliquoties diximus, & sæpe repetere cogimur) quàm vere dicitur Christus Deus & Homo, tam verè quoque concretæ voces & proprietatum & Actionum illi attribuantur καθ' αὐτὸ vt personæ. In ἀντιδόσει verò siue μετὰ δόσει καθ' ἄλλο. At non in abstractis. Nam ὁ λόγος quidem suum & proprium facit sibi hunc Hominem, & quæcunque sunt huius Homini, siue propria, siue ἐνεργήματα, subsistentiam illi secum communem donans: sed mansit quod erat: & vicissim caro sic assumpta suas proprietates retinuit. Et quanuis, vt rectè monet Damascenus, ἡ περιχώρησις, id est reciproca attributio naturarum, qua fit vt & Homo ille de Deo τῶν λόγων: & Deus ὁ λόγος de Homine illo Personaliter, id est de Toto Christo, non autem de Toto Christi καθ' αὐτὸ dicatur, (quomodo etiam recipiuntur ipsarum naturarum & proprietates & actiones) à λόγῳ vt pote donante, non autem ab Homine illo

ὑπόστασιν recipiente oriatur: tamen quum non alio genere vnitionis Deus Homini, quàm Homo Deo vnietur, ridiculè D. Andreas existimat in ἀντιθέσει Diuina aliter Homini à Deo, quàm Humana Deo ab Homine communicari: & inscianter quoque inter Proprietates illas distinguit, quas Actu ἐνεργητικῶς vocat, & eas quæ in Deo ipso absolutè versantur. Nam è contrario, sine vlla distinctione tam & similiter profus vera sunt hæc enuntiata, ὁ λόγος est ortus ex semine Dauidis, conceptus ex Spiritu S. passus, mortuus, & c. quàm illa, Filius Hominis est æternus, infinitus, Omnipotens, Omnipræsens: quoniã vna & eadem est tam Dei τῷ λόγῳ cum hoc Homine & omnibus quæ Hominis sunt, quàm Hominis illius cum Deo τῷ λόγῳ & omnibus quæ τῷ λόγῳ sunt vnitione, nempe personalis: & contrà non tantùm ridiculè & inscianter, verùm etiam impie, quicquid huic errori suo obtendat idem D. Andreas, Diuina Humanitati, & Humana Diuinitati attribuit. Sed imparitas huius περιχωρήσεως non in ipsa vnitione spectanda est, neque in ista falsissima cõmunicatione naturalium inter ipsas naturas proprietatum, sed in gratia habituali quam vocant, id est in eo quod Humanitas ineffabilibus qualitatibus creatis fuerit donata: Deitate contra (vt pote quæ sit ἀντάρκει) nihil nec acquirente, nec dependente. Quis igitur D. Andreæ assentiatur, scibenti pag. 139. *Totum Christum & Totum Christi æquipollere, & naturas modò in vnione, modò extra vnionem consideranti? Quid enim, inquit, est aliud Totum Christi, quàm Filius Dei & assumptus Homo, & Totus Christus, quàm Filius Dei cum assumpta natura humana?* Respondeo pessimè vtrumque hoc dicendi genus sic definiri. Quum enim, vt antea ex Damasceno ostendimus, *T O T U M*, neutro genere, sit abstracta vox, naturas quantumlibet vnitas & in ipsa vnitione consideratas, tamen distinctas, siue quales sunt in sese & nunquam aliter, designans: & abstracta de concretis non dicantur, ne ipso quidem D. Andrea dicere audète Humanitatem esse Deum, vel Deitatem esse Hominem: *T O T U M* Christi, non definiendum est concretis vocibus, Filij Dei & assumpti hominis, sed Deitatis τῷ λόγῳ & Humanæ assumptæ naturæ. Et vicissim, quum Abstracta de Concretis dici non possint, ne in ipsa quidem vnitione: Totum Christum, id est σιλόως consideratum; non rectè definiens esse Deitatem τῷ λόγῳ, & Humanam naturam assumptam, sed rectè & orthodoxè dixerò, esse Deum τὸν λόγον & Hominem illum in λόγῳ subsistentem. Quamobrem etiam quauis ὁ Θεὸς λόγος dicatur σαρκωποιοῦν Θεὸς & Homo ille, Θεοθεὸς & λογωθεὸς, vt loquitur Damascenus, id est vt ita loquar, Deificatus & Verbificatus, καὶ ὑπόστασιν, videlicet & sine confusione: tamen inde quidem nascitur contra Nestorium Θεὸν ὁμοιωμένον & ἀνθρώπον ἀθεόν, at non Θεὸν ὁμοιωμένον, neque ἀνθρώπον τῷ Θεῷ Eutychnan. Age verò expendamus etiam alia ex eodem

errore profecta, & in hac disputatione à D. Andrea pro veris defensa. Pag. 243. formulam hanc *IN SESE* tribus modis explicat, vno, *quum absolute & sine alterius respectu accipitur*: altero, *quum accipitur pro PER SE*, id est ex proprietate sua natura, quæ duo genera, manifestè diuersa perperam confundit: tertio, *quum reuera in alio reperitur cui inesse dicitur, etiamsi aliunde aduenerit*. In istis tamen confusè, nec satis etiã verè dictis carpendis nolo tempus terere, ne videar reprehensionis occasione captare, cui potius de se tuendo sit cogitandum. Sed hoc dico, quum in hoc argumento τὸ καθ' αὐτὸ & τὸ κατ' ἄλλο opponantur, illud *IN SESE* ad essentialia naturarum proprietates significandas pertinere, quæ in Deitate quidem sunt ipsa eius essentia, in illa verò Humanitate assumpta insunt formaliter: cuiusmodi sunt omnia essentialia illius naturæ idiomata purissima & sanctissima: quibus adiungenda sunt peculiaria Dei dona, quibus Humana illa natura in illo Homine assumpta, supra ipsos etiã Angelos, & supra omne nomen creatum euecta est, primum quidem, quatenus facta est propria τῷ λόγῳ, & in illo facta vnum καθ' ὑπόστασιν ὑφιστάμενον: deinde quatenus inenarrabilibus creatis & in anima & in corpore donis, supra ipsos omnes Angelos est exornata: & in omnes res creatas imperium adepta. Communicationem autem aliam ἐπικτητων nullam ex verbo Dei vel Orthodoxis patribus agnoscimus, nec vnquam vel illam naturam humanam extra Filij Dei ὑπόστασιν, vel illum Hominem, extra τῷ λόγῳ vnionē consideramus, etiã quum per se, id est distinctè, non separatim, & illam & istū in sese cogitationi nostræ proponimus.

Istud autem quod idem D. Andreas ait pag. 251. cuiusmodi tandem est? *Aliud est vnio naturarum, Aliud Communicatio proprietatum, sicut Aliud est Natura Humana, Aliud Proprietates Humana natura*. Acutum sanè argumentum, quasi non possint duæ res, vel plures toto etiã genere quàm longissimè diuersæ, vna & eadem donatione donari. Deinde, quid fiet Diuinitatis proprietatibus, de quibus tamen Humanitati collatis, præcipuè, imò vnice, hic laborat D. Andreas, quum vt idem ipse pag. 260. testatur, *Diuinitas nihil aliud sit quàm ipsa eius proprietates, & ipsa eius Essentia?* Sed quod idem, eodẽ loco colligit, *negari à nobis Diuinitatem Christi, si nihil præter creata dona Humanitati Christo communicata dicamus* partim in nos, partim in se dicit. In se quidem verissimè si cum istis comparentur quæ antea citauimus ab ipso scripta pag. 112. in nos verò falsò. Nam dicimus quidem huic Humanitati non esse tributum, vt esset Deitas, quod est Eutychanum, sed huic tamen Homini per Subsistentiam in λόγῳ receptam, dicimus non tantum ineffabilia creata dona, sed hoc in primis datum, vt ille Homo sit verus Deus: ac proinde (quatenus vnum sunt ὑφιστάμενον ὁ λόγος & Homo

Homo ille) Homini etiam illi verè attribui Diuina vt personaliter coëxistenti instrumento, & licet distincta manēte naturarum singularum & proprietate & energia, ad vnum commune ἀποτίλημα concurrenti: sicut vicissim eadem profus ratione facere & pati dicitur ὁ λόγος, ea quæ facit & patitur Homo ille in ipso subsistens. Sed hac de re, id est de actionibus θεῶν δευτέρῃ, Orthodoxis & de Eutychnianis siue Monotheliticis suo loco differemus. Sed antequam progrediamur, ne ista quidem præterire potuimus, vt imperitissimi quique intelligāt quibuscum sit nobis negotium. Audiuiti, Christiane lector, & quidem non sine molestissima repetitione (ad quam D. Andreas identidem eodem recurrens adigere me subinde non desinit) quàm accuratè abstracta discernamus à concretis: & in quàm pudendos errores impingant qui discrimen istud non obseruāt, vt rectè monuit Damascenus. Audiuiti etiam quàm inscienter D. Andreas Concreti voce personam existimet propriè & semper à nobis significari: Nunc audi portentosam calumniam. Vos, (inquit, pag. 291.) *per HOMINEM diuinitatem solam intelligitis, idque per tropum, qui Metonymia dicitur.* Obsecro verò, qui Concretis vocibus personam intelligere nos verè dixerit, quinquam verè dixerit, hominis appellatione humanitatem à nobis excludi, & diuinitatem solam intelligi? Nisi fortè partem alteram tollit qui totum ponit. Quòd si alteram partem tolleremus, cur non potiùs Diuinitatem quàm Humanitatem, quæ propiùs ad hominem accedit, homini adimeremus? Immo quinquam totum hominem non aboleremus potiùs, id ipsum tollent es quo homo est, quisquis homo est? Et quæ tandem tropi species inueniri possit, qua homo pro diuinitate accipiatur? & si quis hic esse tropus potest, vnde tandem istud D. Andreae in mentem venire potuit, vt metonymiam nos vllam hic somniasse somniaret? Sed vnde tandem hæc inter se tot confligentia mōstra? Vos, inquit, *aperiè dicitis in respons. vestra ad 8. & 9. Thesin. Homo est Omnipotens, id est, Deus humane natura vnica, est Omnipotens, sine vlla communicatione reali humanitati facta.* Prouoco ad meæ Antitheseos contextum, vbi interpretationem istam non inuenies lector, de qua demum dicemus in nostra ad quartū dogma responsione. Sed hæc duo inuenies, Nos eandem proprietatem quàm ipsarum naturarum κοινότηαν realem, id est vnitatem, nō autem aliam vllam, admittere: Homini autem sic vnito cum λόγῳ, id est toti personæ in concreto ab altera natura, nempe Humanitate denominatæ, siue Christo ὁ λόγος non κατὰ μέρη, siue in naturis distinctè considerato, & rectè & verè quæcunque sunt Dei propria attribuere. Obsecro verò, Hominem tollit, vt eius loco diuinitatem solam substituatur, qui vnitum illum proficetur, & illi propter vnitatem personæ quæcunque Dei sunt propria citrà confusionem tamen naturarum attribuit? Et Diuinitatem.

quānam SOLAM statuit, qui vnitam ponit? Sed D. Andreas videtur Concretum tollere qui ab illo distinguit abstractum, & naturarum alteram abrogare, qui tum illas, tum earum & proprietatum & actionum distinctionem retinet. Nam, inquit, pag. 308. *si quis dicat, Totus Christus est Omnipotens, & intelligat hoc tantum de diuina natura exclusa humanitate, manifesta est deceptio, Nam sola diuina natura non est totus Christus.* Quis verò sic loquitur, Totus Christus est omnipotens? Cur enim particula hæc Totus adiuiceretur, quum qui Christum nominat, totam *ἁπόσασι* illam nominet? Itaque quum Totum Christum, à Toto Christi distinguiamus, particulam hanc Totus, non adiungimus Christo grammaticè, quasi Totus opponatur dimidio, sed ita significamus Christi appellationem interdù considerari vt *σύνολον*, id est vt totum & vnum quiddam, nulla habita distinctionis naturarum, ex quibus illud vnum καὶ ἁπόσασι cõstituitur, ratione, & hic est nobis Totus Christus: interdum verò secundùm naturarum distinctionem secundùm quam est *σύνθετον πρὸς ὡπων*: vt quò dicitur Christus Deus & homo, infinitus: finitus & vel, Christus mortuus fuisse & sepultus. Hoc autè discrimen Patres coacti sunt obseruare & statuere, primùm aduersus Nestorium, (quicquid dicitur D. Andreas ab ipso Nestorio deceptus) à quo *σύνολός ἐστι* ille negabatur, vt qui sicut duas naturas, sic duos filios ac proinde duas personas, siue (vt loquuntur patres) *ἄλλον ἐξ ἄλλου* constitueret: vnum videlicet Filium Dei, Deum: alterum Filium Mariæ, Hominem: ideoque, vt abstractas merè naturas duas, sic falsò concretos duos ac totidem personas poneret, sola *παρεσῶσι, χρίσει, ὁμοτιμίᾳ* coniunctas, quæ est etiam D. Brentij & D. Andreae naturarum communicatio & exæquatio. Deinde aduersus Eutychem, & eius sobolem, Monothelitas & Monophysitas, à quibus, contrario prorsus errore, vt vna persona, sic natura vna constituebatur. Quid amplius? *Nestorianum* est, inquit D. Andreas, *passionem prorsus à Diuinitate remouere.* Immodè merè impium & blasphemum est perpeffionem vllam Diuinitati tribuere: & tamen inter hæreticos numeratus non fuisset Nestorius, nisi vt à Diuinitate, quam à Deo non discernibat, sic à Deo verbo passionem remouisset. Verùm quid hoc ad nos, quum ipsemet D. Andreas, vt paulò autè dixi, nos accuset, quòd per Hominem solam Diuinitatem intelligamus? Sed nouum non est illum audire à seipso dissentientem. Vos, inquit, pag. 267. *interpretamini, Deus est passus, id est Humanitas, seu caro vnita Diuinitati est passa,* qua de re dicemus in nostra ad quartum dogma responsione. Quid si D. Andreas, in hoc ipso nobis assentitur? Sic enim totidem verbis, pag. 251. *Dicimus nos quoque propria vnus nature de altera dici & predicari,* (Ergo Humanitatis propria de Diuinitate, & Diuinitatis de Humanitate) καὶ ἄλλο, id est non absolutè & in abstracto, sed in concreto, hoc est, in

vnione personali, respectu alterius nature. Illud quidem κατ' ἄλλο νε-
 ρε: istud verò, *In vnione personali*, prorsus ineptè & minimè nec-
 sariò. Nunquam enim ne cogitatione quidem separandæ, sed in i-
 pla quoque vnione distinctæ semper considerandæ sunt naturæ, ab-
 tractis vocibus significatæ, utpote quæ in hac vnitione tales sem-
 per permancât, quales sunt in sese. Et mox. *Quis dicitur Deus est passus*
hoc κατ' ἄλλο, id est respectu Humanitatis intelligendum esse dicitis.
qua in parte inter nos consensus est. Ergo huius ipsius sceleris reus est
 D. Andreas, cuius nos insimular. Nequaquam verò, responder ipse,
 eadem pag. Illud enim *Respectu Humanitatis* interpretatur, *quia*
nisi Deus factus fuisset Homo, hæc propositio in æternum non fuisset vera,
Deus est passus, quia Deus per se (id est extra vnionem) *est in sua diui-*
nitare est imparibilis. Egregia scilicet glossa. Nam istud. *Per Se*, siue
 pro, *Extra vnionem*, siue pro, *Ex natura sua proprietate*, accipiatur
 imperitè dicitur, quum, ut modò dixi, nunquam extra Vnionem
 considerandæ sint naturæ, & Deitatis proprietatibus nihil possit
 accedere. Restat igitur, nihil de Deitate τὸ λόγῳ posse prædicari, ni-
 si quod in sese habet, siue potiùs, quod in se est. At in sese passibilis
 non est. Nullo igitur modo nec absque impietate passio illi attri-
 bui potest. Ergo, inquit D. Andreas, Deum esse passum negas cum
 Nestorio? Absit. Diuiderem enim personam. Sed vicissim nolo Dei-
 tatem vilo modo passam cum Eutychete, siue cum D. Brentio aut
 D. Andrea profiteri. Etsi enim Deitas & Deus, re non differunt: ta-
 men, quoniam humanæ mentis imbecillitas facit ut Deitatem qui-
 dem absolutè, Deum autem ut Deitate præditum mente comple-
 ctamur: suo id quidem modo, id est non quasi Deitas, sit quiddam
 οὐτόν in hypostasibus, sicut species in indiuiduis creatis subsistens,
 quum contrà singulæ hypostases in tota & indiuidua Deitate sub-
 sistant, suis relationibus, ut verè & argutè dicit Thomas, habenti-
 bus quandam in illis suæ personalitatis veluti principij, rationem.
 Hinc fit ut, quum hac vnitione Deitas non sit facta Humanitas,
 sed Deus id est ὁ λόγος (siue Filij persona) factus sit Homo: idcirco
 longè magis propriè Deus quàm Deitas, siue natura diuina, huma-
 nam naturam potiùs quàm Hominem assumpsisse dicatur, quæ in
 Filio Dei illam assumente subsistentiam, id est, hoc ut actu esset, a-
 depta, homo euasit. Ex istis, quemuis vel mediocriter in rebus di-
 uinis eruditum facilè iudicaturum existimo, quom quo Theologo
 transigatur hoc negotium, id est, vter nostrum sit Orthodoxus,
 vnitatem Personæ & naturarum distinctionem retinens: vter &
 cum Nestorio Personam diuidat, & cum Eutychete naturarum
 proprietates confundat: quod magis etiam ex istis quæ sequun-
 tur elucebit. Ita enim inquit D. Andreas, pag. 252. *Soli Humanita-*
ti tribuere passionem qua genus humanum redemptum est, ut Filius
Dei sua Diuinitate prorsus ab ea excludatur: siue ut passio nihil ad

Deitatem pertineat, est manifesta corruptio & deprauatio articuli de Passione Christi. Audis, Christiane lector, quousque efferuescat D. Andreas zelus? vereor ne contra conscientiam quoque: certè non secundum scientiam. In qua enim schola didicit, particula κατ' ἀλλο, (qua ipse quidem alibi dixit, non tantùm distinctionem naturarum, sed etiam ipsius distinctionis causam, id est arctissimam vnionem declarari) vel Deitatem ab Humanitate, vel Humanitatem à Deitate remoueri? Sed quid huic disputatori facias, qui modò testatus à se non confandi abstracta cum concretis: modò concretum cum persona confundens, modò IN SE SE, pro PER SE SE, id est vel proprietate naturæ, vel extra Vnionem accipiens: modò nos accusans, quasi hominem pro diuinitate accipientes, humanitatem excludamus: modò tolli à nobis diuinitatem posita humanitate affirmans, quiduis dicit, quiduis negat? Diuinitatem passam esse qui dicit, anathema sit. Deum τὸν λόγον, qui passum esse negat, anathema sit. Nam ex illo, personæ dissolutio Nestoriana: ex isto, Eutychniana confusio necessariò consequitur. Pertinet igitur ista passio ad Deum τὸν λόγον. Caro enim hæc quæ passa est, ipse Caro est. Quòd si mysticorū suorum membrorum afflictiones, minimè tamen secum hypostaticè coniunctorum, Christus suas ducit, Sauli in clamans, Cur me persequeris? annon multò magis in illum peccarunt, qui carnem ipsius transfixerūt, & animam ipsius, maledictis ipsa corporis crucifixione crudelioribus, impetierunt? Sed valde fallitur D. Andreas cum Eutychete, si Christi Deitatem aut tunc in hac vita, aut nunc in altera illa gloriosa, illi nostræ carni Subsistentia ipsi donata vnitam, somniat vlla perpeffione fuisse affectam, vel nunc in gloriosa illa vita, Humanitatem ipsius sic, vel ab inimicis suis in sese, vel in mysticis membris suis lædi opinatur, vt vllam beatissimæ illius Maiestatis alterationem vel leuissimam patiatur. In istos autem inexplicabiles errores præcipitem ruisse, nec sese expedire posse D. Andream magistrum suum secutum, & eorum deinceps omnes discipulos, ad eò vt scribere sit ausus blasphemias illas inexcusabiles toties à me ex eius scriptis prolatas, *Diuinitatem hominis Christi non esse illam ζωὴν: Res omnes à Deo Subsistentialiter sustentari: Christum hominem hoc habere commune cum omnibus sanctis, quòd cum eo Deus sit personaliter Vnitus:* hæc inquam, nemo mirabitur, qui hæc ipsius verba legerit ex pag. 257. quæ certè non memini audire me ab ipso mecum non disputante, sed declamante. Et si enim tam multa congregabat ἀμειδίως vt vix animo possem illa singula consequi, ne dum vt ad illa possem sigillatim respondere: tamen vix fieri potuisse arbitror, vt tam absurda sine responsione præterirem. Sunt autem ista, *Si à passione Christi Diuinitas eius remouetur, neque aliam communicationem admittit, quàm eam quòd humanam naturam sustentauerit, ne patiendo succumberet: hanc*

Christus

Christus cum omnibus sanctis communem habebit: siquidem Deus omnes sanctos in passione ipsorum sustentavit, ne succumberent. Hic audimus quid significari sustentationis nomine, (vnde hypostatica vnitio nomen accepit) tum existimet ipse D. Andreas, tum nos inscientissimè existimasse comminiscatur. Nobis igitur, si verum esset ipsius somnium, Sustentari humanam naturam à Dei verbo, nihil aliud declarauerit, quam eius potentia & viribus fulciri. Ipse verò cum suis nō hoc tantum loco, sed millies inculcat assumptionē carnis hypostaticam necessariò definiendam esse, (Thes. suæ disputationis de Maiestate hominis Christi, sexta) *ex æquatione humanitatis cum diuinitate, & ðoria, potentia, gloria, Maiestate.* Et in Apolog. ad Thes. Inglostad. modò *donorū in assumptā carnē reali effusione, quæ Sanctis distribuat dimensa, Christo immensa*, modò *Omnipotentate Christo & in celo & in terra concessa, ab ipso incarnationis Verbi momento.* Verum enim verò (quòd ad id, quod nobis impingit, attinet) quæ hæc calumniandi audacia est, Sustentationis hypostaticæ nomine, nihil à nobis præter futuram quæ Christi carnem in illa, quam pro nobis subiit *νατοια*, sustinuerit aut, vt loquitur pag. 266: *creata tantum dona Humanitati Christi à nobis attributa?* Vnde inquam, iurè potuit suspicari D. Andreas, nos vel vsque aded imperitos, vel tam prophanos, vel tam ipsius similes esse? Non enim aliud, & D. Brentium & ipsum, initio saltem Vbiquitatis istius, in Ecclesiæ theatrum productæ sensisse, quis ausit negare? vt qui, præter ea quæ modò citauimus, scripserint, *Dei ðoria non aliter impleri Christum quam Petrum, & Christum non dici Deum, quòd Deus sit in ipso, qui in omnibus creaturis est, non modò natura sed etiam secundum Subsistentias?* Et vt hoc ipsorum quoque dogma expendam: quid ineptius esse potest ea hypostaticæ vnitionis definitione ab effectu, quem D. Andreas imaginatur, sumpta: in qua prætermittatur proxima & propria illius effectus causa? Nam vnde tandem proximè dependet illa omnium Deitatis proprietatum in humanitatem effusio, siue, vt nunc paulò prudentiùs loquitur, cum humanitate communicatio, (qua vna D. Andreas vnitionē hypostaticā definiendam contēdit, & quare ab ista sua cōmunicatione, vt effectū à causa secernit) nisi ab vnitione ipsius Deitatis à qua proprietates illæ separari nō possint, vt ipsemet pag. 271. agnoscit? At tantum abest vt in illa hypostaticæ vnitionis definitione, vel tenuissima fiat ipsarū naturarum vnitionis mentio, vt contrā expressè inculcet D. Brentius, & repetat D. Andreas, non aliam esse inhabitationem Dei in Christo quàm in Sæctis, excepta proprietatū Omnium & Nonnullarū imparitate: & Diuinitatē Hominis Christi nō esse illam *ðorwðn*, sed illam cum carne illa à secunda hypostasi communicatam. At si hæc Diuinitas non est *ðorwðn*, certè vel qualitas est creata, vel inanissimum figmentum. Neque hîc placet repetere quòd antea pluribus

refutati de quibusdam vnitis diuinis proprietatibus, velut Æternitate & Infinitate, à quibus Hominem illum licet hypostaticè vnitum non debere denominari D. Andreas, magis etiam ridiculè imaginatur, quàm si negaret τὸν λόγον posse creatum & finitum denominari. Sed hac de re, age, semel audiamus Orthodoxam fidem ore Damasceni totidem istis verbis loquentem lib. 3. cap. 4. ac primum quidem de Abstractis. *Quum de Deitate loquimur, ea quæ Humanitati propria sunt, ipsi minime assignamus: non enim passibilem aut creatam Deitatem dicimus. Nec rursus carni, siue Humanitati tribuimus Deitatis proprietates. Nec enim carnem, siue Humanitatem, increatam dicimus.* Vnde igitur, nisi ex Eutychetis lacunis illa Humanitatis Christi Omnipræsentia, Omnipotètia, Omnimaxestas? Nam in genere loquitur Damascenus, & communicationem proprietatum inter naturas ne verbalem quidem, nedum realem vllam vel in Diuinitate, vel in Humanitate admittit: vt eiusdem sit prorsus inapictatis dicere Humanitatem, siue carnem illam, Omnipræsentem, & Omnipotentem, Omnisciam, vt & Infinitam, Æternam, Increatam dicere, atque Deitatem natam ex Maria Virgine, passam, mortuam, sepultam, cogitare. Neque tum vnquam audita fuerat in Abstractis vocibus illa κρησφύγετος Ke mnitiana, *Subiecliuè, vel non subiecliuè, In Se, vel In Alio per se, id est, extra vnionem, vel In Vnione, propria virtute, vel aliena* quibus veluti fucis personati, Nestorius quidè ad Vnionis dissolutionè, Eutyches verò ad proprietatū inter naturas realè communicationè, id est confusionem reuendendam ab Vbiquitariæ tragædiæ actoribus producti, nostro rursus seculo comparauerunt. De Concretis autè, tum Christi tum Dei & Hominis vocibus, sic idem eodem in loco Damascenus. *At verò quum de hypostasi verba facimus, siue ab vtraque parte simul, siue ab altera duntaxat eam appellemus, vtriusque naturæ proprietates ipsi imponimus. Etenim Christus (quæ vox verumque complectitur) & Deus & Homo dicitur & creatus, & increatus, & passibilis ac impassibilis, & quando ab vna parte filius Dei & Deus nominatus, coniunctæ naturæ, hoc est carnis proprietates recipit. Nam & Deus passibilis nominatur, & Dominus gloria crucifixus, non quia Deus est, sed quia idè etiam Homo est. Non igitur secundum diuinitatem passus dicitur, nec diuinitatem excludit, qui, Deus est passus, interpretatur secundum Humanitatem vnitam: eodèque modo, quum nullum in proprietatum attributione discrimen sit, quale Vbiquitarij imaginantur, (quanuis in τὸν ἐπιπέσει ὁ λόγος dominetur) quum Homo & Filius hominis appellatur, diuina Essentiæ proprietates & ornamenta suscipit. Puer enim antiquior omni auro dicitur & Homo principij expers (cur igitur æternum, infinitum, increatum illum denominari non patitur D. Andreas?) non id quidem quæ ratione puer & homo est, sed quæ Deus, auro omni prior, ad extremum puer factus est.*

Atque

Atque hic est modus ἀντιδόσεως, id est dationis mutuae siue reciprocae, alterutra videlicet natura alteri vicissim proprietates suas cedente, propter personae identitatem (non igitur in Abstractis, id est naturarum ipsarum respectu) & mutuam inter se reciprocationem (Dei videlicet & Hominis non autem Deitatis & Humanitatis) qua ratione de Christo dicere nobis licet, Hic Deus noster in terra visus est, & cum hominibus conuersatus est: & Hic Homo increatus est & impassibilis & omnis circumscriptionis expertus. Non est ergo Christiana, sed Eutychniana haec enuntiatio, *Ubiq̄ue est Diuinitas, ibi est Humanitas*, Nec ista quoque, *Caro Christi & sanguis Christi sunt ESSENTIALITER & resp̄sa in terris & caelis simul*, vel *ubiq̄ue*, vel *IN, SUB* aut *CVB* hoc pane & vino. Sed haec vera est & Christiana, *Homo Christus est ubiq̄ue, quatenus vnus & idem Deus & Homo est*. Carnis autem & sanguinis Christi vera in Cœna Domini praesentia & praebitio, ne ab hypostatica quidem vnitione, nedum à commentitia & merè Eutychniana Omnipresentia dependet, sed à Sacramentali coniunctione ex Domini pactione, quae sicut ad Spiritualem animae & corporis vitam in Christo obtinendam, vt vltimum finem, fertur: ita ad mentem accedentium dirigitur, & quidem adhibitis externis signis, quibus corroborata fides Christum & omnia eius beneficia, magis ac magis sibi applicet, vt quemadmodum corporeo cibo vita haec corporea fouetur, ita Spiritualiter caelesti cibo recreatus internus homo, in Christo adolescat, donec ipso plenè in regno caelesti totus perfruatur. Et de his quidem plus satis, nisi aliquid amplius à me extorqueret haec à D. Andrea in doctissimo & beata memoriae virum D. Petrum Martyrè contorta calumnia, pag. 295. inde arrepta occasione quòd ille D. Brentio respondens, Omnipraesentiam realem & Essentialem carnis Christi inde quoque adstruenti, quòd omnem habeat in caelo & in terra, rebus omnibus creatis administrandis potestatem, dixit illud ex isto non consequi: satis enim sufficere ad exercendum illud in hac carne & per hanc carnem imperium, robur illud diuinum, quo *καὶ ἐν τῇ σαρκὶ* suam illam humanitatem sustentat & fulcit. Hoc autem verissimè dictum quum D. Brentius ad hypostaticam ipsam vnitionem trahat, (quasi vir ille magnus substantiam illà carnis assumptam in aeterna filij Dei hypostasi, illa Nestoriana fultura definiret) quis non videt, quanta virum tantum iniuria affecerit? Quod autem idem D. Andreas eadem pag. 295. ea ratione tuetur, rectè, imò necessariò, fuisse à suo magistro hypostaticam vnitionem cōmunicatione proprietatū definitam, quòd à priorè adhibitis specificis differentiis defini non possit (falsam autem esse illam quam ponit *ἰδιωματικὴ* communicationem; iam dudum euicimus,) falsissimè quoque & ineptissimè ab ipso scriptum fuisse,

sic demonstro. Vnitionem constat in actionis prædicamento numerandam, ac proinde ex eo quod in altero efficit, spectandam & definiendam esse ipsius naturam. Constat & illud vnitionem esse coniunctionis speciem, cuius specificam differentiam quid obstat quominus, vt & aliarum coniunctionis specierum inueniamus? Quod enim hoc mysterium superat ipsorum etiam Angelorum captum, id certè non euenit ex ipsa simpliciter hypostaticæ vnionis natura quum hic Vnionis modus, neque summus, neque simplicissimus sit: sed ex dignitate & incomprehensibili Maiestate Personæ Filij Dei, sese quodammodo in hoc mysterio exinanientis proficiscitur. Agedum igitur, quum istæ hypostaticæ vnitiones duæ tantum sint, vna in homine quouis: altera in Christo Deo & Homine, communem huic vtrique definitionem inuestigemus, qua hæc cõiunctio à cæteris omnibus discernatur, ac deinceps quid singularis illis duabus sit proprium videamus. Sic igitur vtramq; commodè & verè definiiri posse existimo, vt dicatur ea esse coniunctio per quam duæ naturæ distinctæ vnâ cum proprietatibus, quibus à cæteris naturis discernuntur in sese permanentes, ad vnus cuiuspiam actu subsistentis personæ constitutionem concurrunt. Sic enim nulla est alia coniunctio à qua hæc hypostatica non discernatur, siue ea quæ coniunguntur, siue coniunctionis modum, siue terminum & quod ex coniunctione illa resultat consideremus: quæ sunt à doctissimis scriptoribus sigillatim iam pridem aduersus Nestorianos, Eutychianos, Monothelitas, Monophysitas, & alios id genus hæreticos damnatissimos explicata. Discrimen autem inter hypostaticam in Christo & hominibus quibusuis vnitionem, tribus in rebus positum est. Primum videlicet in naturarum quæ vnionitur differentia: Deinde in illarum vnitionis modo aliquatenus peculiari: Ac denique in ipso vnitionis termino. Nam ad Hominis constitutionem concurrunt quidem duæ naturæ diuersæ, suisque permanentibus proprietatibus distinctæ, sed quarum nulla ante vnitionem est perfectum aliquid actu subsistens. Nam neque anima humana, neque corpus humanum per se est Homo. Deinde coeunt istæ naturæ compositione naturali tum vt partes, tum vt forma & materia ad totum aliquod constituendum. Tertiò, Vnum & Totum istud est tertium quiddam actu subsistens, & tunc primum hac vnitione creatum, quod Hominem vocamus: vt quum de hominis constitutione agitur, meritò tres naturæ recenseantur, vna Spiritualis, altera corporea, neutra tamen perfectum *ὄν* *ἀπὸ* *ἑωυτοῦ*: tertia denique ex illis composita vt aliud quiddam in perfecta hypostasi subsistens. At in Christo, duæ quidem naturæ vnionitur, diuina videlicet ad personam Filij determinata, ac proinde perfecta & actu subsistens: & humana, tota quidem ex anima & corpore constans, non tamen per se nec in se subsistentibus. Et quòd ad modum attinet, quo duæ

istæ naturæ vnitæ sunt, nullâ habent partium rationem. Non enim potest simplicissima Diuinitas subire cum alio compositionem: sed humana illa natura, cum hypostasi Verbi eo ipso vnita fuit quòd hypostasis illa, naturam hanc assumendo creauit, & creando assumpit suam ipsius Subsistentiam ei communicans: quæ vnitione propterea dicitur *καθ' ἑαυτῆσιν*, cuius nullum exemplum in rebus creatis extare potest, quum vniquæque natura creata in suis indiuiduis actu subsistat. Itaque ex hac vnitione personæ Verbi assumptis, & naturæ assumptæ, non nascitur hypostasis noua, sicut Homo quispiam, ex corpore vt materia, & ex anima vt forma vnitis, & vt ex partibus componentibus, existeret incipit: sed, sine compositione & concretionem vlla, hypostasi verbi semper in sese simplicissima permanente, euadit Christus ille *θεῶν ὁμοιωπος*, vnum quidem subsistens, nempe Filius ille Dei æternus, sed tamen duplici ratione quatenus in vna illa persona, post illam assumptionem, duæ naturæ subsistunt. Itaque hoc demum respectu Christus Persona composita dicitur: non ratione partium videlicet, sed numeri, quoniam illarum naturarum non est compositio in tertio, sed simplicissima vnio per Subsistentiam inferioris naturæ in principaliore subsistentis, vt hæ naturæ non possint partes, nisi per analogiam quandam dici: quia nimirum, vt partes diuersæ vnuntur in toto, sic hæ duæ naturæ in vno supposito quod est Filius Dei concurrant. Hinc fit etiam vt natura Diuina, non temerè dici debeat naturam humanam assumptisse, propter multiplicem videlicet ambiguitatem quæ Sabellianis, itidemque iis fauere videretur, qui naturam Humanam somniarunt, non in indiuiduo, sed vniuersaliter assumptam, quum ne indiuiduum quidem sit in sua specie subsistens. Immo, ne Deitas quidem verbi, dici absque ambiguitate potest, naturam Humanam assumptisse, quam phrasin coactus est Cyrillus explicare. Etsi enim Deitas verbi, & Verbum, vt Deitas & Deus, reipsa vnum & idem sunt: non vno tamen & eodem modo à nobis semper ista considerantur. Naturam enim verbi quum dicimus, non hypostasim ipsam & subsistentiam diuinam, sed ipsam Essentiam in verbi persona consideratam significamus. Sed *ὁ λόγος* potiùs ac magis propriè dicendus est humanam naturam assumptisse, ac proinde homo factus, natus, passus, mortuus: non autem Deitas homo facta, incarnata vel humanata. Nec *ὁ λόγος* ipse propriè dici potest Hominem assumptisse, sed humanam naturam: quia non priùs fuit homo quàm assumeretur. Homo verò humanam naturam in supposito propriè declarat, quod quidem suppositum humanæ naturæ in Christo, non est aliquid extra verbi hypostasim: sic videlicet hæc anima & corpore in Christo inter se vnitis, (quoniam alioqui vera non esset Humanitas) vt ex hac vnitione non constitueretur

noua hypostasis seu persona, sed ipsum assumptum hypostasi verbi præexistanti adueniret, saluis semper, (vt in communi hypostaticæ vnionis definitione diximus,) & distinctis manentibus, tum naturis, tum ipsarum proprietatibus & operationibus. Et de his quidem hæcenus: ex quibus intelligere queimus posse arbitrari, falsum esse vnionem hypostaticam à priori non posse definiri, & non modò falsam sed etiam ridiculam esse, non minùs quàm impiam definitionem, ab omnium proprietatum in naturis ipsis conficta siue effusione, siue quacunque communicatione, quæ sit ab ipsa naturarum vnitione diuersa, desumptam.

Adhibentur similitudines non probandis, sed illustrandis rebus. Ad 2.
 Et præterea, quum nullum simile sit idem, constat in recto illarum 3.
 vsu spectandum semper esse scopum ad quem diriguntur, nec vnquam ab illo deflectendum, vel longiùs excurrèdum. Probet igitur priùs D. Andreas realem illam suam inter naturas communicationem proprietatum ab vnitione ipsarum naturarum diuersam, id est tenebras esse lucem. Probet præterea patres Orthodoxæ aduersus Nestorianos & Eutychianos fidei propugnatores hoc ipsum quod oppugnabant affirmare ista similitudine voluisse, & vicerit. Cæterùm hæc similitudo prorsus est ἑτερογενής, præbens videlicet coniunctionis exemplum, vel duarum substantiarum, per crasin siue diffusionem vnus substantiæ in altera: vel, vt alij volunt, accidentis cum subiecto: sicut calor, non autem ipsa ignis substantia in aquam etiam immeer. Vtrumuis autem statuamus, ingens hic discrimen apparet. Quòd si ab hypostatica Christi vnitione tam diuersa est ista coniunctio, quàm inter se comparabuntur istius & illius effecta? Vbi sunt tamen illa similitudine patres non incommode, sed duntaxat secundum analogiam quandam. Primùm quidem aduersus eos qui in Persona Christi duas naturas non agnoscebant: quorum alij diuinam, alij humanam naturam tollebant. Deinde aduersus eos, quorum princeps fuit Nestorius, qui vt Diuinitatem ab Humanitate, sic Deum λόγον ab homine separantes, necessariò ἄλλον ἢ ἄλλον, id est quot naturas, tot personas in Christo duplici errore nefarie constituèbant. Diuinitatem enim ab Humanitate vt separare nunquam, sic distinguere, manente semper Personæ vnitione, oportet: & Deum cum Homine illo coniunctim considerate, etiam quum ab altera tantum natura persona concretè denominatur. Et tamen iidem siue seipfos fallentes, siue errorem suum tegere conantes, vnum quidem Christum fatebantur, sed vt sæpe iam diximus, & doctè ac perspicuè explicat Damasc. lib. 3. cap. 3. non καὶ ἑκάστασαν sed καὶ σύνθεσιν, id est non vnitione hypostatica, sed secundum compositionem, quam etiam προσωπεύην, id est Personalem callidè vocabant: nomine videlicet τοῦ προσώπου, nõ ipsam τὴν λόγον ἑκάστασαν, vtrique in Christo naturæ substratam, sed ipsum
 Chri-

Christum intelligentes, Hominem quidem natura & persona sua, Deum verò ἰμωόντως, id est ἁγιάσει habituali, siue dignitate, siue eadem voluntatis conspiratione, siue honoris æqualitate, siue approbatione & bene placito Dei patris. Quæ ratione verò naturas isti disiungebant, eadem quoque illarum proprietates & operationes separabant. Alij, contrario errore, quorum princeps fuit Eutyches, vt vnam Christi Personam, sic vnicam naturam statuebant ex duabus naturis, non κατ' ἰσότησιν vt Orthodoxi, non ἡ συνθεσιν, vt Nestoriani, sed κατ' ὑγκρασιν, siue κατ' ἑνρμῶν ἑσὺ χυσιν, id est massa quadam & commixtione conflata: vnde confuebat nec Deum nec hominem esse Christum, sed quiddam tertium ex Deitate & Humanitate sic confusus, conflatum: quod sine insigni blasphemia ne cogitari quidem potest. Qualem autem naturarum, talem quoque proprietatum & operationum confusionem necessariò inuehebant. Orthodoxi verò hypostaticam veram vnionē aduersus vtròsque semper tutati sunt, in qua & vnica hypostasis seu Persona τοῦ λόγου vtramque naturam sic vnitam, vt ita loquar, suppositans statuitur: & tum proprietatum, tum ἐνεργειῶν ab ipsis naturis inseparabilium distinctio, vt & ipsarum naturarum, absque vlla conuersione, vel confusione, vel mutatione, vel diuisione, vel distantia conseruatur. Hæc igitur illa sunt ad quæ dirigenda est illa ferri, siue carbonis ardentis similitudo, sic à veteribus accommodata. *Quemadmodum* inquit Damascenus lib. 3. cap. 15. *in ignito gladio natura seruantur, ignis videlicet & ferri: sic & duæ actiones & earum effecta. Retinet enim ferrum (ergo re ipsa non comunicat) incidendi vim, ignis verò vrendi: & incisio quidem est actionis ferri effectum: vstio verò ignis. Et seruatur horum differentia ac discrimen, tum in ferri incensa incisione, tum incisa vstione, quanuis post vnitionem, neque vstio sine incisione, neque incisio sine combustionem fiat. Nec quia duplex est naturalis actio, duos propterea candentes gladios dicimus. Nec rursus quia vnus duntaxat incensus est gladius, ob eam causam essentialem eorum differentiam confundimus. Eodem modo etiam in Christo Diuinitatis quidem ipsius diuina atque Omnipotens actio est, Humanitatis autem ipsius, Humana ac nostra similis. Et Cyrillus, Sic, inquit, intellige de Christo, Adunatus humanitati Deus seruaui quidem ipsa in eo id quod erat, & ipse permansit id quod erat (vbi igitur realis illa naturalium proprietatum & actionum communicatio, siue Diuinitatis in Humanitatem, siue Humanitatis in Diuinitatem? Est enim vna & eadem reciprocans naturarum vnio, quanuis assumens naturam persona dominetur) Semel tamen adunatus, quasi vnus iam cum ipse putatur, ea qua sunt ipsius sua faciens; & conferens ei etiam ipse natura sua operationem, nempe, vt loquitur Basilus in huius eiusdem similitudinis explicatione, non μετὰ ἑασιν siue ἀντιμετῶσι Eutychiana naturarum, sed*

μετὰ δ' ἄλλοι: utrinque mutua, tum proprietatum, tum ἐκπεριεῶν & ἐκπεριεῶν, tali, qualis est ipsa naturarum Vnitio. Quis ergo fieri potuisse non miretur, ut pro hoc ipso dogmate, tum Nestorianæ separationis naturarum, tum Eutylianæ confusionis proprietatum & ἐκπεριεῶν confirmando, illa ipsa similitudo proferretur, quæ ad illud ipsum euertendum est à patribus, & allata & explicata? Sed quid hodie non licet in Ecclesiam inuehere, in tanta plerorumque & magistrorum & discipulorum audacia?

Similitudo, ab hypostatica animæ & corporis, ad constituendum Ad 4
hominem vnitione, desumpta, etsi quatenus hypostatica est, proprius ad illam in Christo accedit, utpote quæ sit eiusdem generis: tamen quum, ut antè diximus, & quòd ad ipsas naturas quæ vniuntur, & quòd ad ipsum vnitionis modum peculiarem, & quòd ad vnitionis terminum, & alias plurimas circumstantias attinet, longè latèque hæ duæ vnitiones inter se differant, non est quoque longius quàm ad illa, de quibus modò dixi, applicanda. Quòd si quis hac in re plenius velit erudiri, legat velim quæ tum à veteribus aduersus hoc ipsum Eutychanum dogma, tum à plurimis recentioribus (ne exceptis quidem qui Pontifici Romano sunt additi, sed hæc in re nobiscum Orthodoxi) aduersus eosdè errores, multò certam certiore cum inscitia & impudentia hoc nostro seculo repululantes, per scripta sunt: & quidem, ut breuissimè, sic etiam appositisimè à doctissimo viro Lamberto Danæo aduersus Kemnitium sunt disputata. Certè qui realem istam proprietatum naturalium inter ipsas naturas communicationem probare contendunt, & quidem in primis illam Omnipræsentiam, cuius probandæ causa & Nestorius & Eutyches sunt ab inferis reuocati: primùm omnium probent oportet, sicut & animæ ex corporis vnitione nascitur Homini persona antea non existēs, ac proinde cuius pars vna ut imperfecta, opem alterius necessariò & sine exceptione ad perficiendam operationem suam requirat: sic esse constituendum de Verbi persona, duabus in Christo naturis subsistentiam præbente: quarum vna nempe diuina penitus est αὐτάρχη: altera licet sua propria personalitate careat, tamen suas proprietates & operationes distinctas seruat. Deinde ostendat necesse est sicut corpus & anima res sunt, etsi non eadem ratione, tamen suapte natura finitæ, ita ut vna latius quàm altera non pateat: sic quoque Diuinitatem in assumpta humanitate concludi. Et ut ista falsissima probari posse concedam, num propterea tamen colligi poterit ex hac similitudine, corpus aut viuere, aut sentire ea ipsa vi aut virtute qua vitam in sese habet anima, & res sensibus obiectas apprehendit & discernit: vel quoniam intellectus ex obiectis phantasia imaginibus ratiocinatur, idcirco dici posse corpus intelligens, atque adeo illius ipsius essentialis intelligendi facultatis particeps, quæ ipsa mens hominis

hominis est? Quæ quum absurdissima, falsissima, & ipsis pueris ridicula sint, quid, obsecro, de communicatione Essentialium Deitatis proprietatum ab vbiq̄itariis inuecta sentiendum est? de qua loquens D. Andreas pag. 260. Nos, inquit, *in natura humana, nullam creatam vel Diuinitatem, vel Omnipotentiam docemus aut docuimus unquam, quæ Humana natura habitualiter insit, seu subiectiue: de quo etiam præfatio libri Concordia restatur, LIBER CONCORDIÆ* Immo verò verè exitiale *μῦθος* eius de quo nimium cheu verus quidam vates his verbis cecinit,

Aut ars Vulcanum, aut forceps ignara fefellit,

Eiphv̄v̄ voluit cudere, cudit F̄ev̄.

Agnosimus enim, inquit ibidem D. Andreas, *in Christi persona, vnã tantum Diuinitatem & Omnipotentiam illam æternam, quam Christus cum Patre & Spiritu Sancto Essentialiter, cum assumpta autem humana natura personaliter, verè & realiter communem habet. Quid audio? Nam si hæc vera sunt, quid istis fiet iam pridem à D. Andrea scriptis & toties à me necessariò inculcatis? Diuinitas Hominis Christi, non est illa *θεωδης* & æterna cum Patre & Spiritu Essentia communis: sed comunicata (Humanitati videlicet assumptæ) à secunda hypostasi? Si ab hac impietate D. Andreas seridò rescipuit, verum dico, est de quo illi gratuler: quem tamen oprassem ad tantis de rebus disputationem aliunde quàm ex Magistro suo D. Brentio paratiorẽ accessisse. Sin minùs, quis meritò mirabitur assentiri me illi non posse, qui à seipso tantopere dissentiat? Sed, inquit, hæc Diuinitas, etsi numero sit vna, tamen ratio eius diuersa est, quando Per Se, & In Se, suapte natura, & quando in vnione personali consideratur idèoque participans & participata ab August. dicitur. Ego verò neque apud veteres, neque apud vllius ætatis Theologos Orthodoxos, *θεωσια* Christi, vnquam legi in Christi persona vel extra vnionem considerari, vel in ipsa vnione, aliter quàm qualis est in Se se spectari: quum, vt aliter fiat, non patiatur hypostaticè vnitionis definitio. Sed facillè ipsi concessero, *θεωσια* (quæ propriè Deitas appellanda est), modò absolutè, quatenus tribus illis personis communis est, (qua ratione vnica & eadè est,) considerari: modò relatè, & (quantum sine multiplicatione,) tamen determinatè ad singulares personas spectari. Concedo & illud, *θεωσιτα* & *θεισιτα*, re differre. Nam illa quidem est vnica & Essentialis, propter quam Homo iste dicitur & est verus Deus, vt qui non in se se, sed in Deo ad personam filij determinato subsistat. *θεισιτες* autem, id est Diuinitatis nomine intelliguntur *χρισματα*, subiectiue in carnè illam summè benedictam, vt in caput nostrum, abundantissimè effusa, vt in ipsius membra exundent. Sed vsus inualuit iam pridem apud Latinos scriptores, vt quum de Christo loquuntur, Diuinitatis nomine non aliud quàm Deitatem ipsam τὸ λόγῳ intelligant. Sed D. Andream*

cogor hinc, si non mala conscientia, magna certe oscitantia arguere, ut illum sane video veteres ex quibus hæc controuersia cognoscenda sunt, vel nunquam, vel negligenter admodum legisse, ut qui citare audeat Augustinum, quasi Essentialē Deitatem modò participantem, modò participatam faciat: quam falsitatem agnosceret qui August. inspicere uolet in Psalm. 119. litera Heth. & 121. & psalmum. 146. ut ipse numerat, nisi forte D. Andreas, Osiandri quoque, infelicis memoriæ viri, delirium secutus, communicari credentibus essentialē quoque Christi iustitiam contendat.

Quid hoc homine facias, Christiane lector, qui *Distinctè* idem Ad 5. declarat atque *Diuisim & separatim*? Quasi verò vel Essentiali diuinæ unitatem scindat, qui tres personas illis suis relationibus re ipsa inter se distinguit, & in comuni quoque Essentiali trium illarum personarum, ad extra, ut in scholis loquuntur, operatione, distinctionem illam perpetuam seruat. Aut quasi, ut Homini cuiusuis persona statuatur, tollenda sit duarum, ex quibus ut partibus constituitur, naturarum, & tum proprietatum, tum actionum distinctio. Quasi denique, (ut similitudinem quoque igniti ferri vrgeamus,) ferrum, & ignem in ferro neget componi, qui ut ignem esse ferrum, vel ferrum esse ignem inficiatur, sic distinctè ferro quidem incisionem, igni verò vitionem attribuat.

Quis satis sanæ mentis inficiari potest, si in unitione hypostatice distinctæ manent ipsæ naturæ, manere quoque similiter distinctas naturarum proprietates, & illarum itidem energias? Hoc autè utrumq; antecedens quum concedat D. Andreas, certè hæc ipsius collectio, quòd scilicet hoc posito, non videatur tota persona agere, (quasi non ut partes ipsæ ad totum constituendum, sic & earum proprietates, eadē ratione, & earundē distinctæ actiones cōmune personale *δπολέσμου* concurrat) refutatione nõ indiget, sed helleboro.

Rursum D. Andrea Nestorianus est, qui naturas distinguit, quum Ad 7. tamen ipse non aliam unitatem personæ quàm Nestorianā agnoscat, ut pote cui ut Orthodoxæ patrocinetur. Sublata verò naturarum distinctione, quænam alia quàm Eutychniana poni potest *ἐπερ-γείων* communicatio? Et tamen idem D. Andreas, sibi viam ad veritatem patefacit, si modò possit in animum inducere, ut in viam redeat, vnde tam procul aberrauit. Nam si communes esse arbitratur singulari naturarum actiones, non quòd vna sit actio, (quum totidem sint oporteat energie, quæ sunt naturæ, & tam in ipsa quoque vnioe distinctæ, quàm sunt naturæ distinctæ) sed quòd ad vnum finem id est ad vnum personale apotelesma tendant, quasi ex huius concurrentes: tota hæc controuersia inter nos est composita. Sed quorsum hoc ad Omnipræsentiam realem & Essentialē carnis Christi, & oralem eiusdem manducationem?

Rursum abutitur D. Andreas nomine *Distinctionis* pro *Separatione* Ad 8.

tione, neque longius accersenda est huius crassissimi erroris refu-
 tatio. Humanitas enim dici non potest merè *καθηκόν* instrumen-
 tum, utpote quæ habeat suam quoque *ἐκείον* voluntatem, & suam
ἐνέργειαν & suum *ἐνέργημα*. Immo ne corpus quidem humanum sic
 est animæ instrumentum, ut non dicatur etiam suo modo animæ
συνεργέιν. Quid amplius? Ipsa etiam inanimata instrumenta, & quæ
 nullo modo agunt, nisi extrinseca profus motione vel admotio-
 ne, ut in illa igitur ferri similitudine, suam quandam distinctam ha-
 bent actionem. Quamò igitur magis quum Diuinitas agit per Hu-
 manitatem, quantumuis sibi personaliter vnitam (externum enim,
 licet propinquum, hoc instrumentum vocare, Nestoriani fuerit
 non Christiani hominis) ut duæ sunt numero naturæ & duæ vo-
 luntates & quidem non tantum numero distinctæ, sed etiam re-
 ipsa diuersissimæ, sic duæ sint numero distinctæ & re ipsa diuersæ
 actiones necesse est? Et tamen quum in vnica Filij Dei personam,
 ac proinde in vnicum Christum diuina quidem diuinè, Humana
 vero humanè distinctè volentem & operantem, concurrant: in-
 de nascitur Actio *θεωδεια*: non illa Eutychniana, sed Orthodoxa,
 quam pulchrè declarat Damascenus lib. 3. Orthod. Fidei. cap. 19.
 quam describentes patres dixerunt, proprietates quidem & ener-
 gias esse naturarum non autem *ὑπόστασεως* aduersus Eutychem:
 neutram tamen naturam, propter personæ, aduersus Nestorium,
 vnitatem, agere absque alterius societate, id est ut separatam ab al-
 tera. Hinc autem consequi nego, vniuersaliter verè dici *τὸν λόγον*
 quicquid agit *ὁ λόγος*, id agere per Humanitatem ut *συνεργον*, quan-
 uis ab illa nunquam separetur. Et ut hac de re semel agam, paucis
 repetam argumenta quibus ista iã olim sunt & ab aliis doctissimis
 hominibus, & à me quoque iam pridem refutata. Primùm igitur, si
 (ut nunc loquitur D. Andreas, ab illa Eutychniana effusione ad
 Monotheliticam communicationem proprietatum delapsus) verè
 definitur hypostatica vnio ab isto quod cõminiscitur effectũ, nem-
 pe à reali proprietatũ & actionum omnium Diuinitatis cum hu-
 mana natura communicatione, id est eò quod Diuinitas agat om-
 nia in illa, & cum illa Humanitate, & per illam Humanitatem: il-
 lud absurdissimum & falsissimum necessariò consequetur, Diuini-
 tatem in Christo fuisse Humanitatis *ἐντελέχειαν* per hypostaticam
 hanc Vnionem, ac proinde animam in Christo, non fuisse hominis
 illius organico corpore præditi *ἐντελέχειαν*, vel, quò nihil etiam
 absurdius dici potest, duplicè fuisse vnus Humanitatis *ἐντελέχειαν*
 quod non minùs absurdum est, quàm si vnum & eundem homi-
 nem duplicis essentialis formæ virtute agere, id est, duos homines
 esse diceres. Quòd si, ut hunc scopulum effugiat D. Andreas, il-
 las *ἐντελέχειας* velit esse subordinatas, tum sanè duobus quoque
 constitutis *ὑπὸς αὐτῶν* dissoluetur vnio, quia non erit huma nitas

aliter agentis Diuinitatis instrumentum, quàm Angeli, & Sancti Homines, quorum vt instrumentorum ministerio sic vtitur Dominus, vt propterea intrinsecæ suæ formæ vi moueri & agere separatim non desinant. Deinde & illud quæro, num per hanc hypostaticam vnionem, Filius in terris versans, (cuius & voluntas & actio & operatio eadem & vnica semper fuit, est, & erit cum Patre & Spiritu Sancto, sicut vnica est harum trium personarum essentia & natura) res omnes & singulas per hanc suam Humanitatem cognouerit, effecerit, administrarit in hac rerum omnium vnioersitate. Hoc si fortè affirmarit D. Andreas, quis illum nõ videat quaternitatem introducere, aut, (quod etiam absurdius fuerit) Deitatem quandam precariam & mutuatiuam, & tamen Essentialem, (agitur enim hic de proprietatibus Diuinitatis Essentialibus,) id est monstrum, monstris omnibus monstruosius inuehere? Nam alioqui nunc à Christo, ex quo omnem *ἐξουσίαν* adeptus est in cœlo & in terra, res omnes, ipsius etiam humanitatis imperio regi, ac proinde incenarrabili potentia & scientia præditam esse ipsius animam, absit vt inficiemur. Sed hoc nihil ad rem. Sunt enim ista quoque, potentia & scientia & dominatio, dona creata, & à Deitate verbi, in illam suam carnem collatæ & effusæ qualitates: hinc autem de proprietatibus illis agitur, quæ sunt ipsa Dei essentia. Præterea quæro, num tunc quum esset in terris homo ille nondum glorificatus, omnia per illam suam Humanitatem, rebus omnibus, & omnibus locis essentia sua præsentem, Deitas administrarit. Omnino, respondebit D. Andreas, vt qui in hac disputatione ausus sit Christum dicere, per Humanitatem quoque suam, idque non ex reuelatione, sed diuina ipsa potentia sua essentiali realiter humanitati communicata fuisse re ipsa *ναπερονοῦσεν*, & Nathanaëlem, quanuis absentem, tamen per suam Humanitatem sub ficu conspexisse. Num verò tunc erat sua quoque essentia Christi Humanitas sub ficu? Quæ si vera sunt, tota historia sacra, loco motiuam Christo tribuens, & veram, variis locis, tum præsentiam, tum absentiam, secundum carnem, quid aliud fuerit quàm meræ præstigiæ & Marcionitici delirij fundamentum? Quæro & illud, an suam istam realem, omnium Diuinitatis proprietatum communicationem D. Andreas, ad totum Humanitatis porrigi velit, & Diuinitatem, quicquid agit, per totum Humanitatis agere. Hoc enim si veritati cedens negat, & valet illud ipsius argumentum separari Humanitatem à Deitate, nisi vbi cunque est Deitas, statuat ut etiam essentialiter a Deitate, consequetur, separari per ipsum, aliquid Humanitatis à Deitate, illud videlicet Humanitatis quod sit illius communicationis expers: ac proinde, ridiculè ab ipso vnionem hypostaticam ipsarum naturarum, per hanc realem proprietatum omnium communicationem, defini: quoniam sic, vnio
natura

naturarum, (id est definitum,) latius quàm proprietatum communicatio (id est quàm definitio) patebit. Sin verò istum scopulum veritus, illud ausit affirmare, quid proficiet? Ruet enim ex Scyllaii Charybdin, quia sic necessariò consequetur Christi quoque corpus, (non tantùm animam) diuinæ essentialis Omnipotentiae, Omniscientiae particeps esse, cui tamen nemo est tam ineptus, qui intelligentiam & rationem tribuat. Imò erit etiam Christus suis quoque pedibus & brachiis καρδιαγίας. Recurret enim de corpore eadem quaestio, Si toti quoque corpori communicantur omnes Diuinitatis proprietates, (quòd alioqui totum corpus non videretur assumptum, siue vnitum,) an de toto quoque corporis, id est de singulis quoque partibus corporis idem sit constitutum: quum praesertim Vbiquitarij soleant illam inter Totum Christum, & Totum Christi distinctionem pro cogitatione puerili habere. Insuper, si quicquid agit Diuinitas, agit per Humanitatem vt per instrumentum, omnes certè Diuinitatis actiones erunt compositae, ex principaliter mouente, & instrumèto vnitis, ac si dicam animum videre per oculum, audire per aures. At ista actio, composita esse non potest aliter quàm vnita. Sunt autem in Christo vnitate duae naturae, distinctis manentibus vt naturis ipsis, sic etiam earum essentialibus, tum proprietatibus, tum actionibus. Actio igitur vnica composita in Christo statui non potest. Sed vt ex istis duabus vnitis naturis, vna confurgit hypostasis vtrique naturae substantiam praebens, (quo respectu Damascenus Christum σύνθετον πρόσσωπον appellat:) sic ex distinctis manentibus naturarum actionibus, tum duabus numero, tum & agendi ratione & effectu peculiari diuersissimis, vnicum hypostaseως διαποτέλεσμα, non vnica actio nascitur. Quid amplius: etsi nūquam ὁ λόγος separatur ab Humanitate assumpta, quo sensu demum verè dicitur, & tamen ambigè, nunquam agere absque Humanitate, pro quo Graeci commodius & citra ambiguitatem dicunt, δίχα τῆς ἀνθρώπινης φύσεως: tamen falsum est illud vniuersaliter dictum, Agere Christi Diuinitatem omnia PER Humanitatem. Sunt enim excipienda, tum de quibus paulò ante diximus, actiones videlicet Trinitatis extrinsecè inseparabiles, tum etiam non pauca quae incarnatus peregit munere Mediatoris defungens, in quibus tamen Humanitatem, vt ὄργανον, agens non adhibuit. Nec enim Verbum caro factum est per carnis agentis ὄργανον, sed vnica Altissimi virtute, quae est & ipsa tum Patris tum Filij virtus coessentialis: nec virginis Substantia ad hoc mysterium adhibita est vt ὄργανον, sed vt materia. Animam verò Christi num formauit ὁ λόγος, siue ipsiusmet animae siue corporis opera? Neque si ex intemerata virgine natus est, alia quàm carceri homines ratione, istud per Humanitatem effecit, Nec per Humanitatem 40. dies & totidem noctes ieiunauit, sed per Humanitatem

esuriit. Neque per Humanitatem vidit Nathanaëlem sub ficu, soli enim & vnica Deitati nihil est absens. Neque per Humanitatem cogitationes hominum nudas, id est nullo modo exterius sese prodentes nouit, quod est vnus Deitatis tam proprium quam est ipsamet Deitas, vt infinitis locis scriptura testatur: sed & ipse tum suæ Humanitati, tum auditoribus per Humanitatem suam loquendo, & Prophetis per visiones quod ipsi libuit, quatenus & quando voluit patefecit. Nec per Humanitatem resumpsit depositam vitam, sed diuina sua virtute, ablatam Humanitati suæ restituit. Nec per Humanitatis suæ ὄργανον hodie, sed per homines legitime vocatos, Ecclesiae suæ voluntatem Patris, prædicatione verbi & administratione Sacramentorum docet, illo suæ ipsius carnis ministerio semel dum in terris versaretur defunctus. Neque quum hæc distinguo, propterea carnem, vel carnis actiones separo, sed, tum aduersus Eutychem, suū cuique, vt hypostaticæ vnitionis natura & definitio iubet, attribuo: tum aduersum Nestoriū duas, vt naturas, sic Essentiales proprietates, & voluntates & operationes constituo, vt vnicum ἀποτέλεσμα, vni & singulari personæ tribuam. Vnus est enim Christus in duabus naturis, vnus vtriusque essentialibus suarum naturarum proprietatibus præditus, vnus duabus numero, idque natura diuersissimis diuersa diuersè volens, diuina videlicet diuinè, humana verò humanè: Vnus etiam non minùs diuersis actionibus, nec minùs diuersa efficiens: sed vt citra separationem aduersus Nestoriū, sic seruata semper distinctione aduersus Eutychem illam Brentianorum communicationem, ad commune ἀποτέλεσμα, tum in singularibus doctrinæ & miraculorum operibus, tum in primis, in illo nostræ redemptionis opere omnè illam, tum naturarum, tum essentialium proprietatum, tum volūtatum, tum actionum diuersitatem adducens, vt neque sine diuinitate Humanitas, neque sine Humanitate diuinitas, sit nostræ salutis mediatrix. Denique vt ad illam phrasin, *Cum Humanitate*, tandem veniam, quàm cautè sit illa quoque vsurpanda, discendum est ex Cyrilli anathematismo octauo, & eiusdem defensione. Cæterum quæ de ἐντελέχεια diximus, ad illam animæ & corporis similitudinem spectant, quam à Patribus acceptam mirum est citare istos posse, vt realis illius inter naturas ipsas Communicationis figmentum stabiliant: cui tamen euertendo, fuit à Patribus, adhibita. Sic enim duo probare voluerunt hypostaticæ vnitionis propria. Vnum, in illa conuenire duas naturas vt vnum ὑφίσταμενον, id est Actu subsistens, inde constituitur. Qua in re, quantum sit inter duas illas naturas in Christi persona vnitas, & hominem quemuis ex anima & corpore tanquam partibus compositū discrimen, antea exposuimus. Alterū, in ista vnitione naturarum, vnam neque substantia sua, quod aduersari

quoque nostri concedunt: neque essentialibus suis proprietatibus in alteram transire, quod tamen posterius, apertè olim perspicuo effusionis nomine vtentes, nunc verò appellatione ambigua Communicationis realis tegentes, affirmant. Sed quo tandem pudore? Quum enim (quod iam millies inculcare sum coactus) inseparabiles sint à suis naturis Essentiales ipsarum proprietates, quàm naturæ absque illis, vel aliter quàm istæ communicari potuerint? Et quum vna & eadè sit reciproca vnius naturæ cum altera, Deitatis videlicet & Humanitatis in Christo, & animæ & corporis in quouis homine vnio: quàm ~~esse~~ quoque Essentialium proprietatum vtrinque non fuerit vnica & eadem statuenda? Itidè quum sicut Essentiales istæ proprietates à naturis suis separari, sic etiam à sese mutuo, nullo modo seiungi queant, quàm ab hac cõmunicatione reciproca aliquas siue Deitatis, siue Humanitatis proprietates exceperis? At nostri aduersarij proprietatū Diuinitatis (nec tamen sine quarundam exceptione,) realè cum Humanitate communicationem apertè vrgent. Humanitatis autem proprietatum cum Diuinitate communicationem, satis quidem antea audacter, nunc verò, à Kemnitio callidiores facti, ambiguis & incertis explicationibus inuoluunt. Sed quorsum istas tergierationes? Quid enim est hac regula ex modò positis fundamentis certius, De quacunque re prædicari non potest Essètia, de illa quoque nequit prædicari Essentialis eius proprietas? Itaque quoniam de corpore dici non potest, quòd sit anima: nec de anima, quòd sit corpus: hinc fit vt nec quæ sunt animæ propria, de corpore, nec quæ corporis propria, de anima verè prædicètur. Et similiter, Quia diuina natura de Humana dici non potest, de Humana quoq; natura prædicari Diuina proprietates: nec vicissim Humanæ de Diuina possunt. Nihil-ne igitur, inquiūt, in hac vnitione hypostatica vna natura alteri confert? Omnino plurima & maxima: & ad hunc scopulū rursus manifestè aduersarij nostri naufragiū fidei Orthodoxæ faciunt, dū Essentiales proprietates cū ipsis earū effectis confundūt. Nā, vt modò diximus, tā sunt in hac etiā vnitione incõmunicabiles Essentiales proprietates naturarū inter se, quàm ipse earū naturæ, quod præsertim in Deitate locum habet, cuius omnes Essentiales proprietates sunt in ipsa vnū, & ipsa eius Essètia. Ridelicet, quum illud vtrūque nostrorū aduersariorū dogma, quod postquam vnitionem hypostaticam omnium diuinitatis proprietatum cum Humanitate assumpta Communicatione definerunt, quasdam tamen postea excipere coguntur: æternitatè videlicet, summam simplicitatem, infinitatem, & si quæ sunt alia eiusmodi, quibus agnoscunt non ornatum sed destructum iri Humanitatem. Quasi verò quicquam sit, quo apertius destrui possit Humanitas, quàm illa carnis quam constituunt Omnipræsentia. Deinde

(quæ vanissima est Chimæra) quòd aliquid per hanc realem quam comminiscuntur communicationem attribui humanitati volunt, quod tamen ipsi non insit vt in subiecto. Res autem ita se habet. Anima, licet tota corpori vnita Essentialiter, suam tamen illã vim essentialem qua in sese viuít, vt neque illa sua propria, Substantiã videlicet incorpoream, inuisibilem, immortalem, nec actiones illas animæ proprias, puta, intelligere, ratiocinari & similia, corpori quantumlibet vnito minimè communicat: vt pote quòd non sit earum rerum capax: sed in illo suo corpore vitã, sensum, motum, effecta videlicet creata, insinuat, quamdiu in illo perstat. Et quòd dicitur, Nihil esse in intellectu, quòd prius non fuerit in Phantasia, dextrè intelligendum est, de iis videlicet quæ sub sensu cadunt. Num enim intellectus *νοῦδος ἐνοειας*, siue quæ ad *θεωπιαν*, siue quæ ad praxin referuntur: num species, quas abstrahit, num vim illam qua res phantasiæ à sensibus externis insculptas, & à phantasia ad se delatas, intelligit & diiudicat, à phantasia mutuatur? Quòd si etiam à phantasia vim illam reciperet intellectus, quum tamen phantasia non sit corporis, sed animi facultas, & imagines rerum, non vlla corporis, passiuè potius, quàm agentis, organi virtute, sed sua ipsius vi admittat, & in sese informet, minimè certè propterea simpliciter, aut *ἀπέσως* dici potest anima quicquid per phantasia agit agere per corpus. Sic etiam in hypostatica duarum Christi naturarum vnitione, Diuinitas, quæ in illa dominatur, non tantum propter suam dignitatem, sicut in altera specie vnitionis, anima corpori præstat, sed in primis quia suam ipsius hypostasin assumptæ non personæ, sed naturæ tribuit, non magis sese vel suas proprietates, (quæ sunt ipsamet eius essentia,) Humanitati vnitæ communicat, quàm Humanitas Diuinitati, vt antea ostēdimus. Sed innarrabilibus quidem, & ipsum Angelorum captum superantibus donis assumptam illam suam Humanitatem, post peractum in primis illud redemptionis nostræ mysterium, sed tamen subiectiuè & creatis ac finitis omnibus, in æternum illustrauit. Immo in ipso etiam huius mortalis vitæ curriculo, tum animam tum corpus suum, vt nobilissima instrumenta, sibi personaliter vnita, & sua quoque naturali vi prædita, in operibus longè maximis, (cuiusmodi sunt miracula, & illa quoque tum animæ tum corporis *καὶ ἡμῶν*, quibus pro peccatis nostris satisfecit) prout ipsi visum est adhibuit. Denique etiam hodie, non nisi carnis ipsius nobiscum Spiritualliter per fidem, tum in simplici verbo, tum in Sacramentorū administratione communicatæ interuentu, nos efficaciter vocat, iustificat, sanctificat, & suo tandem tempore in æternum glorificabit. Quoniam autem, Anima, & Corpus, vnū certum compositum constituunt, (quòd est alterum hypostaticæ vnitionis præstantissimum effectum) idcirco quæ de vtraque substantia illa dicuntur,

etiam

etiam de toto composito id est de homine *ἁλως* considerato propriè dicuntur: nempe, incorporeum & corporeum: visibile & inuisibile: simplex & compositum: immortale & mortale esse: & cetera eiusmodi: non tamen eodem modo, quia contradictionem implicarent: sed de Substantiis ipsis simpliciter, de homine verò *κατά τι*: quia homo nec simpliciter est anima, nec simpliciter corpus, sed corpus & anima: vnde fit vt de toto quidem homine verè, at non secundum sui totum ista prædicentur. Sic etiã in Christo, quanuis in eo duæ naturæ non vt partes propriè componentes sed *καθ' ἑαυτὰ* diuinam præexistentem (*τὸ λόγος*, videlicet) vniantur, eadem quoque ratio tenenda est, propter communem hypostaticæ vnitionis definitionem. Christum igitur totum rectè & propriè Deum & Hominem, creatum & creatorem, infinitum & finitum, visibilem & inuisibilem, olim quoque mortalem & immortalem, & nûc diuersa ratione immortalem, Omnipræsentem & certo corporis spatio circumscriptum, ac proinde præsentem & absentem verè & propriè dicimus: sed duplici modo: quoniam alioqui contradictionem implicarent. De toto igitur Christo, id est *ἁλως* considerato, at non simpliciter, nec secundum ipsius totû: de naturis autem suis simpliciter illæ proprietates dicuntur: ea tamen seruata, de qua diximus, inter animæ & corporis proprietates distinctione, quia Christus nec tantum Deus est, nec tantum Homo, sed Deus & Homo. Præterea (quod tertium est hypostaticæ vnitionis effectum) quædam singularia de toto, vt vno supposito dicuntur, quæ tamen ipsius Toti non conueniunt, vt quum Homo dicitur intelligens, mortalis, visibilis, quorum illud est animæ proprium, ista verò corporis. Sic igitur etiam Christum, quæ est totius personæ appellatio, passum, mortuum, sepultum, in sanctis habitare, nobiscum esse & futurum ad consummationē vsque seculi dicimus: quorum illa secundum carnem, ista secundum spiritum & diuinitatem, intelligenda omnes Orthodoxi consentunt. Postremò (quod in vnico Christo locum habet, in quo vno videlicet duæ perfectæ naturæ vnitæ sunt) per *ἀντίθεσιν* (quod est quartum hypostaticæ vnitionis effectum) non tantum tota persona designatur, concreta alterutrius naturæ, putà Dei vel Hominis appellatione, verum etiam diuersæ naturæ prædicata illi adiunguntur: quod etiam citra vllam vllius proprietatis exceptionem verum est, contra quàm aduersarij nostri opinantur. Sic de Christo loquentes, dicimus Deum esse passum, mortuum, crucifixum, sepultum, qui tertia die resurrexerit, ascenderit in cælum, & inde sit venturus visibilis, & quicquid est eiusmodi, Deitati quidem nullo modo conueniens, de Deo tamen verissimum, sed *κατά τι*, id est in carne, vt loquitur Petrus. Sic & pari quoque ratione, id est, quia vna & eadem est Deitatis cum Humanitate & Humanitatis cum Deitate vnio, Hominem il-

lum, (non autem Humanitatem cum Eutyche) verè & propriè vt Deum, sic æternum, creatorem, infinitum, Omnipotentem, Omnipræsentem, denique quicquid Deus est, esse verè dicimus: nèpe quia hic Homo in Filio Dei subsistit. Quum igitur ista concedere noller Nestorius, manifestè prodebat blasphemus duos errores, quauis *προσωπατικὴν* vnionem callidè agnosceret. Vnum, quòd Abstracta non discerneret à Concretis: idèoque tam Deum esse passum quàm Diuinitatem passam negaret. Alterum qui etiam ex priore errore consequebatur, quòd in Christo, non tantùm Ἄλλο & Ἄλλο, sed etiam Ἄλλοι & Ἄλλοι manifestè ponens, vt qui Deo què Hominis illius erant tribui noller, personam Christi reipsa diuideret.

Theſis XI. Vvirtemb.

Itaque (propter vnionem personalem & proprietatum communicationem) credimus, Christum etiam secundum humanitatem suam esse omnipotentem, seu (quod idem est) humanam in Christo naturam esse omnipotentem. Scriptura enim sacra, Christo etiam quatenus homini, omnem potestatem (quæ nihil aliud est, quàm omnipotentia) tribuit. Omnia (inquit Psaltes) subiecisti sub pedibus eius, Psalm. 8. Et Paulus hunc Davidis locum explicans, inde probat: quòd Christo OMNIA sint subiecta præter eum, qui subiecit ei omnia, I. Corinth. 15. Ioannes Euangelista inquit: Sciebat Iesus, quòd OMNIA dedisset ei pater in manus, Ioan. 13. Et Christus ipse (etiam ante passionem suam) dicit: omnia mihi tradita sunt à patre meo, Matth. 11. & post resurrectionem inquit: Data est mihi omnis potestas in celo & in terra, Matth. 28. Huc referenda sunt etiam miracula Christi, vt indubitata eius omnipotentia testimonia: Quòd tactu mundauit leproſos, visum cecis restituit, quòd voce sua Lazarum in vitam renouauit: quippe quæ miracula Christus non aliena virtute, (vt Prophetæ & Apostoli) sed propria potestate edidit.

Antithesis XI. Th. Beza.

Hæc omnis potestas, vt ex omnibus testimoniis, quæ hîc citatis, constat, diuersa prorsus est ab ea, quæ est in Deo essentialis, & absolute consideratur. Nihil enim aliud est, quàm summa secundum Deum potestas, in rebus omnibus creatis administrandis, ad quas etiam ipsa refertur: ac proinde inter dona in carnem Christi collata, id est, ad gratiam habitualement referenda est, quam tamen Theſ. 4. ab hac vestra communicatione exclusistis. Et quòd ad miracula à Christo edita pertinet, sequimur Orthodoxæ veteris Ecclesiæ vniversa-

1. Hæc non modò sine omni Scripturæ sacræ testimonio, sed contra eam dicuntur. Ideo falsa.
2. Potentia Christo homini collata, nunquam inter creata dona numeranda, consensûs sacræ Scripturæ & Patrum apertus est.

versalē consensum, ex analogia fidei deprom-
ptum, quo cōfossi sunt Nestoriani, Eurychia-
ni & Monothelitæ: ex quibus patribus satis
sit ista descripsisse. Ex Tertulliano aduersus
Praxeam, videmus duplicem statum nō con-
fusam, sed coniunctum in vna persona, Deū
& hominē Iesum: & adeò salua est vtriusque
substantiæ proprietates: vt & spiritus, id est, Di-
uinitas res suas egerit in illo, id est, virtutes,
opera, signa: & caro passiones suas sancta sit,
clariēs sub Diabolo, & sitiens sub Samaritide.

Ex Cyrill. lib. de Trinit. 5. Quæ diuino mo-
do facta sunt à Christo, non sunt humanæ
operæ attribuenda, sed naturæ ineffabili, & omnē
mentem transcendentī. Ex Nysseno contra
Eunomium: Neque humana natura Lazarum
vitiificat, nec deflet iacentem impassibilis po-
tentia: sed lachryma quidē hominis⁴ est pro-
pria, vitæ autem ea, quæ veræ vitæ sunt.

Ex Damasceno lib. 3. de Orthodoxa fide,
cap. 15. Neque humana natura Lazarum à
mortuis excitauit, nec rursus diuina potentia
lachrymatur. Nā lachrymæ quidē sunt quid-
dam humanitatis proprium: vitæ verò eius,
qui est ipsa in Sese subsistens vita.

3. Orthodoxi Patres his
dictis ostendere volue-
runt, cuius naturæ pro-
priae sint actiones, vel
passiones in Christo: sed
sine cōmunicatione &
& distinctè eas executas
esse, nunquam somnia-
runt. Sic accipienda esse
dicta Tertulliani, Cyril-
li, ipsi optimi suorum
verborum interpretes,
docent.

4. Nyssenus nō tam sui,
quam Tertulliani & Cy-
rilli verborū interpretis
est, quod de naturarum
proprietary, nō de com-
municatione loquatur:
quæ non pugnat. Quod
Damascenus quoque a-
pertè confirmat. Est e-
nim non proprium est
humanæ naturæ excita-
re Lazarum: diuina ta-
men potentia, sine hu-
mana natura Lazarum
non excitauit. Sicut non
purus homo, sed Deus
fleuit, quauis Dei pro-
prium non est flere.

Th. Bezae responsio ad marginales obseruationes D. Andrea.

Ad 1. &
2.

Nemo Christianus ignorat hunc Hominem, quatenus Deus est
per gratiam vnionis, habendum esse Omnipotentem vt æternum,
quum vera sit Verbi Deitas in quo subsistit. Nemo etiā negat hanc
Verbi Omnipotentiam quadantenus sub velo carnis ad tempus
delituisse, & quodammodo quod ad manifestationem attinet, vi-
deri posse ipsi τὸ λόγῳ, ratione quoque suæ Deitatis, tunc fuisse re-
stitutā, quum in hac quoque carne Christus, peractis ipsius infir-
mitatis diebus, supra omne nomen eueheretur. Sed hic non agi de
æterna illa filij Dei Omnipotentia, verum de imperio in res omnes
creatas in ipsam carnem victricem & triumphatricem attributo,
apparet ex Græcæ vocis ἐξουίας significatione: itē ex Cœli & Ter-
ræ nominibus: item ex aliorum locorum collatione, ex quibus lo-
cus ille Matthæi est explicandus, vt Psal. 2. 8. Danicl. 7. 14. Iohan. 5.
22. & 24. vbi nomen ἐπίστεως quo significatur administratio siue gu-
bernatio hanc ἐξουίαν explicat. Item 1. Corinth. 15. 27. vbi expressis
verbis, (non vt Christus diuidatur, sed vt humana à Diuinis in v-

na & eadem Mediatoris persona distinguantur) Apostolus hoc æternum quidem, id est sine carens, sed tamen creatum, & humanitati subiectivè attributum imperium, ab eius Omnipotentia distinguit, qui subiecit huic, quatenus hominis Filius est, omnia, ut iudici ad vivos & mortuos in hac ipsa carne iudicandos ad futuro. Denique quoniam D. Andreas ad consensum quoque patrum audet provocare, hos ipsos illi iudices fero.

Frustrà studet D. Andreas clarissimæ luci tenebras inferre sicut æquos omnes lectores iudicaturos minimè dubito. Sed age, sedeat hic ipsemet in sua causa iudex, modò, (quod sæpe facit,) à se ipso non dissentiat. Etenim, si naturarum propriè manent proprietates essentialis, manent etiam propriæ actiones, quod sanè rectè dicit. Vnde tandem igitur illa earundem inter se communitas? Nihil enim est idem manens primo actu simul Proprium & Commune. Non igitur excitavit Lazarum humana natura, nec fleuit Divinitas. Sunt enim hæc omnia merè Eutychiana. Excitavit tamen Lazarum & fleuit qui vnus est Deus & Homo: sed agens diuina quatenus Deus, humana quatenus homo.

Thef. XII. Vyirt.

Christum, etiam secundum humanam naturam (iam in statu gloria & maiestatis) omnia que fuerunt, que sunt, & que futura sunt, perfectissime scire & novisse, credimus. Ioannes enim Baptista testatur: Christo spiritum non ad mensuram, ut aliis hominibus, sed ita datum, ut nos de ipsius plenitudine accipiamus, Ioan. 3. Et Christus in statu exinanitionis videbat Phariseorum cogitationes. Et Paulus de Christo loquens dicit: In quo sunt omnes thesauri sapientie & scientie absconditi, Colos. 2. Et necesse est Christum omnia scire: quum sit futurus Iudex vivorum & mortuorum, Ioan. 5. Quod enim diem iudicii ante passionem suam ignorabat, non simpliciter ad humanitatem eius, sed ad formam serui, quam deposuit, referendum est.

Antithes. XII. Th. Beza.

1. Hæc contra Scripturæ aperta testimonia dicuntur: In ipso absconditi sunt omnes thesauri scientiæ & cognitionis, Col. 2.

2. Forma serui non est humanitas, sed servilis conditio hominis Christi. Qui est Dominus, Ioan. 13. Vos appellatis me Dominum & rectè facitis, sum enim.

Quæcunque fuit tempore humilitatis, & nunc est in gloria, scientia Christi quatenus homo est: donum fuit & est creatum, & subiectivè Christi animæ insitum, ac proinde ad illam, quam ponitis, communicationem, nihil pertinet. Formam autem serui, id est, humanitatem, absit, ut Christum deposuisse, aut vnquam depositurum esse doceamus, utpote quam ab humilitate ad illam eminentem, supra ipsorum etiam Angelorum gloriam, transfudit, supra omnes cælos collocatam.

Ref.

Th. Beza Resp. ad marginales observationes D. An drea.

Ad I.

Habitat sanè in Christo plenitudo omnis Deitatis, & quidem $\sigma\omega\mu\alpha\tau\iota\kappa\omega\varsigma$, id est, $\epsilon\sigma\tau\omega\delta\omega\varsigma$, quum sit verus Deus: sed eius $\epsilon\theta\epsilon\lambda\alpha\varsigma$ respectu, qua Patri est $\theta\upsilon\sigma\epsilon\omega\varsigma$, & quum sit ipsa Patris sapiètia, quis dubitat omnem thesaurum sapiètiæ & intelligentiæ verè in ipso esse reconditum? Deinde, quum hæc sapiètia tam arctè sibi carnem illam adiunxerit, vt illi suammet ipsius subsistentiam tribuerit, sit sanè Homo ille, quatenus Deus est, æterna Omnisapiètiâ Omnisapiens: at non quatenus Homo humanitate præditus. Animam autem Christi, si non agnoscit D. Andreas, scientiæ & intelligentiæ omnis humanæ luce creata fuisse abundantissimè illustratam, vt qui pag. 312. disertè neget, *Scientiam hominis Christi creatum donum esse*: vel manifestus fuerit Arrianus & Apollinarista, Diuinitatem existimans huic carni fuisse mentis loco: vel minus posteriori Adamo quàm priori tribuerit, ad imaginem Dei conditò, cuius præcipua dos fuit, vera illa sed creata sapiètia. Denique si verum est, quod in ipsa disputatione sæpe inculcauit D. Andreas, nempe Spiritus appellatione, à quo Christus vnctus dicitur, nullum creatum donum, sed ipsam Deitatem verbi intelligi, quorsum additur Psal. 45. 8. *Præ consortibus tuis*? Nullos enim hic habet nisi in ipsa carne, & in eius vnctione consortes, non autem vt vnigenitus est & solus $\theta\epsilon\omega\varsigma$, $\sigma\pi\omega\tau\omega\varsigma$. Ergo de creatis, & in Christi carnem, quatenus primogenitus est inter multos fratres, subiectiue infusus donis maxime hæc comparatio est intelligenda, non exclusã tamen Deitate, quum in priore eiusdem versiculi parte *Elohim* expressè vocetur. Et sic quoque Spiritus appellatio, pro donis etiam creatis, Ioh. 3. 34. accipitur: quorum plenitudo, non certè diuersæ speciei, excipite, quod sine mensura illum Spiritum accepit, in subiecta membra, pro ea qua Spiritui Sancto libuit mensura, exundat. 1. Corinth. 12. 11. & Ephes. 4. 16. Sed huic sententiæ opponit in disputatione D. Andreas, hunc quem penè vnicum ex ipso syllogisimum fortuitò in tora hac disputatione audiui. *Quicquid mensura caret, immensum & infinitum est. Spiritus quem Christus accepit secundum hominem sine mensura datus est, Ergo infinita est & non mensurata eius scientia.* Hic ego verò prouoco ad omnes Logicos, an respondeat conclusio assumptioni. Sed hoc facillè homini minimè logico condono: neque repugno quin appellatione Spiritus in primis intelligatur Dei & rerum diuinarum abundantissima scientia, quanta ne Angelis quidem obtigit, aut obtinget vnquam. Ad propositionem autem in primis respondeo, id quod ad mensuram accipitur, non tantum opponi infinito, sed etiam ei quod imperfectum est, & ad plenam & finitã, quam habet mensuram, non prorsus accedit: quo posteriore sensu assumptionem nego. Et vt citra syllogismos, quorum

hostis est D. Andreas, respondeam, nego Iohannem dicere datum humanæ Christi naturæ (hoc enim ita intelligit ipse D. Andreas) Spiritum qui sit sine mensura, id est essentialem illum Deum infinitum, sed hunc sine mensura datum Spiritum, qui sit ipsi datus. Spiritus ergo qui dat, tertia est illa Trinitatis persona, ex cuius etiã virtute Christus in utero Virginis conceptus dicitur: & is ipse qui supra Christi caput in specie Columbæ apparuit quum à Iohanne baptizaretur, coessentialis videlicet illa & ἐννοήσας tum Patris tum Filij virtus. Spiritus autem qui datur, non ipsam Sancti Spiritus Essentialiam, sed operationes & dona ipsius declarat, & Christo quidem vt Homini, siue secundum carnem, datus dicitur à Patre videlicet, & à seipso, sine mensura, id est, ita vt dona quæ data sunt & à Spiritu sancto effecta in hac humanitate, sint tota, plena, & integra in Christi humanitatem collata, tum quòd nullum sit doni genus, quo Spiritus sanctus sanctos exornat, cuius fuerit expertus Christi Humanitas: tum quòd iis ipsis donis nihil defuerit: quantumuis charismata illa omnia, siue simul, siue sigillatim considerata, finita necessariò fuerint, vt pote in naturam finitam subiectiuè collata. Nam è còtrario sanctissimis etiam hominibus, tot demum dona Spiritus Sanctus, ex ipso Christo, locupletissimo videlicet penu, deprompta, sicut testatur Christus Iohan. 16. 15. largitur, quot & qua mensura ipsi libuit, vt plenissimè declarat Apostolus. 1. Cor. 12. 11. & Ephes. 4. 11. Nec alius nobis huius loci melior quærendus est interpres quàm Esaias cap. 11. 2. Sed & Chryostom. in hunc locum energia, non persona. Quæ verò in illù locum copiosè Cyrillus aduersus Arrianos scribit, contra hanc interpretationem nihil faciunt. Dicuntur enim in eos qui θεογονοὶ sicut in Sãctos, ita etiam in Christum collata hæc dona sentiebant: quum è còtrario ipse sibi Christus sua Deitate, (cuius vt & Patris virtus essentialis & ἐννοήσας est ipse Spiritus Sanctus) in illam assumptam humanitatem prout & quando ipsi libuit effuderit: quanuis Iohãnes, vt & ipse plerunque Christus ad patris personam animos audientium reuocet, tanquam ad ipsum Deitatis principium ac fontem: non tamen vt sese, vel à Patre, vel à Spiritu sancto separet, vel quæ Patri aut Spiritui sancto tribuit, sibi deroget, quum sit vnus & idem cum illis Deus. Quorsum autem ista ad Eutychnianam illam essentialium proprietatum inter ipsas naturas communicationem attinent? Verùm quid huic homini facias, qui apertè & disertis verbis pag. 299. *Potentiam quoque humana Christi natura datam, creatum donum esse, vel creatam qualitatem* inficiatur? qua in re, (vt videamus etiam quam bellè inter horum dogmatum auctores còueniat) audiat Christianus lector, quid de potentia Dei in Petro & Christo operante D. Brentius censuerit pag. Recognit. ipsius 40. & 41. *Christus edidit multa*

*multa miracula, edidit & Petrus: vidit Christus futura: vidit & Petrus. Christus mortuus & sepultus resurrexit à mortuis, & ascendit in cælum: Petrus quoque resurget à mortuis, & ascendet in cælum, & quidem cum corpore suo in puluerem reductus, ut illud in Petro penè mirabilius, quàm hoc in Christo videatur. Dicit, Christus resurrexit à mortuis sua ipsius virtute, Petrus autem aliena: Imò, sicut Christus excitatus est, diuina virtute, ita etià resurget Petrus diuina virtute, nec minus ipsi quàm Christo inimè presente: quòd ubi sit Diuinitas, ibi sit tota, Quare ne hac quidem ratione dici potest quòd Christus, non autem Petrus sit Deus. Et tandem concludens, discrimen (inquit) Christi & Petri in eo statuum esse, (sue vt magis etiam expressè scribit D. Andreas, hoc vnicum est discrimen, inter Christum & Petrum, in inhabitatione Filij Dei, quòd Filius Dei, etsi sua essentia implet Petrum sicut & Hominem Christum, non tamen communicat Petro OMNES suas proprietates, sed tantum NONNULLAS. Ista verò quis tandem cum iis conciliabit quæ nunc scribit D. Andreas, nempe, nullam scientiam, nullam potentiam Humanæ Christi naturæ datam, posse ex sacris literis probari, creatas esse qualitates siue creata dona? Sed obicit aliquis, contrariù istis scribit D. Andreas huius disputationis pag. 197. his videlicet verbis, Discrimen vnionis diuinitatis cum Petro & cum homine assumpto conspicitur ex eo, quòd Homo Christus propria, Petrus autem aliena virtute, & mortuos suscitauit & miracula edidit. Quis hic verò non credat D. Andream, etsi magistro suo gratificatus conetur lectori persuadere, non aliam vnquam fuisse quàm Orthodoxam veterem illius & suam sententiam, tamen satis apertè dogma illud, planè impium, retractasse: Et ita sanè facere ac palàm istud profiteri debuit. Sed iam pridem ex nimium multorum reformata Theologia tabulis expunctum est illud, verè gloriam Dei quarentibus non infuetum, Peccauit. Quid sibi vult igitur in summa D. Andreas, quum propria quidem virtute Christum, Petrum autem aliena, fatetur (quòd Brentius negarat) miracula edidisse? Nequaquam certè, (quòd tamen facere oportuit) ad ipsam naturarum vnitionem istud refert, quia nimirum Petrus non est vnum *ὄψις ἰσχυρὸν* cum Filio Dei, & ideo est homo purus, non Deus: Homo verò Christus (etsi verus homo est), non est tamen indiuiduum humane speciei: quia sic Christus in duas personas diuideretur: sed in Filij Dei, substantia suppositatur: quòd Nestorius aut nunquàm intellexit, aut intelligere nunquam voluit, iusto Dei iudicio excæcatus. Sed D. Andreas, propria virtute dicitur Christi quidè humanitas agere, quoniàm hanc virtutè sibi ipsi habeat realiter, quanuis non subiectiue in verbo communicatam, Petrus verò aliena, quoniàm eam precipue à Christo mutuari cogitur. Hinc illa vnitionis hypostaticæ naturarum Nestoriana, per Eurychianam naturarum realem communicationem definitio: & huius definitionis per naturarum*

falsam, & impiam illam exæquationem declaratio.

Nescio an ullus sit locus in epistolis Pauli, quem magis vrferint Ad.
 Patres omnes, tum Græci, tum Latini, aduersus omnes hæreses,
 quibus Persona Christi fuit oppugnata: &, (vno excepto Erasmo
 & iis qui nunc aberrantem ipsum secuti, aliò hunc locum detor-
 quent,) existimo nullum scriptorem recentiore extare, qui non
 sit veterum Patrum interpretatione sine controuersia amplexus.
 Et tamen, si D. Brentio & eius sectatoribus credimus, nequaquam
 ibi de duabus formis, id est naturis, diuina videlicet in persona Fi-
 lij, naturam humanam καὶ ἑωσμοσιν asciscente, agitur: sed de vnica
 Humanitate, cuius duæ formæ ad tempus extiterint: vna videlicet
 dominatrix, per quam à momento suæ in Deum assumptionis, (vt
 isti loqui solent) omnes essentielles Diuinitatis proprietates fuerint
 ipsi reipsa communicatæ, tanquam hypostaticæ illius vnionis effe-
 ctum: altera seruilis, omnes illas carnis infirmitates complectens
 vsque ad Crucis mortem, cuius respectu dicitur hæc Humanitas
 sese exinaniuisse, quatenus & quandiu Omnimaiestatem illam suam,
 diebus illis carnis suæ, non exeruit. Et fateor quidem ego cum Or-
 thodoxis omnibus illis interpretibus, quod & ipse Apostoli sco-
 pus indicat, neque Formæ Dei nomine nudam Filij Deitatem, siue
 potius Personam, neque Formæ hominis appellatione, nudam quam
 assumpsit Humanitatem intelligi, sed illam quidem, vt inenarra-
 bili gloria ornatam, istam verò vt cum vilissima abiectione coniu-
 ctam. Hinc autem fit, vt duplex sit argumenti à Paulo, tum ad do-
 mandam omnem arrogantiam, tum ad commendandam nobis
 Christianam ταπεινοφροσύνην propositi fundamentum: & quidem
 ita connexum, vt stare posterius nisi substrato priore, non possit:
 nempe quòd Christus, ad cuius exemplum conformari nos oportet,
 sustinuerit quum Deus esset, fieri Homo. Et quis Deus? Verus
 & summo illi Patri suo æqualis. Et quis Homo? Eousque abiectus,
 vt etiam in cruce factus sit pro nobis κατὰρα. Quam obedientiam
 secuta sit summa exaltatio: restituta quidem Deitati Filij glo-
 ria, (quam etsi nunquam reipsa amiserat, tamen ad tempus videri
 poterat quodammodo intermisisse:) Humanitate verò impe-
 rium supra res omnes adeptam. Itaque in forma Dei esse, nihil aliud
 est, quam talem esse, qualis Deus est, id est id ipsum quod Deus est.
 Et quum is, de quo hic agitur, æqualis, non rapina fieri studuisse,
 (quod ambit Satan, & quod sibi supra ipsum Deum arrogat An-
 tichristus,) sed extitisse dicatur, ac proinde ipsius naturæ iure, sic
 iugulatur Sabellius, quum inter duas minimum personas statu-
 enda sit æqualitas. Sic damnatur Samosatenus, quoniam æqua-
 lis Deo nõ est, qui non est nisi cogitatione, siue destinatione Deus.
 Sic quoque coarguitur Arrius, quia Deo æqualis non est, qui
 principium temporis habet, & est Deus ὁμωνύμος. Sic refutatur
 quo-

quoque Nestorius, quum non dicatur iste alterum quempiam, sed alteram *μορφήν* accepisse. Et Eutyches, quum neque priore forma sese spoliasset dicatur, neque illam cum altera commutasse. Denique sic Marcion & *Δοκίται* omnes refelluntur, nomine *τῆς μορφῆς* abutentes, quoniam si vera est æqualitas, vera sunt etiam & verè substantia quæ inter se comparantur, & commentitia fuerit obedientia, cuius imaginarium duntaxat fuerit subiectum. Hæc illa est igitur vera & pretiosa huius loci explicatio, ab omnibus Græcis & Latinis Patribus summo perpetuòque consensu ex puro verbo Dei tradita. Denique si vult, ut in cæteris, sic etiam in huius loci explicatione D. Andreas D. Luthero assentiri, ecce ipsius verba, iam ante vndecim annos à me aduersum Nicolaum illum Selneccerum prolata. *Ipsè profectò errauit, inquit, sæpe nature tribuens, quod competit personæ, & contrà: ut illo loco Pauli Philip. 2. possit alicui vsu venire ubi dicit, tamen si in Forma Dei esset &c. Quod enim in Forma Dei fuisse predicatur, certè Diuinitatem indicat, ut & quod se exinanuisse dicitur. Porro exinatio & serui forma quid aliud quam humanitatem testantur? Ergo & à Luthero ipso iam deficiant oportet Brentiani, quorum tamen, age, sententiam expendamus. Illis forma Dei, non Deitatem ipsam Filij, à quo caro nostra assumpta est *ναὴ ἰσότητων* sed realem illam omnium Essentialium Diuinitatis proprietatum, quam imaginantur communicatione declarat: quæ sit vnitionis naturarum effectum; in ipsa tamen Humanitate minimè inhærens. Hoc autem commento, ut sæpe iam inculcauimus, & vnitio naturarum hypostatica, quæ necessariò vnica & eadem est, in duo diuersa discerpitur: & ipsius definitio euertitur: & Abstracta cum Concretis confunduntur. Vide verò Christiane lector, quàm multis rationibus ex ipso Pauli contextu ista interpretatio falsissima refellatur. Primùm enim, de quoniam hic agitur? Certè de Iesu Christi persona. Ad hanc igitur referenda est tota hæc Apostoli sententia, non ad alteram duntaxat eius naturam, ne Diuinitatem quidem, nedum Humanitatem, quæ certè non est Christus Totus, sed aliquid tantùm & quidè minimùm Christi. Et ne fortè nobis hic obiiciatur, Christo interdum tribui quæ alteri duntaxat ipsius nature conueniât: respondeo saltè patere de toto Christo & quidè distinctè hic agi, ex eo quòd ut mortè crucis, quæ propria Humanitatis, sic etiam istius cum Deo, Patre videlicet, æqualitatem commemoret Apostolus, quam, sicuti mox dicemus, Humanitati Christi tribuere quantumuis supra res creatas omnes tandem euectæ, sine blasphemiam nemo possit. Deinde quum nolint aduersarij, à Kemnitio tandem versutiores effecti, suam illam formam Dei in Humanitate, ut subiecto, inhæreret, ubi tandem ab ipsis collocabitur? Certè vel nusquàm (& ita hæc forma in nihilum euanesceat) vel in ipsa Filij Deitate, in qua quum verè nihil in sit formaliter,*

cogentur isti nobiscum fateri, quod tamen negant: nempe, per formam Dei, ipsam τὸ λόγῳ personam intelligi, à cuius cum natura nostra vnitione, quum ipsimet suam illam communicationem deriuent, qui sit, vt ad illam vsque, in huius loci explicatione non assurgant? Et quum in hac vnitione ne ipsi quidem dicere audent, opinor, Humanitatem euasisse Deitatem, siue Essentialiter, (quod fuerit Quaternitatem introducere) siue Personaliter, (quod manifestè fuerit Eurychianum, quum nihil dici possit absurdius quàm partem compositi euadere ipsum compositum) quis non videt, quibus sese laqueis hac sua interpretatione inuoluant? Præterea, quid fiet Apostoli verbo, ὁμοῦς. Nam illud certè Humanitati tribui eius formæ respectu non potest, quæ vel per se actu non subsistat, vel ipsi re ipsa non insit. At Humanitas Christi ne per se quidem subsistit, nedum vt illi, quod etiam per se maximè ridiculum est, duæ hypostasies tribuantur. Quod si qualitas est hæc Dei forma, nempe inerat humanitati: & si homo propter hanc qualitatem Deus esse statuitur, Deus erit accidentalis. Sed quæ hæc est inter Theologos præsertim rixandi libido? Quis ita ridiculè loquatur vt abstractas voces, (cuiusmodi est Humanitas) ὁμοῦς dicat in forma, quum ipsæ potius formæ, conceptu mentis à suis indiuiduis abstractæ, sic declarentur? Sin verò non Humanitatem sed Hominem isti velint dici ab Apostolo, illa quam confingunt forma Dei fuisse prædicum, & postea seruilem formam accepisse, agendum, istud prioris siue antegressi temporis interuallum nobis definiant. Quomodò verò definiant, quum seruilis illa forma ab ipsa corporis ex substantia virginis coagulatione, & huius hominis in hanc vitam humillimo ingressu, intra abiectionis stabuli præsepe repositi, & iam tum peccata nostra luere incipientis, coeperit? Quinam igitur hæc humanitas à forma Dei ad formam serui sit delapsa, quæ simul & esse & serua esse inceperit? Et si serua nata est, quinam Deo citra rapinam æqualis? Item, si hic homo censendus est Deus, propter illam Dei formam, (vti sanè est, quanuis non eo quo isti volunt sensu) an non Deus esse desierit, quum seruilem formam acciperet? nisi fortè cum Marcione imaginariam hanc fuisse, ac proinde nos imaginaria crucis morte seruatos fuisse censebimus. Re ipsa enim vtramque simul formam quam isti comminiscuntur, habere non potuit, quum, (vt sensus ipse testatur, & ait rectè Damascenus lib. 3. cap. 3. hæc ipsa de re differens,) *nulla natura contrarias differentias recipiat.* Neque Kemnitianum istud latibulum: *Non subiectiue*, quidquam aduersarios hic iuuerit. Nam si hic homo, siue hæc humanitas (quando quidem D. Andreas vtrunque istud vult esse concretum) prius quàm serui formam acciperet, in forma Dei existeret, quæ tamè ipsi vt subiecto non inerat, quinam tandem existeret? & quid aliud esse potuit quàm inauditum monstrum,

omnis

omnis formæ expert? Verùm quid opus est vlla tam perplexa disquisitione? Is de quo hîc agitur, æqualis Deo citra rapinam extiterit oportet. De hominis verò siue de humanitatis æqualitate quæri non potest, quin quæ inter se æqualia esse dicuntur, secundum se distinctè considerentur, non autè vt vnum totum. Itaque si homo iste verè, id est citra mendacium æqualis Deo dici potest, nihil ei desit oportet, quod ad æqualitatè istam spectet, nec adsit aliquid vnde inæqualitas cõsequatur. At id fieri nullo modo nisi in tribus illis diuinis personis posse, res ipsa demonstrat, quoniã videlicet nõ tantũ longè alia ratione sunt vnũ essẽtia, quàm in diuidua humanè specie sunt vnum specie: sed etiam quia omnis compositionis expertes, solo ὁμοίωσις, τὸ πῶς differunt. Demus igitur veram esse, quam isti commenti sunt, realem essentialium Deitatis, vel in assumptam naturam, proprietatum effusionem, vt initio scribebant Brentiani, vel cum assumpta humanitate (vt loqui ex Kemniana subtilitate nunc malunt) communicationem ab vnitione naturarum diuersam. Demus præterea hanc communicationem rectè definiri vnica Θεανδρείῃ & Monothelica actione, quod videlicet ὁ λόγος nihil nisi per assumptam humanitatem agat. Demus etiam quod D. Andreas fateri nunc erubescit pag. 271. nullas prorsus essentielles proprietates ab hac communicatione excipi. Num propterea æqualis fuerit Deitati hæc humanitas, siue τὸ λόγος hîc Homo? Vnde igitur istud à D. Brentio scriptum, à D. Andrea intolerabili cum Christiani, nominis infamia inculcatum, & à me iam aliquoties citatum: *Ex æquamus Humanitatem Christi Diuinitati nõ essẽtia sed ἐξουσία: non essẽtia, sed potentia: non natura, sed gloria: non substantia, sed Maiestate?* Istud verò inæqualis æqualitatis glossema, vnde tandem deprompserũt qui nobis solent glossas obiicere? Non certè ex Apostoli verbis, qui expressissimis verbis, Formam Dei definit, paritatem cum Deo: si non ex rapina, certè ex natura. Nullus enim hîc locus mediæ alicui gratiæ: quia precaria nulla esse potest Deitas, vt pote quæ sic necessariò multiplicaretur: ex quo errore nata est τοῦ θεοῦ. Et si qua talis esse posset, æqualis tamen naturali non esset. Obsecro igitur, Christiane lector, quicumque hac legis, non miraris eò potuisse res tam paucis annis recidere, vt iis in locis, in quibus visum fuit Domino veritatis suæ lucem, quæ cæteris gentibus præluceret, nostra memoriã accedere, tam absurda, inepta, crassa, ridicula dogmata potuerint audiri patienter, nedum tam pertinaciter defendi, dum vnico fulciendo *Consubstantiationis* errori certatim adiumenta quæeruntur? Viuis certè apud Dominum, viuis vti mihi persuado, & maxime probabile est, D. Luthere, fortis alioqui & felix veritatis Evangelicæ, nostris temporibus instaurator, & alter planè Gedeon: sed vtinam illi in eò dissimilis, quod Ephod reliquisti in Germania, quod factum est &c

fit adhuc nimium multis in laqueum.

Thef. XIII. Vvirtemb.

Quod autem Christus omnibus creaturis, in primis verò Ecclesia & electis suis, ubique etiam humanitate sua, præsens sit, id sacrae literæ euidenter testantur. Vbi (inquit Christus) sunt duo aut tres in nomine meo congregati, ibi sum in medio eorum, Matth. 18. Et alibi: Ecce (inquit) ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem seculi, Matth. 28. In quibus dictis, nihil opus est diuellere humanam naturam à diuina, quia personam Christi, ne mors quidem ipsa diuidere potuit. Paulus de ascensu hominis Christi in cælum scribit, Ascendit super omnes cælos, UT IMPLERET OMNIA, Ephes. 4. Et in eadem epistola de Christo homine testatur, quod omnia in omnibus impleat, Ephes. 1. Imple- re autem omnia secundum Scripturæ phrasin, omnibus rebus cælesti modo præsentem esse significat. Ego cælum & terram impleo, dicit Dominus, Jerem. 23.

XIII.

Modus autem huius præsentia in sacris literis non exprimitur: Itaque quod Christus, non localiter quidem & physice, sed supernaturaliter omnibus creaturis verè præsens sit, credimus. Quomodo autem id fiat, ignorare nos in vera & pia humilitate libenter fatemur.

1. Absoluta omnipræsentia præsupponit infinitam essentiam. Sed participatæ sufficit, ut natura eius particeps facta, vnita sit cum infinita natura, cuius participatione habet, quod infinita natura per essentiam est.

2. Non sufficit dicere: nullo modo fieri posse: sed oportet probare. Nā contrarium apertè sacra Scriptura testatur, Eph. 1. 4.

3. Omnipotentia, omniscientia, omnipræsentia non sunt ἀντιστοιχία, sed ὑπερστοιχία supra naturam humanam, non contra eam: Ideoque etiam eam non euertunt.

4. Verba Christi aperta sunt, qui seipsum interpretatur, & vim illam

CARNI tribuit, quæ ipsi à λόγῳ communicata est, quæ à Christo tanquam capite deriuatur.

Antithes. XIII. & XIII. Th. Beze.

De omnipræsentia aliter etiam statuimus, quàm de superioribus duobus, id est, potestate & scientia, quibus agnoscimus abundantissimè & ineffabiliter donatam & ornatam esse à λόγῳ assumptam carnem. Istam verò omnipræsentiam, quæ infinitam essentiam necessariò præsupponit, vni Deitati prorsus, & quarto, ut loquuntur, modo propriam, nullo modo in humanitate Christi, quantumuis hypostaticè vnita & nunc glorificata, circumscriptionem tamen suam retinente, agnoscere possumus. Denique ὑπερφυσικά quæ cognoscimus, & quibus summè exornata est Christi humanitas, ab ἀντιστοιχίῃ, quibus humanitas aboletur, penitus discernimus: & quæ hic profertis testimonia, partim ad vnicam Deitatem τῷ λόγῳ (licet ab humanitate non separatam, distinctam tamen,) referuntur, partim ad ipsius, tanquam capitis, in membris suis vim sese exerentem, spectant.

Th. Beza Resp. ad marginales obseruationes D. Andrea.

Ad 1 & 2.
& 4.

Duplicem esse modum realiter obrinendarum essentialium Diuinitatis, vel vllius etiam naturæ creatæ proprietatum, non magis probauerit vnquam D. Andreas, quàm singulas naturas, ne diuina quidem excepta (de qua tamē sic pro nostro captu loquimur,) suis proprietatibus peculiaribus non distingui, vel naturam illam non mutari, cui essentialia alterius proprietates verè & re ipsa attribuantur. Quòd si aliter sentire est prorsus & secundum Deum & secundum homines à verò aberrare, quid de eo existimandum est, qui Diuinitatis proprietatum contendat realiter fieri participem naturam humanam, quas tamen in sese non habeat, idque, quod etiā prodigiosus est, eius hypostaticæ vnitionis vi, cuius tamen definitio talem omnem naturarum inter se communicationem expressè tollat? Hoc igitur non est ad obiectionem respondere, sed prestigiari. Cuinam enim persuadebit D. Andreas, vel realem omnipræsentiam, non præsupponere infinitā & incircumscriptam essentiam, vel, proprium quarto modo, diuersissimis duabus naturis realiter esse posse commune?

Ad loca verò Scripturæ à D. Andrea citata quòd attinet, fateor sanè Christū esse in medio suorū cætu, & Ecclesiæ suæ adesse & ad futurū ad finē vsque seculi. Sed si quæcunque de Christo dicuntur, singulis eius naturis tribuenda D. Andreas existimat, & nisi id fiat, Christi personā separari sōniat, sit igitur adhuc Christus in sepulchro, nec ascēderit, nec abierit ad Patrem, sed discipulorū oculos sit ludificatus: nec verè dixerit, *Me nō semper habebitis, & Auferetur ab illis Sponsus*: denique Iudæam totam iens, rediens, non obierit, nec sit etiam è cælo verè rediturus, vt qui corpore suo terras etiam impleat: neque sit dūtaxat In, Sub, vel cum pane, sed etiam apud manes. Denique hæc portenta Omnimaisarica quis Christianus amplius ferat? Apage igitur has ineptias: & saltē, quid ipsi, ante tot annos ex ipsis patribus ad hæc ipsa loca perperā ab illo ad Humanitatis Actu primo præsentia detorta, sit allatū, perpēdat potius quàm istam toties recoctam crambē lectoribus reponat. Ex duobus autē locis à D. Andrea prolatis, vt intelligat ex illo ad Ephes. 4. vbi dicitur Christus ascendisse in cælos vt omnia impleret, quàm ineptè argumentetur, recordari debuit Sophistarum esse non logicorum plus assumere in conclusione quàm in præmissis. Quam enim obsecro est ista collectio? *Christus ascendit vt impleret omnia, ergo implet omnia corpore suo?* Itaque ne refutatione quidē indiget istud, quod isti tamen tanquā inuictū argumentū occidere conuenerūt. Quasi verò quæ de donis in homines collatis, & Euangelico ministerio per orbem terrarum obeundo statim subiicit Apostolus, manifestissimè non indicent, quoniam ista omnium impletio referatur. A!

ter autem locus ex eiusdem epist. cap. I. ubi dicitur Christus ut caput, implere omnia in omnibus, quum perspicue ad Christi Spiritum toti suo corpori mystico, nempe Ecclesie, spirituales omnem sensum & motum suppeditantem, referatur, quo pudore, quæso D. Andreas, ad realem carnis Omnipotentiam transfert? Et quod ut diuinæ suæ vnus essentia proprium sibi vendicat Deus, Jerem. 23. *Ego, inquit, cælum & terram impleo*, quænam audet D. Andreas ad impium istud suum Omnipræsentialis Humanitatis monstrum accommodare?

ΑΝΤΙΦΥΣΙΝΑ vocamus quæ sunt φυσικῆς ἀντιφασίαν, Aliquatenus Ad 3° certè potentem esse, & summè potentem esse: item Aliquatenus scientem, & omniscientem, ἀντιφασίαν non sunt, si ad idem scientiæ & potentiæ genus referantur, sed secundū plus & minus differunt. D. autem Andreas, quum Humanitatem Christi contendat esse Realiter Omnipotentem & Omniscientem, neque id potentiæ facultate creata, ac proinde precaria & finita, nec scientiæ dono itidem creato, nec aliunde suggesta, neque ex humano discursu, sed illa ipsa Omnipotentia, & Omniscientia essentiali quæ est Deus ipse: tam hæc esse ἀποφασίαν ac proinde ἀντιφυσίαν dico, quàm Æternum, siue à se esse, repugnat Créato: Infinitum, Finito: Simplissimum, Composito: quàm denique Substantiâ esse & Accidens esse. Ad Omnipræsentiam autem essentiæ quod attinet, tunc illam probabit, D. Andreas ἀντιφυσίαν non esse corporeæ naturæ, quum Circumscriptum, Palpabile, Visibile, Organicis partibus compositum esse, ostenderit ex diametro non repugnare, Incircumscriptæ, Impalpabili, Inuisibili, Simplici naturæ, cuiusmodi etiam est Angelorū & humanarū animarū natura: id est, quū ipsum Iesum Christū arguerit falsi, ut qui veritatem corporis sui à mortuis excitati satis firmis argumentis non probarit, si palpabile & visibile esse non sunt quarto modo & inseparabiliter corporeæ naturæ propria. Quantò minùs verò illud quod vsque adeo diuinæ naturæ propriū est, ut ne beatis quidem vllis spiritibus tribui possit, nempe ut, quia simplicissima est & verè ac propriè modis omnibus infinita ipsius natura, idcirco Essentialiter ubiq; sit omnipræsens, Humanæ naturæ quantumuis glorificatæ, & supra res creatas euectæ, Omnipræsentia videlicet, tribui sine blasphemia & ipsiusmet interitu potest.

Thef. XV. Vvirtemb.

Quin etiam carnem Christi verè viuificam esse, cum pia antiquitate (quæ etiam mortuorum resurrectionem, ex carnis Christi viuificæ assumptione, confirmauit) credimus, Christus enim dicit: Ego sum panis vitæ. Patres vestri manducauerunt Manna in deserto, & mortui sunt. Hic est panis de cælo descendēs, ut si quis ex eo ipso manducauerit, non moriatur. Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi: si quis manducauerit ex hoc pane, viuet

viuet in aeternū. Et panis, quē ego dabo, caro mea est pro mūdi vita &c.

Antisthes. XV. Th. Beza.

Quòd ad viuificationem attinet, carnem Christi viuificatricem esse non negamus: ¹at non eo sensu, de quo hīc agitur. Est enim viuificatrix: non tamen ea vi, quæ est propria Deitatis, & prorsus ἀκοινώνητος: sed primū, quoniā in hac carne Christus mortē pro nobis aboleuit, impletis iis omnib⁹ quæ ad vitā aeternā nobis acquirendā requirebātur. Deinde, quia nō nisi huius carnis spiritualiter nobis per fidem cōmunicatæ interuentu, vitam illam aeternam ex Christo Deo & homine nanciscimur: & eò accommodanda sunt Scripturarum testimonia à vobis prolata.

¹Caruem Christi viuificam esse, VI DEITATIS PROPRIA, totus chorus Patrum Orthodoxorum cōfirmat. Ideò apertè falsū, quod in hac responsione asseritur.

Th. Beza responsio ad marginales obseruat. D. Andrea.

Ad I.

Si quid est Deitatis proprium, illud est quo facit vt sint quæcunque sunt, vt pote solus Iehoua. Illius ergo etiam vnus est vitam mortuis reddere, ac multò magis aeternam vitam tribuere. Est autem κατάλληλος prorsus vt naturarum, sic & proprietatum & voluntatum & ἐνεργειῶν ἀκοινωνία, id est, ἕνωσις. Sicut ergo distinctæ manent in vnione hypostatica naturæ, ita etiam illa quæ diximus omnia. Quod si negat D. Andreas, vel alius quisquam, quæ diximus omnia. Quam igitur vercausa non est cur amplius contra ipsos disputetur. Quam igitur verum est totius suppositi, nempe Christi ipsius esse δποτέλεσμα: & quàm verum est, quauis distinctæ sint & mancant, tum naturæ, tum voluntates, tum actiones in Christo, tamen vnæ non agere absque Πατέρας κοινωία, id est ab altera separatam, idque tum propter personæ ὅλως cōsideratæ vnitatem, tum quòd τῷ λόγῳ, quatenus ipsi visum est subseruiit in actionibus humanis, humana natura: tam falsum est & blasphemū, vel Deitati Humana, vel Humanitati Diuina abstractis videlicet vocibus, siue in naturis, siue in voluntatibus siue in operationibus tribuere. Et quoniā D. Andream hīc non puduit Patrum consensum iactare, cogor hīc illi reponere toties iam antea contra ipsum prolata. Sic igitur Damascenus hac de re lib. 3. Orth. fid. cap. 15. Iesu Christo miraculorum vis, erat ipsius Deitatis actio, manuum autem in miraculis edendis adhibitiō, & velle & dicere, volo: purgator: erat humanitatis ipsius actio: ipsius autem actionis effectum Humana quidem natura, fuit panum fractio: & quod leprosus audiuit, volo: diuina verò panum multiplicatio, & leprosi purgatio. Item. In Christo Deitatis quidem ipsius actio est diuina & omnipotens: Humanitatis verò ea que natura nostra cōuenit (vbi igitur D. Andrea

Omnipotentia & Omnipotēs Actio vnica, & Deitati quidē principaliter agenti: Humanitati verò vt causæ instrumentali, realiter communis: & effectum quidē humana nature est quòd puella manus prehensa fuerit & attracta: diuina verò quòd puella sit in vitam reuocata. Item. Nec humana natura Lazarum à mortuis excitauit, nec rursus diuina potentia lacrymatur, nam lacryma quidem quiddam sunt Humanitati proprium, vita verò eius est, qui est ipsa in Sese subsistens vita. Et Nyssenius. Neque humana natura Lazarum viuificat, (audiat istud D. Andreas) nec desler iacentem impatibilis potentia: sed lacryma quidem est hominis (id est Christi quatenus homo) propria vite verò (id est Deitatis) ea qua verè vite sunt: non nutrit multa hominum millia humana mendicitas, non accurrit ad sicum Omnipotens potestas. Et Amphilocheus Iconicensis Basilio τὸν ἄνοτον. Deus sum & Homo, heretice, Deus vt spondent miracula: Homo, vt ostendunt affectiones. Et Apollinaris. Est hominis (id est Christi quatenus homo est) surgere à mortuis. Dei verò (id est Christi quatenus Deus) à mortuis excitare. Et Cyrillus, Que diuino modo facta sunt à Christo, non sunt humana utrisque attribuenda, sed natura ineffabili, & omnem mentem transcendenti. Non est igitur Nestorianus qui in ipsa quoque vnione, vt naturas sic etiam voluntates & energias & singularia ἐπερθεῖον ἐπερθεῖον distinguit: Sed merè Eutychianus est, qui vel diuina Humanitati, siue in Sese, siue in verbo, vt isti nunc loqui consueuerūt, vel humana attribuit Deitati. Nec propter hanc distinctionem negantur actiones esse ipsius suppolitæ, quoniam vtraque natura etiam distinctè volens & agēs, in vna & eadem persona subsistat. Nos autem, inquit Damasc. quamuis ex illa sublimi conceptione ne tantillum quidem alterius forme fuit separatum, sed vnus persona, omni tempore actiones vtriusque forme fuerunt, tamen ea qua inseparabiliter fiebant, nullo modo confundimus, sed quid cuius fuerit forme ex ipsa operum qualitate intelligimus. Hic igitur D. Andreas viderit cur refutatione 7. ad Antiochei nostram 10. crassissimum Nestorianismum vocet quod diximus τὸν λόγον agere distinctè id quod est τὸ νόον: nā sunt, inquit, due voluntates distinctæ in Christo, & due distinctæ βολαι & energie. Hoc certè verum est ac proinde non magis erit Omnipotens Humanitas in Deitate, quàm Humanitas fuerit ipsa Deitas, nec operabitur Humanitas in Deitate, quum potius dicendum sit agere Diuinitatem in humanitate, vt principaliter agente per vnitū personaliter instrumentum. Quænam igitur erit hæc Omnipotentia realiter, (quamuis non subiectiue,) ipsi Humanitati communicata, quam diuersam ab vnitione esse vult D. Andreas, vt pote illius vt causæ effectum? Et quis erit istius Omnipotentie effectus, si otiosa est in ipsa Humanitate? Immo si in ipsa Diuinitate nō agit nisi per Humanitatem? Nam autem audiamus Nestorianismū, Actiones autem, inquit, sunt communes ad vnum finem directæ. Actiones opinor,

vocat ipsarum ἐνεργειῶν ἐνεργήματα, quum paulò ante ipsas vt volun-
tates sic etiam energias agnouerit esse distinctas. Quid autem
ineptius fuerit, quàm distinctis manentibus agendi facultatibus,
inopia facere ipsarum ἐνεργήματα? Quod enim in quaque dua-
rum naturarum distinctum manet, propriū quaque illius perma-
net: ac proinde commune ne cogitatione quidem, nisi falsa, ne-
dum re ipsa esse potest. Communia verò facere ἐνεργήματα, quoniam
ad vnum finem tendant, non modò fallum, sed etiam ridiculum
fuerit: non minùs quàm si communes esse diceres duorum diuersi-
ssimorum fluiorum fontes & alueos, qui tandem tertium quen-
dam fluium constituent. Quot sunt igitur distinctæ ἐνεργείαι, tot
sunt distincta ἐνεργήματα, ac proinde tot distincti proprii istorum
ἐνεργήματων fines. Ab his autem finibus distinctis & diuersis (sicut
& ipsæ diuersæ sunt naturæ, voluntates & agendi facultates) discer-
nere debuit D. Andreas commune ad quod concurrūt δποτέλεσμα.
Sic docuit voluntatem Patris sui Christus, corporis quidem vo-
luntate & actione distincta, loquendo: animæ verò suæ vi & op-
eratione, cogitando & linguæ plectrum mouendo: Deitate deni-
que sua, mentem suam diuinissimè informando, & auditorum
suorum electorum animos ad intelligendum & credendum dispo-
nèdo, siue, vt loquitur Lucas, cor illorū aperièdo: quæ ònes actio-
nes sine personæ separatione distinctissimæ fuerūt, aduersus Mo-
nophysitas & Monothelitas, ad còmune personale, ac proinde θεαν-
δεικόν, non Eutychianum, sed hypostaticæ vniõni conueniens δπο-
τέλεσμα, nempe ad saluificæ doctrinæ promulgationem & electo-
rum salutem concurrunt. Sic in editis miraculis, Deitati quidem
diuinas operationes: Humanitati verò humanas distinctè tribuere
cogit ipsarum naturarum vnitiõ, distinctionem illarum seruans:
commune verò tum diuinarum tum humanarū illarum actionum
δποτέλεσμα, est Deitatis ipsius Christi, & cælestis ipsius doctrinæ
probatio. Sic demique quæcunq; implendi mediatoris officij cau-
sa fecit & dixit Christus, prudenter secundum cuiusque naturæ
proprietas distinguenda sunt aduersus Eutychen, & ad còmune v-
nius personæ Christi Dei & Hominis δποτέλεσμα, nostrā videlicet
redemptionē, aduersus Nestoriū referenda: quod et si suprā iam ali-
quoties proposui, rursum tamē placuit hoc loco repetere, vt post-
quā omnes, si fieri posset, & quantus hic sit error, & vnde proflu-
xerit, & quæ sit Orthod. de istis rebus sententia cognouerint, om-
nis ista, de rebus toties iā olim aduersus dānatissimas hæreses tā di-
ligenter & tā perspicuè declaratis, còtrouersia inter nos aboleatur.

Thesis XVI. Virreimb.

Hanc Maiestatem omnipotentia, omniscientia, omnipresentia, &
virtutem viuificandi habuit Christus quatenus homo (propter persona-
t. ij.

lem unionem) etiam quum in utero matris esset : sed tum eam non exeruit aut usurpauit. Postea verò natus in hunc mundum, quoties opus fuit eam in miraculis & distributione corporis & sanguinis sui demonstravit & usurpauit: quantum quidem ratio vocationis & officij eius postulabat. Erat enim tunc Christus in forma serui, & se exinanierat, vt pati & mori posset, Phil. 2.

Antithes. XVI. Th. Beza.

1. Dona in carnè Christi subiectiuè effusa, non esse Omnipotentiam, Omnipræsentiam, omniscientiam, vim viuificandi, supra demonstratum est. Quia non sunt accidètia neque in Deo, neque in assumpta humana natura : sed in Deo essentialia, in assumpto homine personaliter donata.

2. Hæc testimonia omnia ad statum humilitatis & exinanitionis referenda sunt.

3. Contrarium Paulus, qui dicit Christum fuisse in forma Dei, & simul gestasse formam serui, Phil. 2.

4. Consummatio hæc fuit Maiestatis communicatione reuelatio, quæ prius forma serui recta fuit.

'Dona in carnem Christi subiectiuè effusa (cuiusmodi sunt, quæ hic recensetis) nec statim, nec perfectè, vt nunc, CHRISTI animæ & carni collata fuisse, liquet ex eo, quòd creuisset, vt corpus statuerat, sic anima sapientiâ & gratiâ verè dicitur, Luc. 2. & diem illum vltimum ignorasse, Matth. 24. Et omnibus carnis nostræ infirmitatibus, excepto peccato, verè obnoxius fuisse humiliationis suæ tempore ab Apostolo dicitur. Quo sensu *καθ' ἑαυτὸν* Act. 26. dicitur, non tamen *κατὰ δόξαν*, vt Marcion blasphemauit. Hæc autem caro nullo modo simul & eodem tempore *καθ' ἑαυτὴν*, & talis esse potuit, qualem illam in ipso veræ suæ abiectionis tempore fuisse statuitur. Vnde consequitur, per ascensionem ad cælos, & per sessionem ad dexterâ Patris, Christi carnem non duntaxat declarationem & usum huius gloriæ & potestatis, sed ipsius gloriæ & potestatis consummationem fuisse adeptam.

Th. Beza resp. ad marginales obseruationes D. Andreae.

Primum, rectè nunc negat D. Andreas illas de quibus agimus proprietates diuinitatis esse qualitates, siue in Deo, quum sint ipsius essentia, siue in ipsius humanitate, quoniam ipsi subiectiuè non insit. At si non subiectiuè, quomodo igitur insunt? Personaliter inquit. Ergò recta istius dicti explicatio adferatur: nempe quatenus hic homo non in sese, sed in filij Dei persona subsistit, vt de hoc homine dicantur quæcunque Dei sunt, quatenus Deus est, & de *λόγῳ* quæcunque sunt huius Hominis, quatenus *ὁ λόγος* Homo est, sed per *ἀνθρώπου* in solis concretis vocibus, & vt de toto Christo aduersus Nestorium, non vt de Toto Christi, secundum Eutychem & eius renatos sectarios. Deinde vt hoc etiam non tenerissimè urgeam, vnde & ex quo tandem scriptore deprompta est hæc phrasis, *Humanitati* (Hoc enim intelligit per *Hominem*, & aduer-

aduerbium *personaliter* quomodo deprauet diximus in nostra ad ipsius obseruationem primam in antithesin nostram decimam (response) *donata quæ sunt essentialia in Deo*: Nam dicit quidē Apostolus plenitudinem Deitatis habitare & quidem *σωματικῶς* in Christo: quod tum de ipsa Vnitione naturarum, tum de donis & qualitatibus in carnem collatis dicitur, istam verò vanam & prorsus fictitiam essentialium proprietatum in assumptam Humanitatem communicationem, quæ sit quiddam, inter vnitionis gratiam & illa creata charismata, medium, vnquam Apostolo in mentem venisse, nunquam magis isti probabūt, quàm tenebras esse lucem. Antea verò sic loquutos esse D. Brentium & D. Andream de isto somnio, vt subiectiuè realem, & merè *ἐρεπυστικῶν* illam effusionem constituerent, non tātum ex illis liquet toties à me citatis de comuni Dei habitatione in Christo & sanctis omnibus, & ex istis blasphemis inexcusabilibus D. Andree verbis, *Christum hoc habere commune cum omnibus sanctis, quòd cum eo Deus fuit personaliter vnitus*: sed magis etiā perspicuè ex ista ipsius Thes. 21. *Nō est imaginanda aut si ngēda alia Dei in Christo quàm in creaturis reliquis omnibus quo ad diuinitatis presentia, quæ vt in creaturis ἐρεπυστικῶν discernitur quòd alia in aliis agat & operetur, ita in Christum tota diffunditur. Atque hæc est communicatio plenitudinis omnis Deitatis, de qua loquitur Apostolus Coloss. 1.* Secum igitur consentiat primùm D. Andreas, ac demum postea nobiscum disputer.

Ad 2. & 3. Ita sanè est, vt hïc loquitur D. Andreas, Ad statum exinanitionis Filij Dei ista pertinet. Verum & illud, si mul illum gestasse formam Dei, quæ formam serui non ademerit, & formam serui, quæ formam Dei nō imminuerit. Sed quod de duabus naturis *καθ' ἑαυτὰς*, citra vllam in ipsis naturis vnitis immutationem dicitur, ad vnus humanitatis contradictorios status detorquentem D. Andream, & vno eodémque tempore vni naturæ contradictoria, id est summam gloriam & infimam abiectiōnem, exæquationem cum Deitate, & exinanitionem vsque ad mortem crucis, vni & eodém subiecto, vno & eodém tempore realiter tribuentem, & istud delirium vanissimo illo commento, *Non Subiectiuè*, tuentem, quis satis sanæ mentis ferat? Nec ego verò ignoro *δυναμιν* non semper exercere suam energiam siue quòd non possit, siue quòd nolit: sed an propterea eidem naturæ & eodém tempore contradictorias in sese facultates, cuiusmodi sunt *ἀθάνατον* & *καταδυστικόν*, immortalem & mortalem, potentissimam & infirmissimam re ipsa esse verè quinam dixerit? Diximus autem de ista duplici, non Humanitatis sed Christi personæ forma plenissimè, paulò antè quum ad obseruationem secūdā D. Andree in nostram antithesin duodecimam responderemus. Sed nunc tamen hoc adiiciam. Formam serui, siue exinanitionem Formæ Dei, appellant isti, non i ipsius Humanitatis

assumptionem hypostaticam, in quo valde hallucinantur, sed duntaxat humilem illum assumptæ carnis in hac vita statû: quod si verum esset, certè glorificatio carnis, formam illam serui totam absumpsisset, quod absit. Quamuis enim Humanitas illa, olim pro nobis ad tempus abiectissima, nunc omnem in cælis & terris potestatem in res omnes creatas adepta sit, & inenarrabiliter euecta, nihilominus tamen ne nunc quidem Deitas, neque increata, nec infinita euasit. Semper enim excipitur in hac gloria, is qui subiecit ei Humanitati omnia, nempe Pater: ac poinde ipse quoque Filius, quatenus est vna eadèmq; trium personarum Deitas, potentia & gloria. Qua de re scribès August. De verbis Domini serm. 58. *Ipse, inquit, Christus Filius Dei, equalis Patri in forma Dei, quia semetipsum exinaniuit, non formam Dei amittens, sed formam serui accipiens, maior est etiã se ipso, quia maior est forma Dei que amissa non est, quã in forma serui que accepta est.* Nunc igitur Humanitas, etsi peracto abiectiois illius suæ pro nobis ministerio dominatur ipsis etiam Angelis, tamen quum hæc gloria naturam illi non ademerit, ac proinde finita, organica, palpabilis, visibilis hæc caro esse non desierit, neque ipsius anima quatumuis omnibus donis gloriosissimis, supra ipsos etiam Angelos coruscans, suam illam humanæ naturæ proprietatem deposuerit: homo denique ille, homo esse, & quidquid est, quo homo à cæteris creatis rebus discernitur, esse non destiterit, infra Deitatem, etiam eius Personæ in qua subsistit, semper subsidet, & hoc respectu forma serui est. Quod ne temerè dicere videar, ecce August. verba tractat. in epist. Iohan. 4. vbi de Christi ad iudicium aduentu, *Videbunt, inquit, impy, sed formam serui: formam Dei non videbunt. Quare: quia impy sunt, & ipse Dominus dixit, Beati mundo corde, quoniam ipsi Dominum videbunt.*

Minimè nego humanam naturam eo ipso momento quo in vnitatem personæ assumpta est, ius etiam obtinuisse gloriosissimæ illius supra ipsos Angelos dominationis, quicum inenarrabilis gloria cohæret: & fateor etiam τὸν λόγον suam illam humanitatem prout necessarium id esse, & ipsius & nostri causa iudicauit, aliquo illius eminentiæ veluti gustu donatam confirmasse, & solatum esse: sed hoc dico priùs illum oportuisse pati, quàm in illam gloriam re ipsa introiret. Qua igitur in re dissensio est? In hoc certè longè maxima, nempe quòd D. Andreas, & eius sectarij aberrantem D. Brentium secuti, Humanitatem Christi imaginantur ab ipso assumptionis momento, iam tum fuisse re ipsa tam gloriosam quàm nunc est: quam obrem etiam articulum Sessionis ad dextram Patris cum eo confundunt, quo dicitur è Spiritu sancto conceptus. Et ne quid ad extremum delirium deesset, quanuis ne nunc quidem cælestis illa gloria, vt ipsemet Christus post resurrectionem, palpabilis & visibilis, non per *συνκατάθεσιν*, sed secundum humane

vera naturæ legem testatus est, patiarur, vt alibi nunc illum carne sua existere quàm in cœlis credamus, vnde venturum illum speramus, tamē illā iam tum volūt fuisse essentiali Deitatis ipsius Omniscientia, Omnipotētia, Omnipræsētia re ipsa præditā: quod alioqui ruituram suam Consubstantiationem realem videant, nisi tam portentoso figmento illam stabiliant. Mirum est autem ac penē incredibile, D. Andream, qui pag. 272. ab illa sua essentialiū proprietatum communicatione reali excipiendas illas censet quibus humana natura non perficeretur, sed destrueretur, cuiusmodi sunt ab æterno per essentiam infinitum, incorporeum, immateriatum esse & similia: tamen agnoscere non posse, realem Essentiæ Omnipræsentiæ penitūs ab ipsa Essentiæ summa simplicitate, & infinitate ad eō dependēre, vt illis positis necessariō sequatur, sublatis, tollatur: ac propterea ne Angelicæ quidem naturæ tribuatur. In summa, quemadmodum nubium vel tenuioris etiam vaporis interpositione, Solis lux impeditur, quibus sublatis, Sol lucem non acquirit, sed quam prius re ipsa habebat, plenē patefacit: sic etiam Christi carnem, deposita illa sua infirmitate, nouam illam gloriam, non fuisse adeptum, sed quam à cōceptionis in utero Virginis momento, re ipsa habebat plenē manifestasse. Nos autem hoc dogma, vt Euangelicæ toti historiæ repugnans detestamur, tum quoniam hac ratione, illa *αὐθιματα* quibus salus nostra niritur extraneum aliquid fuissent, nec verē in illa humanitate, & per illam humanitatem præstita, sicuti nubes & vapores ipsum corpus Solis non afficiunt, tum quod si nihilominus Humanitas dicatur verē & re ipsa fuisse illis infirmitatibus omnibus, excepto peccato, obnoxia, Christiana fides sic necessariō falsa comperiatur, quod vna eademque natura simul & re ipsa verē dici nullo modo possit, fuisse & summa illa gloria, & illa abiectissima infirmitate prædita.

Thef. XVII. Vviremb.

Status autem ex inanitionis & formæ serui, quæ ad breue tempus in Christo durabant, nihil derogant eius Maiestati, in quam plenē ingressus est, quum ascenderet ad cœlos, & considēret ad dexteram Dei Patris Omnipotentis: quæ dextera Dei, est Maiestas Christi secundum utramque naturam præsentè regnantis in cœlo & in terra. Itaque iam Christus, In, Cum, & per assumptam humanam naturam, omnia in cœlo & in terra gubernat. Hoc est enim sedere ad dexterā Dei. Itaque Apostolus in orbem terrarum emissis, cooperatus est Christus, & sermo ē Euangelij confirmavit sequentibus signis, quæ ex virtute, & potentia, & in nomine Iesu Christi fiebant, Mar. 16.

Antithes. XVII. Th. Beza.

1. Videatur verba Pauli, & res manifesta erit.
2. Vos dicitis, sed non probatis: quod non sufficit.
3. Et si humanitas naturā λόγῳ semper inferior: tamen non amplius est serua, A. st. 2. 12.
4. Maiestatis communicatio, cum circumscriptione non pugnat, nec eam abolet, aut naturā euertit, sed in summum gradum gloriæ in thronum proprium Dei exaltat.
5. Præsentissimus, quia non per vicarios, sed se ipso dominatur, sicut supra dictum est.
6. Peregrinatio est illa physica & localis, quæ illam spiritualem præsentiam non adimit, quæ Christus nobis præsentissimus est.
7. Visibiliter, qui nobis nunc inuisibiliter hic in terris cælestimodo præsens est.

Assētīmur huic thesi, duobus exceptis. Primum, quod formam serui, & statum exinanitionis, quem uocatis, pro vno eodēque accipitis, & à Christo vtrumque depositum arbitramini. Nos autē per 2 formam serui ipsam humanitatem, secundum quam semper fuit, est, & erit, seipso, 3 λόγῳ inferior, & nobis ὁμολογῶν, intelligimus, quanuis infirmitates omnes, peracto redemptionis nostræ ministerio, deposuerit. Inter illas autem infirmitates, minimè reponenda est 4 circumscriptio, utpote quæ ipsam humanitatem formaliter constituat. Alioqui quum ultimo illo die venturus est visibilis, ac proinde corporea substantia circumscripta, dicendus tunc esset non gloriosissimus, sed rursus hac infirmitate resumpta, humilis apparatus. Deinde Christum regnare nunc quidem, & tum in cælo, tum in terra omnem potestatem, secundum vtramque naturam, habere profiteremur: at nō 5 præfenter, quod ad carnem attinet: dicente Apostolo, quod nunc in terris 6 peregrè à Christo absimus, & desiderante migrare ex corpore, ut cum eo coniungeretur: qui etiam propterea nō iam venisse, aut adesse sua carne, vel ex inuisibili visibilis denuò futurus, sed 7 venturus conspicuus dicitur.

Th. Beza Resp. ad marginales obseruationes D. Andrea.

Vide supra obseruationem 2. in Antith. 12. & obseruat. 1. in Antithes. fin. 16. Ad 2. & 3.

Si hæc Omnimaiestas vestra circumscriptionem Christi corporis non tollit, quānam stabit illud Brentianū pag. Recog. suæ, (quæ rectissime fecisset si totam recognouisset,) pag. 43. *Quod dicit Theodoretus & alij, corpus humanum Christi habere in altero seculo eandem circumscriptionem quam habuit in hoc seculo, nullo rectè intellecto scriptura loco dicit: & est puerilis cogitatio de rebus cælestibus.* Et istud, pag. 249. *Si Christi humanitas in dextra Maiestatis circumscriberetur loco, non esset præstantior Angelis factus, quippe quod circumscribi certo loco, non sit summa Maiestatis, sed aut corporalis infirmitatis (& quid aliud diceret Eutyches renatus? & quæ hæc est inscitia essentielles naturarū proprietates, id est illud quibus sublatis naturæ esse definiunt* Ad 4.

finunt id quod sunt, inter infirmitates quibus natura læditur numerare: aut spontanea, ad gratificandum aliorum infirmitati dispensationis. Et quæ rursus hæc incertitia est, οὐνοποιία & οὐρανολαοίη confundere? Sed & illud D. Andrea ex ipsius Apolog. ad Thel. Ingolstadt. pag. 56. quânam cum istis potest convenire? Augustinus hoc dicto, non esse consequens ut quod est in Deo ita sit ubique ut Deus, non negat Humanitatem Christi esse ubiq; sed ubique esse negat eo modo quo Divinitatem. Hoc si verum est, ergo non erit ubique Humanitas per essentialem Deitatis Omnipotentiam & Omnipræsentiam. Per se enim, vel aliena virtute ubique esse Deitatis Omnipotentia & Omnipræsentia, modum ipsum præsentia non variat. Et hoc rursus eisdem D. Andrea loco ex eiusdem libri pag. 63. quid fiet? Quum corpus, inquit, Christi gloriosum non amplius sit physicum sed Spirituale, quis id dicet moveri de loco in locum? Mirabilis certè Theologia, quæ quomodo corpus Christo adimit, & Spirituali gloria, naturam humani corporis aboleri contendit. Quod si verum est in Christo, certè & in membris verum erit. Sed dicat nunc, quæso, D. Andreas, si Naturale desit esse Christi corpus per glorificationem, quomodo circumscriptum manserit. Nihil enim est corpori magis proprium, quatenus quantum simul est & materialium, quàm circumscriptio: unde fit ut sit quoque palpabile & visibile. Et concedens D. Andreas circumscriptionem, quânam locomotivam tollet? Si denique verè circumscriptum & organicum est Christi corpus, quânam falsa non erit Omnipræsentia divina illi ipsi corpori, realiter simul & eodè tempore, imò extra omnem temporis rationem, attributa? *Christus non dominatur mundo per vicarios, sed seipso, ergo carne sua presentissimus est rebus omnibus.* Christus erat ante Abrahamum, Ergo, carne existerat? Nequaquam, inquit D. Andreas, quia nondum erat hæc caro. Num verò ex quo Filius Dei, Deus & Homo extitit, ubiq; hæc caro extitit? Certè inquit D. Brentius. *Fuit enim simul in Bethlehem in præsepi, & re ipsa simul in caelis.* Ergo non abiit, non rediit, nec abfuit hoc corpus à domo Centurionis, quum ille diceret necesse non esse ut domum ipsius subiret, & præsens adfuit, etiam secundum carnem morienti Lazaro. Non est hîc, dixerunt Angeli de corpore quod resurrexerat. Et dixit ipse Christus, *Me nō semper habebitis.* Scilicet, inquit D. Andreas, secundum circumscriptionem corporis in sese: at nō secundum Omniaiēstatē Humanitatis in Deitate. Quare rationem huius glossæ, audies statim ex Kemnitiano acumine, *illud quidem Subiectivè, istud verò non Subiectivè. Et tamen utrumque verè & realiter de ipsa carnis essentia dicitur.* Quod si quis nostrum excipiat huiusmodi falso & tā absurdo dogmati, (præsertim ex ea ipsa duali naturarum hypostatica unitione impudentissimè elicito, quæ

*Constitutio obliqua
sua y solentur*

tamen certissimum est ad has ipsas praestigias euerendas fundamentum, assentiri se non posse: statim audiet, hanc omnium argumentorum solutionem generalem. Ergo haereticus es, terribissimus Calvinianus, negas Omnipotentiam Dei, eueris Dei testamentum, verbum Dei tuo sensui subiicis, Nestorianus es, de Christo non aliter iudicas quam ipse Mahumetes. Sed absit vt haec bruta fulmina reformidemus. Tu verò, Germania, quando tandem istas praestigias agnosces?

Dixi ex Apostoli totidè verbis nos corpore peregrè nunc abesse Ad
à Domino, quatenus quidem certè corpore praeditus est. Quis enim Christum & quatenus Deus est, & sancti sui Spiritus effectis, verari cum Sanctis & in Sanctis dubitet? Inde verò collegi necessariam corporis ipsius à nobis tanto locorum interuallo absentiam, quanto terra, à qua corpus illud verè discessit, abest à caelis supra quos ascendit, & quò etiam ad illum suspiramus. Respondet D. Andreas, *Peregrinationem id est absentiam illam esse physicam & localem, qua spiritualem praesentiam non adimat.* Ego illud prius vt verissimè agnosco, istud autem posterius non sine distinctione. Spiritualis enim illa deum praesentia corporis Christi physicam & localem non tollit, quam ex verbo Dei ponimus, qua fit videlicet vt quò spatii longissimè distat, oculis fidei, (quibus iam olim Abraham diem Domini, quamvis nondum in carne re ipsa exhibiti, tamen vt iam illa sua carne praesentissimi, intuitus est, ideoque fidei læticia gauisus) verissimè & efficacissimè intueamur, apprehedamus, & apprehensum nobis spiritualiter applicemus. At illa chimærica, & futilis Omnipraesentia, vtriusque naturæ veritatem, falso Omnipotentiae praetextu abolens, vnionis hypostaticæ definitionem euerrens, denique ab analogia fidei & Sacramentorum sine ex diametro dissidens, quàm stare cum physica & locali vera praesentia possit?

Argumentatus sum à verbis *Abeundi & Redeundi*, vt veram corporis Christi à terris absentiam statuerem, quum hæ voces necessariò, quum de vero corpore dicuntur, mutationem loci includant: sic propriè, & non figuratè vbique loquente Dei verbo, & ita cogente articulorum fidei Christianæ analogia, vnde illi August. *Secundum corpus hic vsque adeò non est, vt è caelis venturus speretur.* Et Athanasius de corpore Christi etiam glorificato loquens, *Emi est, inquit, ire & venire, qui locorum terminis circumscribitur, & eum locum in quo erat deserit, vt ad illum ubi non erat, veniat.* Quid ad hæc D. Andreas? *Visibiliter, inquit, adueniet qui nunc est inuisibiliter praesens.* At ego quæro, quò tropo, quo idiomate, qua tandem rationis velleuissima specie, *Abire è terris & Ascendere in caelos*, significet locum non mutare, sed ex visibili inuisibile, adhibito, (vt D. Brentium scribere non puduit) vsque ad nubes Ascensionis spec-
taculo,

Etaculo, fieri: & REDIRE ex cœlis ad orbem terrarum iudicandum idem declaret atque contrà ex inuisibili visibilem & conspicuum fieri. Et, qui est huius erroris crassissimi cumulus, docere nihilominus hoc ipsum corpus realiter suam circumscriptionem retinere. At quòdusque tandem Germania, præstigias istas feret?

Thef. XVIII. Vvirt.

Quin etiam propter indissolubilem vnionem personalem rectè & verè dicitur, homo Iesus Christus est Deus verus: & , Deus æternus, homo factus est. Nihil aliud enim dicit Ioannes, quum inquit: VERBUM CARO FACTVM EST. Ioan. I. Verbum enim illud (teste eodem Apostolo in eodem capite) erat DEVS: Caro autem secundum phrasin Scriptura significat HOMINEM. Itaque hæc propositio: Verbum caro factum est, nihil aliud significat, quàm Deus homo factus est. Eam ob causam Paulus de Christo sic scribit: Ex quibus (Iudeis) est Christus secundum carnem: QUI est super omnia DEVS benedictus in secula, Rom 9.

XIX.

Hanc ob causam rectè & verè dicitur: Deus passus est pro nobis, Deus mortuus est pro peccatis humani generis: etsi libenter fatemur, quòd diuinitas in se nec passa sit, nec mortua: sed quòd Christus passus sit in carne, ut Petrus loquitur, 1. Petr. 4. Interim tamen, etsi diuinitas mori non potest, contumeliæ non modò ad filium hominis, sed etiam ad Filium Dei pertinebant, quia non sunt due in Christo persone, sed unica tantum. Nisi enim Dei sanguis pro nobis effusus esset: nos nec ab æterna morte redempti, nec à peccatis nostris emundati essemus. Ideò Paulus Ecclesiam Ephesinam verbi Ministris commendans, ait: Spiritus sanctus posuit vos Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit SANGVINE SVO, Actorum 20. Et Ioannes inquit: Sanguis Iesu Christi FILII eius, emundat nos ab omni peccato, 1. Ioan. 1.

Antithes. XVIII. & XIX. Th. Beza.

Assentimur, sed hoc præterea à vobis requirimus, vt quemadmodum rectè & piè propter hypostaticam vnionem, & respectu totius personæ, Deo incarnato tribuitis per idiomatum communicationem, quæ assumptione humanitatis sunt propria: ita etiam homini, quæ Deitatis τῆς λόγου assumptionis propria sunt, attribuat. Et ne rem nouam à vobis petere videamur, petere nos dicimus, quod iam olim D. Lutherus totidè istis verbis faciendum esse scripsit, in nouissima verba Davidis: sicut duæ naturæ in vnâ personam vniuntur: sic vniuntur etiam nomina

1. Diuersa est communicationis ratio, propter naturarum diuersitatē, & naturæ diuinæ immutabilitatem.

2. Nos & verba & sententiam Lutheri amplecti

etitur. Non autem intelligimus deuntaxat de verbali, sed reali naturarum vnione. Vos autem de verbali deuntaxat accipitis, quod falsum est.

3. Hoc falsissimum est. Quoniam duæ illæ naturæ ita vniuntur, vt altera det, altera accipiat. Sed hæc diuina nihil neque perfectionis neque imperfectionis, ab humana accipere potest, propter summam perfectionem & immutabilitatem. Ideo ratio vnionis diuersissima est.
4. Ex vnionis gratia habet humana natura, quæ Deitatis propria sunt.

vtiusque naturæ, in nomen vnus persona, id quod nominatur communicatio idioma- tum vel proprietatum. Vt homo dicitur & est natus ex Maria virgine, & crucifixus à Iudæis: Idem nomen debet etiam tribui filio Dei, & dici: Deus est natus ex Maria virgine, & crucifixus à Iudæis: quia Deus & Homo est vna persona, & non duo filij, alter Dei, alter Maria: sed vnus idemque est Filius Dei & hominis. Quauis autem assumens natura excellat omnibus modis, & præsertim in eo, quod per se subsistens subsistentiam humanæ naturæ præbeat: tamen non dissimili, sed vna & eadem vnionis ratione, Verbum carni, & caro Verbo, vnitur. Et ingens illud discrimen, quod fit, vt Deitas assumens, nihil à natura, quam assumit, accipiat, sed contra humanitas inde locu pletetur, non ad vnionem ipsam hypostaticam, sed ad illud eius effectum pertinet, quod ⁴gratiam habitualement vocari diximus.

Th. Beza Resp. ad marginales obseruationes D. Andrea.

Quum naturæ & quæ de naturis dicuntur inter se profus co-
hæreant, (quod quidem in Humanitate locum habet, non tantum ^{Ad 18}
in proprietatibus Essentialibus, sed etiam Accidentalibus,) inde
consequi dicimus, vt qua ratione naturæ istæ vnū *ὁφισα μίλον* eua-
dunt, quod est Deus & Homo, non autem vna natura quæ sit Dei-
tas & Humanitas, vnde fit vt in Christo quidem sit Aliud & Aliud,
Alius autem & Alius non item. Similiter quoque de Deo, nempe
τῷ λόγῳ, quæcunque sunt illius hominis: & vicissim, quæ sunt *τῷ*
λόγῳ de illo homine reciprocè prædicantur, quod Damascenus
vocat *ἰσοεχώρησαν*. Huius autem reciprocae prædicationis, vtram-
que partem quidem in ipsis Dei & Hominis appellationibus ad-
uersarij nostri concedunt Theol. sua 18. id est, veras esse hæc vtrius-
que enuntiationes de Christo, Homo est Deus, & Deus est Ho-
mo: In iis verò quæ de naturis dicuntur, alteram tantum par-
tem qua de Deo dicuntur, quæ sunt humana recipiunt, vt quum di-
citur Deus gloriæ esse natus, passus, sepultus: Homini verò in
ista obseruatione concedi nolunt quæ *τῷ λόγῳ* sunt propria,
quoniã inquit, *naturæ istæ diuersæ sunt, & natura diuina nihil acci-
pere potest ab humana.* Verùm, quid tandem potuit minùs ap-
positè respõderi? Primùm enim, sicut vnicio naturarum, ita etiam
ista eorum quæ de naturis dicuntur reciprocatio, nihil in naturis
ipsis immutat, quæ saluæ semper & distinctæ manent in vnione
hypo-

hypostatica. Quomodo igitur, quum Deum gloriæ passum, mortuum, sepultum dico, nihil Deitati detraho, quoniam hæc de Deo sic dicuntur, non quatenus homo, sed quatenus Deus est, propter unitatem personæ: Sic etiam quum dico, de Christo, Homo iste est æternus, principio carens, immensus, infinitus, & in genere quicquid de Deo dicitur, huic homini attribuo, nihil huic ar-rogo quod Deo non sit & maneat proprium, idè quæ ἀκοινωνήτης: quoniam de Homine quidem dicuntur, at non quatenus Homo, sed quatenus Deus est, propter unitatem personæ, non naturæ. Van- nissimum est igitur quod isti metuunt, & huius ipsorum erroris hæc causa est, quod Abstracta cum Concretis confundant, quasi verè dici de Concretis non possint, nisi quæ ipsismet conveniant: quod falsissimum est propter personæ unitatem. Deinde concede- re tam verè dici de Christo Hominem esse Deum, quàm Deum esse Hominem, & postea negare de Homine verè dici quæcunque sunt Dei, & tamen agnoscere de Deo verè dici quæcunque sunt Hominis, annon est sibiipsi contradicere, & posito antecedente, necessarium consequens inficiari? Quod certè facere veri disputa- tores nunquam consueverunt. Denique, si valeret illa istorum ra- tio, nempe si ex Divinæ naturæ præstantia, quæ nihil posse ab Hu- manitate recipere, æstimanda esset ista personalis proprietatum reciprocatio, quis non videt contrarium fuisse statuendum quàm isti faciunt? Concedunt enim de Deo dici verè quæ sunt hominis, quum è contrario, si valeret ipsorum ratio, sentiendum fuerit di- vina quidè posse de homine dici, at de Deo humana, nequaquam. Postremò, ista naturarum diuersitas, (quam absit vt inficiemur) ef- ficere nullo modo potest, vt duæ sint & quidè impares vnitiones, siue vt alia quàm vnica hypostatica vnitione Deus cum Homine, quàm Homo cum Deo vniantur, quamuis persona τὸ λόγῳ assumēs humanam naturam, in illo vnitionis mysterio dominetur. Sed hæc imparitas, effecta tantum & consequentia huius vnitionis variat, inter quæ realem proprietatum inter naturas ipsas communicatio- nem ab ipsa vnitione diuersam, non tantum falsò, sed etiam impiè censeri, singulis penè huius nostræ responsionis paginis ostendi- mus.

Ad 2. Verba D. Lutheri plana sunt, quamuis exemplum tantum pro- ponat in quo humana de Deo κατ' ἀντίθεσιν prædicantur. Verba- lem autem vnionem, vnde tandem & à quibus mutuatus sit D. An- dreas, nescio: sed hoc scio, mihi tale quidquam nunquam in men- tem venisse. Quibus autem rationibus & quo sensu (non certè ἐνω- σιν, quæ & ipsa interdum κοινωνία vocatur,) sed illam phrasin & lo- quendi formam, quæ à recentioribus vocata est communicatio ἰ- σωματικῶν, verbalem appellemus, & verbalem esse negemus, iam est à nobis aliquoties plenissime declaratum: verbalem videlicet, qua-

tenuis est figurata loquendi phrasis, & simul tamen realem ac verissimam, quum de Persona tota quatenus vna est dicitur, aduersus Nestorium. Sin autem de naturis dicantur, vt à nostris aduersariis accipitur: nec verbalem nec realem, sed blasphemam & detestandam censemus, quia merus est Eutychnianismus.

Nihil potest apertius Eutychnianum dici quàm quod hic dicitur, *Ad. 4.*
humanam naturam ex unionis gratia habere qua Deitatis sunt propria,
 Stat enim illud quod inficiari extremæ stultitiæ fuerit, & quod à Cyrillo & Damasceno, millies inculcatur, vnamquamque naturam suis proprietatibus à cæteris differre, & proprium vnus naturæ esse definire quicquid cum altera, siue Subiectiuè, vt nunc loquuntur, siue non Subiectiuè, sit cõmune. Itaque quum inter disputandum quæreret ex me D. Andreas, vt ex verbo Dei probarem Humanitatem nõ posse proprietates Essentiales Deitatis recipere, quin euadat Deitas, non alia responsione illum excipere vilius est, quàm perinde illum facere, ac si me iuberet ex verbo Dei probare, nos esse Mompelgardii & ibi disputare. Quid enim potius ad tam ridiculam petitionem eiusmodi responderem? Nec tamen immemor eram Christum ex operibus Deitatis propriis Deitatem suam passim probare: & corporis quoque sui à mortuis excitati veritatem ex veræ humanitatis proprietatibus probasse. Quæ argumentandi ratio minimè foret necessaria & *δοξασεν τὸν* ex principiis *καθ' αὐτὸ* deducta, si qua prorsus ratione, quod vni naturæ proprium est, alteri commune esse posset. Neque etiam mihi exciderat Arrium à Patribus, iis quoque testimoniis præcipuè prostratum, quibus quæcunq; sunt vnus Deitatis propria, Filio Dei, tum ante, tum post incarnationem attribuuntur, necessariò probatur, hunc Filium esse, verè & natura Patri *εὐνοῦστων*. Quid si tunc verò excepisset Arrius, vestrum istud *non Subiectiuè, non sola, sed ἐξ οὐσίας, non essentia, sed potentia, non natura, sed gratia,* num ad istas nõ tantum inanissimas præstigijs, sed verè *δοξάζουσιν* blasphemias patres obmutuissent? Imò audiat D. Andreas, quid ad ista Cyrillus iam tum responderit. *Si extrinsecus,* inquit, *Christo istas dignitates, nempe quòd sit creator, rex Omnipotens & adorabilis, aduenisse credunt, & tamen adorandum esse putant, non creatorem, sed creaturam adorant, recentem quendam Deum ex imperitijs fingentes.* Nam vt homo verè is demum est cui proprietates tribuuntur, quibus humana natura à cæteris discernitur, sic verus is demum Deus est, cui essentiales Deitatis proprietates conueniunt. Has proprietates facito inter naturas esse communes, sic propriæ esse deserint, & naturas non vniuersis, sed confuderis. Itaque quia Christus vnica est persona, &, propter vnicam *καθ' οὐσiam* in qua, tum Deitas *τὸ λόγος*, tum Humana natura subsistit, Deus est & Homo: propterea illi personæ, quæ non abstractis sed concretis vocibus declaratur, verè, propriè & essentialiter, tum diuina, tum

Huma.

Humana etiam per ἀντίθεσιν attribuantur: sed prout est Homo & Deus. Non est autem Homo & Deus vel permixtis inter se naturarum substantiis, vel earum proprietatibus, seu voluntatibus, seu energiis, sed ea vnitionis specie, quæ est καὶ ἰσότησιν, id est naturis & iis quæ harum naturarum propria sunt, in vnam quidem Filij Dei personam præexistentem vnitis, sed tamen vt citra separationem hypostaticam, sic citra vllam cōfusionem distinctis semper inter se permanentibus. Nunquam igitur neque de λόγῳ, quatenus Deus est, prædicantur humana: neque de hoc homine, quatenus homo est, diuina, vt toties inculcat Damascenus. Multò minùs autem abstractis vocibus, vel de Deitate Humanitas & quæ Humanitatis sunt, vel de Humanitate Deitas, & quæ Deitatis sunt, sine blasphemia possunt vnquam prædicari. Neque hæc blasphemia excusatur illa Kemnitiana vanissima distinctione, ἢ ὑποκειμένη, quasi videlicet vel humanitas possit esse Deitas non in sese, sed in Deitate cui vnita est: vel homo iste reipsa per hypostaticam vnionem euaserit Deus, non in sese, sed in λόγῳ, cui hypostaticè est vnitus. Nam hæc omnia merè sunt Eutychniana, & in Ecclesijs Christianis inaudita, in quibus nunquam dicitur, vel ὁ λόγος, esse factus homo in Humanitate, ne dū ipsius Deitas siue persona ὀνανθρωπαιδῆς, vlla communicatione reali proprietatū humanitatis, in ipsam Deitatē non subiectiuè collata: nec etiam homo ille dicitur, θεοθεὸς & λογοθεὸς, realiter, (quasi Deificatum & Verbificatū dicas,) in Deitate τῷ λόγῳ, vlla proprietate Diuinitatis essentiali, inde ipsū quamuis non subiectiuè afficiente, nedum vt abstractæ Humanitatis voci istud tribuatur. Sed dicitur ὁ λόγος assumpto semine Abrahamæ factus Homo, & vicissim homo iste καὶ ἰσότησιν assumptus Deus factus, manente vtraque natura, id quod naturaliter & essentialiter erat. Mutet igitur D. Andreas quæ de Abstractis falsò dicit, accepisse videlicet humanam naturam ex gratia vnionis, quæ propria erant Deitatis: & Concretis vocibus dicat, hunc Hominem per vnionis gratiam hoc consecutum, vt vnum sit cum λόγῳ ὑπερσυνάρχοντι: & proinde, neque in sese, neque in altera licet sibi vnita natura, non subiectiuè, (manet enim in ipsa quoque Christi persona distinctum, ἄλλο καὶ ἄλλο) nec in sese subiectiuè, nec in λόγῳ non subiectiuè, esse Deum, siue hunc diuini vllis proprietatibus realiter præditum, sed Deum tamen esse & dici Christum, quamuis ab altera natura σωματικῶς denominatum: sicut homo intelligens dicitur, & mortalis & immortalis, propter vnitatem indiuidui, quæ tamen nisi intelligantur, vt de vno ὑπερσυνάρχοντι dicta, falsissimè dici nemo dubitarit.

Thef. XX. Vvirtemb.

Et hic mediator & redemptor noster Iesus Christus, totus religiosa a-

doratione est adorandus, secundum utramque naturam: quia non habemus duos Christos quorum alter sit adorandus, alter non adorandus. De toto enim Christo scriptum est: Adorent EYM omnes Angeli eius. Heb. 1. Et cæci illi adorationem & inuocationem dirigebant, non tantum ad Filium Dei, sed etiam ad filium Davidis, hoc est, ad humanam naturam in Christo, dicentes: Domine miserere nostri FILI DAVID: neque tamen à Christo eam ob causam reprehenduntur, sed potius curantur. Matt. 20. Mar. 10. Luc. 18. Et Stephanus Martyr, qui certè solidam cognitionem Christi mediatoris habebat, in agone animam suam Christo commendans, dicebat: IESVS suscipe spiritum meum. Deo & homini IESVS Christo, animam suam commendans.

Antith. XX. Th. Beza.

1. Verbis videri non vultis, sed re ipsa facitis, dum Christo secundum humanitatem adimitis, quæ ad adorationem religiosam necessariò requiruntur, videlicet omnipotentis communicationem.

2. Quia soli Deo debetur, ideo carni sine blasphemia tribui non posse, asseritis.

3. Hic manifestè excluditis, quia IN SESE intelligitis ipsam substantiam naturæ humanæ, quæ non sit inuocanda, sed $\lambda\acute{o}\gamma\omicron\varsigma$ cui vnita est.

4. Sicut pileus, seu corona Regis, quum Rex adoratur, quam nemo alloquitur. Lib. in Ioh. 2. cap. 92. in hæc verba. Nos adoramus quod scimus.

5. In sese. Cyrillus intelligit hoc loco & hæc phrasi proprietatè substantiæ humanitatis, si per se consideretur: & simul statum exinanitionis complectitur.

6. Verbis probat illum Anathematismum, sed re ipsa improbat.

Nos in adoratione vnica, vnici illius nostri, secundum utramque naturam mediatoris, personam minimè diuidimus: sed naturas sicuti par est, distinguimus. Est enim $\lambda\acute{o}\gamma\omicron\varsigma$ vtrumque & absolutum adorationis nostræ obiectum, utpote quæ Deo soli debeatur. Carnem autè illam assumptam sic ab adoratione illa non excludimus, ne cum Nestorio personam diuidamus, ut tamen illam (non in sese) sed respectiue (id est, quatenus est caro filij Dei, vnica, cum, & in illo $\lambda\acute{o}\gamma\omicron\varsigma$ personam constituens) simul adoremus. Simpliciter enim humanitas illa in sese & non in alio respectu considerata, inquit Cyrillus, seipsam adorantibus connumerat, & adorat etiam Christus, ut homo, postquam factus est homo. Adoratur autem semper cum Patre & Spiritu, quia Deus verus secundum naturam est. Et idem de recta fide ad Theodosium: Num ut hominem (in sese videlicet, absolutè, etiam in vnione consideratum) Immanuellem adorabimus? Absit. Deliramentum enim hoc esset, & deceptio, & error. In hoc enim nihil ab iis differemus, qui creaturam ultra factorem & conditorem colunt. Denique ut paucis omnia, Anathematismum octauum Concilij Chalcedonensis secuti, vna adoratione colimus Immanuellem: sed secundum quod essentialiter Dei filius factus est hypostatica vnione caro.

Th. Bezæ responsio ad marginales obseruationes D. Andreae.

Ad 2.

Quaestio de adoratione Christi etiam Hominis eadem ratione deciditur qua superiores. Sicut enim in vocibus Concretis propter unitatem personæ, qua fit ut homo fit Deus, & Deus fit homo, non autem humanitas sit Deitas, nec Deitas sit humanitas, & humana Deo non Deitari: & huic Homini diuina, non humanitati, sed Deo quidem humana quatenus homo est, homini verò Diuina quatenus Deus est tribuantur, idem quoque necessariò de Hominis illius adoratione statuendum est. Quid autem D. Andreae facias, qui adimi putat homini *θεανθρωπια* quicquid Humanitati etiam unitatæ non tribuitur? Num verò sicut homo iste factus est hypostatica vnitione Deus, sic facta est hæc humanitas Deus? Et tamen, si D. Andreae creditur, personam, scilicet, diuidit, qui reali essentialium proprietatum inter naturas ipsas, siue subiectiua, ut isti initio sentiebant, & loquebantur, siue non Subiectiua, quam ne Eutyches quidem diuinare potuit, communicatione, hypostaticam vnionem non definit.

Ad 3.

Rursum suæ Theologiæ more, D. Andreas, Abstracta cum Concretis confundit, & sophistica *ὁμωνυμία*, siue volēs, siue imprudens vitur. Nā, si solum Deū vocat *τὸν λόγον*, ab Homine illo quicū vnus est *καθ' ἑαυτὸν*, siue re ipsa, siue cogitatione separatū, (quod nunquam faciendum esse suprā monui) falsissimū est quod nobis impingit. Diuideret enim personam cum Nestorio, qui vel hunc hominem diceret non adorari quum adoratur ὁ λόγος, verè & vnico *ἰσοσυστάσει θεοῦ ἁποστόλου*. Imò vt in Chalcedonenſi quoque consilio disertè cauetur, coadorandum Deum cum homine, vt alteram cum altera personam, negamus. Sed hoc non impedit, quominus, sicut in ipsa vnitione naturarum, & eorum quæ cum naturis inseparabiliter cohærent realis distinctio, tuta sine separatione, tum sine confusione accuratè seruetur: sic etiam hic homo (non quòd in sese, vel quòd non subiectiua quapiam reali communicatione euaserit Deus: sed quia cum Filij Dei persona subsistit, id est, vnum quiddam est Actū) in illa adoratione necessariò, non quidē *ἀπλῶς*, vt antea ex Damasceno diximus, sed *κατὰ τι*, comprehendatur.

Ad 3. & 4.
& 5.

Tertiò iam D. Andreas in eundem scopulum impingit. Quis enim nostrum vnquam Christum negauit esse, & vt hominem, & vt Deum inuocandum: Nos enim ab illo nunc quoque è cælis, vbi nunc secundum carnem est, non autem in terris, vt ab eo qui potestatem omnem, etiam quatenus Hominis Filius est, habeat in cælo & in terra, & in res omnes creatas, & qui peculiariter sit Ecclesiæ suæ caput, respici, regi, inspirari, custodiri, in eius deniq; vnus nomine & patrocinio preces nostras omnes concipi oportere, quis Christianus inficiatur? Sed hæc certè pro nobis præstare quæ pro

salute nostra præstitit, non potuisset, nisi idē & vnus Deus & Homo fuisset, & nos vbiq; nunc exaudire, & iuuare tam procul absentes non posset, nisi Deus & Homo esset: Itaque quamuis vnica Christi inuocationis duplex est tamen ratio. Nam & vt pro nobis tanquam primogenitus frater intercedat, & vt nos tanquam Deus exaudiat petimus: nec propterea personam diuidimus. Sed hic non immeritò quaritur an in ipsam humanitatem, vt suum obiectum hæc adoratio & inuocatio dirigatur. Aliud enim est Hominem illum considerare, non in sua Humanitate, sed quatenus vnus est cum λόγῳ ὑπὸς ἀμῶν, (qua ratione illi tribuimus κατ' ἄλλο quæcunq; sunt τὰ λόγῳ,) quàm si illum in sua ipsius humanitate spectemus. Et in hac quæstione, quiddam aliud constituendum videtur quàm in iis quæ de naturis ipsis & earum proprietatibus, voluntatibus & actionibus diximus. Hæc enim sunt in ipsis naturis, immò quòd ad Diuinitatē attinet, sunt ipsamet eius essentia: adoratio verò est quiddam extra ipsas naturas, quæ ab adorantibus proficitur. Respondeo verò, quod & ratio ipsa positæ Theologicis principiis dicat, & omnium veterum patrum Græcorū & Latinorum auctoritate ac testimoniis centies à nostrorum partium scriptoribus, & à me speciatim, citatis confirmatur, nempe ad ipsam quoque carnem (id est humanitatem) Christi, adorationem & inuocationem nostram dirigi, non tamen simpliciter, sed κατὰ τὴν, id est non quatenus est simpliciter & in sese creatura, (esset enim hoc merè idololatria) sed quatenus est Filij Dei Humanitas, in qua, sicuti sese mundo exhibere voluit, & implere κατὰ τὴν nostræ comparandæ saluti necessaria sic nunc quoque vult, vt seruator, Rex & gubernator noster agnosci, coli & inuocari: cuiusque nobis per fidem spiritualiter apprehensæ interuentu, nos quotidie ex fide in fidem, ac tandem ad beatam illam immortalitatem perducatur. Quinam enim simpliciter ad eam naturam adoratio nostra dirigeretur, quæ ne in sese quidem, sed in Filij persona subsistat? Sed licet in filio subsistat, non tamen euasit Filij Deitas, sed Filij humanitas. Et hoc ipsum est quod Patres (inter quos Cyrillum D. Andreas hic obliquè perstringit) similitudine regiæ purpuræ & cæterorum regionum ornamentorū proposita adumbrarūt: vtpote quæ & ipsa saluatur, non simpliciter, sed quatenus purpuratus & coronatus est Rex, & illis ornamenti est ornatus, qui vnus propriè & propter se, quauis non absq; illis quibus indutus est ornamenti, ciuilitèr adoratur. Sed illa, inquit D. Andreas, nullus alloquitur. Nullus profectò. Sunt enim surda & muta. Homo autem Christus, in sua humanitate, nec mutus nec surdus est, sed (licet essentia sua non Omnipræsens, quia nec Humanitas illa Deitas est, nec Homo ille, quatenus homo est, aut in illa Deitate Deus est) cælum & terram gubernat: & se nec surdum nec mutum esse, saltem Saulem ex cælis compellans

pellans satis demonstravit, miseris adhuc, vtaut Apostolus, sed suo nunc modo *συμπάσων*. Non debent autem longius extrà scopum protendi similitudines: nec inde censendi sunt orthodoxi patres existimasse cum Nestorio, non aliter Humanitatem quàm externū aliquid indumentum, cum Filio Dei coniungi.

Ad 7.

Prouoco ad ipsum Anathematisini octauī contextum, & eius explicationem à Cyrillo adiunctam, & alios eiusdem scriptoris locos centies à me iam olim citatos, & nominatim ad Damasc. lib. 4. de Orth. fide cap. 3. ex quibus non recuso, quin tota hæc controuersia adhibito Dei verbo diiudicetur.

Thes. XXI. Vviremb.

Hæc sana & pia doctrina de inseparabili vnione personali duarum naturarum in Christo: de communicatione Idiomatum reali: de exaltatione humana nature ad dextram, hoc est, Maiestatem & virtutē Dei: adeo non tollit presentiam corporis & sanguinis Christi è sacra Cœna, vt eandem potius confirmet: Quia humana natura in Christo cum Filio Dei INDISSOLVIBILITER vnita, & proprietatum diuinarum particeps facta, atque ad dexteram Dei collocata, non modò in sacra Domini Cœna, sed etiam toti Ecclesia semper presens est. In sacra autem Cœna caro & sanguis Christi dispensantur, &c.

Antiib. XXI. Th. Bezæ.

Sanam & piā doctrinam de inseparabili vnione hypostatica, & ipsi profiteamur. ¹Communicationem idiomatum realem agnoscimus, vnitatis personæ respectu. Hominem etiam illum, aduersus Nestorium, agnoscimus, tum illa hypostatica vnione ad Deitatem ipsam, nedum ad maiestatem & virtutem eius euectum fuisse, vt qui per illam ² euaserit *θεός λόγος*: tum etiam ineffabilibus donis, supra ipsos angelos ornatum. Ipsam autem humanitatem, contra Eutychetem, negamus illa hypostatica vnione Deitatem euasisse, vel ³ proprietatum diuinarum factam fuisse, vlla inde exoriente communicatione, participem. ⁴Collocationem verò ad dexteram Dei, ad incarnationem minimè putamus referendam: sed partim tempus exinanitionis *τῷ λόγῳ* finire: partim communicationem gloriæ & gratiæ habitualis carnis Christi declarare. Presentiam denique carnis Christi in Cœna Do-

1. Communicatio idiomatum ipsis nihil aliud est, quàm naturarum & proprietatū vnio: quum hæc tanquam causa & effectus differant.

2. Homo euasit *θεός λόγος*, quod hæcenus in nobis reprehenderunt: sed quid intelligant, sequerur.

3. An non hoc est aperte communicationem Idiomatum cum Nestorio negare?

4. Peruersa interpretatio dexteræ Dei & sessionis ad dexteram Dei: de qua in collatione plura dicentur.

5. Manifesta est contradictio in verbis Theſtū. Negant enim hypostaticam vnionem efficere præſentiam sacramentalem: toti autem Eccleſiæ ſua virtute, & quia vnica eſt perſona Chriſti, ad eſſe.

6. Proprietate natura in cælis, & non in terris dicimus eſſe: quod præſentiæ Sacramentali nihil derogat.

7. Quum hæc inſinuatō ſine reali præſentia non fiat: quæ cauſa eſt, quòd nõ datis Deo gloriam, & eam ingenuè nobiſcum fatemini?

mini, non ad hypostaticam vnionem, ſed ad institutionis sacramentalis verba referimus, qualem illam eſſe ſuperiore noſtro ſcripto diximus, ſpiritualem videlicet: qua etiam ratione illum ſecundum carnem, nunc toti Eccleſiæ, partim ſua virtute, partim quia vnica eſt perſona Ieſu Chriſti, ad eſſe, & ad conſummationem vſque ſeculi adfuturū, ex ſacris literis diſcimus. Quum alioqui realis corporis ſui ſubſtantia, ſicut quum in terris eſſet, à cælis aberat: ita nunc in cælo poſitus, à terris abſit. veriffimè tamen & efficaciffimè carnem ſuam nunc⁷ admirabili & imperſcrutabili myſterio ſuis ad vitam æternam, tum in verbo, tum in Sacramentis ſpiritualiter per fideam inſinuans.

Mompelgarti 24. Martij, 1586.

- 1 Theodorus Beza, Geneuenſis Eccleſiæ Miniſter.
- 2 Abrahamus Muſculus, Bernenſis Eccleſiæ Miniſter.
- 3 Antonius Faius, Geneuenſis Eccleſiæ Miniſter.
- 4 Claudius Alberius D. Profeſſor Philoſophiæ in Academia Lauſanneniſi.
- 5 Petrus Huebnerus, Græca lingua in Gymnaſio Bernenſi pub. Profeſſor.
- 6 Th. Beza reſponſio ad marginales obſeruat. D. Andrea.

Quod centies iam inculcaui, iterum inculco, omnium Ortho- Ad
doxorum patrum conſenſu, & ratione ipſa, & veritatis ipſius teſtimonio fretus, quum naturæ & eſſentiales earum tum proprietates tum voluntates, tum actiones, inſeparabiliter cohæreant, non aliter illas poſſe quàm vna eadèmq; vnitione hypostatica communicari, id eſt vniri: ac proinde tam illos falli, qui communes fieri ſomniant, vt aliquo huius vnitionis effectu, vel Diuinitatis proprietates cum humanitate, (quod iſti timidè nunc innuunt potius quàm explicant,) vel humanitatis cum Diuinitate, (in quo ſuæ Conſubſtantiationis fundamentum collocant:) communicentur: quàm qui Humanitatem aſſumptam dicerent factam eſſe Deitatem, etſi non in ſeſe, tamen in Deitate à qua aſſumpta eſt: & viciffim Deitatem factam eſſe Humanitatem, ſi nõ in ſeſe, at certè in eaq; quam aſſumpſit Humanitate. Vtra verò pars à vero aberret, iudicent quicunq; non ſunt ab iſtis fascinati.

Vbi verò & quando negauimus Hominem per hypostaticam vnionem euaiſſe Θεὸν λόγον? Sed quoniam D. Andreas vnionem hypo-

hypostaticam humanæ naturæ cum λόγῳ, non eò definit, quòd illa non in humana specie, cuius sit individuum, sed in Filij Dei persona subsistat, ita vt sit pars illius καὶ ἑνώσειν compositi: (qua de re plenissimè suprâ differuimus, vbi definitionem hypostaticam à priore definiri posse ac debere ostendimus:) quoniam, inquam, D. Andreas falsam & ridiculam illam realem Essentialium proprietatum inter ipsas naturas communicationem constituit: idcirco illi videtur negare hunc hominem esse Deum, id est Nestorianus esse, qui Deitatis proprietates cum Humanitate realiter communicatas fuisse inficiatur: quanquam, si ipsi creditur, non negauit Nestorius hunc Hominem esse Deum, sed tantum Deo vel Diuinitati negauit competere humana: qua in re ipsum D. Andream falli suprâ plenissimè ostendimus. Etenim ille τὴν λόγον cum Humanitate assumpta, non καὶ ἑνώσειν, sed κατὰ χεῖρην duntaxat & κατ' αἴτιαν & ὁμοτιμίαν, (id est Brentianam recens natam exæquationem,) & ὁμοβαλίαν, id est Kemnitianam, siue Monotheliticam Θεανδρικὴν operationem, verbis vnibat, re disiungebat, ideòque non Θεοτόκον, sed Χειροτόκον Mariam vocabat. Sed de his antea plus satis.

Ad 4. Sessionem ad dextrâ patris, (quam etiam per formam Dei peruersissimè explicat) ad ipsum incarnationis momentum referens D. Andreas, tum Christiani symboli articulos confundit, tum manifesto Dei verbo cōtradicit, quum oportuerit Christum primum pati, & ita introire in Patris gloriam: tum Marcionis deliriis certissimum fundamentum substernit, quum re ipsa gloriosissima & infirmissima vna & eadem natura simul esse non potuerit. Et tamen velut ex tripode, nos vt peruersos interpretes condemnat.

Ad 5. D. Andree contradictoria videntur docere, qui Christū aiunt etiam secundum carnem, (id est etiam carne) partim sua virtute, (nēpe Spirituali) partim, quia vnica est Iesu Christi Persona Ecclesiæ suæ adesse, & tamen negent hypostatica vnione effici præsentiam Sacramentalem, vt pote quam ad institutionem ipsius Cœnæ Domini referamus. Ego verò respondeo, nullam hic esse contradictionem, nisi quatenus hoc vtrumque duplici ipsius falsissimo dogmati repugnat, quorum vnum est, quòd Spiritualem, quam ponimus præsentiam, ipse in essentialiter corpoream, idea spiritualis cuiusdam vtopicæ speculationis tectam commutat: alterum quòd Sacramentalem præsentiam Christi in Cœna Domini cum illa vniuersali cōfundit qua Filius Dei, licet totus, id est vnus & minimè diuisus, non tamen secundum sui totum, vbique Ecclesiæ suæ adest, idque multiplici errore, propter præsentiam Sacramentalis tum modum tum finem peculiarem. Adest enim illi quidem panis Spirituallyter, vt vbique: sed non debet tamen in Cœna Domini, ita præfens, vt vbique est, oculis fidei spectari, sed quatenus ex peculiaris sui fœderis formula sese illic nobis, vt adhuc in cruce pen-

dentem, & sanguinem pro nobis ex vulneribus adhuc suis stillantem, fidei oculis spectandū præbet, & quasi eiisdē fidei manu prehensum, velut intra viscera nostra quoddam ad ἐπίγειαν attinet, ad eternæ vitæ alimentū insinuat. Differt igitur his respectibus plurimū Sacramentalis præsentia ab illa generaliore, idēque ratione essentialis suæ formæ, à sanioribus etiam Augustanæ confessionis Doctoribus aduersus ipsum D. Andream, & eius sectarios originem & principium non ab hypostatica vnione, sed ab institutione ipsius Cœnæ habere meritò defenditur.

Asseruimus in nostra Antithesi, realē Humanitatis Christi substantiam, sicut quum in terris esset à cœlis aberat, ita nunc in cœlo positam à terris abesse: nec tamen ipsius, tum in verbum in Sacramentorum administratione, ac præsertim in Cœna Domini, verissimam ac efficacissimam præsentiam spiritualem negari, quæ sese menti fideli magis ac magis apprehendendum, & ad totius hominis salutem, fruendum præbet. Sunt autem illa non nostra verba, sed totius Orthodoxæ vetustatis, testante August. *Christum secundum carnem, quoniam in cœlum ascendit, hic non esse: & ibi, non autem hic, sed ère ad dexteram Patris.* Et Cyrillo, *Nullum ambigere, Christum præsentia carnis abesse, & corpore absentem sedere & interpellare apud patrem: & quum Spiritum mitteret Apostolis non potuisse cum eis carne conuersari.* & Vigilio. *Quando fuit in terra non fuisse in cœlo, & nunc, qui in cœlo est, non esse vique in terra.* Et Fulgentio. *Christum esse hominem localem, & secundum humanam substantiam abfuisse cœlo quum esset in terra, & deseruisse terram quum in cœlum ascenderet.* Item, *Christum secundum totum Hominem quem accepit, terram localiter deseruisse, & in cœlum ascendisse, & ad dextram Dei sedere.* Quid ad hæc D. Andreas? *Proprietate, inquit, natura est in cœlis & in terris, quod præsentia Sacramentali nihil derogat: Veræ quidem certè Sacramentali præsentia, id est Spirituali & quæ menti fideli proponitur, nihil derogat absentia in cœlis.* Essentiam autem veri corporis eandem realiter pluribus, nedum omnibus simul locis præsentem re ipsa adesse posse, quoties repetet D. Andreas, & à sacræ historię veritate, & ab omnibus omnium à nato Christo æratum Orthodoxis scriptoribus, vt inanissimi commentu reus redarguetur. Et tamen vox quasi triumphum canens, *Quum hæc, inquit, insinuatio ad vitam æternam sine reali præsentia non fiat, quæ causa est quod non daretis Deo gloriam?* Quasi verò realem illam præsentiam id est crassum mendacium certam esse veritatem vel probarit, vel probare vnquam possit. Absit igitur vt ab istis idcirco dissentiamus quod Deo gloriam dare nolimus, sed quod, vt ait Cyrillus, *Nihil firmum ac stabile, nihil perpetuum solidè Deo attribuetur, si creatura quoque (cuiusmodi est Christi Humanitas quantumuis τὸ ἄλογον vnica & supra ipsos Angelos gloriosa) essentialiter & in sua natura (sue subiectiue)*

iectiuè, siue non subiectiuè, nihil interest) recipere poterit, qua in Deo essentialiter sunt. Vbi igitur illa realis essentialium proprietatum Deitatis cum Humanitate communicatio, qua tanquam hypostaticæ vnitionis effecto, ipsa hypostatica vnio tam præfractè evertitur? Et quis non perhorrescet tantam veritatis dogmatum perturbacionem audiens? Omnia enim sursum atque deorsum eueruntur, Deitatis natura ad creaturam deducitur, & creaturarum Essentia per insaniam ad supræmæ naturæ locum scandere creditur. Hos ergo fluctus, hanc tempestatem impietatis relinquentes, ad tutum pietatis portum enotare studeamus. Hæc ille: cuius sanis & rectis consiliis, cur non potius obsequamur, quàm cum vbiq̄uariis, ad Nestorij & Eutyche-tis scopulos fidei naufragium faciamus?

SEQUENTIA DOGMATA CVM

Scriptura sacra pugnare iudicant Theologi
Vvirmbergenses.

I.

QVod in Persona Christi nulla sit alia proprietatum communicatio, *videtur de hoc quid
sine calumpnia esset*
reip̄ectu naturarum, quàm ea, quæ faciunt conmunita nomina: qua ratione Humanitas in CHRISTO nihil acciperet à Diuinitate: neque ea, quæ acciderunt humanitati, quicquam peruenirent ad Filium Dei æternum. Et quòd affirmatur phrasin tantum esse, & modum quendam loquendi, cum dicitur: Deus est homo, & homo est Deus. Deum enim nihil cum humanitate, & humanitatē nihil cum Deitate REALITER, hoc est, verè & reipsa cōmune habere. Et in propositione, Homo est Deus, vocabulum (Hominis) non significare verum hominem, sed Filium Dei, qui sustentat humanam naturam. Itaque hanc propositionem (Deus est passus) sic interpretantur, Deus, id est, humanitas Deitati vnita, est passus: & homo est omnipotens, id est, Deitas humanitati vnita, est omnipotens. Hoc est dogma Nestorij, qui dixit: Noli gloriari Iudæe, non Deum sed hominem crucifixisti. Hoc enim dogma facit duos Christos, quorum alter diuinam haberet Maiestatem, alter cum ea nihil haberet commune. Alter passus esset pro genere humano: alteri verò cum passione nihil omnino fuisset commune.

Th. Beza antithesis ad primum dogma à D. Andrea damnatum.

DAMNAMUS & nos eos, (si qui sunt eius-
modi) qui existimant per hypostaticam vnionē naturas nominibus tenus vniri, quasi per illam λόγος non sit, sed tantum dicatur homo, & vicissim homo ille non sit reipsa, sed nomine tantum dicatur Deus. Sed ex hac vnitione humanitati communicari aliter quàm
1. Verbis damnatis quidem sed re ipsa idem asseritis: quod paulo post planum fiet.

2. Quid magis aperte dici possit? Humanitate negant se ipsa in $\lambda\omicron\gamma\omega\sigma$ omnipotentem esse.
- Vnio sine communicatione asseritur.
3. Vnio & communicatio Plurimum differunt.
4. Non sequitur: quia ad vnionem illam sufficit Deitatem dare, & humanitatem accipere.
5. Nulla prorsus est communicatio, si neutra natura alteri comunicet, quod suum proprium est. Et hic fuit Samosateni error.
6. Aperta negatio communicationis idiomatū Nestoriana.
7. Deprauatio verborū Petri, quæ priorē asseritionē enertunt. Nā aliud est dicere: Christus passus est in carne: & aliud, caro Christi passa est.
8. Quid hinc homini tribuitur, nisi inanis titulus? Imò etiā illi homini derogatur, quæ soli Deitati adscribitur, omnipotentia. NESTORIANISMVS.
9. Idem Nestorius dixit, sed eius nulla ratione habita, Patres Concilij eum hæreseos damnarunt.
10. Hoc non est distinguere, sed separare. II. Hæc D. Lutherus de Christo scripsit, quatenus in statu exinanitionis fuit: & vt discrimen naturarū in Christo ostenderet. Nequaquam autem negat, Christum Omnipotentē hominem esse in Deo.

Th. Beza responsio ad omnes in superiorem antithesin marginales observationes D. Andreae.

Obsecro, Christiane lector, quisquis es rerum nostrarum non penitus imperitus, ecquam vnquam atrociorē iniuriā, manifestiore impudentia, cuiquam factam audisti, quā ista sit? Ego ne verò, vel nostrū quisquam, senserim nominibus tenuis naturas duas Christi personam constituere? siue, hypostatica vnione sola fieri communia nomina? Humanitatem in Christo nihil accipere à Diuni-

non respice

Diuinitate? quæ Humanitati acciderunt, nihil ad illum æternum
 Dei Filium pertinere, qui nunc quoque se inflicta electis suis pro
 ipſius nomine iniurias pro ſuis ducere, ſit è cœlis, Saülum illum al-
 loquens, vociferatus? Quinam enim id non faceret ſuorum mem-
 brorum caput? Et quinam illa magis etiam ad ipſum non pertine-
 rent, quæ non in alterius cuiuſpiã, ſed in ſua ipſius tum anima, tum
 corpore perpeſſus eſt? Imò quinam eſt, manifeſtior reus; violatæ
 Chriſti & doctrine & perſonæ, iis qui ſunt aſi totidem impiſſimis
 vocibus ſcribere, Chriſtum Hominem hoc habere cum Sanctis o-
 mnibus commune, quòd Deus cum eo Personaliter ſuis vnitus? In
 quibus paucis vocibus quot inſunt blaſphemia? Nam ſi Deum iſte
 eſſentialiter accipit, aperte Sabellianus eſt: ſi verò personaliter
 pro λόγῳ, euadit etiam Arriano deterior, qui etſi τὸ ὁμοῦρον nega-
 bat, Chriſto tamen Eſſentialem ὁμῶνυμον Deitatem quandam non
 adimebat. Imò quum ſic efficiatur neceſſariò vel non alter Deum
 eſſe Chriſtum, quàm Sanctos homines: vel Sanctos homines, vna &
 eadem ratione, id eſt vnitione personali, Deos eſſe, atque Chriſtus
 Deus eſt, hoc quid aliud eſt, quàm cum Samofateno Chriſtum,
 quantumuis ſummis donis excellentem, tamen φίλον ἐν ᾧ ὄντων
 conſtituere? Quinetiam quum hypoſtaticam vnitionem velit, D.
 Andreas, ſola reali, quam commiſcitur, Eſſentialium Deitatis
 proprietatum extra ipſius Humanitatis ſubiectum exiſtente com-
 municatione deſignari, à non manifeſtè Hominem Chriſtum ne-
 ceſſaria conſecutione aſſerit Deum eſſe extra ſe, ac proinde ſola e-
 nergia, non autè ſωματικῶς, vt & cum & in Sanctis omnibus Deus
 eſſe dicitur? Sed quid Deo & Chriſto ſint ad hæc reſponſuri, ipſi
 viderint: & vt videant ſeriò, ad Dei gloriam, ſuam ſalutem, Eccle-
 ſiarumque omniũ pacem, ex animo precamur: tantũ abeſt vt ma-
 ledictis cum illis contendere velimus. Ad nos nunc venio. Et pri-
 mũ quæro, ſi res ipſæ per hypoſtaticam vnitionẽ non ſunt com-
 munes, quinam fieri poſſint communia vocabula? At nos, ipſo ac-
 cuſatore teſte, communia facimus nomina, ergo & communes res
 illis nominibus ſignificatas, quum vnum ex altero neceſſariò con-
 ſequatur. Se ipſam igitur elidit hæc calumnia. Sed quid ſi noſter
 hic ne id quidem intelligit de quo loquitur? Etenim ſi roges quid-
 nam per hæc nomina intelligat, cogetur aut à ſe ſuo more diſſen-
 tire, aut ex iis qua hîc ſcribit reſpondere à ſe intelligi naturarum
 nomina, id eſt Diuinitatis & Humanitatis, qua nos dicamus ea
 fieri communia, id eſt communiter dici de Chriſti perſona. Quo,
 quid indigniũ homine vel mediocriter in iſtis rebus erudito co-
 gitari poſſit? Vt igitur ad rem redeam, dico iis nominibus quæ per
 hypoſtaticam vnitionem naturarum fieri communia rectè & or-
 thodoxè dicimus, non potuiſſe cuiquam niſi homini ineptiſſimo
 venire in mentem, ipſa naturarum nomina; nempe Humanitatis

& Diuinitatis Filij sic intelligi. Nec enim Humanitas, nec Diuinitas, siue in vnione, siue extra vnionē, aliud significare potest, quā quod est in sese suis proprietatibus essentialibus à cæteris rebus distinctū, quoniam alioqui Deitas, Deitas, Humanitas, Humanitas non esset. Neque hypostaticè vnitæ sunt hæc naturæ, vt quod erant esse desinerent, sed contrà vt iisdē prorsus permanentibus in de exhiberetur nobis ille θεὸς ἁγίωτος Dominus Iesus vnicus noster Seruator, ἀδιάρτητος, ἀτρέπτως καὶ ἀσυχύτως. Quòd si valeret istorū cōmentum, quomodo Christū describeremus à suis partibus? nempe Christum esse Deitatem τὸ λόγος & Humanitatē illam assumptam. Quā stultè id verò & quā ineptè? Nec esīm concretas voces posse Abstractis defini, ipsa earum natura patitur: sed aut totum Abstractum partibus abstractis, aut totum Concretum partibus Concretis necessariò describendum est. Itaque non Christus, sed Christitas, vt ita loquar post Damascenum, illo modo fuerit definienda. Nec humanitatem, sed hominem rectè definiris anima humana & corpore humano. Sciatur igitur D. Andreas, in primis per communia nomina, non Humanitatem & Deitatem, sed Deum τὸν λόγον videlicet & Homīnem illum intelligi. Quam distinctiōnem, non argutam, non subtilem, sed in communi hominum sensu natam, si non intelligit, nec intelligere vult, quid ad nos? Qui sordescit, sordescat adhuc. Discat etiam istud, hac locutione, *Communia Dei, & Homīnis nomina fieri* minimè inane aliquid, sed quod ipsam Incarnati Filij Dei suppositionem necessariò consequitur (vt in scolis loquuntur) significari: sicut ex generatione sequitur generatum. Quoniam enim hæc natura humana ad singulare nondum constitutum, sed constituendum indiuiduum determinata hoc nata est, vt non in sua specie, sed in persona Filij Dei illam assumptis subsisteret, id est Actu Homo existeret, idcirco Filius ille Dei, non quidem essentia sua Diuina, nec simpliciter & vt per se est secunda Trinitatis persona immutabilis, & cui nec adici nec detrahi quidquam potest, sed quatenus huc vsque se demisit, vt illi in sese subsistentiam daret, verè factus dicitur Homo: & hæc humana natura per hanc assumptionem euasit Homo Deus, vt p̄ in Filij Dei persona subsistens. Hoccine verò est imaginarium quippiam nomine τὸ λόγος vel hominis illius intelligere? Hoccine est humanam naturam dicere nihil accipere à Filij Dei personæ in qua tamen vna subsistat? Hoccine est dicere ista enuntiata, *Deus est Homo, & Homo est Deus*, esse quasdam loquendi formulas quibus res ipsa non subsit? Hoccine est dicere, in hac propositione *Homo est Deus*, vocabulo Hominis non significari verum hominem, sed Filium Dei qui sustentat humanam naturam? In quibus verbis rogo vos omnes, Christiani lectores, etiam atque etiam, vt quæ sit istius hominis, omnibus Germanicis Ecclesiis auri fidei regulam

gulam præscribere. crassissima in istis mysteriis inciscia, perpendatis, ut tandem aliquando schola tota Tubingenlis receptis oculis animaduertat, quantum quàmque pernitiolum errorem, si non malitiosè, ignoranter saltem foueat. Quis enim ignorat hanc propriam huius hypostaticæ vnitionis formam essentialem esse, quòd in ea Filius ille Dei æternus, istud humanæ illi assumptæ naturæ singulare & ineffabile beneficium præstitit, ut, licet ex Adami, Abrahami, Dauidis, Mariæ materia, quod ad corpus attinet, excerpta, fieret actu Homo, non in ipsa specie Hominis (sic enim diuideretur Persona, aut ex duabus personis conflaretur) sed in ipso Filio Dei fieret vnicum cum illo *ὑψιστάμωρον* D. autem Andreas istam humanæ naturæ sustentationem non intelligens, ut qui alicubi scripserit, *res omnes à Deo subsistentialiter sustentari*, quoposito necessariò consequeretur res omnes esse subsistentialiter Deos) inde colligit hūc Hominem sic aboleri, & in Filium Dei transmutari: quum tamē ē contrario propterea demum Filij Dei appellatio, non tantum *ὁ λόγος* verus Deus, verum etiam Homo iste intelligatur, ut iā Filius Hominis & Filius Dei sit vnicus ille Dei filius. Et de Dei quidem & Hominis nominibus hæctenus dictum est. Nunc ad illa nomina siue attributa venio, quæ de *λόγῳ* & de Homine illo propriè prædicantur, quæ & ipsa quum mutuam *πρὸς ἀλλήλους*, id est reciprocam prædicationem necessariò prorsus, uti sæpe iam diximus, recipiant, communia quoque sic fieri dicuntur, ut ipsæ naturæ inter se vniūtur. Nā quia de quo Deus *ὁ λόγος* verè dicitur, de eo quoq; verè dicitur Homo, idcirco de illo itidē verè quæcunque Hominis sunt prædicantur, ea quidē ratione qua Deus ille est Homo: & vicissim, quia de *λόγῳ* verè dicitur homo, de eo quoq; verè dicitur Deus *ὁ λόγος*, id circo quæcunq; de hoc homine, de Deo quoq; *τῷ λόγῳ* prædicantur, quia Homo ille est Deus. Subtilis autē noster disputator veritus, ut alibi diximus, Homine Christum dicere æternum, principio carentē, incorporeum, infinitū, & nihilominus Omnipotentē & Omnipræsentē ipsum appellans, negat à nobis communia hæc nomina fieri, quū hanc enuntiationē, Deus est passus, ad Humanitatem: & istam, Homo est Omnipotēs, ad Diuinitatem restringimus: Hoc, inquit, est Nestorianum, quòd negaret Nestorius Deū esse passum: & nequid ad calumniā deesset, nostras istas interpretationes exagitat ut Nestorianas, *Deus est passus*, id est *Caro Deitatis* (videlicet *τῷ λόγῳ*) *vnita est passa*: & *Homo* (ille videlicet) *est omnipotēs*, id est *Deitas humanitati vnita est omnipotēs*. Quānam autē ista fuerint Nestoriana? Nestorius enim, ut ante iā aliquoties ostēdimus, cuius dogma ignorat D. Andreas, vnicū quidē Christū, & proinde Mariā *ἁγιστοκον* agnoscebat, vnius Christi nomine, nequaquam ut nos vnicum *ὑψιστάμωρον*, verum ut duas naturas sola *ἁγιστοκον*, sic duas personas sola *ὁμοουσία* & *ὁμοτιμία* coniunctas

intelligebat: idcircoque Mariā Θεοτόκον esse negabat, & hunc hominem, quoniam in Christo illo suo non tantum ἄλλο ἢ ἄλλο distincta ut nos, sed separata, & ἄλλον καὶ ἄλλον constituebat, Deo coadorari volebat. Nos autem in illis phrasibus quæ per ἀντίδοσιν dicuntur interpretandis, non *Humanitatem nullam*, vel *Humanitatem Christi*, quod astute depranarent Nestoriani, sed *Humanitatem* siue *Carnem illam unitam*, quod est Nestorianismo oppositum, passam fuisse diximus, Humanitati quidem passibilitatem, homini autem isti Θεανθρωπότητα passionem attribuentes, sicut dicit Petrus Christum passum fuisse in carne, ac proinde non ut dicitur pari in suis sanctis, sed in seipso. Itidemque non *Deitatem nudam* nec *Deitatem, Christi* propter Nestorij in Christi nomine explicando versuriam, sed *Deitatem unitam*, quod Nestorius inficiabatur, *omnipotentem* vocauimus: Deitati quidē ὁσιωδῶς: Omnipotentiam ut ita loquat, Deo autem, id est τῷ λόγῳ incarnato omnipotentiam istam accommodantes. Quamobrem etiam toties inculcauimus, subiectis istarum enuntiationum, Christum, quamuis ab alterutra natura denominatum, tamen totum, id est quatenus vnica est persona intelligat non totum Christi, quoniam, semper obseruanda est tum ipsarum naturarum, tum essentialium cuiusque naturæ proprietatum non separatione Nestoriana, nec confusione Eutychniana, sed Orthodoxa distinctio.

Dog. II. damnatum à Theolog. Vviremb.

Quod omnis potestas in cælo & in terra, que Christo in tempore data est, data sit persona saluatoris secundum VTRAMQUE naturam. Et quod Christo secundum DIVINAM suam naturam in resurrectione & ascensione ad cælos, iterum RESTITVT A fuerit omnis potestas in cælo & in terra: perinde quasi dum in statu humiliationis erat, eam potestatem etiam secundum diuinitatem deposuisset & exuisset. Hoc dogma Arrianisimum sapit: quia talem in Christo diuinitatem statuit, que patiatur incrementum & decrementum: quum vera diuinitati nihil addi, nec detrahi possit.

Th. Beza antihebes. II. ad II. dogma à D. Andreæ damnatum.

Nescimus, an quisquam ita insaniuerit, ut existimaret τῷ λόγῳ aliquid in sese decessisse, quum carnem assumeret, & rursus accessisse: quum illa caro, peracto nostræ redemptionis Ministerio, in illam suam gloriam, supra omne nomen eueheretur. Sed hoc quidem docemus Paulum secuti, τὸν λόγον non in sese, sed quare-

1 Extant scripta, quibus permoti quidam, hominis Christi diuinitatem negarunt.

quatenus quasi latere, dissimulata sua ad tempus gloria, sustinuit, quodammodo sese exinanuisse: sicuti rursus, quum illa caro plenè glorificaretur, non in sese, sed in illa quodammodo gloriam illam suam priorem recepit, quam etiam à patre postulauit, Ioan. 17. 5.

Th. Bezæ responsio ad margin. refutationem. D. Andrea.

Neminem nostrum de exinanitione τῆς λόγου ita scripsisse mihi persuaserit D. Andreas, vt Diuinitatis Christi negandæ vel leuissimam occasionem arripere, inde quisquam potuerit. Sin verò sic accidit, non sumus certè ipsa Dei Sapientia cautiore ex cuius verbis, quum diceret, Pater maior me est, notum est quas tragœdias Arriani excitarint: quo etiam erroris Spiritu ductos hodie videmus Transsubstantiatores & Consubstantiatores, ex planis & perspicuis institutionis Cœnæ verbis, si ad analogiam fidei reuocentur, humana diuinæque omnia permiscere. Viderit autem D. Andreas, an nō potius ex D. Brentij & ipsius scriptis arrepta sit à multis occasio negandæ Christi verè Deitatis, vt qui hoc vnum discrimen Deitatis Christi & Petri esse scripserint, quòd Deus non nullas tantum proprietates in Petrum: in Christum verò omnes effuderit, & Christo cum omnibus hoc esse commune, quòd Deus Personaliter cum ipso sese vniuerit, quocunque tandem furo nunc istas blasphemias illinant.

Dog. III. damnatum à Theol. Vvirtemb.

Quòd tota persona Christi, secundum vtramque naturam, officij respectu, maneat sub diuinitate. Et hoc Arrianismum redolet. Christo enim talis diuinitas tribuitur, qua sit sub diuinitate: cuiuscunque tandem respectu id fiat.

Th. Bezæ Antithesis III. ad dogma damnatum à D. Andrea.

Mediatoris officium docemus, & toti Christo & toti Christi competere: sed vt naturis, ita etiam earum operationibus distinctis. Humanitas igitur semper infra τὸν λόγον subsedit, & adhuc subsidet, quantumuis glorificata, ὁ λόγος verò (etsi quatenus redemptor, medius est inter Ecclesiam & Patrem, cui nos suo sanguine acquisiuit, & cuius Ecclesiæ caput est) non est propterea Deus ἑμενόμενος, vel patris persona inferior.

1. Per distinctas intelligenti seorsum agentes, sine omni communicatione: quod falsum est.

Nihil respondet ad Thesin.

Th. Beza responsio ad marginalem obseruat. D. Andrea.

Meliùs scilicet nouit D. Andreas quæ sit mens nostra, quàm nos ipsi. Num & ipse fortassis Omniscius & *καρδιογνώστης*? Sed certè ne sciens quidem videri potest, qui inter distinctionem & separationem quod sit discrimen ignorat. Quasi verò hominem dissoluat, qui corpus & corporis actiones proprias, ab anima & propriis eius actionibus distinguit: & vnicam Deitatis essentiam in partes secedet, qui Diuinitatis personas suis propriis notionibus distinguit, & qui in Trinitatis operationibus ad extra, vt in scholis loquuntur, communibus, sua tamen cuique personæ attribuit.

Dog. IIII. damnatum à Theol. Vviremb.

Christum secundum humanitatem, omnipotentia, aliarumque proprietatum diuina natura, prorsus non esse capacem, eumque (secundum humanam naturam) cum omnipotentia Dei nullam habere communicationem: sed habere mediam inter diuinam atque Angelorum & hominum potestatem.

Th. Beza antithesis ad IIII. dogma damnatum à D. Andrea.

Humanitatem Christi, vt subiectum semper Deitate inferius, affirmamus sine blasphemia exæquari non posse, siue *θεοία*, siue *εξουσία*, τῷ λόγῳ, à quo assumpta est, quod & res ipsa indicat. Et Paulus 1. Cor. 15. disertè exprimit de huius regni potestate differēs, quā ait: illum excipi, qui filio omnia subiecit. Est autem ipse *λόγος*, etsi personā distinctus à patre, & officio medius inter patrem & Ecclesiam, tamen secundum essentiam vnus cum patre: & quatenus filius, patri suo æqualis.

εξουσία non absolutā Dei potentiā (quæ ipsa Deitatis *ουσία* est) sed eius participationem significat.

Th. Beza responsio ad marginalem obseruat. D. Andrea.

Si participata, ergo creata qualitas: Qua ratione patres, Christum rectè seipso maiorem & Minorem, dixerunt.

Dog. V. damnatum à Doct. Vviremb.

Quod asseritur, Christo secundum spiritum suum humanum, certos limites positos esse, quantum videlicet ipsum scire oporteat, & quod non plus

plus sciat quàm ipsi conueniat, & ad executionem sui officij, iudicis nimirum, necessario requiratur. Et Christum, ne hodie quidem, habere perfectam cognitionem Dei, & omnium ipsius operum. Et Christo impossibile esse, humano suo spiritu nouisse, quicquid ab aeterno fuerit, quid iam nunc ubique fiat, & quid in omnem aeternitatem sit futurum.

Th. Beza antithesis ad V. dogma damnatum à D. Andrea.

Respondit antea vobis i Lutherus, loco i. Lutherus nihil minùs
suprà citato, Christum hominè (id est, secundum hominem) tantum potuisse & sciuisse, voluit docere: ideo loci: inspicitur, & accuratè examinatur.
quantum voluit λόγος ipsum & posse & scire.
Et certè agnoscere nos oportet, Christum
hominè omnia sciuisse, & scire sine vlla mutatione, secundum Diuinitatem suam: tem-
pore autem humilitatis suæ, secundum humanitatè suam multa ignorasse, propter nos:
quorum tamen in gloria sua nihil est ipsi ignotum. z, Non tamen aperte asserere volunt, vel audent, quòd omnia sciat.

Th. Beza responsio ad marginales obseruat. D. Andrea.

De Spiritus Diuini, ac in primis scientiæ & sapientiæ donis in illam purissimam & inenarrabiliter benedictam animam Christi, opulentissimè effusis, tum in huius caducæ vitæ curriculo, tum in illa ineffabili gloria, Omnimaestatici Doctores quandiu & quantum volent, disputent. Nos ne nunc quidem vnā & eandem esse τὸν λόγος vel naturam vel proprietatem vllam essentiālem credimus, atque hominis quantumuis glorificati qualitates, quæ sunt illarum effecta, & quas, licet captum nunc nostrum superantes, tamen quæ create sint, & finite Humanitati insint, finitas esse necesse est, ideòque blasphemā & intolerabilem esse dicimus, exæquationè quam ex Eutychetis lacunis hausit quidem D. Brentius, forpsit autem & nunc Ecclesiis propinat D. Andreas. Hominem autem illum Omnipræsentem, Omniscientem, quicquid denique Deus est sine exceptione esse, quinam negaremus qui ethi nō in sese, nec etiam vlla reali proprietate extra se, tamen esse verè Deum illum profiteamur, quia Hominis appellatione Persona quoque tota vt vnum ὄψιν ^{ἀμεινον} considerata intelligitur: Et D. quidem Lutherus (quod fatebitur quisquis citatum à me illius locum inspexerit) aperte nobiscum facit, contrarium dogma, non tantum vt falsum, sed etiam vt ridiculum reprehendens. Sed ne hīc quidem satis cautè, vt nunc sunt tempora, loquutus est. Est enim longè aliud Christi Humanitatem facere, vel Essentiali Omnipotentia Dei Omnipotentem,

vel Omniscientia, Omniscientem, vel Omnipræsentia Omnipræsentem, (quæ planè sunt detestanda) quàm hunc Hominem, quatenus videlicet ita tota Persona significatur *σωδως*, non autem distinctè secundum sui totum considerata, quod negare nemo potest quin Personam dissoluat. Ut autem quæ fuerit Lutheri sententia, intelligatur, hæc etiam ipsius verba velim à D. Andrea sine præiudicio considerari, ut quo ducè, in alia diuerticula aberrauit, in viam veritatis, si fieri potest, in hoc argumento reuocetur. *Non est, inquit, figmentum quod ait Lucas, Corroborabatur Spiritu, sed ut verba sonant ita simplicissimè quoque res euenit, ut quantum accessit ætatis, tantum & magnitudinis, quantum verò magnitudinis, tantum & rationis, utque ratione auctior, ita & Spiritu euaserit robustior & sapientia plenior coram Deo in seipso & coram hominibus: neque hæc verba opus habent alia glossa, sed hæc huius loci naturalis intelligentia, & sine periculo, & Christiana est. Et mox: Quum sit ita comparatum ut omnes homines augeantur corpore, ratione, Spiritu & sapientia, neque sit qui aliter se habeat, voluit Lucas hic de Christo illud prædicare, quod Paulus scripsit Philip. 2. Christum se inaniuisse &c. nempe Christum ad eundem modum sese habuisse, & cum tempore etiam aliarum rerum incrementa accepisse, sed accepisse, præstantius alijs, eo quòd ingenio fuerit nobilior, & diuinis dotibus opulentius alijs ornatus. Hoc pacto nihil erit difficile in verbis Luca, modò arceantur argumentorum istorum subtile nuga.*

Dog. VI. damnatum à Theol. Vvirtemb.

Quòd Christo impossibile sit, propter humana nature proprietatem, ut simul eodemque tempore IN PLVRIBVS, nedum in omnibus locis suo cum corpore esse possit. Et Christo, postquam nos passione & morte sua redemerit, secundum humanitatem suam nihil amplius nobiscum esse negotij.

Antithesis Th. Beza ad V I. dogma damnatum à D. Andrea.

i. Multipræsentiam & omnipræsentiam reiciunt apertis verbis. Priorem huius Articuli partem asserimus, posteriorem abominamur.

Th. Beza responso ad marginalem obseruat. D. Andrea.

Vestram quidem essentialem, siue Omnipræsentiam, siue multipræsentiam corporis Christi in terris, ut prodigiosum monstrum, quo fidei Christianæ fundamentum conuellitur, & Marcionis spectrū in throno Dei stabilitur, & verbis & corde repudiamus. Veram autem illius & efficacissimam carnis etiam ipsius Christi, qua sese Spiritualiter & efficacissimè credentium animis sine vlla loci mutatione per fidem spiritualiter spectandum, apprehendendum, fruendum

fruentum, tum in Verbi, tum in Sacramentorum, ac præcipuè cœ-
næ Dominicæ administratione præbet, non modò non negamus,
sed fortiter contra omnes aduersarios, vt solam veram, tenetur.

Dog. VII. damnatum à Theol. Vvirt.

*Quòd docetur, carni Christi vim & virtutem viuificandi aliam non
tribuendam, nisi quatenus Christus passione sua in carne nos redemerit.*

Antithesis Th. Beza ad VII. dogma damnatum à D. Andrea.

Falsò quidem in nos istud dictum fuerit, vt i. Dissimulatio erroris.
apparet ex nostro responso ad 15. Thesin supe-
riorem.

Th. Beza responsio ad marginalem obseruat. D. Andreae.

Immò sic repetit D. Andreas rancidam calumniam: Additur e-
nim in Thes. 15. quod veteratoriè D. Andreas præterit, nempe vi-
tificam etiam esse & dici, quia non nisi huius carnis Spiritualiter
nobis per fidem communicatæ interuentu, vitam illam æternam
ex Christo Deo & Homine nanciscimur.

Dog. VIII. damnatum à Theolog. Vvirtemb.

*Quòd is, qui ad ipsam Christi carnem, suam adorationem aut innoca-
tionem dirigit (etiam in illa vnione persona manentem) ex ipsius Dei ore
sit maledictus, Christum enim esse CONSERVVM nostrum, (quasi verò non
sit Dominus gloriæ) ideoque eum esse Idololatram, & in Deum blasphe-
mum, qui Christi carnem etiam glorificatam, & in vnione persona ma-
nentem, adoret, &c.*

Iacobus Andrea D.

Lucas Osiander.

Antithesis Th. Beza ad VIII. dogma damnatum à D. Andrea.

Respondimus quoque ad illud immeritò i. De Danæo dicuntur,
nobis obiectum, (si in nos hæc dicuntur) ad cuius formalia verba
Thesin 20. hic recitata, & aliàs sepe
repetita sunt.

Mompelgarti 24. Martij, 1586.

Theodorus Beza, Geneuensis Ecclesia Minister.

Abrahamus Musculus, Bernensis Ecclesiæ Minister.

Antonius Fauius, Geneuensis Ecclesiæ Minister.

Claudius Alberius D. Professor Philosophia in Academia Lau-
sannensi.

Petrus Huebnerus, Græca lingua in Gymnasio Bernensi pub.
Professor.

Th. Beza responsio ad marginalem obseruat. D. Andrea.

Danæum virum doctissimum & fortem veritatis aduersus D. Andream in hoc etiam argumento propugnatorem, idcirco, nolui in hac disputatione tanquam reum produci, non modò quòd ab absente nullù haberem mandatum, sed etiam quòd illum in optima causa patrocinio meo minimè indigere scirem. Quid enim hac de re sentiat nouimus in hac Genenensi Ecclesia, in qua fideliter sanam doctrinam & loquens & scribens aliquot annis proposuit, donec eum Lugdunensi Batauorum scholæ, illum summis precibus euocanti, concedere cogere mur. Nihil esse verò tam bene nec tam commodè dictum, quod non detorqueri aliò possit, ipsi quoque quotidie experimur. Certè quod hic in ipsum dicitur, infirmitiam quoque D. Andreae prodit. Quod enim Christus Dominus gloriæ dicitur ab Apostolo, non carnis quantumuis gloriose, sed æternæ Deitatis ipsius respectu dicitur: nec quicquam obstat quominus, qui etiam quatenus homo est rebus omnibus creatis dominatur, maneat tamen semper in hac carne infra eum qui subiecit ei omnia: quo sensu, vt sæpe iam diximus, seipso quoque minor à Patribus vocatur, cui (vt inquit August.) naturam non abstulit gloria. Est tamen, fateor, durum conferui nomen: sed tamen serui formam antea ostendimus ex August. Christi carnem etiam quum mundum gloriosissimus indicabit attribui. Nec vnquam negauit Danæus carnem quoque Christi adorandam esse: at non simpliciter quatenus caro est, esset enim hoc, vt inquit Cyrillus nõ semel, mera idololatria: sed quatenus propria est Christi caro: quod quum expressissimè tot locis patres docuerint, & Scholastici quoque patriâ vni Deitati (licet ab Humanitate minimè separate) vindicent: & Danæus ipse plenissimè D. Andreae responderit, causa nulla est cur actum agamus. Superest igitur quòd ad hunc locum attinet, vt eâ subiiciamus quæ ex tota disputatione collecta & ad D. Collocutores missa, vt quibus de rebus inter nos conueniret, itidè inque non conueniret, omnes intelligerent, remittenda tamen nobis postride censuerunt: Rectè-ne verò an secus illa fuerint à nobis ex mutua thesèon & antithesèon & vtrinque disputatis excerpta, penes lectores iudicium esto.

IN SECUNDA DISPUTATIONE

inter eodẽm actum est de persona Christi, siue de
hypostatica vnione & eius effectis, in qua
vtrinque consensus est:

I. Quod in hypostatica vnione due perfectæ natura, nempe Diuina τὸ λόγος, & humana ex Virginis Mariae Substantia per omnipotentiam Diuinã creata & assumpta, salua vnã cum omnibus suis proprietatibus essentialibus, cirra ullam mutationem, confusionem & permixtionem permanferint.

II. Quod hac vnitione constituatur unum ὁμοῦς ἢ ἕξρον siue unica persona. Nec enim hanc humanam naturam prius creatam fuisse, aut per se substituisse, sed simul & eodem momento fuisse creatam & assumptam: & subsistentiam, quæ iam non sit duplex, à λόγῳ assumente accepisse.

III. Illam Vnitatem persona perpetuam esse & penitus in æternum indissolubilem, qua factum sit, ut ὁ λόγος sit in æternum Verus ille homo, ex Maria Virgine assumptus, & vicissim ille homo ex Maria Virgine assumptus in æternum sit verus ille Deus ὁ λόγος.

IV. In hac Vnitione hypostatica naturam Diuinam assumentem, longè excellere supra naturam assumptam, quæ creata sit, & in λόγῳ subsistentiam habeat, quum illa Diuina sit creatrix, & illi assumpta natura, subsistentiam præbeat, quamuis vnica illa vnitione & ὁ λόγος illi homini, & homo ille τὸ λόγῳ sit vnitus.

V. Hominem illum, præterquam quòd est Deus, per istam Vnitionem dona sibi infusa, nobis ineffabilia, & quantacumque in rem vllam creaturæ Diuinitus inseri possunt, percepisse, aded ut supra etiam omnes Angelos beatos hac quoque ratione (quæ gratia habitualis in scholis dicitur) sit euectus.

VI. Communicatione ἰδιωματων siue proprietatum essentialium, non intelligi aliquam illarum immigrationem, siue à natura Diuina in humanam, siue ab humana in Diuinam.

VII. Hæc enunciata, quibus vel humana proprietates τὸ λόγῳ, ut quum dicimus, Deum esse crucifixum, vel diuina proprietates homini attribuntur, ut cum dicitur homo ille, in terris cum Nicodemus loquens, fuisse simul in cælis, non esse vana & nomine tanus sine re intelligenda, sed verè & re ipsa de persona illa Christi, quatenus vnica est, predicari: ac proinde in illis Deum intelligi non simpliciter ut Deum, sed Deum incarnatum, & vicissim hominem illum non simpliciter ut hominem, sed ut hominem Deo deo, id est, ut sic loquamur, deificatum, siue à Verbo in Vnitionem persona assumptum.

I. Quod R. D. collocutores V^{ir}tembergenses hanc communicationē proprietatum censent esse statuendam ut v^{ir}ionis hypostatica effectum, & locum habere tam in abstracta humanitatis, quam in concreta hominis appellatione: ac proinde tam verē ac realiter humanitatē illā per hypostaticā v^{ir}ionē dici Omnipresentem, Omniscientem, Omnipotentē, V^{ir}ificatricem & adorandam, quā illa omnia de homine illo assumpto dicuntur.

Alterius autem partis collocutores docent, sicut, etiam in hypostatica v^{ir}ione, non rectē dicitur humanitas esse Deitas, verē autem dicitur homo ille esse Deus: ita rectē dici non posse, etiam in ipsa v^{ir}ione, humanitatem illam Omnipresentem, Omnisciam, Omnipotentem, V^{ir}ificatricem, adorandam & c. quāuis verē dicatur homo ille propter v^{ir}itatem persona esse Omnipotens, Omniscius, Omnipresens, V^{ir}ificus & adorandus.

II. Quod R. D. collocutores V^{ir}tembergenses nolunt recipere etiam idiomatum communicationem, idēque asserunt non posse, nec debere dici Deitatem fuisse passam, crucifixam, & c. sicut verē dicitur humanitas esse Omnipotens, Omniscia, Omnipresens: quoniam videlicet in hypostatica v^{ir}ione Deitas nihil ab humanitate, sed humanitas à Deitate omnia sibi communicata receperit.

Alterius autem partis collocutores asserunt, sicut in Concretis enunciatis per hypostaticam v^{ir}ionē, tam reciprocē dicitur Deus ὁ λόγος esse passus & c. quā homo ille esse Omnipotens & c. ita etiam quia non obstante Deitatis assumentis prestantia, vna & eadem sit ac plane reciproca v^{ir}io, vna & eadem ratione neutrum hoc enuntiatum esse verum: humanitas est Omnipresens, Omnipotens & c. & Deitas est creata, passa & c.

III. Eadem est explicatio de carnis viuificandi vi & adoratione, qua R. D. collocutores V^{ir}tembergenses ipsi quoque humanitati in abstracto attribuit.

Alterius autem partis collocutores homini duntaxat in concreto ista assignant: sed præterea in abstracto (semper tamen vnitam) humanitatem agnoscunt, merito dici duabus rationibus viuificam. Primum quia in ea humanitate ὁ λόγος omnia quæ ad nostram reconciliationem pertinebant, adimpleuit, & per eam nunc quoque nos regit & seruat. Deinde quod non nisi illius à nobis per fidem apprehensa interuentu Christus virtutem illam sua Deitati propriam & saluificam, beneficia denique omnia sua suis membris communicat. Sic etiam ab adoratione Deitatis τὸ λόγος minime separant alterius partis collocutores humanitatis adorationem: non tamen in sese, nec absolutē considerata, sed respectiue id est, quia est Deo τὸ λόγος vnitā, siue quia Christi Deitas, quæ proprium & absolutum est veræ adorationis obiectum, non est simpliciter Deitas, sed Deitas incarnata, & illa humanitas, non simpliciter humanitas, sed τὸ λόγος humanitas.

Et de his quidem hæctenus dictum esto. Quominus autē tria reliqua

liqua de Baptismo, Imaginibus & Prædestinatione capita, & ipsius habitæ inter nos colloctionis argumenta, sicut ab eo, prout ipsi libuit, interpolata sunt, nunc quidem persequar, partim prohibeor temporis angustia, quod ad instantes nūdinas superest: partim ventant occupationes meliores & Ecclesiis, vt spero, vtiliores futuræ: nostræ quidem certè arati & conditioni accommodatiores, in quibus quod mihi vitæ superesse Dominus volet, prout mihi quietem concedet, consumere constitui. Bezam igitur laceffite, pungite, lancinate, lacerate quicumque, quocumque, quomodocumque voletis, qui ex Ecclesiarum & Scholarum vastatione rem facitis, & ex vestri dissimilium infectatione nomen quaritis. Non ita infant ille, vt erroris Spiritum compescere, & vanitatem, qua nihil esse loquacius verè scripsit August. coercere se posse speret. Itaque semel hac postrema cura defunctus, solo vos ipse silentio vlsciscetur. Deus autem ille Opt. Max. vel piis Principibus, & Rerum publicarum sapientibus gubernatoribus, consilia, cõhibēdis ambitiosis & petulantibus ingeniis aptiora, suggerens, vel alio quouis modo, Ecclesiæ suæ vulneribus tandem aliquādo medebitur. Interea verò dum ad ista quæ supersunt absolueda me comparo, vt omnibus aliquo iudicio præditis, & minimè contentiosis constet, quantum non nos, sed illi potiùs in doctrina de Prædestinatione à veritate aberrant, qui nos hodie, occasione ex hoc plausibili apud imperitum vulgus argumento arrepta tribunitiis suis clamoribus, & acerbissimis scriptis, quasi *δυσόμους* & *καταράτους* infectantur, ipsi potiùs nostræ *ωληροφρονας* fundamentum manifestè subuertentes, & absurdissimis, atque adedè impiis erroribus aditum aperientes: visus sum mihi operæ pretium facturum, si, quod antea quoque feci, D. Lutheri, cuius nauos penè solos isti admirantur, veram & orthodoxam hac de re totam sententiam, non ardentius quàm solidiùs, sed proprio scripto aduersus Erasmus & Sophistas omnes, grauissimè & copiosissimè explicatam, & tum ex Dei verbo, tum inuictis rationibus cõfirmatam, atque adedè à D. Brentio magnopere commendatā, huic priori meæ respõsionis parti subiicerè: ex cuius nimirū lectione paratiores saltè & æquiores lectores ad nostram audiendā defensionē accedāt. Quod superest, testis est mihi Dominus in animā meā, etsi nullius à fundamēto Orthodoxæ Christianæ fidei aberrantis dogmatis mihi sum conscius, paratissimū tamè semper, per ipsius gratiā, & fuisse me & esse, scriptorū omnium meorū rationē in omni legitimo Ecclesiastico cõuentu reddere: & sicubi ex Dei verbo fuerim edoctus aberrasse, non modò in errore non perseuerare, sed etiam monitoribus gratiam habere & veram veritatem auidissimè vtrisque manibus amplecti. Hanc autem verè legitimæ disceptationis conditionem si recusarint aduersarij, factis superque, ni fallor, quo Spiritu ducantur, ostendunt.

EX LIBELLO D. LVTHERI DE
SERVO ARBITRIO ADVERSVS
Diatriben Erasmi. Tom. 2.
Vvitebergensi.

De voluntate Dei tum occulta, tum manifesta.

VR alij lege tanguntur, alij non tanguntur, vt illi suscipiant, & hi contemnant gratiam oblatam, alia quaestio est. Nec loco illo Ezech. 18. tractatur, qui de praedicatione, & oblata misericordia Dei loquitur: non de occulta illa & metuenda voluntate Dei, ordinantis suo consilio quos & quales, praedicatione & oblatae misericordiae capaces & participes esse velit. Quae Voluntas non requirenda, sed cum reuerentia adoranda est, vt secretum longè reuerendissimae Maiestatis Diuinae, sibi soli reseruatum, ac nobis prohibitum, &c.

Et mox.

Aliter de Deo, vel de voluntate Dei nobis praedicatione, reuelata, oblata, culta, & aliter de Deo non praedicatione, non reuelata, non oblata, non culto disputandum est. Quatenus igitur Deus sese abscondit, & ignorari à nobis vult, nihil ad nos. Hic verò valet illud, *quae supra nos nihil ad nos.* Relinquendus est igitur Deus in Maiestate & natura sua. Sic enim nihil aliud cum illo habemus agere, nec sic voluit à nobis agi cum eo: sed quatenus indutus, & proditus est verbo suo, quo nobis sese obtulit, cum eo agimus, quod est decus & gloria eius, &c.

Et mox.

Multa facit Deus, quae verbo suo non ostendit nobis: multa quae vult, quae verbo suo non ostendit se velle. Sic non vult mortem peccatoris, verbo scilicet: vult autem illam voluntate illa imperferutabili. Verbo enim nos dirigi, non voluntate illa imperferutabili oportet. Atque adè quis sese dirigere queat ad Voluntatem prorsus inscrutabilem, & incognoscibilem? Satis est nosse tantum quod sit quaedam in Deo Voluntas imperferutabilis. Quid verò, cur, & quatenus illa velit, hoc prorsus non licet quaerere, optare, curare, aut tangere: sed tantum timere & adorare. Igitur rectè dicitur, Si Deus non vult mortem peccatoris, nostrae voluntati impurandum est quod perimus. Rectè, inquam, si de Deo praedicatione dixeris. Nam ille vult omnes homines saluos fieri dum verbo salutis ad omnes venit, vitiumq; est voluntatis quae non admittit eum: sicut dicit Matth. 23. *Quoties volui congregare pullos tuos, & noluiisti.* Verum quare Maiestas illa vitium hoc voluntatis nostrae non tollit,
aut

aut mutat in omnibus, quum non sit in potestate hominis: aut cur illud ei imputer, quum non possit homo eo carere, quærere non licet: ac si multum quæras, nunquam tamen inuenias, sicut Paulus Rom. 9. dicit *Tu quis es qui respondeas Deo?*

Et rursus. Ad illud Matth. 23. Quoties volui.

Nos dicimus, vt iam antè diximus, de secreta illa voluntate Maiestatis non esse disputandum, & temeritatem humanam (quæ perpetua peruerfitate, relictis necessariis illam semper impetit & tentat,) esse auocandam & retrahendam, ne occupet sese scrutandis illis secretis Maiestatis, quæ impossibile est attingere, vt quæ habet lucem inaccessibilem, teste Paulo. Occupet verò sese cum Deo incarnato, seu cum Iesu crucifixo, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ, sed absconditi: per hunc enim abundè habet quid scire, & non scire debeat. Deus igitur incarnatus hic loquitur, *volui & inuolui*. Deus inquam, incarnatus, in hoc mundo missus est, vt velit, loquatur, faciat, patiat, offerat omnibus omnia, quæ sunt ad salutem necessaria: licet plurimos offendat qui secerera illa voluntate Maiestatis, vel relictæ, vel indurati, non suscipiunt volentem, loquentem, facientem & offerentem: sicut Ioan. dicit, *Lux in tenebris lucet, & tenebra eam non apprehendunt.* Et iterum. *In propria venit & sui eum non receperunt.* Huius iridem Dei incarnati est flere, deplorare & gemere super perditionem impiorum: quum voluntas Maiestatis ex proposito aliquos relinquit, & reprobet, vt pereant. Nec nobis quærendum cur ita faciat, sed reuerendus Deus qui talia & possit & velit.

Et paulò pòst.

Dicit hic ratio nasuta, pulchrè inuentum effugium: vt quoties vi argumentorum vrgeamur, ad voluntatem illam metuendam recurramus, & disputatorem vbi molestus fuerit, ad silentium adigamus. Respondemus non esse nostrum inuentum, sed diuinum scripturis firmatum præceptum. Sic Paulus Rom. 9. *Quid igitur queritur? Quis voluntati eius resistet? O homo tu quis es qui contendas cum Deo? An non habet potestatem singulus, & c.* Et Esa. 58. *Me de die in diem querunt & vias meas scire volunt, quasi gens qua institutam fecerit. Rogant me iudicia iustitiæ, & appropinquare Deo volunt.*

Puto his verbis satis môstrari, non licere hominibus scrutari voluntatem Maiestatis. deinde causa est huiusmodi vt in illa maxime petant peruersi homines, voluntatē illam metuendā. Ideo maximè locus est eos ad silentiū & reuerentiā hortādi. In aliis causis non ita facimus, vbi talia tractātur quorū ratio reddi potest, & reddi nobis mandata est: quod si quis pergat scrutari rationē voluntatis illius, nec nostræ monitioni cedit, hūc sinimus ire, & Gigantū more cum Deo pugnare: spectaturi quos triūphos sit reportaturus certi quod causæ nostræ nihil sit detracturus, & suæ nihil collaturus.

Item. Videtur verba illa coniunctiua (*si volueris, si vis, si quis vult, si dilexeritis, si manseritis, &c.*) propter Prædestinationem Dei sic poni, vt incognitam nobis: & illam inuoluere, ac si hoc velint dicere, *Si vis, si volueris.* Hoc est si talis fueris apud Deum, vt voluntate hac te dignetur seruandi præcepta, seruaberis. Quo tropo datur intelligi & nos nihil posse, & si quid facimus, Deum in nobis operari.

Item. Quid si hęc ratio nasum ruget, & dicat, Cur Deus ista, nimirum hortari, consolari & excitari enigique ad pergendum fideles, promissione mercedis: & terreri ac deterreri impios, vt desinant à malis, ne inflectantur, aut insolescant in peccatis, &c. Cur ista, in quâ, Deus velit per verba fieri, quum talibus verbis nihil efficiat: neque voluntas in veram partem sese vertere possit, sed totum pendeat à virtute & opere Spiritus sancti, qui etiam sine verbo ista omnia posset facere? Dicemus, Sic placitum est ipsi Deo, vt non sine verbo, sed per verbum tribuat spiritum, vt nos habeat suos cooperatores, dum foris sonamus quod intus ipse solus spirat, vbi vbi voluerit, quæ tamé absque verbo facere posset, sed non vult. Iam qui sumus nos vt voluntatis diuinæ causam quæramus? Satis est nosse quod Deus ita velit, & hanc voluntatem reuereri, diligere, & adorare decet coërcita rationis temeritate. Nam & Christus Matth. nullam aliam rationem adfert cur sapientibus abscondatur Evangelium, paruulis reueletur, quàm quod sic placuit Patri.

De dicto Moysi. Ego indurabo cor Pharaonis, ex 9.

Nobis non est satis si dixeris, potest hęc tropus esse: sed queritur an debeat & oporteat tropum hęc esse. Quod si non monstraris necessariò inesse tropum, nihil prorsus effeceris, stat ibi verbum Dei, *Ego indurabo cor Pharaonis:* si dixeris sic accipiendum esse, vel sic accipi posse. Ego permittam indurari. Audio quidem sic accipi posse: audio hunc tropum populari sermone vulgarum, vt, ego perdididi, quia non statim correxi errantem: sed non est illi probationi locus. Non queritur an tropus ille sit in vsu: non item queritur an aliquis possit eum hoc loco Pauli vsurpare: sed hoc queritur, An tutum ac certum sit, rectè hoc loco vsurpari, & an Paulus velit eo vti? Non de alieno lectoris vsu, sed de ipsius authoris Pauli vsu queritur. Quid facies conscientie sic querenti? Ecce Deus autor dicit, Indurabo cor Pharaonis, aperta & nota est significatio verbi indurare: homo verò lector dicit mihi, Indurare hoc loco est indurandi occasionem dare, dum non statim corrigitur peccator: qua autoritate, quo consilio, qua necessitate vocis illa naturalis significatio mihi sic torquetur? Quid si erret lector, & interpres, unde probatur illam torturam verbi hoc loco fieri debere? Periculosum, imò impium est verbum Dei sine necessitate, sine auctoritate

torque-

torquere. An huic animulæ laboranti sic consules? Origenes sic sentit, aut sic: desine talia scrutari, quum sint curiosa. At illa respondebit hoc, Mosem, & Paulum admoneri oportuerat antequam scriberent, atque ad eum ipsum Deum: ut quid nos curiosis & superuacaneis scriptis diuexant?

Et mox.

Sic opinanti etiam consentiente omnium seculorum industria, nihil credimus, sed pergemus & vrgemus tropum hîc nullum esse posse: simpliciter verò ut sonant verba sermonem Dei esse accipiendum. Neque enim nostri arbitrij est, verba Dei fingere & refingere pro libidine nostra, &c.

Et mox.

Et ut vno verbo dicam, illuc redit licentia ista interpretandi, vt noua & inaudita grammatica omnia confundantur: ut quum Deus dicit *indurabo cor Pharaonis*, mutatis personis sic accipias, Pharaon indurat sese mea lenitate: Deus indurat cor nostrum, id est, nos ipsi indurauimus nos Deo pœnas differente. Item, *Tu Domine errare nos fecisti*, id est, nos errare fecimus nos-ipsos, te non castigante. Ita Deum misereri iam non significat donare gratiam, aut exhibere misericordiam, remittere peccatum, iustificare, aut malis liberare: sed contrà significat inferre malum, & castigare, &c.

Et mox.

Euincit igitur textus Mosi tropos esse fictos & nihili hoc loco, longèque aliud & maius quiddam vltra beneficentiam, afflictionem, & castigationem significari illis verbis, *Ego indurabo &c.* Quæ enim ira & castigatio instantior quàm dum tot plagis percutit? vt non semel velut respiscens illis Pharaon moueatur, sed non permouetur nec perseuerat. Quæ etiam lenitas largior? quàm dum tam facile tollit plagas, toties reducit bona, toties aufert mala? vtraque tamen nihil faciunt, adhuc dicit, *indurabo*. Adhuc stat induratio & aliam esse necesse est quàm tu somnias.

Et paulò post.

Sed fingamus valere tropum hoc loco, visuri quomodo elaboratur ne affirmare cogatur solius Dei voluntate, nostra verò necessitate omnia fieri: & quomodo excuset Deum ne ipse sit auctor & causa nostræ indurationis. Si enim verum est quòd tunc indurare Deus dicitur, quum lenitate sua tolerat, nec statim punit: vtrumque adhuc perstat. Nihilominus enim homo seruit peccato necessariò, nec liberum arbitrium fit melius lenitate tolerantis Dei, sed necessariò peius, nisi addatur ei Spiritus miserante Deo. Et æquè Deus crudelis esse videtur tolerando per lenitatem homines, atque à nobis prædicari putatur, quòd indurat volendo, voluntate illa imperscrutabili. Videbitur enim hac lenitate crudelissimus, quum possit malis nostris mederi si vellet, possitque non tolerare si vel-

let: imò nisi vellet, tollerare non posset. Stante ergo illa voluntate sine qua nihil fit, & dato quòd liberum arbitrium nihil possit boni velle, frustra dicitur, quicquid dicitur pro excusando Deo, & accusando libero arbitrio. Semper enim dicit liberum arbitrium, *Ego non possum, & Deus non vult, quid faciam? &c.*

De causa Electionis & Reprobationis.

Si est igitur vnus definitiois, eiusdemque impotentia liberum arbitrium in omnibus hominibus, nulla potest ratio reddi cur vnum perueniat ad gratiam, & alterum non perueniat, si nihil prædicetur quàm lenitas tolerantis, & castigatio miserentis Dei. Tuac nec Deus quemquam eliger, nec electioni vllus locus relinquitur: sed sola libertas arbitrij, lenitatem, & iram acceptans vel refutans. Spoliatus verò Deus virtute & sapientia eligendi, quid erit nisi Idolum fortunæ, cuius numine omnia temerè fiunt? Et tandem eò venietur vt homines salui fiant & damnentur ignorante Deo, vt qui nec discreuerit certa electione saluandos & damnandos: sed oblata omnibus tum generali lenitate tolerante & indurante, tum Misericordia corripiente, & puniente: hominibus reliquerit vti velint salui fieri, aut damnari. Ipse interim fortè ad conuiuium Æthiopum profectus, vt ait Homerus. Talem Deum nobis & Aristoteles pingit, qui dormiat scilicet & sinat sua bonitate & correptione vti & abuti quoslibet. Nec ratio aliter potest de ipso iudicare: sicut enim ipsa spernit & contemnit res diuinas, sic iudicat & de Deo quasi spernat, & omissa eligendi, discernendi, inspirandi sapientia, voluntate, & præsentia, hominibus mandarit negotiosum istud & molestum opus, lenitatem & iram suam acceptandi & refutandi. Huc venitur dum ratione humana Deum metiri, & excusare volumus: dum secreta Maiestatis non reueremur: sed penetramus scrutantes, vt oppressi gloria, pro vna excusatione mille blasphemias euomamus, &c.

Et mox.

Ita fit vt dum soli voluntati Dei non permittimus indurandi, & miserendi, & omnia faciendi voluntatem & potentiam: ipsi libero arbitrio omnia posse tribuamus sine gratia: quod tamen negauimus.

Causa falsa interpretationis horum verborum. Ego indurabo, &c.

Causas videamus fingendi tropi hoc loco. Absurdum videtur (ait Diatribe) vt Deus non solum iustus, sed & bonus, indurasse dicatur cor hominis, vt per illius malitiam, suam illustraret potentiam: & Origenes fatetur occasionem indurationis datam à Deo, culpam tamen in Pharaonem reicit.

Respondetur mox.

Absurditas ergo vna est principalium causarum, ne verba Mo-
lis

sis & Pauli simpliciter accipiantur. Sed ea absurditas in quem peccat fidei articulum? *Et mox*, Eodem argumento negabis omnes fidei articulos, quod longè absurdissimum sit Deum esse hominem Virginis filium, crucifixum, sedentem ad dexteram patris. Absurdum talia credere. Fingamus ergo, & hic tropos, cum Arrianis, & Manichæis: ne Christus sit simpliciter Deus, aut verus homo, sic pulchrè scripturas tractabimus.

Sed nec profunt tropi ad vitanda absurda. Absurdum enim manet ratione iudice, vt Deus iustus, & bonus exigat à lib. arb. impossibilia, & ei imputet quod non possit velle bonum: & nihilò clementius aut mitius agit, dum non confert spiritum, quàm si induraret, aut indurari permittat. Hæc dictabit ratio non esse boni & iusti Dei, quia palpare & videre vult quomodo sit bonus, & non crudelis. Id verò comprehenderet si diceretur de Deo, Neminem indurat, neminem damnat, sed omnibus miseretur, omnes saluos facit: nimirum vt destructo inferno, positòque meta mortis, nulla pœna formidaretur futura. Ideo sic æstuat, & contendit, vt Deum excuset & defendat iustum & bonum. Sed & fides & spiritus aliter iudicant, qui Deum bonum credunt etiam si omnes homines perderet.

Et mox.

Quid refert induretur, an indurari mereatur liberum arbitrium, quum induratio necessariò insit, donec inest impotentia illa, qua non potest velle bonum sine gratia.

Et mox. Quomodo Deus operetur mala in nobis.

Quæritur quomodo Deus mala dicatur in nobis operari, vt, *indurare, tradere desideris, seducere, &c.* Oportuit sanè verbis Dei contentos esse, & simpliciter credere quod dicunt, quum sint opera Dei prorsus inenarrabilia: Tamen in obsequium rationis, id est stultitiæ humanæ, libet ineptire, & stultescere, & balbutiendo tentare, si qua possimus eam mouere.

Et mox.

Primò etiam ratio concedit, Deum omnia in omnibus operari, ac sine ipso nihil fieri, nec efficax esse. Est enim omnipotens, & perinet id ad omnipotentiam eius, vt ait Paulus ad Ephes. Iam Satan & homo lapsi & deserti à Deo, non possunt velle bonum, hoc est, ea quæ Deo placent, & quæ Deus vult, sed in sua desideria conuersi, quærunt perpetuò quæ sua sunt. Hæc eorum voluntas & natura sic à Deo auersa non est nihil: sed manet voluntas & natura in vtroque. Et ea non minùs subiecta sunt (vt pote creatura, & opus Dei) omnipotentia, & actioni diuinæ, quàm reliquæ creaturæ & opera Dei. Hic vides quum Deus in malis, & per malos operatur, mala quidem fieri, Deum tamen non malè facere, quia ipse bonus malè facere non potest, malis instrumentis vtendo quæ raptum &

motum potentia suæ non possunt euadere. Vitium ergo est in instrumentis, quæ otiosa esse non sinit, sicutque mala mouente Deo, non aliter, quàm si faber securi serrata & detata malè secaret, quia impius non potest nõ errare, & peccare, dum raptu diuinæ potentia motus, ociari non sinitur, sed velit, cupiat, faciat taliter qualis ipse est. Hæc rata & certa sunt, si credimus omnipotentem esse Deum: & Impiam esse creaturam Dei: auersam verò relictamque sibi, sine spiritu Dei non posse velle, aut facere bonum. Omnipotentia enim Dei facit, vt impius non possit motum & actionem Dei euadere, sed necessariò illi subiectus pareat. Corruptio eius, seu auersio eius à Deo, facit vt bene moueri aut rapi non possit. Deus suam omnipotentiam non potest omittere, propter illius auersionem: Impius verò non potest suam auersionem mutare. Ita fit vt necessariò peccet, & erret, donec spiritu Dei corrigatur, &c.

Et mox, Vnde induratio.

Indurationis negotium sic habet: Impius, sicut & Satan eius princeps, totus versus ad se, & ad sua, non requirit Deum: nec curat quæ Dei sunt: sed suas opes & glorias, sua opera, suum regnum omnino quærit, illisque vult in pace frui. Quod si quis illi resistat, aut aliquid horum velit imminuere, eadem auersione qua illa quærit, etiam mouetur, indignatur, & furit in aduersarium. Et tam non potest non furere, quàm non potest non quærere, & cupere: & tam non potest non cupere, quàm non potest non esse creatura Dei, licet viciata. Hic est ille furor mundi aduersus Euangelium.

Et mox pag. eadem b.

Hæc ipsa irritatio impiorum, quum Deus illis contrarium dicit, & facit, est ipsorum induratio, & ingrauatio. Peiores enim fiunt dum ipsorum auersioni restituitur, aut detrahitur. Sic Pharaoni impio erepturus Deus ty rannidem, irritauit eum, & magis indurauit, & aggrauauit cor eius, dum illum per verbum Moïsi inuasit, & intus spiritum non dedit: sed ipsius impiam corruptionem permisit Satana regnante succensere, furere, & procedere cum securitate, & contemptu.

Et mox.

Non igitur quispiam cogitet Deum, quum dicitur indurare, aut malum in nobis operari (est enim indurare malum facere) id est sic facere, quasi de nouo in nobis malum creet, &c. sed sic cogitet qui hæc vtunque volet intelligere, in nobis, id est, per nos, Deum operari mala, non culpa Dei, sed vitio nostro: qui, quum simus natura mali, Deus verò bonus, nos actione sua pro natura omnipotentia suæ rapiens aliter facere non possit, quàm quod ipse bonus malo instrumento malum faciat, licet hoc malo pro sua sapientia vratur bene ad gloriam suam, & salutem nostram. Sic Satana voluntatem malam inueniens, non autem creans, (sed deserete Deo,
& pec-

& peccante Satana malam factam) arripit operando, & mouet quorsum vult: licet illa voluntas mala esse non desinat, hoc ipso Dei motu. Hoc modo dixit Dauid. 2. Sam. 16. Dominum iussisse vt Semei ipsi malediceret. At externum non erat vllum tale præceptum, quo Deus tam virulentum & malum opus, quale est maledicere, præcipiat. Respicit ergo Dauid ad illud, quod Deus omnipotens dixit, & facta sunt, hoc est, quod verbo æterno omnia facit.

Et mox.

Sic indurat Pharaonem quum impiæ & malæ eius voluntati offert verbum, & opus, quod illa odit, vitio scilicet ingenito, & naturali corruptione. Atque quum Deus Spiritu suo eam intus non mutet, pergat verò offerendo: & obtrudendo: vt contrà Pharaon vires, & potentiam suam considerans, & eis confidens, sit vt hinc infatus & superbus induretur, & eò magis ac magis irriteretur, quò magis Moses instat & minatur. Hæc autem voluntas eius mala, se sola non moueretur aut induraretur, sed omnipotens actor quum illam agat inenitabili motu, vt reliquas creaturas, necesse est eam aliquid velle. Quum verò Deus simul foris offerat, quod naturaliter illum irritat & offendit, sit vt Pharaon non possit euitare indurationem sui, sicut vitare non potest, & omnipotentia diuinæ actionem & auersionem, seu malitiam suæ voluntatis. Quare induratio Pharaonis per Deum sic impletur, &c.

Et mox.

Explois ergo tropis, & glossis hominis, verba Dei simpliciter accipimus, ne sit necesse Deum excusare, vel iniquitatis arguere. Quum enim dicit, *Ego indurabo cor Pharaonis*, simpliciter loquitur, ac si diceret, Ego faciam vt cor Pharaonis induretur, seu vt me operante, & faciente induretur. Intus enim generali motu ipsam mouebo voluntatem malam, vt suo impetu & cursu volendi pergat. foris verò offeram verbum, & opus in quod impinget impetus ille malus, quum aliud nõ possit nisi malè velle: me, virtute omnipotentia, malum ipsum mouente, &c.

Et pag. 497. a.

Hinc illud est quod ferè post singulas plagas repetit Moses. *Ee induratum est cor Pharaonis, vt nõ dimitteret populum sicut locutus fuerat Dominus*: quasi dicat, verax appareret Dominus, qui illum indurandum prædixerat. Si hic erat vlla vertibilitas aut libertas in Pharaone, quæ in vtrumque potuisset, nõ potuisset Dominus tam certò prædicere eius indurationem. Nunc quum promittat is, qui nec falli, nec mentiri potest, necessariò futurum erat, vt induraretur. Quod nõ fieret nisi eius induratio prorsus esset extra vires hominis, & in solius Dei potestate: modo quo diximus supra, videlicet quòd Deus certus erat, sese operationem omnipotentia generalis nõ omitturum in Pharaone, quum nec posset eam omittere.

*Cur Deus non cesset à motu omnipotentia, aut cur voluntates
impias non mutet, citius Adam ruere si uerit,
& nos impuros creauit?*

Quærat quispiam, cur Deus non cesset ab ipso motu omnipotentia quo voluntas impiorum mouetur, vt pergat mala esse, & peior fieri? Responderetur, hoc est optare, vt Deus propter impios desinat esse Deus, dum eius virtutem & actionem optas cessare, scilicet vt desinat esse bonus, ne ylli fiant pei ores.

At (inquierit rursus) cur non simul mutat voluntates malas quas mouet? *Responsio:* Hoc pertinet ad secreta Maiestatis, vbi incomprehensibilia sunt iudicia eius, nec nostrum hoc est quærere: sed adorare mysteria hæc. Quod si caro & sanguis hic offensa murmuraret, murmuret sanè, sed nihil efficiet, Deus ideò non mutabitur. Et si scandalizati impij discedant, Electi tamen manebunt. Idem dicitur illis qui quærunt, Cur permiserit Adam ruere? & cur nos omnes eodem peccato infectos condidit? quum potuisset illum seruare, & nos aliunde, vel primum purgato semine, creare? nimirum quia Deus est, cuius voluntatis nulla est causa, nec est ratio, quæ illi seu mensura, & regula præscribatur, quum nihil sit illi æquale vel superius: sed ipsa est regula omnium. Si enim esset illi aliqua regula aut mensura, aut causa aut ratio, iam nec Dei voluntas esse posset. Non enim quia sic debet aut debuit velle, ideò rectum est quod vult: sed contra, quia ipse sic vult, ideò debet rectum esse quod fit. Creaturæ voluntati, causa & ratio præscribitur, sed non creatoris voluntati, nisi alium illi præferis creatorem.

Alia obiectio, eiusque solutio.

Scilicet hoc offendit sensum illum communem, seu rationem naturalem, quod Deus mera voluntate sua homines deserat, induret, damnet, quasi delectetur peccatis & cruciatibus miserorum tantis & æternis, qui prædicatur tantæ misericordiæ & bonitatis, &c. Hoc iniqum, hoc crudele, hoc intolerabile visum est de Deo sentire, &c.

At ipsamet ratio naturalis, quæ necessitate illa offenditur, cogitur eam concedere proprio suo iudicio, etiam sine vlla scriptura conuicta. Omnes enim homines habent etiam hanc sententiam in cordibus suis scriptam, eamque & agnoscunt & probant, licet inuiti. Primò Deum esse omnipotentem, non solùm potentia, sed etiam actione: alioqui ridiculus foret Deus. Dein de ipsam omnia nosse, & præscire, neque errare, neque falli posse. His concessis coguntur ineuitabili consequentia admittere, nos non fieri nostra voluntate, sed necessitate: item nos non facere quod libet, pro iure arbitrij liberi, sed prout Deus præsciuit & agit consilio, & virtute infallibili, & immutabili, &c.

De dicto Mosis Gen. 25. *Maior seruiet minori.*

Hunc locum sic eludit Diatribe, quòd propriè non pertineat ad salutem hominis. Potest enim Deus velle, vt homo seruus sit & pauper, nec tamen reiciatur ab aeterna salute.

Responsio, Esto sanè, nihil pertineat locus ille ad salutem hominis, sed de temporali seruitute intelligatur (quod non est verum) tamen à Paulo rectè, & efficaciter adducitur, vt probet non per merita Iacob, aut Esau: sed per vocantem dictum esse ad Saram *Maior seruiet minori*, Paulus enim disputat an illi virtute, aut meritis liberi arbitrij peruenierint ad id quod de iis dicit, probatque inuictis verbis Scripturae quòd non: sed sola vocantis gratia, quòd nondum nati, nihil boni aut mali operati fuerint, &c.

Et mox.

Quid liberum arbitrium iuuat Iacob? quid obfuit Esau? quum iam praescientia, & destinatione Dei vterque nondum natus, nihilque operatus, definitus est qualia esset recepturus: scilicet vt ille seruiret, hic dominaretur. Praesentia decernuntur antequam operari nascentur, & operentur.

Et mox.

Non hoc iam quaeritur, An seruitus illa pertineat ad salutem, sed quo merito illi imponatur, qui non meruerat.

Deinde quòd non de seruitute sola agat Moses, & quòd rectè Paulus de salute aeterna hunc locum intelligat, conuincitur ex ipso textu, sic enim habet oraculum in Mose, *Duo populi ex utero tuo diuisentur, populusque populum superabit, & Maior seruiet minori.* Hic manifestè duo populi discernuntur; Alter in gratiam Dei recipitur, licet minor, vt vincat maiorem, non viribus, sed fauente Deo: alioqui quomodo vincat minor maiorem, nisi sit Deus cum eo? Quum igitur minor futurus sit populus Dei, non solum ibi dominatio externa tractatur, aut seruitus, sed omnia quae pertinent ad populum Dei, benedictio, verbum, Spiritus, promissio Christi, & regnum aeternum: id quod etiam postea latius scriptura confirmat, vbi Iacob benedici, & promissiones & regnum accipere scribit, quae omnia Paulus breuiter indicat, dum dicit, Maiorem seruiturum esse minori, nos ad Mosen remittens, latius haec tractantem.

De loco *Malachia* Iacob dilexi, Esau autem odio

habui.

Triplici industria torquet hunc locum Diatribe. Prima est, Si literam vrgeas, inquit, Deus non amat vt nos amamus; nec odit quenquam, quum in Deum non cadant affectus.

Et mox.

Responsio: Quid audio? An quaeritur quomodo Deus amet & odiat: ac non potius cur amet & odiat? Pulchrè scimus, quòd Deus

non amat aut odit quemadmodum nos, siquidem nos mutabiliter, & amamus & odimus: Ille æterna & immutabili natura amat & odit. Sic non cadunt in illum accidentia, & affectus. Atque hoc ipsum est quod liberum arbitrium cogit nihil esse, Quod æternus & immutabilis sit amor, æternum odium erga homines antequam mundus fieret, non solum ante meritum & opus liberi arbitrij omniaque necessariò in nobis fieri, secundum quod ille vel amat, vel non amat ab æterno, vt non solum amor Dei, sed etiam modus amandi, necessitatem nobis inferat, &c.

Sed esto vt amor Dei sit effectus amoris, & odium sit effectus odij: nunquid illi effectus citra & præter Dei voluntatem fiunt? Si non fiunt nisi volente Deo, iam quod vult Deus, idèò vocarit Iacob antequam nasceretur, quia dilexerit eum, non autem dilectus sit prius à Iacob, aut merito eius vllò permotus, &c.

Altera industria est, quod non videtur loqui de odio quo damnamur in æternum, sed de temporaria afflictione.

Responsio, Quid hoc ad rem? quum Paulus probet illam afflictionem sine merito, solòque Dei odio, illatam Esau? Quæ fuit enim causa amandi Iacob, & odio habendi Esau apud Deum, quum illi nondum essent? Iam illud falsum est Malachiam solum loqui de temporaria afflictione, aut de destruenda Edomæa: sed Israëlitis exprobrat ingratitude, quod quum Deus illos dilexerit, illi tamen neque vicissim diligant, vt patrem: neque timeant vt Dominum. Dilexisse autem probat tum ex Scriptura, tum ex opere. Quum enim Iacob & Esau essent fratres, Gen. 25. tamen Iacob dilexit, & elegit, antequam nasceretur, Esau verò sic odit, vt regionem eius redegerit in solitudinem. Item Iacobum quidem reduxit è captiuitate, & restituit, at Edumæos non fuit restitui, sed minabatur eis destructionem, &c.

Et mox.

Quomodo stabit nunc quod Propheta de temporaria afflictione loquatur? quum evidentibus verbis testetur, sese loqui de duobus populis à duobus Patriarchis natis: illum susceptum in populum, & seruatum: hunc verò relictum & tandem destructum. Suscipere in populum, non pertinet tantum ad temporalia bona vel mala: sed ad omnia. Neque enim Deus noster tatum temporalium Deus est, sed omnium, &c.

Tertia industria est, Quod dicatur Deus odisse nondum natos, quia præscit illos gesturos odio digna. Iudæos itaque merito incredulitatis excisos, gentes verò merito fidei insertas, &c.

Responsio: Non disputamus de excisione aut insertione: sed an qui possint vel credere vel discredere vi liberi arbitrij: nec qui sint credentes, qui non: nec quid sequatur credentes & discredentes: sed quo merito, quo opere perueniant ad fidem, qua inseruntur, aut ad

aut ad infidelitatem qua excinduntur, Paulus hic docet quod nullo nostro opere, sed solo amore, & odio Dei hoc contingat. Vbi verò contigerit exhortatur vt perseuerent, ne excindantur. At exhortatio non probat quid nos possimus, sed quid debeamus.

De loco Pauli 2. Tim. 2. In domo magna esse vasa aurea.

& lutea &c.

Tum sequitur similitudo, scilicet esse vasa diuersa, alia in contumeliam. His absoluitur doctrina quod vasa non seipsa parent, sed herus. Hoc vult & Rom. 9. quod figulus potestatem habet &c. & quod dicitur 2. Tim. 2. 20. *si quis se emundauerit ab istis*, non de fordibus intelligi, sed de vasis contumeliæ, vt sit sensus, si quis separatus manserit, ac non inter impios magistris misceatur, erit vas honoris &c.

Et mox.

Non enim sequitur quenquam ideo sese vi liberi arbitrij, posse mundare. Summa, si ista elusio valet, tota disputatio Pauli nihil valet. Frustra enim induceret murmurantes aduersus figulum Deum, si culpa vasis, & non figuli esse videretur. Quis enim murmuret, si audiat damnari dignum damnatione? Hinc verò murmuratio humana, videlicet, quod non vasi, sed figulo sit imputandum, qui creet & temperet lutum, si vas conicitur in ignem æternum quod nihil commeruit, nisi quod sui iuris non est. Id verò est quod Paulus dicere facit impios, Quid adhuc queritur? voluntati eius quis resistit? Hoc est illud quod humana ratio neque capere, neque ferre potest. Vult enim Deum agere iure humano, vt faciat quod ipsis rectum videtur, aut rationem reddat cur sit Deus: & ita redigendus erit Deus in ordinem, & præscribendæ illi leges vt non damnet quenquam, nisi qui nostro iudicio id meruerit, & figulus faciat vas in contumeliam ex meritis præcedentibus, &c.

Verùm si sic operatur Deus vt merita spectet, cur illi murmurant & expostulant? Quid opus Paulo, illos compescere? Deinde vbi manet potestas figuli faciendi quod vult, si meritis & legibus subiectus, non sinitur facere quod vult, sed exigitur facere quod debet? Pugnat enim respectus meritorum, cum potestate ac libertate faciendi quod vult, vt ille probat Paterfamilias, qui operariis murmurantibus, & ius postulantibus, opposuit libertatem voluntatis in bonis suis Matth. 20.

Sed fingamus Deum talem esse oportere, qui merita respiciat in damnandis. Nonne pariter contendemus & concedemus, vt & in saluandis merita spectet? Si rationem sequi volumus, equè iniquum est indignos coronari, atque indignos puniri. Deum igitur iniquum declarabimus, vt qui malis & impiis delectetur, & impietatem eorum præmiis inuitet & coronet. At vae nobis tunc miseris apud illum Deum. Quis enim saluus erit?

Vide nequitiam cordis humani, Deum, quum indignos sine mer-

ritis saluat, imò quum multis demeritis saluat impios, non accusat iniquitatis, non expostulat cur hoc velit, quum sit iniquissimum etiam sese iudice: sed quia sibi commodum & plausibile est, æquum & bonum iudicat. At quum immeritos damnat, quia hoc incommodum sibi est, hoc iniquum, hoc intolerabile est, hinc expostulatur, hinc murmuratur, hinc blasphematur.

Ratio ergo in hac causa non iudicat secundum æquitatem, sed secundum affectum. Si enim æquitatem spectaret, æquè expostularet cum Deo dum indignos coronat, atque dum immeritos damnat. Æquè etiam Deum laudaret, & prædicaret dum damnat immeritos, atque facit dum indignos saluat. Vtrobique enim par iniquitas, si sensum nostrum spectes: nisi non fuerit æquè iniquum, si Cain ob homicidium laudes, regemque facias: atque si Habel innocentem in carcerem conicias, atque occidas.

Quum igitur ratio laudet Deum indignos saluatem, arguat verò immeritos damnantem, conuincitur non laudare Deum, vt Deum, sed vt suo comodo seruientem: hoc est seipsum, & quæ sua sunt, in Deo quarit & laudat, non Deum, & quæ Dei sunt. At si placet Deus indignos coronans, non debet displicere immeritos damnans. Si illic iustus est, cur nõ hic iustus erit? Illic gratiam & misericordiam spargit in indignos, hinc iram, & seueritatem spargit in immeritos: vtrobique nimius, & iniquus apud homines: sed iustus & verax apud seipsum. Nam quomodo hoc iustum sit vt indignos coronet, incomprehensibile est modò: videbimus autem quum illic venerimus, vbi iam non ereditur, sed reuelata facie videbitur. Itaque quomodo hoc iustum sit vt immeritos damnet, incomprehensibile est modò, creditur tamen donec reuelabitur filius hominis.

Et mox.

Conclusio totius disputationis, de damnatione Impiorum, & Dei iustitia.

Si autem id mouet, quod difficile sit clementiam, & æquitatem Dei tueri, vt qui damnet immeritos, hoc est impios eiusmodi, qui in impietate nati, non possunt vlla ratione sibi consulere, quin impii sint, maneat, ac damnentur: coganturque necessitate naturæ peccare, & perire (sicut Paulus dicit, *Eramus omnes filij ira, quemadmodum & ceteri*) quum tales creentur ab ipso met Deo, ex semine vitiatò, per vnius Adæ peccatum, *Resp.* Hic honorandus, & reuerendus est Deus clementissimus, in iis quos iustificat & saluat indignissimos, donandumque est non nihil Diuinæ eius sapientiæ, vt iustus esse credatur, vbi iniquus nobis esse videtur. Si enim talis esset eius iustitia, quæ humano captu posset iudicari esse iusta, planè non esset diuina, & nihilo differret ab humana iustitia. At quum sit Deus verus & vnus, deinde totus incomprehensibilis, & inaccessi-

inaccessibilis humana ratione, par est, imò necessarium est, vt & iustitia sua sit incomprehensibilis, sicut Paulus etiam exclamat, dicēs, *O altitudo diuinarum sapientia & scientia Dei, quam incomprehensibilia sunt Iudicia eius, & inuestigabiles vite eius!* Rom. 11. Incomprehensibilia verò non essent, si per omnia capere valeremus, quare sint Iusta. Quid est homo comparatus Deo? &c.

Et mox.

Si fatemur, natura etiam Magistra, humanam potentiam, sapientiam, scientiam, & omnia nostra nihil esse, si ad diuinitatem cōferantur, quæ est nostra peruersitas, vt solam iustitiam, & iudicium Dei vexemus? & iudicio nostro tantum arrogemus, vt diuinum iudicium comprehendere, iudicare, & æstimare velimus? Quare non similiter & hic dicimus, Iudicium nostrum nihil est si diuino iudicio comparatur? Consule rationem ipsam, si non conuicta cogitur sese stultam, & temerariam confiteri, quòd Iudicium Dei non sine esse incomprehensibile, quum cætera diuina omnia fateatur incomprehensibilia. Scilicet, in omnibus aliis Deo concedimus maiestatem diuinam, in solo iudicio parati sumus id negare, nec tantisper possumus credere eum esse iustum, quum nobis promiserit, fore, vbi gloriam suam reuelarit, vt omnes eum videamus, & palpemus, eum fuisse, & esse Iustum.

Dabo exemplum ad confirmandam hanc fidem, & consolandū illum oculum nequam, qui Deum suspectum habet de iniquitate. Ecce sic Deus administrat mundum istum corporalem, in rebus externis, vt si rationis humanæ iudicium spectes, & sequaris, cogaris dicere aut nullum esse Deum, aut iniquum esse (vt ille ait, Sollicitor nullos sæpe putare Deos) quod prosperrimè habeant mali, contrà infelicissimè boni, testantibus prouerbis & experientia. Iob. 19. Psalm. 73. Nonne omnium iudicio iniquissimum est malos fortunari, & bonos affligi? At ita fert cursus mundi. Etsi verò hic non solum summa ingenia eò lapsa sint, vt Deum esse negēt & fortunam omnia temerè versare fingant, sed & Propheta Ier. Iob. Dauid, & alij pij, qui Deum esse crediderunt, magis de iniquitate Dei tentati fuerint: tamen hæc tentatio, & iniquitas Dei tollitur facillimè per lucem Euangelij, & cognitionem gratiæ, qua docemur, Impios quidem corporaliter florere, sed anima perdi: esseque vitam post hanc vitam, in qua quicquid hic non est punitum, & remuneratum, illic punietur, & remunerabitur, &c.

Si igitur lux Euangelij, quæ solo Verbo & fide valet, tantum efficit, vt ista quæstio omnibus seculis tractata, & nunquam soluta, tam facillè dirimatur, quid putas futurum vbi cessate lumine Verbi, & fidei, Maiestas diuina per sese reuelabitur? Annon putas quòd tum lumen gloriæ hanc quæstionem facillimè soluere possit, quæ in lumine verbi, aut gratiæ est solubilis: quum lumen gratiæ tam

facile soluerit quæstionem in lumine naturæ insolubilem: Tria mihi lumina pone, Lumen naturæ, lumen gratiæ, & lumen gloriæ, &c.

Et mox.
In lumine naturæ est insolubile, hoc esse iustum, quod bonus affligatur, & malus bene habeat. At hoc dissoluit lumen gratiæ: In lumine gratiæ est insolubile, quomodo Deus damnet enim, qui non potest vllis suis viribus aliud facere quàm peccare, & reus esse. Hic tam lumen naturæ, quàm lumen gratiæ dicunt, culpam esse non miseri hominis, sed iniqui Dei: qui hominem impium gratis, sine meritis coronat, & alium non coronat, sed damnat, fortè minùs, vel saltem non magis, impium. At lumen gloriæ aliud dicat, & Deum, cuius iudicium modò est incomprehensibilis iustitiæ, tunc ostendit esse iustissimæ, & manifestissimæ iustitiæ tantùm: vt interrim credamus, moniti & confirmati exemplo luminis gratiæ, quod simile miraculum in naturali lumine implet.

Et mox.
Hic arbitror pio, & qui veritati sine pertinaciâ credere volet, arhunde satis esse factum. Si credimus verum esse, quod Deus præscit, & præordinat omnia, tum neque falli, neque impediri potest ipsius præscientiâ, & prædestinatione, Deinde nihil fieri, nisi ipsa volente (id quod ratio ipsa cogitur concedere) simul vel ipsa ratione teste, Nullum potest esse liberum arbitrium in homine vel Angelo, aut vlla creatura.

Hæc hæcenus, ex D. Lutheri libello, De seruo Arbitrio, aduersus Erasmus, excerpta sunt.

F I N I S.

Errata sic corrigito.

Pagina 18 lin. 30 lege hypostaticam p. 40. l. 39. dicantur, aded quidem p. 14. l. 25. intelligant p. 96. l. 30. p. 107. l. 136. l. Humanitatis vocibus p. 12. l. 17. & 18. l. in finit & finit: vel p. 124. l. 10. l. coi. Distincte. p. 141. l. 10. & u. l. individua humanæ speciei. p. 155. l. 18. l. Diuinitas.